

Økonomiske analyser

6/2003

22. årgang

Innhold

Konjunkturtendensene	3
Internasjonal økonomi	4
Norsk økonomi	10
<hr/>	
<i>Elin Halvorsen:</i> Kredittilgang og husholdningers sparing	26
<hr/>	
<i>Torkil Løwe:</i> Lange arbeidsdager for gårdbrukeren	32
<hr/>	
<i>Ylva Lohne og Helge Nome Næsheim:</i> Omfanget av deltidsarbeid	39
<hr/>	
Forskningspublikasjoner	44
<hr/>	
Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser og Economic Survey de siste 12 måneder	50
<hr/>	
Tabell- og diagramvedlegg	
Konjunkturindikatorer for Norge	1*
Nasjonalregnskap og prognoser for Norge og utvalgte OECD-land	17*
Makroøkonomiske hovedstørrelser for Norge, regnskap og prognoser	56*

Redaksjonen ble avsluttet tirsdag 9. desember 2003.

Spørsmål om konjunkturutviklingen i:

– Norge: Torbjorn.Eika@ssb.no, tlf. 21 09 48 07

– utlandet: Andreas.Benedictow@ssb.no, tlf. 21 09 47 98

Konjunkturtendensene og artiklene er tilgjengelig på internett: www.ssb.no/oa/

Redaksjonen: Ådne Cappelen (ansv.), Helge Brunborg, Annegrete Bruvoll, Torbjørn Eika, Erik Fjærli, Kristian Gimming, Audun Langørgen, Erling Røed Larsen og Li-Chun Zhang

Redaksjonssekretær: Aud Walseth, tlf.: 21 09 47 57 (artikkelstoff),

Lisbeth Lerskau, tlf.: 21 09 48 06 (konjunkturoversikter mv.) telefaks: 21 09 00 40

Redaksjonens adresse: Statistisk sentralbyrå, Forskningsavdelingen, P.b. 8131 Dep., N-0033 Oslo

Salg- og abonnementservice: N-2225 Kongsvinger, tlf.: 62 88 55 00, telefaks: 62 88 55 95, e-post: salg-abonnement@ssb.no

Trykk: Statistisk sentralbyrå/1 350

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå. Forskningsavdelingen ble opprettet i 1950 og har ca. 80 ansatte. Ca. 40 prosent av virksomheten finansieres av eksterne oppdragsgivere, hovedsakelig forskningsråd og departementer. Avdelingen er delt i 8 grupper og ledes av forskningsdirektør Ådne Cappelen.

- Gruppe for skatt, fordeling og konsumentatferd
Forskningsleder Thor Olav Thoresen
- Gruppe for offentlige finanser
Forskningsjef Nils Martin Stølen
- Gruppe for energi og miljøøkonomi
Forskningsleder Annegrete Bruvoll
- Gruppe for kommunal og regional økonomi
Forskningsleder Audun Langørgen
- Gruppe for makroøkonomi
Forskningsleder Per Richard Johansen
- Gruppe for økonomisk vekst og effektivitet
Forskningsleder Taran Fæhn
- Gruppe for arbeidsmarked og bedriftsatferd
Forskningsleder Torbjørn Hægeland
- Gruppe for petroleum og miljøøkonomi
Forskningsleder Knut Einar Rosendahl

**Økonomiske analyser utkommer med 6 nummer i året.
Neste utgave publiseres i midten av mars 2004.**

Standardtegn i tabellen	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0
Foreløpige tall	*

Konjunkturtendensene

Norsk økonomi er nå inne i en klar konjunkturoppgang. Produksjonsveksten er sterkere enn trendveksten i økonomien, og arbeidsmarkedet viser tegn til bedring. Dersom det betyr at ledigheten nå har nådd toppen, kommer omslaget i arbeidsmarkedet 1-2 kvartaler raskere enn tidligere anslått. Vi venter at konjunkturoppsvinget vil fortsette gjennom 2004, for så gradvis å dempes gjennom 2005 og 2006. Arbeidsledigheten vil likevel bare reduseres svakt gjennom de to kommende årene, dels fordi produktivitetstveksten ventes å bli forholdsvis høy og dels fordi økt sysselsetting og lavere arbeidsledighet etter hvert vil utløse økt arbeidstilbud.

De viktigste drivkreftene bak omslaget i norsk økonomi har vært den sterke veksten i oljeinvesteringene gjennom det siste året og den kraftige rentenedgangen gjennom 2003. Rentenedgangen førte til et markert oppsving i det private konsumet gjennom sommerhalvåret, og svekkelsen av kronkursen som også fulgte rentenedgangen, har i noen grad reversert de kontraktive effektene av den sterke krona i 2002. Begge disse impulsene vil vare ved i tiden framover; særlig vil veksten i privat konsum bli sterk. Dessuten vil det internasjonale konjunkturoppsvinget som nå synes å ha satt inn, gi klare vekstimpulser fram til en ny avmatning i 2006. Finanspolitikken ventes å gi bare moderate impulser.

Trass i klar vekst i økonomien ventes prisveksten å bli lav i årene framover; et trekk som for øvrig også ventes å ville prege andre industriland. Økt import av varer og tjenester fra lavkostland er en del av dette bildet. I et regneeksempel viser vi at vridning mot økt import av kinesiske varer alene kan bidra til å trekke inflasjonstakten i Norge ned med rundt 0,3 prosentpoeng; det er usikkert i hvilken grad vi har klart å ta full høyde for slike effekter i våre prognoser. For Norges del kommer dessuten bidrag fra lavere lønnsvekst som følge av svak lønnsomhet og den tidligere økningen i arbeidsledigheten.

Det kan således synes vanskelig å nå inflasjonsmålet på 2,5 prosent i løpet av de kommende tre årene, med mindre renta settes så lavt at kronkursen svekker seg markert. Med våre forutsetninger kan det skje ved at renta settes ned med 0,5 prosentpoeng i 1. kvartal neste år, og holdes uforandret på dette nivået ut prognoseperioden. Krona er da antatt å svekke seg gradvis til i overkant av 8,40 mot euro ved slutten av 2006. En svakere krone vil være positivt for konkurranseutsatte næringer og ledigheten kommer raskere ned. En for lav rente i en situasjon med et konsumledet oppsving kan på den annen side føre til ubalanser i økonomien som det vil være vanskelig å håndtere på litt lengre sikt. I våre prognoser legger vi derfor til grunn at renta ikke kommer videre ned, men snarere tar seg noe opp fra slutten av neste år i takt med økte renter internasjonalt, at krona stabiliserer seg på rundt 8,20 mot euro, og at inflasjonen dermed vil holde seg i underkant av inflasjonsmålet gjennom hele perioden.

Internasjonal økonomi

Internasjonalt har den økonomiske aktiviteten tatt seg klart opp utover høsten. Alle de ledende økonomiene vokser igjen, etter at også euroøkonomien viste positiv BNP-vekst i 3. kvartal. I USA har det økonomiske oppsvinget manifestert seg gjennom sommeren og høsten, og amerikansk økonomi leder an i den internasjonale konjunkturoppgangen. Også deler av Asia viser sterk vekst, særlig Kina. I euroområdet derimot, er veksten fortsatt relativt svak, men det internasjonale oppsvinget vil etterfølges av økt aktivitet også her.

USA

Den skjøre veksten i den amerikanske økonomien gjennom 2002 og begynnelsen av 2003, var i stor grad drevet av kraftige penge- og finanspolitiske stimulanter. Nå har næringslivet endelig begynt å investere igjen. Det er her nøkkelen til et selvdrivet oppsving ligger, og dette indikerer at oppsvinget er over i en mer robust fase.

I 3. kvartal skjøt den amerikanske økonomien virkelig fart, med en BNP-vekst på 8,2 prosent årlig rate, etter en mer forsiktig oppgang i 2. kvartal. Veksten var bredt basert, og husholdningenes forbruk, investeringer og eksport ga de viktigste bidragene. Husholdningenes etterspørsel har særlig vært rettet mot bilkjøp, motivert av svært gunstige finansieringsordninger muliggjort av det lave rentenivået. Eksporten steg for første gang på fire kvartaler, understøttet av svekkelsen av amerikanske dollar. Boliginvesteringene har tatt seg opp de siste to kvartalene, og investeringer i maskiner og IT-utstyr har vist et kraftig oppsving.

Det knytter seg imidlertid noe usikkerhet til privat forbruk, som har vært den viktigste vekstfaktoren gjennom lavkonjunkturen. Forbruksveksten var sterk for 3. kvartal sett under ett. Forbruket falt imidlertid noe i september, en utvikling som fortsatte i oktober. Nedgangen skyldtes redusert bilsalg. Detaljhandelen eksklusive biler vokste noe også i disse to månedene, men veksten avtok markert sammenliknet med månedene før. Det kan skyldes at muligheten til å refinansiere boliglån til stadig lavere rente er uttømt når vi ventelig har nådd rentebunnen, og at effekten av sommerens skatteletter har avtatt. I tillegg kan etterspørselen etter biler nærme seg et «metningspunkt», ettersom mange husholdninger kan ha handlet «på forskudd» på grunn av de gunstige finansieringstilbudene.

Industriproduksjonen økte for fjerde måned på rad i oktober, og flere faktorer vil understøtte industrien fremover. Dollarsvekkelsen bidrar til å øke etterspørselen internasjonalt. Ordreinngangen er på vei oppover. Lagerholdet er dessuten svært lavt, slik at det ikke vil ta lang tid før produksjonen øker når etterspørse-

len har tatt seg opp. Det er tegn til at kapasitetsutnyttelsen er i ferd med å øke, men den er fremdeles så lav at det ikke er noen fare for inflasjonspress i industrien med det første.

Sysselsettingen har begynt å øke, og arbeidsledigheten har falt med 0,5 prosentpoeng siden toppen i juni, til 5,9 prosent i oktober. Sysselsettingsøkningen har foreløpig kommet i servicenæringene. Industrisysselsettingen faller fortsatt, men nedgangen ser ut til å avta. Fortsatt sterk produktivitetsvekst og outsourcing av arbeidsplasser til lavkostland, kan imidlertid begrense sysselsettingsveksten på kort sikt.

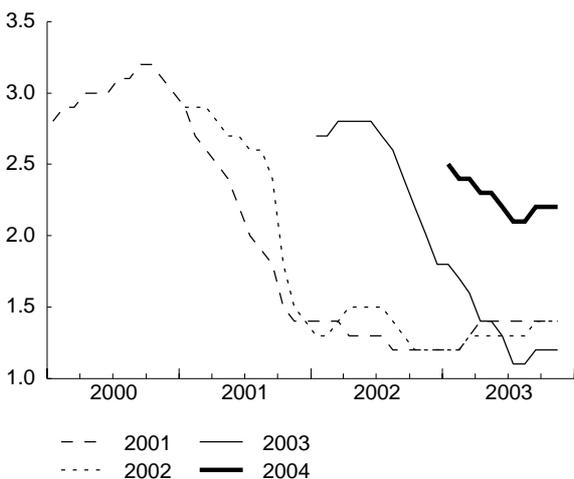
Innenlandsk etterspørsel understøttes av ekspansiv finans- og pengepolitikk. Sommerens skatteletter til husholdningene og næringslivet bidro til den kraftige økonomiske veksten i 3. kvartal. Militærutgiftene vokste kraftig i 2. kvartal som følge av krigen i Irak, og utgiftene er opprettholdt på om lag samme nivå utover høsten. Budsjettbalansen er kraftig svekket og det er begrenset rom for nye stimulanter. Noen innstramming i finanspolitikken er neppe sannsynlig før i 2005.

Den amerikanske dollaren har svekket seg kraftig siden begynnelsen av 2002, med om lag 22 prosent handelsveid og 35 prosent mot euro. Det har utgjort en betydelig stimulans for næringslivet. Flere asiatiske sentralbanker, særlig den kinesiske og den japanske, har intervenert kraftig i valutamarkedet for å unngå at egen valuta skal styrke seg mot dollar, for å beskytte næringslivets konkurranseevne. Japanske yen har likevel styrket seg med 10 prosent mot dollar siden midten av august. Den kinesiske valutaen ligger imidlertid fast mot dollar enn så lenge. Vi legger til grunn en dollarkurs på 1,17 mot euro ut prognoseperioden. Det tilsvarer nivået i oktober og november, og er i samsvar med anslag fra Consensus Forecasts.

Dollarsvekkelsen vil isolert sett bidra til økt prisstigning. Ledig kapasitet i økonomien bidrar imidlertid til at den amerikanske sentralbanken ikke frykter inflasjonspress, og vil holde rentene lave en god stund fremover. Dagens styringsrente på ett prosentpoeng er den laveste på mer enn 40 år. Det ventes imidlertid at rentenivået vil øke fra sommeren neste år.

Finansielle ubalanser i den amerikanske økonomien fortsetter å øke, med store underskudd på offentlige budsjetter og i utenrikshandelen, og gjeldsoppbyggingen i husholdningene. Skatteletter og store offentlige utgifter er viktige faktorer bak det pågående oppsvinget, men er ikke opprettholdbare på sikt. Det er derfor sentralt at andre sektorer i økonomien kan drive veksten i tiden som kommer. Dollaretterspørselen fra

BNP-vekstanslag for Norges handelspartnere for årene 2001 - 2004 gitt på ulike tidspunkter

Kilde: Consensus Forecasts.

resten av verden avgjør hvor lenge den amerikanske gjeldsoppbyggingen kan vedvare. Tidligere har utenlandske investeringer i amerikansk næringsliv finansiert store deler av underskuddet, men asiatiske sentralbankers kjøp av statsobligasjoner står nå for en stor del av dollaretterspørselen. Dersom etterspørselen etter amerikanske verdipapirer avtar, på grunn av sviktende tillit til amerikansk økonomi og politikk, kan det føre til ytterligere fall i dollaren. Det vil bidra til å bedre utenriksbalansen, men kan også bidra til å undergrave det skjøre oppsvinget vi ser i euroområdet og Japan, noe som også vil slå tilbake på den amerikanske økonomien gjennom lavere etterspørsel etter amerikanske varer.

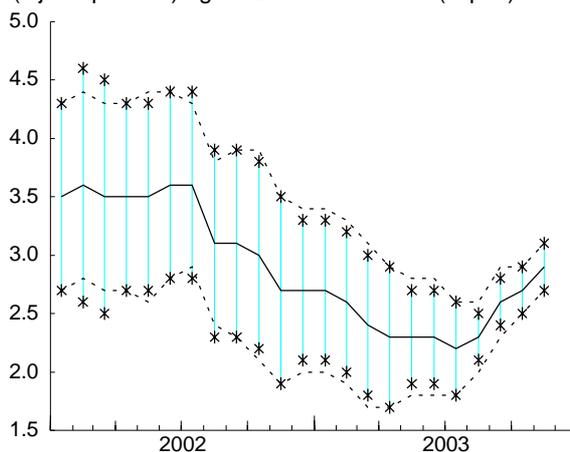
Veksten i amerikansk økonomi er stimulert av midlertidige faktorer, som skatteletter i form av rabattsjekker og konvertering av lån til stadig lavere renter. Veksten ventes derfor å dempes noe fremover, men det vil ikke stoppe det økonomiske oppsvinget. Hjulpet av lave renter og svakere dollar ventes investeringsoppgangen å bidra til et selvdrevet oppsving. Basert på et normalt konjunkturmønster vil amerikansk økonomi passere konjunkturtoppen i løpet av første halvår 2005. På bakgrunn av dette forutsettes en klar avmatning i 2006.

Euroområdet

Euroøkonomien ser endelig ut til å vokse igjen, etter at både Tyskland, Italia og Frankrike kunne notere positiv BNP-vekst i 3. kvartal. Alle de tre største økonomiene i euroområdet opplevde et fall i BNP i 2. kvartal, Tyskland også i første. Også euroområdet sett under ett viste positiv vekst i 3. kvartal, på 0,4 prosent. Veksten er i hovedsak drevet av eksport. Arbeidsledigheten er fortsatt høy, og husholdningenes konsumvekst svak.

Nøkkelen til omslaget i euroområdet ligger i den økonomiske utviklingen internasjonalt. Økt etterspørsel

BNP-vekstanslag for USA for 2003 på ulike tidsp. Gjennomsnittsanslag (linje) med +/- 2 standardavvik (stjernepunkter) og +/- 2 "normalt" avvik (stiplet)

Kilde: Consensus Forecasts.

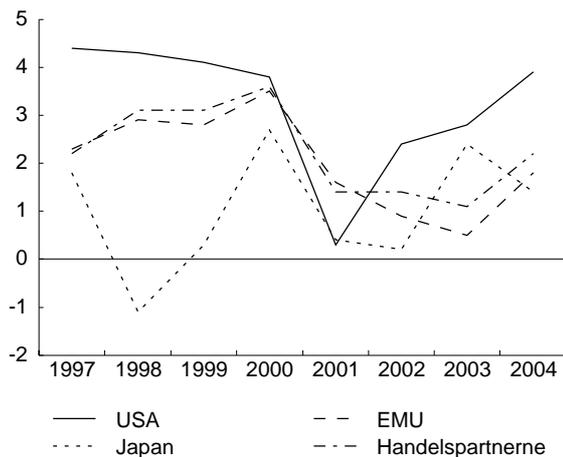
vil medvirke til å opprettholde den positive utviklingen for europeiske eksportnæringer, og vil forplante seg videre i økonomien og bidra til at innenlandsk etterspørsel etter hvert tar seg opp. Spesielt er utviklingen i USA sentral, som er det viktigste eksportmarkedet for euroområdet. Den sterke euroen bidrar imidlertid til å dempe etterspørselen, men så langt ser det ut til at den sterke veksten internasjonalt dominerer.

Arbeidsledigheten var på 8,8 prosent i oktober for euroområdet sett under ett, det høyeste nivået siden ledigheten begynte å stige høsten 2001. Ledigheten har imidlertid ikke steget siden mai, og ser ut til å ha stabilisert seg. Ledigheten varierer mye mellom medlemslandene, fra Luxemburg og Nederland med henholdsvis 3,9 og 4 (i september) prosent, til Tyskland og Spania med 10,5 og 11,2 prosent. Arbeidsledigheten ventes å avta i kjølvannet av det økonomiske oppsvinget som ser ut til å være på vei.

Husholdningenes etterspørsel ventes å utvikle seg moderat. Husholdningene vil se en bedring i arbeidsmarkedet og fallende ledighet før forbruket øker. Reformen i arbeidsmarkedet, som vil medføre restrukturering i næringslivet og redusere ledighetstrygden, kan bidra til å øke usikkerheten hos husholdningene og begrense forbruket på kort sikt. I motsetning til i USA har imidlertid europeiske husholdninger strammet inn livreima gjennom lavkonjunktoren. Det kan derfor ha oppstått et oppdemmet behov som kan gi forbruket et ekstra løft.

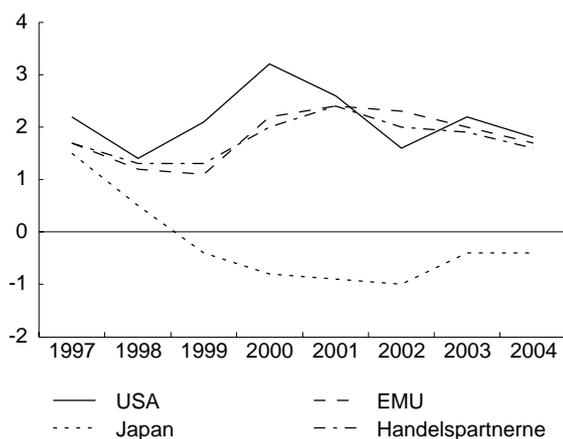
Stabilitets- og vekstpakten har vært under betydelig press det siste året. I oktober gjorde tyske og franske myndigheter det klart at de kommer til å bryte paktens grense for budsjettunderskudd på 3 prosent av BNP for tredje året på rad i 2004. I et møte 25. november gikk et flertall av euroområdet finansministere inn for å suspendere paktens sanksjons-

BNP-vekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

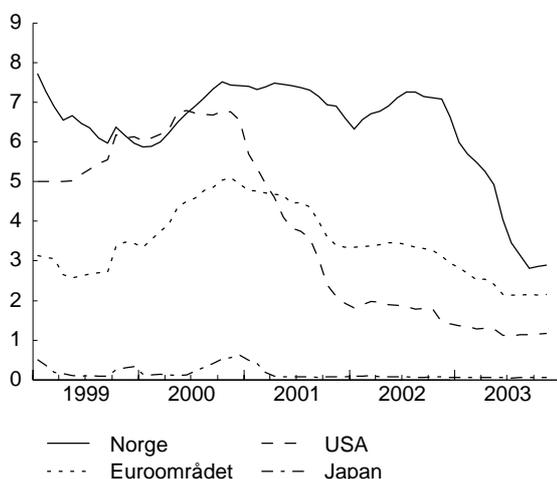
Kilder: Gj.sn. av anslag fra NIESR i oktober 2003, Consensus Forecasts, EU-kommisjonen og OECD i november 2003.

Konsumprisvekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

Kilder: Gj.sn. av anslag fra NIESR i oktober 2003, Consensus Forecasts, EU-kommisjonen og OECD i november 2003. Prisanslagene fra NIESR gjelder konsumdeflatoren.

Internasjonale renter 3-måneders eurorente

Kilde: Norges Bank.

mekanisme, som ville medført betydelige bøter for de to landene. I stedet ble det vedtatt en erklæring der Tyskland og Frankrike pålegges å bringe sine budsjettunderskudd under grensen i 2005. Det ble imidlertid åpnet for at også dette kravet kan fravikes, hvis den økonomiske veksten blir lavere enn forventet. Vedtaket, som i praksis betyr at stabilitets- og vekstpakten er blitt kraftig utvannet, ble møtt med kraftig kritikk fra EU-kommisjonen og flere av de små landene. Tyskland og Frankrike, som til sammen utgjør rundt halvparten av euroøkonomien, unngår dermed en betydelig innstramning i finanspolitikken, som kunne utfordret den skjøre veksten i euroområdet. Budsjettunderskuddene, som også gir etterspørselsimpulser i resten av euroøkonomien, har bidratt til å begrense lavkonjunktoren.

Prisveksten i euroområdet var i oktober 2 prosent regnet fra samme måned i fjor. Det er identisk med den øvre grensen for den europeiske sentralbankens inflasjonsmål. I Tyskland, som utgjør en tredjedel av euroøkonomien, er prisstigningen i overkant av 1 prosent. Flere faktorer peker i retning av lav inflasjon i euroområdet fremover, tross for at den økonomiske veksten ser ut til å være på vei opp. Oppgangen er fortsatt svak, arbeidsledigheten er høy og det er ledige ressurser i økonomien. Eurostyrkingen vil også bidra til å holde prisveksten nede fremover.

Den europeiske sentralbankens styringsrente er nå 2 prosent, uendret siden juni. Sentralbanken vil se at oppsvinget er godt i gang før det blir aktuelt å heve rentene. Styrkingen av euroen utgjør i seg selv en pengepolitisk tilstramning. Konjunkturoppgangen er i et tidlig stadium, og det er behov for lave renter en god stund fremover. Svekkelsen av vekst- og stabilitetspaktens budsjettkrav kan isolert sett trekke i retning av høyere renter på mellomlang sikt. Det forventes at styringsrenten forblir uendret frem til sommeren. Vi legger til grunn at tremåneders pengemarkedsrente vil øke noe fra høsten 2004, men renteøkningen ventes å bli moderat på bakgrunn av lave inflasjonsforventninger. Fra 2. kvartal 2006 forutsettes rentene å falle noe igjen, i tråd med en forventet avmatning i euroøkonomien gjennom 2006.

Oppsvinget i USA og deler av Asia er den viktigste drivkraften til det moderate omslaget i euroområdet. Den sterke euroen legger imidlertid en demper på veksten. Høy arbeidsledighet medvirker til lav vekst i husholdningenes etterspørsel, og det er begrenset hvor mye finanspolitikken kan bidra med av nye stimuli, selv om stabilitets- og vekstpakten er satt i offside. Forventningsindikatorer indikerer imidlertid økt optimisme i næringslivet. Investeringer i produksjonsutstyr har vært lavt siden 2001, og forventninger om sterkere vekst kan bidra til økte investeringer. Ledigheten ventes dessuten å avta noe, og økt etterspørsel fra husholdningene vil bidra til å understøtte veksten fremover. Vi legger til grunn økt vekst i 2004 og 2005,

Makroøkonomiske anslag ifølge ulike kilder

Årlig endring i prosent

	BNP-vekst						Prisvekst					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2001	2002	2003	2004
USA												
NIESR	4,1	3,8	0,3	2,4	2,7	3,4	1,6	2,5	2,0	1,4	2,0	2,9
ConsF	4,1	3,8	0,3	2,4	2,9	4,2	2,2	3,4	2,8	1,6	2,3	1,7
EU-kom	4,1	3,8	0,3	2,5	2,8	3,8	2,2	3,4	2,8	1,6	2,3	1,4
OECD	4,1	3,8	0,3	2,4	2,9	4,2	2,2	3,4	2,8	1,6	2,3	1,7
Japan												
NIESR	0,2	2,8	0,4	0,2	2,5	0,9	-0,7	-1,3	-1,5	-1,5	-0,9	-0,5
ConsF	0,2	2,8	0,4	0,2	2,4	1,3	-0,3	-0,7	-0,7	-0,9	-0,3	-0,4
EU-kom	0,2	2,8	0,4	0,2	2,6	1,7	-0,3	-0,7	-0,7	-0,9	-0,3	-0,4
OECD	0,2	2,8	0,4	0,2	2,7	1,8	-0,3	-0,7	-0,7	-0,9	-0,2	-0,2
EMU												
NIESR	2,8	3,5	1,6	0,8	0,4	1,8	1,2	2,2	2,4	2,3	1,9	1,6
ConsF	2,8	3,5	1,6	0,9	0,5	1,7	1,1	2,2	2,4	2,3	2,0	1,6
EU-kom	2,8	3,5	1,6	0,9	0,4	1,8	1,1	2,2	2,4	2,3	2,1	2,0
OECD	2,8	3,5	1,6	0,9	0,5	1,8	1,1	2,2	2,4	2,3	2,0	1,5
Handelspartnere												
NIESR	3,0	3,5	1,4	1,4	1,1	2,1	1,2	1,8	2,3	1,9	1,7	1,6
ConsF	3,1	3,5	1,4	1,4	1,2	2,2	1,3	2,2	2,5	2,0	2,0	1,7
EU-kom	3,1	3,5	1,4	1,4	1,1	2,2	1,3	2,2	2,5	1,9	1,9	1,6
OECD	3,1	3,5	1,4	1,4	1,1	2,3	1,3	2,2	2,5	2,1	2,0	1,5

Kilder: EC fra oktober, OECD fra november, NIESR fra oktober, og Consensus Forecasts fra november. Alle prisanslagene fra NIESR gjelder konsumdeflatoren.

men oppsvinget blir moderat. Den ventede avmatningen i den amerikanske økonomien fra første halvår 2005 vil smitte over på euroøkonomien, der veksten ventes å avta fra begynnelsen av 2006.

Asia

Den japanske økonomien har utviklet seg bedre gjennom 2003 enn tidligere lagt til grunn. I 3. kvartal økte BNP med 0,6 prosent. Investeringer og eksport ga de viktigste vekstbidragene. Husholdningenes forbruk svekset moderat, mens offentlig etterspørsel falt med 4,1 prosent annualisert. Selv om BNP-veksten var noe svakere enn i 2. kvartal vokste den japanske økonomien fremdeles raskere enn trendvekst.

Eksportveksten er fortsatt sterk, til tross for at yenen har styrket seg betydelig mot dollar. Det skyldes hovedsakelig økt etterspørsel fra andre asiatiske land, særlig Kina. Eksporten til Kina vokser hurtig, og Kina er i ferd med å overta USAs rolle som den viktigste kilden til eksportvekst om en ser bort fra biler. Etter som den kinesiske økonomien moderniseres, er vekstpotensialet for etterspørsel etter japanske teknologiprodukter enormt.

Industriproduksjonen viste en svak utvikling gjennom sommeren, men har tatt seg noe opp utover høsten. Økt internasjonal etterspørsel gir håp om at industriproduksjonen vil ta seg opp ytterligere fremover. Investeringene har økt kraftig i år. Japansk næringsliv rapporterer imidlertid planer om å redusere investeringene. Kapasitetsutnyttelsen er heller ikke spesielt høy, og usikkerhet om utviklingen på mellomlang sikt

gjør at investeringsveksten ventes å avta fremover. Inntjeningen i næringslivet viser allerede tegn til å synke. Den økonomiske veksten ventes derfor å bli lavere i 2004 og 2005 enn i år.

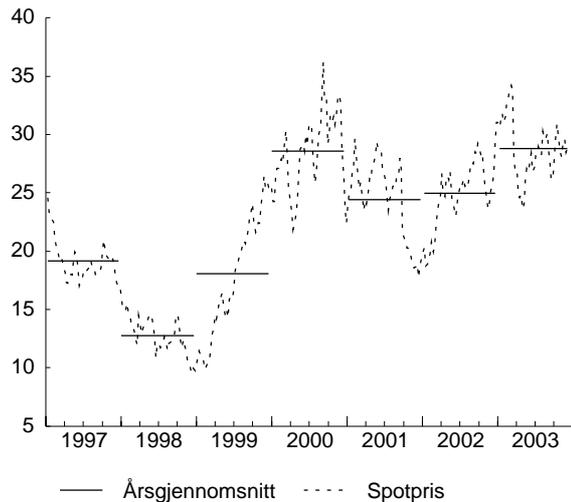
Den største trusselen mot utviklingen i Japan er yenen. En kraftig appresiering vil underminere konkurransevnen og presse prisene ytterligere ned. Yen har styrket seg med 10 prosent mot amerikanske dollar siden august og 19 prosent siden «toppen» i begynnelsen av 2002, tiltross for at den japanske sentralbanken gjentatte ganger har intervenert i valutamarkedet. Japanske myndigheter står dessuten overfor et betydelig politisk press fra USA for å avstå fra videre intervensjoner.

I Kina ser den kraftige veksten ut til å fortsette. Veksten tok seg opp igjen i 3. kvartal, drevet av eksport, husholdningenes etterspørsel og investeringer, etter et noe svakere 2. kvartal som følge av SARS-utbruddet. På årsbasis vokste BNP med 9,1 prosent i 3. kvartal, mot henholdsvis 9,9 og 6,7 prosent i årets to første kvartaler.

Billige kinesiske eksportvarer bidrar til lav prisvekst i hele den vestlige verden. At valutaen er bundet opp mot den amerikanske dollaren, som har svekket seg betydelig mot de fleste andre valutaer, har forsterket dette. Eksporten vokste med om lag 30 prosent fra oktober i fjor til oktober i år. Økningen er understøttet av et begynnende oppsving i naboland og økt etterspørsel fra USA. Kinesisk eksport er ikke lenger begrenset til klær, sko og leker. Informasjonstekno-

Spotpris på råolje, Brent Blend

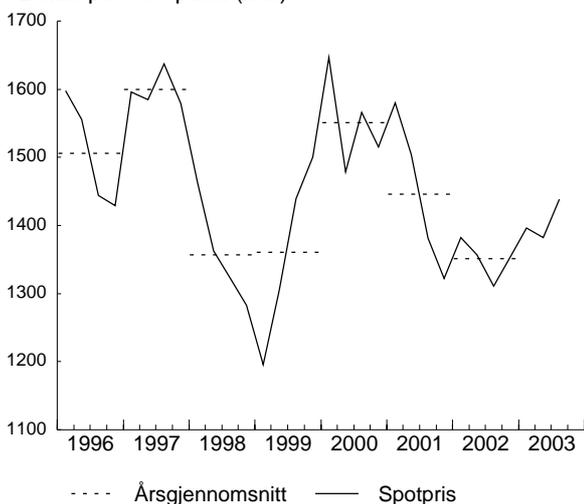
Dollar per fat

Kilde: Norges Bank.

Spotprisen på aluminium. 1996-2003

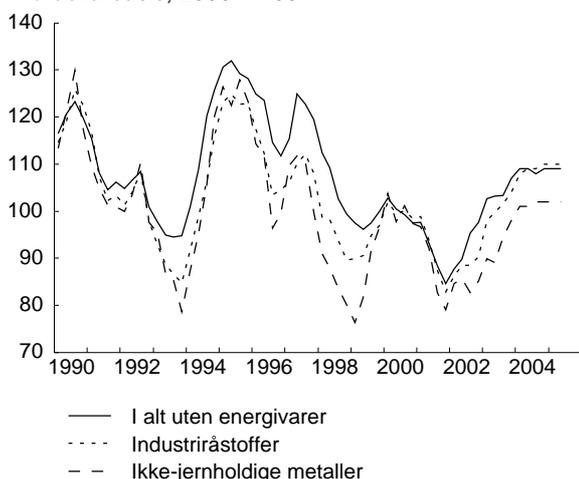
Dollar per 100 pund (lbs.)

Kilde: IMF.

Indekser for råvarepriser på verdensmarkedet. 1990 - 2005

På dollarbasis, 2000 = 100

Kilder: HWWA-Institut für Wirtschaftsforschung og AIECE.

logi, som datamaskiner og kommunikasjonsutstyr, utgjør det raskest voksende segmentet og økte med rundt 45 prosent i oktober sammenliknet med samme måned året før. Eksport av tekstiler økte med 20 prosent i den samme perioden.

Omsetningen i detaljhandelen var tilbake i god gammel fart i 3. kvartal, etter et noe svakere 2. kvartal. Husholdningenes etterspørsel etter biler har vokst kraftig, og det gjøres store investeringer i bilindustrien, tross for betydelig overkapasitet internasjonalt. Byggeboomen i byene driver en sterk etterspørselsvekst rettet mot stål- og sementindustrien. Industrien totalt har vokst relativt stabilt gjennom 2003, med om lag 16 prosent på årsbasis, bortsett fra en liten nedgang i 2. kvartal.

Det er flere faktorer som kan true den sterke veksten. Kinesiske banker har store mengder dårlige lån, noe som kan true stabiliteten i finansmarkedene. Kina har et stort handelsoverskudd mot USA, og kinas fastkurspolitikk mot amerikanske dollar har provosert amerikanske myndigheter i lengre tid. USA har nå vedtatt kvotebegrensninger på enkelte tekstilvarer. Dersom USA skulle innføre toll på flere kinesiske produkter vil det få konsekvenser for den kinesiske økonomien. Dette anses imidlertid som lite sannsynlig. Det er dessuten bekymring for at investeringstakten, særlig i bil-, sement- og stålindustrien, kan skape overkapasitet i industrien.

Utviklingen i oljemarkedet

Spotprisen på Brent Blend steg fra om lag 24 dollar per fat i slutten av april til rundt 31 dollar i midten av oktober. Siden har oljeprisen falt noe og lå i begynnelsen av desember på 28-29 dollar. Som gjennomsnitt over årets første 11 måneder har prisen vært 28,5 dollar fatet, mot om lag 25 dollar i fjor.

Den viktigste årsaken til det høye oljeprisnivået de siste månedene var de lave lagrene av råolje og ferdigprodukter, spesielt i USA. Mange analytikere pekte på de lave lagrene av bensin under den såkalte kjøresesongen i USA, fra april til oktober, og senere hersket det bekymring rundt oppbyggingen av lagrene av fyringsolje før vintersesongen. Noen analytikere antyder også at det foreligger en risikopremie som følge av høstens terrorangrep i Saudi-Arabia, Irak og Tyrkia, som kan ha bidratt til en viss bekymring for den fremtidige forsyningsikkerheten.

Irak har maktet å øke produksjonen til noe under nivået før det forrige regimet ble styrtet. Eksporten er nå om lag 0,6 millioner fat daglig mindre enn tidligere. OPEC vedtok å redusere produksjonen med 0,9 millioner fat per dag fra og med november, men likevel produserer kartellet om lag 1 millioner fat daglig over sine fastsatte kvoter. Selv om ikke Irak er omfattet av OPECs kvotesystem, ser det ut til at medlemslandene tar hensyn til Iraks produksjon når de disku-

terer kvotedisiplinen seg imellom. Dessuten ligger prisen på en kurv av OPEC-oljer nå rundt den øvre grensen for kartellets ønskede intervall på mellom 22 og 28 dollar fatet, som tilsvarer om lag 23 og 29 dollar fatet for Brent Blend.

International Energy Agency (IEA) forventer at oljeetterspørselen vil øke med 1 million fat per dag fra 2003 til 2004. Oppgangen er først og fremst forventet å komme i Nord-Amerika, Asia og Midt-Østen. Samtidig forventer IEA at produksjonen utenfor OPEC går opp med 1,4 millioner fat daglig, spesielt i det tidlige Sovjetunionen og Afrika. Dette fører til at residualetterspørselen som er rettet mot OPEC blir noe mindre neste år, slik at kartellet mister markedsandeler til andre produsenter.

Ifølge IEA øker nå lagrene av råolje og ferdigprodukter i OECD-området. Hittil har vinteren vært relativt varm på den vestlige halvkule, slik at det ser ut til at lagrene av fyringsolje fylles opp til akseptable nivåer før etterspørselen øker. Skulle OPEC makte å redusere overproduksjonen til om lag 75 prosent av de varslede kuttene, og om Irak viderefører produksjonen på dagens nivå, ser det likevel ut til at lagrene av råolje kan øke noe, 4. kvartal i år og 1. kvartal neste år sett under ett. Dette er en periode der lagrene normalt reduseres med mellom 0,5 og 1 million fat per dag. Lenger ut i 2004 ser det ut til at OPEC må foreta nye produksjonskutt for å hindre at oljeprisen synker til nedre del av kartellets prisintervall. Fortsatt tiltro til OPECs handlekraft gir forventninger om en gjennomsnittlig oljepris i midtre sjikt av intervallet fremover. Vi legger derfor til grunn at oljeprisen vil falle mot 26 dollar fatet i løpet av første halvår neste år, og holder den deretter uendret på dette nivået ut prognoseperioden.

Norsk økonomi

Norsk økonomi passerte konjunkturbunnen i første halvår 2003. Veksten i BNP for Fastlands-Norge var ifølge det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) 0,5 prosent i 2. kvartal og 0,8 prosent i 3. kvartal, klart over anslått trendvekst. Økningen i arbeidsledigheten stanset opp utover i andre halvår. Dersom dette betyr at ledigheten nå har nådd toppen og synker, kommer omslaget i arbeidsmarkedet raskere enn tidligere anslått. Vi venter at det klare konjunkturoppsvinget vil fortsette gjennom 2004, for så gradvis å dempes gjennom 2005 og 2006. Arbeidsledigheten vil likevel bare reduseres svakt gjennom de to kommende årene, dels fordi produktivitetsveksten ventes å bli høy og dels

fordi økt sysselsetting og lavere arbeidsledighet etter hvert vil utløse økt arbeidstilbud.

De viktigste drivkreftene bak omslaget i norsk økonomi har vært den sterke veksten i oljeinvesteringene gjennom det siste året og den kraftige rentenedgangen gjennom 2003. Rentenedgangen førte til et markert oppsving i husholdningenes konsum gjennom sommerhalvåret, og svekkelsen av kronkursen som fulgte rentenedgangen, har i noen grad reversert de kontraktive effektene av den sterke krona i 2002. Begge disse vekstimpulsene vil vare ved i tiden framover. Dessuten vil det internasjonale konjunkturoppsvinget

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall for 2001-2003

Vekst fra forrige periode. Prosent

	2001	2002	Sesongjustert			
			02.4	03.1	03.2	03.3
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,6	3,6	1,3	0,0	1,2	1,0
Konsum i offentlig forvaltning	2,7	3,2	-0,3	0,6	1,1	0,1
Bruttoinvesteringer i fast kapital	-4,2	-3,6	7,7	-2,1	-3,4	0,3
- Fastlands-Norge	0,7	-4,6	2,5	-3,9	-0,3	-1,0
- Utvinning og rørtransport	-1,0	-4,6	6,0	6,5	6,0	4,3
- Tjenester tilk. utvinning
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	2,3	2,1	1,1	-0,5	0,9	0,4
Eksport	4,1	-0,5	-1,5	-1,3	2,1	-1,2
- Råolje og naturgass	5,2	0,2	-1,0	-1,7	0,9	-1,9
- Tradisjonelle varer	3,7	1,3	-4,3	0,0	4,3	0,6
Import	0,9	1,7	2,1	1,6	-1,2	-1,5
- Tradisjonelle varer	2,9	4,7	2,9	-0,3	1,3	-0,2
Bruttonasjonalprodukt	1,9	1,0	-0,4	-0,1	-0,2	0,8
- Fastlands-Norge	1,7	1,3	-0,6	-0,1	0,5	0,8
Arbeidsmarkedet²						
Utførte timeverk	-1,0	-0,9	-0,4	-0,4	-0,3	-0,1
Sysselsatte personer	0,5	0,2	-0,2	-0,3	-0,5	0,4
Arbeidsstyrke ³	0,6	0,6	0,2	-0,3	0,0	0,4
Arbeidsledighetsrate, nivå ⁴	3,6	3,9	4,2	4,1	4,6	4,6
Priser						
Konsumprisindeksen (KPI) ⁵	3,0	1,3	2,2	4,5	2,2	1,9
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ⁵	2,6	2,3	2,0	1,8	1,2	0,8
Eksportpriser tradisjonelle varer	-2,9	-8,7	1,1	0,6	-0,4	-0,1
Importpriser tradisjonelle varer	-0,2	-8,0	-0,6	1,2	-0,5	1,5
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	238,5	200,6	47,2	55,5	43,9	51,0
MEMO (justerte nivåttall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	7,2	6,9	7,0	5,7	4,7	3,1
Utlånsrente, banker	8,8	8,4	8,7	7,7	6,9	5,2
Råoljepris i kroner ⁶	219,5	197,5	196,0	221,9	183,0	209,0
Importveid kronkurs, 44 land, 1995=100	100,2	91,6	87,7	88,7	91,9	95,7
NOK per ECU/euro	8,05	7,51	7,3	7,6	8,0	8,3

¹ Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Tallene for 2001 og 2002 er fra nasjonalregnskapet. Kvartalstallene er basert på AKU, idet nasjonalregnskapets kvartalstall for sysselsetting og timeverk er for korte for sesongjustering.

³ Summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ekskl. sjøfolk i utenriks sjøfart ifølge nasjonalregnskapet.

⁴ Ifølge AKU.

⁵ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

som nå synes å ha satt inn, gi klare vekstbidrag de kommende to årene.

Trass i klar vekst i økonomien, ventes prisveksten å bli lav i årene framover; et trekk som for øvrig også synes å ville prege andre industriland. Økt import av varer og tjenester fra lavkostland er en del av dette bildet. Det kan synes vanskelig for Norge å nå inflasjonsmålet på 2,5 prosent i perioden, med mindre renten settes så lavt at kronkursen svekker seg markert. En meget lav rente i en situasjon med et konsumledet oppsving kan på den annen side føre til ubalanser i økonomien som det vil være vanskelig å håndtere på litt lengre sikt. Vi antar derfor at renten ikke settes ytterligere ned og at inflasjonen vil holde seg i underkant av inflasjonsmålet gjennom hele perioden.

Finanspolitikken – moderate impulser

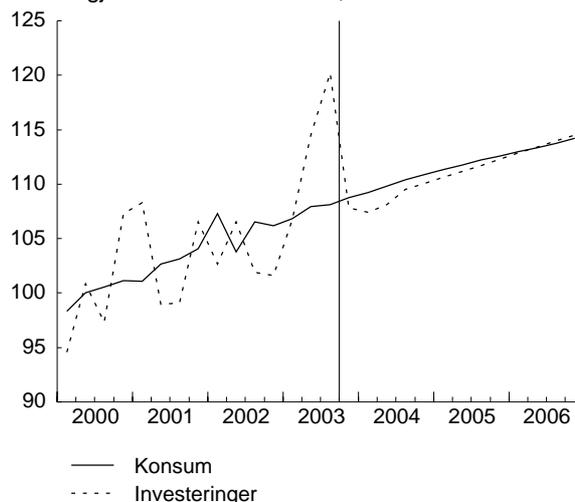
Foreløpige tall fra KNR viser noe høyere vekst i offentlig forvaltnings kjøp av varer og tjenester gjennom 2003 enn tidligere lagt til grunn og noe høyere enn anslaget i Nasjonalbudsjettet 2004 (NB 2004). Det er særlig investeringsaktiviteten som vokser mer enn tidligere antatt. Vi anslår nå veksten i konsumet i offentlig forvaltning til 1,9 prosent i 2003 og investeringsveksten til nær 7 prosent.

For 2004 har vi tatt utgangspunkt i anslagene i NB 2004 og justert disse i samsvar med budsjettavtalen mellom regjeringen og Arbeiderpartiet. Disse anslagene innebærer lavere volumvekst i offentlig forvaltnings kjøp av varer og tjenester i 2004 enn i 2003. Også for årene deretter har vi lagt til grunn en historisk sett lav vekst i konsumet i offentlig forvaltning. Særlig lav vekst har vi antatt for sysselsetting i offentlig forvaltning, mens kjøp av varer og tjenester fra privat sektor øker mer som følge av antatte endringer i organiseringen av offentlig sektor. Som følge av endringer i bevegelige helligdager mellom årene, blir det 3 flere arbeidsdager neste år enn i 2003, men henholdsvis 1 og 2 færre i de påfølgende årene. Dette bidrar til trekke offentlig produksjon og konsum opp i 2004, og ned i 2005 og 2006.

Vi har lagt til grunn uendrede reelle skattesatser på 2003-nivå i 2004 og 2005. Dette betyr at volumsatser inflasjonsjusteres og at inntektsskattesatser justeres i tråd med antatt lønnsvekst. Det er ikke lagt til grunn noen skattereformer eller reformer av pensjonssystemet. I vår forrige konjunkturoversikt antok vi at handlingsregelen ga rom for en viss skattelette i 2005. Beregninger i Nasjonalbudsjettet 2004 indikerer at dette nå ikke er like sannsynlig. Det er selvsagt mulig å redusere skattene i 2005 innenfor handlingsregelen, men da er det ikke rom for økte utgifter til konsum og investeringsformål i offentlig forvaltning siden trygdeutgiftene øker reelt sett mer enn andre utgifter.

Offentlig forvaltning

Sesongjusterte volumindekser, 2000=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

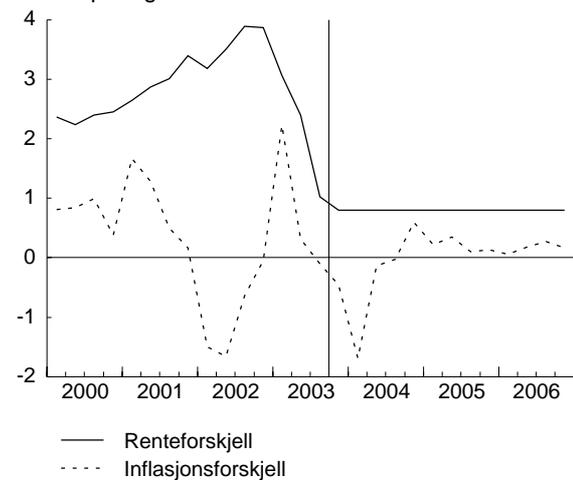
Fortsatt lave renter

Etter at Norges Bank satte ned styringsrenta med til sammen 4,5 prosentpoeng fra desember i fjor til september i år, ser det nå ut til at perioden med rentekutt er forbi. Siste gang renta ble satt ned var 17. september, og styringsrenta er nå 2,5 prosent. Tremåneders pengemarkedsrenta var i begynnelsen av desember 2,8 prosent.

Prisstigningen har falt kraftig gjennom 2003, og underliggende prisvekst har vært i underkant av én prosent siden juni. Kronesvekkelsen siden nyttår vil isolert sett bidra til at prisstigningen tar seg opp framover. I motsatt retning trekker muligheten for lav lønnsvekst de nærmeste årene som følge av den økte arbeidsledigheten og lav importert prisvekst gjennom økt import fra lavkostland som Kina. Vi venter at Norges Bank ikke vil sette opp renta før prisstigningen har kommet godt opp fra dagens nivå.

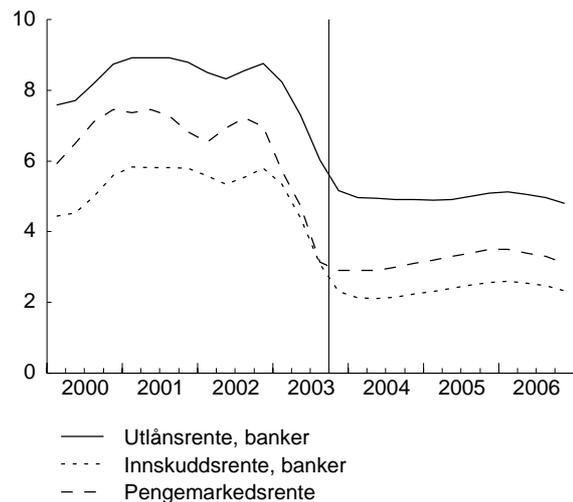
Den importveide kronkursen svekket seg med rundt 12 prosent gjennom første halvår i år. Det har sammenheng med den kraftige reduksjonen i rentedifferansen mot utlandet. Siden den svakeste noteringen i august har kronkursen imidlertid styrket seg med 4 prosent. En stor del av styrkelsen har kommet siden begynnelsen av november. Krona har særlig styrket seg mot amerikanske dollar, om lag 13 prosent siden august, men også mot euro har den styrket seg noe den siste tiden. I begynnelsen av desember kostet én dollar om lag 6,70 kroner, mens én euro kostet 8,10 kroner. Vi legger til grunn at krona svekker seg til 8,20 mot euro og 6,90 mot dollar neste år, og holder seg om lag på dette nivået ut prognoseperioden. Den importveide kronkursen ventes dermed å svekke seg med om lag 3 prosent fra dagens nivå. Det tilsvarer en svekkelse om lag til nivået for 3. kvartal. Dette er i samsvar med anslag fra Consensus Forecasts.

Rente- og inflasjonsforskjell mellom norske kroner og euro

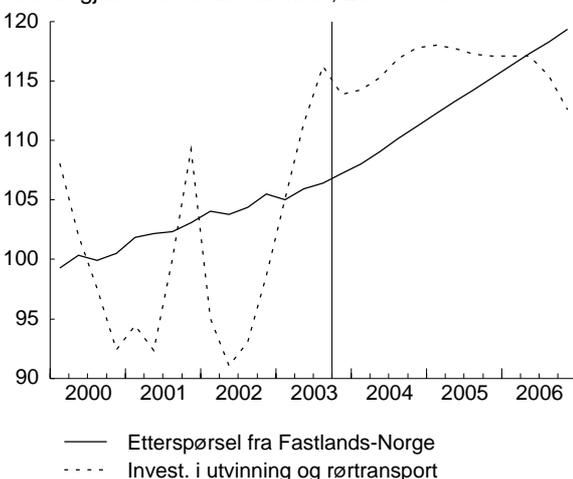
Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Utlånsrente og innskuddsrente

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Etterspørsel fra Fastlands-Norge og investeringer i oljevirksomheten

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Utviklingen i kronekursen er viktig for rentenivået fremover. Fortsatt kronestyrking vil ramme industrien og gi lavere importert prisvekst. Det kan gi høyere ledighet samtidig som det blir vanskeligere å nå inflasjonsmålet, og kan bidra til å utsette den ventede renteoppgangen. En eventuell kraftig styrking av krona kan endog føre til nye rentekutt. Imidlertid trekker bedring i arbeidsmarkedet, vekst i husholdningenes forbruk, stigende boligpriser og utsikter til internasjonal oppgangskonjunktur motsatt vei.

Vi legger til grunn at tremåneders pengemarkedsrente holder seg om lag på dagens nivå frem mot høsten 2004. Den tar seg deretter gradvis opp fra 3. kvartal, til 3,5 prosent i 4. kvartal 2005. Vi har forutsatt en tilsvarende renteøkning i euroområdet, basert på en antakelse om at veksten vil ta seg opp i euroøkonomien neste år. Gjennom 2006 faller norske pengemarkedsrenter noe, i takt med rentene i euroområdet. Dette forløpet impliserer en rentedifferanse på om lag 0,8 prosentpoeng gjennom hele prognoseperioden, og innebærer en mindre renteøkning både i Norge og i euroområdet enn det som ble lagt til grunn i vår forrige konjunkturrapport 12. september.

Høye oljeinvesteringer også i 2006 – flere overraskelser i vente?

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall sank bruttoinvesteringene i utvinning og rørtransport med nær 5 prosent fra 2001 til 2002 (målt i faste priser). De sesongjusterte KNR-tall viser at investeringsfallet kom i første halvår 2002, siden har investeringene økt jevnt. Både i 1. og 2. kvartal i år økte investeringene med om lag 6 prosent sammenliknet med kvartalet før. I 3. kvartal var økningen vel 4 prosent. For året 2003 legger vi nå til grunn et investeringsnivå som ligger omtrent 18 prosent høyere enn i 2002. Vi forventer at investeringene i 2004 øker med ytterligere om lag 5 prosent på årsbasis. Dette er noe lavere enn vi anslo i vår forrige konjunkturrapport, og skyldes dels at inneværende års investeringer er noe oppjustert, og dels at vi nå legger til grunn et noe tidsforskjøvet forløp for utbyggingen tilknyttet Ormen Lange. Denne forsinkelsen, sammen med økte samlede investeringsanslag på Ormen Lange, bidrar til høye investeringsanslag for 2005 og 2006. For disse årene legger vi til grunn et investeringsnivå om lag på høyde med nivået i 2004. Oppjusteringene har i hovedsak falt på investeringer i landanlegg, som har en relativt stor innvirkning på norsk økonomi, og investeringer i rør, som har en høy importandel og som isolert sett dermed er mindre viktig for fastlandsøkonomien.

Tradisjonelt har anslagene på oljeinvesteringene gitt ett år i forveien vært beheftet med betydelig usikkerhet - for ikke å nevne anslag to til tre år i forveien. Mye taler nå for at Barentshavet etter hvert åpnes for både leting og produksjon. I første omgang kan dette bidra til at leteaktiviteten tar seg ytterligere opp, men også feltutbyggingen kan øke. Eksempelvis kan muligens feltet

Goliath bidra til økte investeringer allerede i 2006. Det har vi imidlertid ikke lagt inn i vår prognose.

I snitt var oljeprisen 25 USD pr. fat i 2002, noe som i norske kroner tilsvarte om lag 200 kroner. Oljeprisen har så langt i år ligget over dette nivået, og vi legger til grunn en gjennomsnittlig oljepris for 2003 på knapt 29 USD. Med de forutsetninger om valutakursen som er gjort, innebærer dette en oljepris i norske kroner på noe i overkant av nivået i 2002. Vi legger til grunn en svakt fallende oljepris gjennom første halvår av 2004, og at den deretter forblir på 26 USD fra og med 3. kvartal 2004. Gjennomsnittsprisen i norske kroner faller dermed til 185 kroner i 2004, og holder seg noe over 180 kroner i både 2005 og 2006.

Foreløpige sesongjustert KNR-tall viser at utvinningen av råolje og naturgass holdt seg om lag uendret fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. I 2. kvartal sank utvinningen noe, for så å øke noe igjen i 3. kvartal. For 2003 legger vi til grunn en samlet utvinningsnedgang på nær 1 prosent. Dette skyldes i hovedsak produksjonsstans grunnet vedlikehold på flere felt i 2. kvartal. Mens utvinningen av gass har økt markert, har oljeproduksjonen falt. I hovedsak er dette et trekk som forventes å vedvare. I 2004 forventer vi en svak oppgang i størrelsesorden 0,5 prosent, til tross for noe lavere oljeutvinning. I 2005 og 2006 antas en svak reduksjon i utvinningsnivået. Disse anslagene er i hovedsak i tråd med anslagene gitt i Nasjonalbudsjettet 2004.

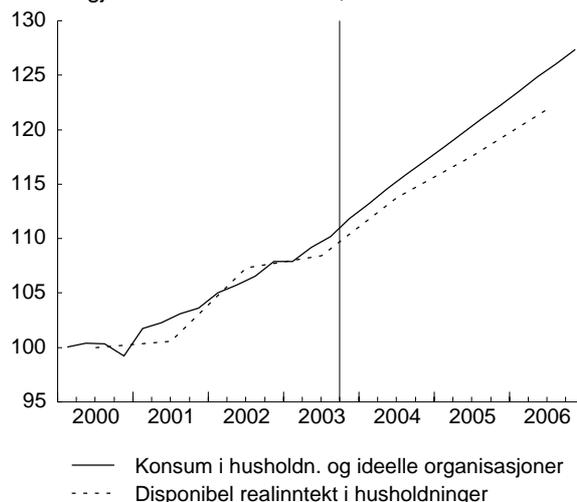
Sterk inntekts- og konsumvekst i 2004

Sesongjusterte KNR-tall viser at konsumet til husholdninger og ideelle organisasjoner vokste med 1,0 prosent fra 2. til 3. kvartal i faste priser. I 2. kvartal var veksten 1,2 prosent, etter nullvekst i kvartalet før. Tiltakende konsumvekst gjennom 2003 må sees på bakgrunn av høy inntektsvekst i 2002, rentekutt i begynnelsen av 2003 og et fall i elektrisitetsprisen utover våren. I samsvar med utviklingen fra slutten av fjoråret var det først og fremst varekonsumet som vokste fra 2. kvartal til 3. kvartal (1,1 prosent), mens tjenestekonsumet utviklet seg mer moderat (0,5 prosent). Prisveksten for varekonsumet har siste tolv måneder vært svakt negativ (-0,1 prosent), og er en forklaring på at varekonsumet i faste priser har vokst relativt sterkt i denne perioden.

Veksten i realdisponibel inntekt er anslått til bare 1,0 prosent i 2003. Sterkere vekst i konsumprisene er en viktig forklaring. Svak utvikling i lønnsinntektene, på grunn av relativt lav lønnsvekst og fall i sysselsettingen, samt lav vekst i utbetalt driftsresultat («næringsinntekt») til husholdningene er andre faktorer. I tillegg kommer forventet reduksjon i utbyttebetalingene og lavere netto renteinntekter.

For årene 2004, 2005 og 2006 er veksten i realdisponibel inntekt beregnet til henholdsvis 4,9, 3,4 og 3,6

Inntekt og konsum i husholdninger
Sesongjusterte volumindekser, 2000=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

prosent. Prisveksten forventes å bli betydelig lavere i 2004 enn i år, og bidrar således til relativt høy realinntektsvekst i 2004. I 2005 og 2006 er prisveksten beregnet å bli noe høyere enn i 2004. Utviklingen i lønnsinntekter og netto kapitalinntekter er viktige for forløpet til realdisponibel inntekt gjennom 2004, 2005 og 2006. Økt sysselsetting bidrar til vekst i husholdningenes lønnsinntekter. Netto kapitalinntekter vil øke veksten i husholdningenes disponible inntekt neste år, ettersom gjennomsnittlig lånerente kommer ned i forhold til i år. Mot slutten av prognoseperioden er det igjen lagt inn en viss rentenedgang, og netto renteinntekter vil da trekke disponibel inntektsvekst noe opp.

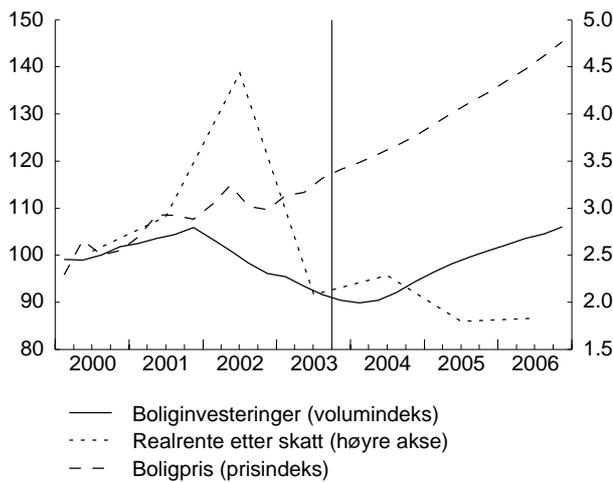
Konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner for 2003 er antatt å øke med 3,2 prosent, målt i faste priser. Den økende konsumveksten gjennom 2003 ventes å fortsette i 2004. Veksten er beregnet til hele 5,1 prosent for 2004. For 2005 og 2006 avtar inntektsveksten noe, og konsumveksten for disse årene er beregnet til henholdsvis 4,4 og 4,3 prosent. I tillegg til utviklingen i disponibel inntekt, påvirkes konsumutviklingen av endringer i rentenivå; lavere renter gjør sparing mindre attraktivt. Både nominell rente og realrente er viktig. Våre analyser tyder på at lavere nominelle renter slår relativt raskt ut i høyere konsum. Realrenten har mer langsiktig effekt, men virker på samme måte. Inntekts- og konsumutviklingen i våre prognoser innebærer et fall i spareraten fra 5,0 i 2003 til 3,7 i 2006. Denne utviklingen kan forklares med en gradvis tilpasning til et lavere realrentenivå.

Boliginvesteringene har ennå ikke passert bunnen

Sterke rentereduksjoner i begynnelsen av 2003 var tidligere forventet å øke boliginvesteringene mot slutten av året. Dette har ennå ikke manifestert seg i statistikken. De sesongjusterte KNR-tallene anslår at boliginvesteringene sank med 1,9 prosent i faste priser

Boliginvesteringer og boligpris

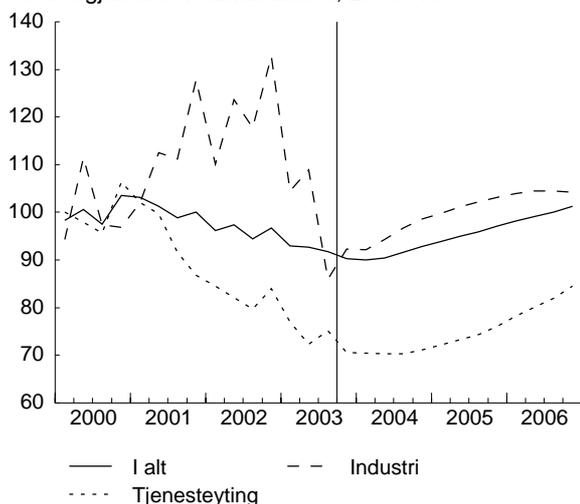
Sesongjusterte indekser, 2000=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Investeringer i Fastlands-Norge

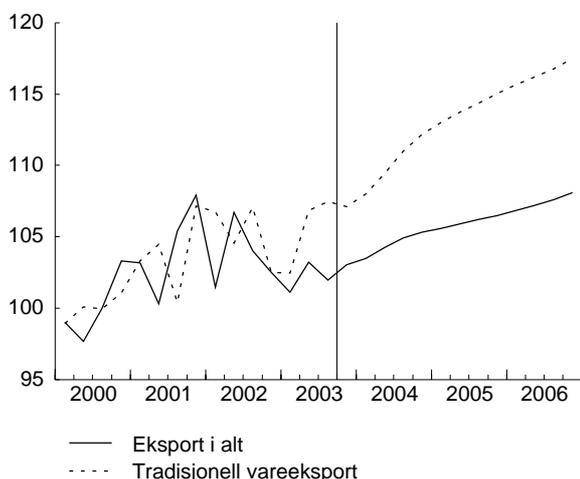
Sesongjusterte volumindekser, 2000=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport

Sesongjusterte volumindekser, 2000=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

fra 2. til 3. kvartal. Beregningen av boliginvesteringene er direkte knyttet til antall igangsatte kvadratmeter boligbygg, hentet fra igangsettingsstatistikken. Denne viser fortsatt nedgang, spesielt i antall kvadratmeter, og boliginvesteringene vil derfor neppe ta seg opp før i 2004.

Boligprisen blir påvirket av nominell rente på kort sikt, og lavere renter ventes å lede til økte boligpriser framover. Inntektsutviklingen til husholdningene trekker i samme retning. Som årsgjennomsnitt venter vi en vekst i boligprisene på 3,7 prosent i år, økende til 6-7 prosent i de tre kommende årene.

Boliginvesteringene vil som nevnt bli lavere i 2003 enn i 2002. Vår prognose viser en nedgang på 7,3 prosent. Høyere vekst i boligprisene, lavere nominelle renter og relativt sterk inntektsvekst i 2004 tilsier imidlertid at trenden i boliginvesteringene snur i løpet av 2004. På årsbasis anslår vi riktignok en nedgang på 1,4 prosent for 2004, mens vi i 2005 og 2006 venter en vekst på henholdsvis 8,6 og 5,5 prosent i boliginvesteringene. Utviklingen i realrenta er viktig også for boliginvesteringene. Det lave nivået på realrenta i våre prognoser for 2003 til 2006 tilsier et høyere nivå både på boligprisene og boliginvesteringene.

Nedgangen i fastlandsbedriftenes investeringer stopper opp

Bruttoinvesteringene i fastlandsbedriftene har nå gjennomgående falt i nesten tre år. Investeringsnedgangen i tjenesteytende sektorer forklarer mye av utviklingen, men i 3. kvartal i år ser disse investeringene ut til å ha økt noe. Industriinvesteringene, som var i kraftig oppgang gjennom 2001 og 2002, har imidlertid falt kraftig så langt i 2003, noe som har sammenheng med utfasingen av noen store investeringsprosjekter spesielt innenfor metallindustrien.

Etter hvert som omslaget i norsk økonomi får satt seg, mens rentene forblir lave, må investeringene i fastlandsbedriftene forventes å ta seg opp. Ifølge våre beregninger vil industriens investeringer raskt slå om til en moderat vekst, mens det for investeringene i private tjenesteytende næringer ventes et omslag til en viss vekst et stykke ut i neste år. Betydelig ledig kapasitet innen næringsbygg vil imidlertid virke dempende for slike investeringer. Samlet ventes det en investeringsnedgang i fastlandsbedriftene på knappe 9 prosent i 2003, men en svakt positiv vekst til neste år. I 2005 og 2006 ventes disse investeringene å øke årlig med rundt 4-5 prosent.

Tiltagende eksport – men fortsatt svekkelse av handelsbalansen

Målt i handelsveide termer har den norske kronen svekket seg markant i 2003 sammenliknet med 2002. Depresieringen var særlig markert i første halvår. Industrienes effektive kronekurs var i 3. kvartal tilbake på samme nivå som i 3. kvartal 2001. Svekkelsen har

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2002-2006. Regnskap og prognoser

Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	Regnskap 2002	Prognoser								
		2003			2004			2005		2006
		SSB	FIN	NB	SSB	FIN	NB	SSB	NB	SSB
Realøkonomi										
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,6	3,2	3,0	3 1/4	5,1	3,8	5	4,4	3 1/2	4,3
Konsum i offentlig forvaltning	3,2	1,9	0,7	1	2,1	2,0	2	1,7	1 1/2	1,4
Bruttoinvestering i fast realkapital	-3,6	-1,2	2,0	..	1,8	2,9	..	3,2	..	3,1
Utvinning og rørrtransport ¹	-4,6	17,7	22,3	15	4,4	11,5	15	1,0	-5	-0,3
Fastlands-Norge	-4,6	-5,1	-2,5	-5	0,3	0,9	1	4,8	4 1/2	4,5
Bedrifter	-6,4	-8,8	-4,3	..	0,3	0,2	..	4,3	..	5,1
Bolig	-4,2	-7,3	-2,1	..	-1,4	1,6	..	8,6	..	5,5
Offentlig forvaltning	0,0	6,8	1,3	..	2,0	1,5	..	2,0	..	2,0
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	2,1	1,5	1,6	1 1/4	3,6	3,1	3 3/4	3,7	3 1/4	3,6
Lagerendring ³	0,4	-0,5	0,0	0,0	..	0,0
Eksport	-0,5	-1,1	0,0	..	2,2	1,7	..	1,4	..	1,2
Råolje og naturgass	0,2	-1,4	-0,7	..	0,7	0,5	..	-0,7	..	-0,4
Tradisjonelle varer	1,3	0,7	0,4	1	4,9	3,3	2	3,4	3 1/4	2,1
Import	1,7	1,9	2,4	2	4,2	3,6	5 1/4	4,3	2 1/2	4,4
Tradisjonelle varer	4,7	2,9	3,5	..	3,9	4,2	..	4,6	..	4,7
Bruttonasjonalprodukt	1,0	0,0	0,6	..	2,8	2,3	..	2,2	..	2,0
Fastlands-Norge	1,3	0,6	0,5	3/4	3,6	2,6	3	2,9	2 3/4	2,6
Arbeidsmarked										
Sysselsatte personer	0,2	-0,8	-0,9	-1	0,2	0,0	1/4	0,7	1	0,9
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,9	4,5	4,5	4 1/2	4,4	4,7	4 3/4	4,2	4 1/2	3,9
Priser og lønninger										
Lønn per normalsårsverk	5,4	4,2	4 1/2	4 1/2	4,2	4	4 1/4	4,1	4 3/4	4,1
Konsumprisindeksen (KPI)	1,3	2,6	2 1/2	2 1/2	1,3	1 1/4	1 1/4	1,8	2	1,8
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE)	2,3	1,1	1 1/4	1 1/4	1,5	1 3/4	2	2,1	2 1/4	2,1
Eksportpris tradisjonelle varer	-8,7	-0,6	-0,8	..	6,1	-0,4	..	1,8	..	-1,5
Importpris tradisjonelle varer	-8,0	0,9	0,1	..	4,4	1,7	..	0,3	..	-0,3
Boligpris ⁴	4,0	3,7	6,3	7,3	..	7,3
Utenriksøkonomi										
Driftsbalansen, mrd. kroner	200,6	197,2	202,3	..	172,4	162,9	..	163,5	..	155,5
Driftsbalansen i prosent av BNP	13,2	12,7	10,8	9,9	..	9,0
MEMO:										
Husholdningenes sparerate (nivå)	7,2	5,0	5,4	..	5,1	5,1	..	4,2	..	3,7
Pengemarkedsrente (nivå) ⁵	6,9	4,1	4,1	4 1/4	3,0	3,2	3	3,4	4	3,3
Utlånsrente, banker (nivå) ⁶	8,4	6,7	4,9	5,0	..	5,0
Råoljepris i kroner (nivå) ⁷	197	204	200	..	186	170	..	180	..	183
Eksportmarksindikator	0,2	4,0	6,9	5,2	..	3,4
Importveid kronekurs (44 land) ⁸	-8,5	1,3	..	1 1/2	2,8	..	3	-0,1	1/2	0,4

¹ Finansdepartementets anslag inkluderer tjenester tilknyttet oljeutvinning.² Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.³ Endring i lagerendring i prosent av BNP.⁴ Selveier.⁵ NB benytter Norges Banks foliorente.⁶ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner.⁷ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.⁸ Positivt fortegn innebærer depresiering.

Kilder: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, St.meld.nr. 1 (2003-2004), (FIN), Norges Bank, anslag basert på terminrente og terminkurs, Inflasjonsrapport 3/2003 (NB).

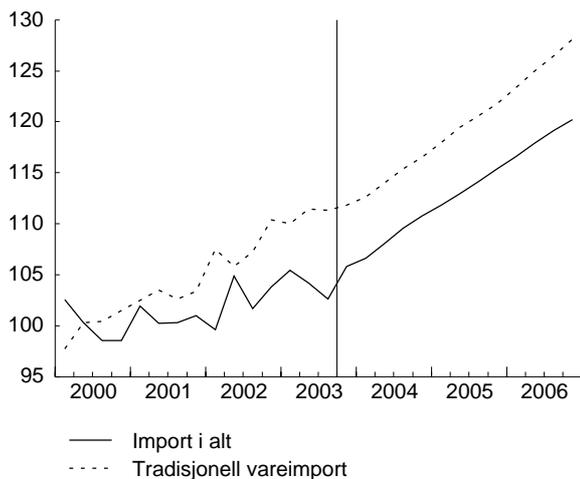
først og fremst kommet mot euro. Mot amerikanske dollar har kronen styrket seg noe sammenliknet med 2002. Det betyr samtidig at kronen har styrket seg mot asiatiske valutaer, siden disse i stor grad blir stabilisert mot amerikanske dollar. For handel med tradisjonelle varer ser vi at importen fra Asia har økt med 10,6 prosent, og eksporten til Asia falt med 6,7 prosent sammenliknet med samme periode i fjor.

Over tid vil man forvente at svekkelse av egen valuta gjør at eksportvolumet tar seg opp, mens importvolumet vil falle. Det vil styrke handelsbalansen. På kort sikt kan imidlertid en svakere krone gi motsatt effekt,

den såkalte J-kurveeffekten. På kort sikt vil svakere krone ikke påvirke omsatt volum i særlig grad. Derimot vil prisen på import målt i norske kroner gå opp, mens prisen på eksport målt i norske kroner vil være stabil. Resultatet er at verdien av samlet import øker, mens verdien av samlet eksport er uforandret. Handelsbalansen for tradisjonelle varer (eksport av tradisjonelle varer minus import av tradisjonelle varer) var 18 prosent svakere for de første tre kvartaler av 2003 sammenliknet med samme periode i 2002. Målt i løpende priser vokste importen av tradisjonelle varer i 3. kvartal med 5,9 prosent sammenliknet med samme periode i fjor. Målt i faste priser vokste denne impor-

Import

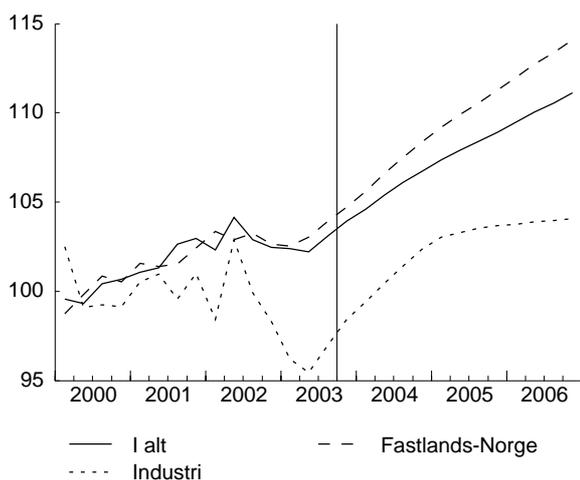
Sesongjusterte volumindekser, 2000=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bruttonasjonalprodukt

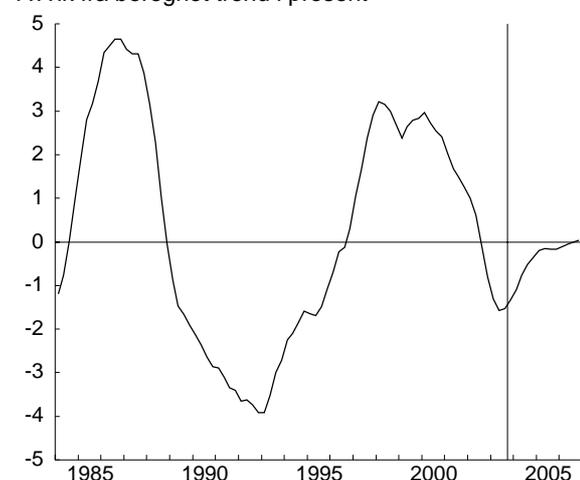
Sesongjusterte volumindekser, 2000=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

BNP Fastlands-Norge

Avvik fra beregnet trend i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

ten med 3,7 prosent. Sesongjustert økte importprisene for tradisjonelle varer med 1,5 prosent fra 2. til 3. kvartal, mens importvolumet falt med 0,2 prosent.

Sammenliknet med samme periode i 2002 ser vi fremdeles en markert vekst i importvolum for mange forbruksvarer, som tekstil, bekledningsvarer og skotøy (opp 4,0 prosent) og nærings- og nytelsesmidler (opp 8,5 prosent). Importen av disse varene synes nå imidlertid å avta; den sesongjusterte importen av tekstil, bekledningsvarer og skotøy falt fra 2. til 3. kvartal.

Fremover ser vi for oss at importveksten holdes oppe. Våre prognoser tilsier en vekst i import av tradisjonelle varer på 3,9 prosent i 2004 og 4,6 prosent i 2005, målt i faste priser. Sett i sammenheng med den sterke veksten i konsumet i denne perioden, er imidlertid forventet importvekst relativt lav.

Målt i løpende priser vokste samlet eksport med 1,9 prosent fra 3. kvartal 2002 til 3. kvartal 2003. Målt i faste priser falt eksporten med 2,2 prosent i denne perioden. Det meste av dette skyldes imidlertid et fall i eksporten av petroleumsrelaterte produkter. Målt i løpende priser vokste eksporten av tradisjonelle varer med 1,9 prosent fra 3. kvartal i fjor til 3. kvartal i år. Målt i faste priser økte denne eksporten med 0,4 prosent. Trenden synes å være positiv. Fra 2. til 3. kvartal økte sesongjustert eksportvolum for tradisjonelle varer med 0,6 prosent.

Fra 3. kvartal i fjor til 3. kvartal i år bidro særlig økt eksport av metaller (opp 8,0 prosent) og treforedlingsprodukter (opp 9,9 prosent) positivt til den samlede eksportveksten. I samme periode har eksportvolumet i verkstedindustrien falt med 4,3 prosent. Eksport av verkstedsprodukter tok seg imidlertid sesongjustert opp med 4,5 prosent fra 2. til 3. kvartal, mens vekst i eksport av metaller synes å flate ut.

Vi venter en klar vekst i eksport av tradisjonelle varer fremover, trass i fortsatt tap av markedsandeler. Målt i faste priser anslås veksten til 4,9 prosent i 2004 og 3,4 prosent 2005. Veksten i 2004 skyldes dels effekten av kronesvekkelsen i 2003, og dels forventning om oppgangskonjunktur ute. Vi legger til grunn at våre handelspartnere når en ny konjunkturtopp i 2005. Etter det vil eksportveksten igjen avta.

Konjunkturomslag og høy produksjonsvekst

Samlet BNP (sesongjustert og i faste 2000-priser) nådde nivåmessig en topp i første halvår 2002 og falt deretter til og med 2. kvartal i år. Foreløpige tall fra KNR for 3. kvartal 2003 viser imidlertid en klar økning i samlet BNP og at nedgangen i bruttoproduktet i oljevirkosomhet og utenriks sjøfart har stoppet opp. Også BNP for fastlandsøkonomien har falt fra begynnelsen av 2002 til begynnelsen av 2003, men har så vist oppgang. I 2. kvartal var økningen nær trend-

veksten i norsk fastlandsøkonomi, mens den i 3. kvartal lå klart over. Konjunkturbunnen kan dermed foreløpig tidfestes til 1. eller 2. kvartal i 2003 (se figur). Med lave renter i Norge og internasjonalt, sammen med et oppsving i internasjonal økonomi og økende oljeinvesteringer i Norge, ligger det til rette for en bredt basert oppgang i norsk økonomi i tiden framover.

Nedgangen i norsk økonomi gjennom 2002 var ganske kraftig og omfattet stort sett alle næringer. En del av nedgangen i samlet produksjon henger sammen med redusert kraftproduksjon fra og med vinteren 2002/2003, men produksjonsmulighetene på litt sikt er ikke endret. Slik sett er noe av den svake veksten i BNP i 2003 knyttet til midlertidige tilbudssidesjokk og ikke et normalt konjunkturtelt fenomen. Størst konjunkturrell nedgang var det i industrien, men også her tyder de siste tallene på at nedgangen kan ha stoppet opp. I tjenesteytende sektorer var også veksten svak eller negativ gjennom 2002 og inn i 2003. I offentlig forvaltning falt bruttoproduktet gjennom 2002, mens utviklingen var ganske flat i privat tjenesteyting. Dette skyldes imidlertid i noen grad institusjonelle endringer. KNR-tallene for 2003 viser en klar vekst i produksjonen i privat tjenesteyting, men her må en være klar over at datagrunnlaget er svakere enn for de fleste andre produksjonssektorene. Den økte veksten i husholdningenes konsum er den viktigste årsaken til oppsvinget i tjenesteytende sektors produksjon.

Våre anslag viser nå nullvekst i BNP i alt fra 2002 til 2003, slik de også gjorde i vår forrige konjunkturrapport. Veksten i fastlandsøkonomien anslås til en halv prosent i år, mens bruttoproduktet i industrien kan falle med hele tre prosent. Begge anslagene er i tråd med tidligere anslag. Gjennom 2003 viser tallene, som omtalt ovenfor, en klar underliggende vekst i økonomien slik at vi går inn i 2004 med et markert positivt overheng i motsetning til hva tilfellet var for ett år siden.

På samme måte som den nedgangen i økonomien vi har lagt bak oss var bredt basert og omfattet de fleste næringer, vil oppgangen påvirke de fleste private næringer i norsk økonomi. En høy vekst i husholdningenes konsum i 2004 vil bidra til økt produksjon særlig i tjenesteytende næringer. Tiltakende internasjonal vekst samt en svakere kronekurs sammenliknet med i 2002 og i begynnelsen av 2003, vil øke veksten i konkurranseutsatt næringsliv. Økte oljeinvesteringer vil også øke produksjonen i offshore-relaterte næringer, og det er ganske mange etter hvert. Selv om vi ikke tror det kommer noe investeringsoppsving i fastlandsøkonomien av betydning i 2004, er det grunn til å regne med at dette kommer i 2005 og 2006. Dette vil merkes i bygge- og anleggsvirksomheten. Inntektsveksten i husholdningene vil bidra til relativt høy konsumvekst også i 2005 og 2006. Samlet sett kan en da

forvente at de fleste private fastlandsnæringene vil øke sin produksjon i de nærmeste årene.

Vi anslår nå veksten i BNP Fastlands-Norge fra 2003 til 2004 til 3,6 prosent, noe som er marginalt høyere enn tidligere beregnet. BNP i alt vil antakelig fortsette å vokse mindre enn fastlandsøkonomien i svært mange år framover som følge av at toppen av olje- og gassutvinningen ser ut til å være nådd. Oljeproduksjonen er svakt fallende mens gassproduksjonen fortsatt vil øke framover. Vi regner med at industriproduksjonen vil øke klart gjennom 2004 og stort sett vende tilbake til 2002-nivået. Her spiller mange faktorer inn. Konjunkturoppgangen internasjonalt er en faktor, økte oljeinvesteringer betyr mye for deler av industrien og endelig settes store produksjonsanlegg for aluminiumsproduksjon i full drift i løpet av året. Når en kommer til 2005, vil bidraget fra alle disse faktorene dempes, men vil fortsatt kunne gi noen impulser. En mulig internasjonal konjunkturavmatning i slutten av 2005 og inn i 2006 vil dempe veksten i industrien, men ikke mer enn at sektoren fortsatt vil vokse.

Konsumveksten vil bidra til at privat tjenesteyting vil fortsette å vokse klart i hele perioden og det er i disse «skjermede» sektorene at sysselsettingsveksten vil komme og bidra til lavere arbeidsledighet. Handlingsrommet for finanspolitikken er begrenset; slik vi tolker innretningen av den økonomiske politikken, vil det bli beskjedne bidrag til veksten fra økt aktivitet i offentlig forvaltning i prognoseperioden.

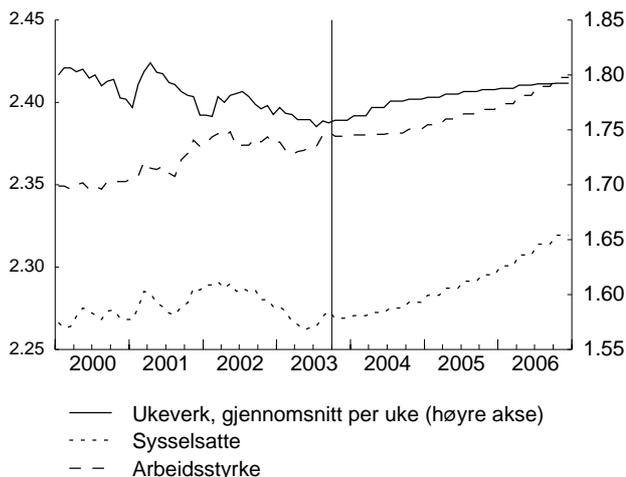
Lysning på arbeidsmarkedet

Etter fem år med gradvis økende arbeidsledighet kan ledighetstoppen nå være nådd. Etter at arbeidsledighetsraten i følge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU), sesongjustert og regnet som tremåneders glidende gjennomsnitt, nådde 4,6 prosent i mai i år, har ledighetsraten holdt seg omlag uendret frem til september. Antall registrerte helt ledige hos Aetat nådde en topp i september og var ved utgangen av november blitt redusert med nær 1000 personer når en justerer for normal sesongvariasjon. Antall ordinære tiltaksplasser var omlag uendret. Samtidig er det nå en viss økning i antall ledige stillinger annonsert i media - dog fra et svært lavt nivå.

Sysselsettingstallene i KNR blir ikke sesongjustert, men en lavere sysselsettingsnedgang fra 3. kvartal i fjor til 3. kvartal i år enn fra 2. kvartal i fjor til 2. kvartal i år kan tyde på at arbeidsmarkedet er i bedring. KNR viser dessuten vekst i sysselsettingen innenfor varehandelen siden 3. kvartal i fjor. Men ser vi siste år sett under ett framstår likevel arbeidsmarkedet som svakt. I denne perioden ble det 14 000 færre sysselsatte i industrien og totalt har sysselsettingen blitt redusert med 21 400 personer.

Arbeidsstyrke, sysselsetting og ukeverk

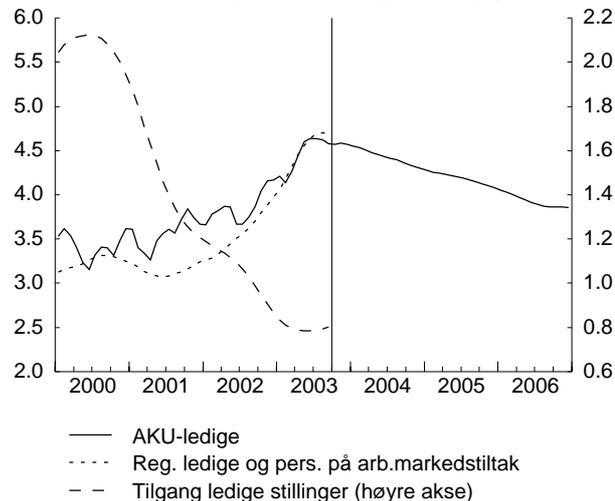
Millioner. Sesongjustert og glattet

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger

Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

Kilder: Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

Bedringen i arbeidsmarkedet forventes å fortsette inn i 2004. Produksjonsoppsving bidrar til vekst i sysselsettingen i årene framover. Ujusterte AKU-tall viser at 112 000 personer var arbeidsledige i 3. kvartal i år. Tar man i tillegg med alle de som ønsker arbeid, men som ikke har søkt aktivt, og alle deltidsysselsatte som ønsker lengre arbeidstid, var det hele 364 000 personer som ønsket (mer) arbeid i 3. kvartal. Den økte sysselsettingen må forventes å fordele seg på alle disse gruppene. Nedgangen i ledighet antas derfor ikke å bli like kraftig som økningen i arbeidskraftsetterspørselen. Fra en ledighet på 4,5 prosent i 2003, anslås ledigheten å synke til 4,4 i 2004, 4,2 i 2005 og videre ned til 3,9 i 2006.

Arbeidsstyrken vil på grunn av befolkningsutviklingen fortsette å øke i de kommende årene. I tillegg vil bedringen på arbeidsmarkedet isolert sett bidra til å øke yrkesdeltakelsen innen de ulike aldersgruppene. Den

gjennomsnittlige yrkesdeltakelsen forventes likevel å synke noe fra et anslag på 73,4 prosent i 2003, fordi det blir flere eldre i befolkningen. De eldre har lavere yrkesfrekvenser enn gjennomsnittet. Yrkesandelen forventes å synke til 72,5 i 2006.

Vedvarende moderat lønnsvekst

Etter mange år med høy lønnsvekst, ble det i årets mellomoppgjør avtalt kun moderate lønnstillegg. I stat og kommuner ble det ikke gitt tariff tillegg overhodet, men et stort overheng fra i fjor samt tillegg i kommunesektoren avtalt i 2002-oppgjøret, sikrer de offentlig ansatte i gjennomsnitt en lønnsvekst på linje med andre grupper. Årsakene til den lavere lønnsveksten ligger i den gradvise svekkelsen av arbeidsmarkedet de siste årene og lønnsomhetsproblemene i norsk industri. Som vanlig har det inntektspolitiske samarbeidet blitt styrket i takt med den økende arbeidsledigheten, slik at lønnsomhetsnedgangen i industrien har bidratt til lavere lønnsvekst også i andre deler av økonomien.

Tariff tilleggene i industrien er anslått å gi et beskjedent bidrag til årslønnsveksten på omlag 0,5 prosentpoeng i år. Med et relativt stort overheng fra i fjor ligger det likevel an til en lønnsvekst på vel 4 prosent fra i fjor til i år. Dette bildet bekreftes av lønnsstatistikken i SSB. Denne statistikken gir blant annet utviklingen i månedsfortjenesten for heltidsansatte inkludert bonuser, provisjoner og uregelmessige tillegg, men uten overtidsgodtgjørelse. I følge lønnsstatistikken steg månedsfortjenesten for heltidsansatte i industrien med 4,2 prosent fra 3. kvartal i fjor til 3. kvartal i år. På samme tid i fjor var den årlige lønnsveksten til sammenligning 6,4 prosent, og i 2. kvartal 2002. Lønnsveksten i industrien har altså kommet merkbart ned hittil i år.

Lønnsstatistikken viser også klar nedgang i lønnsveksten i andre næringer. I bygg og anlegg steg lønningene med kun 2,9 prosent fra 3. kvartal i fjor til 3. kvartal i år, ned fra en årslønnsvekst på 5,2 prosent i 2. kvartal. Lønnsveksten er også lavere innen varehandelen og i forretningsmessig tjenesteyting. Årslønna for heltidsansatte innen bank- og forsikringsvirksomhet er anslått å stige med 4,6 prosent fra i fjor til i år, ned fra 5,8 prosent året før. I tillegg viser lønnsstatistikken en nedgang i overtidsgodtgjørelsene i finanstjenestene og innen eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting på henholdsvis 10,3 og 17,3 prosent. Det er grunn til å tro at overtidsgodtgjørelsene har sunket også i andre næringer, men lønnsstatistikken viser utviklingen i overtidsgodtgjørelsene kun for ansatte innen disse næringene.

Lønnsstatistikken indikerer at lønnsveksten i mange av servicenæringene ser ut til å komme godt under det vi tidligere har anslått og under det som følger av tariffoppgjørene tillagt en normal lønns glidning.

Årsaken ser ut til å være at lønnsglidningen i disse næringene blir svært lav som følge av en kraftig nedgang i overtid, bonuser og lignende. Alt i alt forventer vi nå en vekst i gjennomsnittlig lønn per normalårsverk på 4,2 prosent fra 2002 til 2003.

Små tariff tillegg i alle næringer, samt en beskjeden lønns glidning i den private delen av de tjenesteytende sektorene, gir samlet sett et lavt overheng inn til 2004; bidraget til lønnsveksten i 2004 blir antakelig godt under 1 prosentpoeng. Normal lønns glidning og et anslag på gjennomsnittlig vekst i lønn per normalårsverk tilsvarende 4,2 prosent i 2004, forutsetter gjennomsnittlige tariff tillegg ved hovedoppgjøret i 2004 på nesten 4 prosent. Blant annet fordi tilleggene normalt kommer et stykke ut i året og fordi glidningen i de tjenesteytende næringene neste år trolig normaliseres, blir overhenge til 2005 forholdsvis høyt. Med forholdsvis beskjedne tillegg ved mellomoppgjøret i 2005 vil en derfor få en moderat lønnsvekst også dette året - anslagsvis 4,1 prosent.

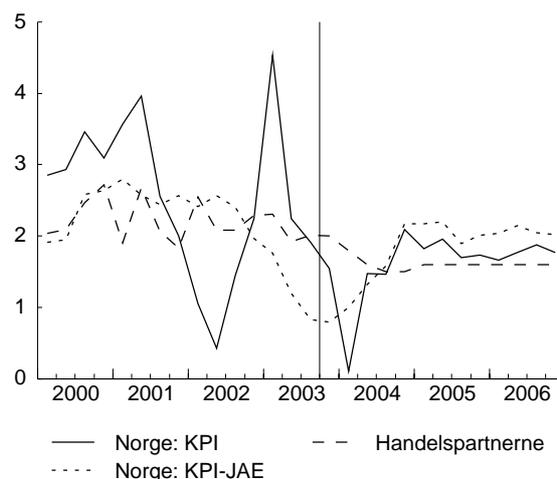
Også i 2006 forventes gjennomsnittlig lønn per normalårsverk å vokse med 4,1 prosent. På grunn av store overheng inn i år med justeringsforhandlinger og små overheng inn i år med hovedoppgjør, antas det dermed nær uendret lønnsvekst i hele prognoseperioden 2003-2006. Trass i oppsvinget i økonomien øker altså ikke lønnsveksten de nærmeste årene. Det skyldes at lønnsveksten utvikler seg tregt i forhold til endringer i økonomien. Slikt sett er lønnsveksten et lite egnet mål for presstendensene i økonomien, men gjenspeiler i stor grad aktivitetsnivået i tidligere år (se Økonomiske analyser nr 6/2001 s. 17, for en illustrasjon). På samme vis som at den gode lønnsomheten i industrien og nedgangen i arbeidsledighet gjennom den siste høykonjunktoren har bidratt til høy lønnsvekst helt fram til og med 2002, vil lav lønnsomhet og høy ledighet begrense lønnsveksten i tiden framover.

Fortsatt lav inflasjon

Etter å ha falt gjennom ett års tid har den underliggende inflasjonstakten vært stabil de siste fem måneder. 12-månedersveksten i konsumprisindeksen justert for avgifts endringer og uten energivarer (KPI-JAE) har ligget i intervallet 0,7-0,9 prosent. I oktober var prisstigningstakten på 0,8 prosent. For året som helhet ligger det an til at KPI-JAE stiger med 1,1 prosent, mens de høye elektrisitetsprisene bidrar til at veksten i konsumprisindeksen totalt (KPI) vil bli 2,6 prosent.

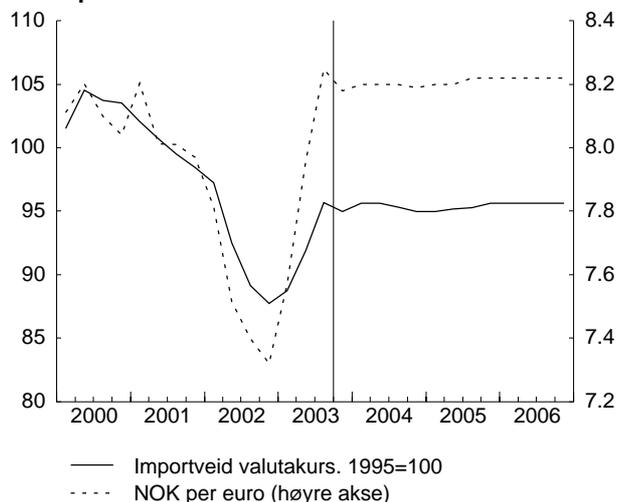
Utviklingen av kronkursen, spesielt styrkingen av krona gjennom første halvår 2002, har vært en viktig faktor bak utviklingen i den underliggende prisstigningstakten det siste året. Ifølge KNR lå prisen på tradisjonelle importvarer i 2. kvartal 2002 hele 9,1 prosent lavere enn i samme kvartal året før. Deretter har reduksjonen i importprisene målt mot samme kvartal året før avtatt, og i 3. kvartal 2003 var den snudd til en oppgang på 2,1 prosent. Justert for nor-

Konsumprisindeksen Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Utviklingen i importveid valutakurs og NOK per euro

Kilde: Norges Bank.

male sesongvariasjoner økte importprisene med 1,5 prosent fra 2. til 3. kvartal. Det er imidlertid betydelige tidsforsinkelser før endringer i importpriser gir seg fulle utslag i butikkprisene. Det tok tid før forbrukerne kunne høste hele prisgevinsten av den sterke kronkursen i 2002, og det tar tid før de får se de fulle effektene av en svakere krone. I mai i fjor viste således KPIs prisindeks for importerte konsumvarer til husholdningene en nedgang på bare 0,9 prosent fra samme måned året før. Deretter har nedgangen i prisstigningstakten forsterket seg helt frem til juni i år, hvor nedgangen var 4,5 prosent. I oktober var nedgangen redusert til 4,2 prosent.

Med en kroneverdi på dagens nivå eller svakere, vil den negative prisimpulsen fra importerte konsumvarer bli stadig mindre og etter hvert skifte fortegn. Etter hvert som effektene fra kronesvekkelsen dør ut, vil imidlertid en lav internasjonal prisvekst og en fortsatt

Hva skal til for å nå inflasjonsmålet?

Norges Bank opererer etter et inflasjonsmål på 2,5 prosent. Det viktigste virkemiddelet Norges Bank har for å oppnå dette målet er å endre bankens styringsrenter. Norges Bank har presisert at siden det vil ta noe tid før virkningene av en renteendring får gjennomslag, er to år et «rimelig tidsperspektiv» for å nå inflasjonsmålet.

I vår referansebane har vi lagt til grunn en konstant rentedifferanse mot utlandet, og en kronkurs som holder seg noe svakere enn dagens nivå. Med disse forutsetningene viser våre fremskrivninger en inflasjon i 2006, målt ved KPI-JAE, på 2,1 prosent, det vil si i underkant av inflasjonsmålet Norges Bank styrer etter.

Hvilken rente skulle Norges Bank sette for akkurat å nå inflasjonsmålet på 2,5 prosent mot slutten av 2006? Vi har gjort en skiftberegning hvor norske renter blir satt ned med 0,5 prosentpoeng i 1. kvartal 2004 og deretter holdes uendret.

Vi antar at valutakursen vil reagere på denne renteendringen i henhold til vår modell med modifisert kjøpekraftparitet. I denne modellen vil en rentesenkning gi svakere kronkurs på kort sikt, mens valutakursen på lang sikt er bestemt av relativ prisvekst mellom Norge og våre handelspartnere (se nærmere beskrivelse i Økonomiske analyser, 4/2003). Med en rente som er 0,5 prosentpoeng lavere enn dagens nivå, vil kronkursen svekke seg med 2,6 prosent fram til 2006 sammenliknet med referansebanen.

Lavere renter har flere effekter. Konsumveksten øker fra 4,4 til 4,9 prosent 2005 og fra 4,3 til 4,9 prosent i 2006. Videre fører svakere krone til at eksport av tradisjonelle varer stiger noe. For 2005 går eksportveksten opp fra 3,4 til 3,6 prosent. BNP-veksten stiger med 0,4 prosentpoeng i 2005 og 0,3 prosentpoeng i 2006. Arbeidsledighetsraten kommer ned med 0,2 prosentpoeng til 3,7 prosent i 2006. Dette bringer lønnsveksten opp fra 4,1 til 4,4 prosent i 2006. Den svakere kronen fører også til høyere importpriser. Spesielt det siste gir et betydelig bidrag til norsk inflasjon. Samlet effekt blir at inflasjonen målt ved KPI-JAE når opp til 2,5 prosent i 2. kvartal 2006, og vil holde seg på inflasjonsmålet ut 2006.

Bør så Norges Bank sette ned sine renter i 2004 for å nå inflasjonsmålet? Den lave inflasjonen i vår referansebane skyldes, som omtalt andre steder i denne rapporten, dels lav importert prisvekst og dels lav lønnsvekst pga. lav lønnsomhet og høy ledighet. En lavere rente vil også føre til økt kredittvekst og utslag i kapitalpriser. For eksempel antyder vår simulering at med 0,5 prosentpoeng redusert rente fra dagens nivå vil spareraten i 2006 falle fra 3,7 til 2,6 prosent, mens boligprisveksten vil stige fra 7,6 prosent til 9,7 prosent. Våre beregninger viser videre at husholdningenes netto fordringer vil falle med 3,9 prosent ved utgangen av 2006 sammenliknet med referansebanen, og at finansinvesteringene vil falle som andel av inntekten. Økt risiko for finansielle ubalanser i privat sektor kan være kostnaden ved å holde den norske prisveksten oppe.

vridning av importen i retning av lavkostland, bidra til at prisutviklingen på importerte konsumvarer igjen vil virke dempende på inflasjonen. De samlede inflasjonsimpulsene fra utlandet begrenser seg ikke til de importerte konsumvarene. I alle næringer vil større eller mindre deler av produktinnsatsen direkte eller indirekte være importert. Importprisutviklingen vil dermed påvirke prisutviklingen innenfor alle konsumgrupper, men for mange grupper vil andre forhold dominere utviklingen.

Utviklingen i elektrisitetsprisene har bidratt til store bevegelser i 12-månedersveksten i KPI i de senere årene. I januar 2003 var elektrisitetsprisene til husholdningene, inkludert avgifter og nettleie, hele 82,5 prosent høyere enn 12 måneder tidligere. Gjennom første halvår falt elektrisitetsprisene kraftig og i juli var de bare 20,6 prosent høyere enn samme måned året før. I august og september økte elektrisitetsprisene igjen, før man fikk en ny nedgang i oktober. Kraftselskapene har imidlertid deretter i hovedsak varslet prisøkninger. På årsbasis antar vi at elektrisitetsprisindeksen i KPI kommer til å være om lag 36 prosent høyere enn i fjor. Elektrisitetsprisene for 2004 til 2006 er anslått med utgangspunkt i terminprisene i begynnelsen av desember. Det ligger an til at elektrisitetsprisene til husholdningene vil fortsette å øke ut på nyåret. I forhold til prisene i år ser det imidlertid nå ut til at prisene neste år vil være klart lavere i 1. kvartal, men høyere i 2. kvartal. Som årsgjennomsnitt, kan det se ut til at elektrisitetsprisene vil falle med 5-6 prosent i både 2004 og 2005 og bli om lag uendret fra 2005 til 2006. Usikkerheten ved kraftprisanslagene for 2004-2006 må betraktes som meget stor. Skulle noen av årene bli klart mildere eller «våtere» enn normalt, vil kraftprisen kunne bli svært mye lavere enn det dagens terminpriser indikerer. Unormal kulde og lite nedbør vil føre til høyere priser.

Den underliggende inflasjonstakten blir ifølge våre beregninger ganske lav i årene fremover. Lønnskostnadene er antatt å øke med noe i overkant av 4 prosent, og med en produktivitetsvekst i den private delen av fastlandsøkonomien utenom kraftproduksjon på rundt 2,5 prosent, ligger det an til beskjedne kostnadsimpulser fra norsk produksjon. Lave renter trekker i retning av at veksten i husleiene også kommer til å bli moderat. Fallende energipriser vil ikke bare redusere KPI-veksten samlet, men også trekke den underliggende prisveksten ned gjennom de negative kostnadsimpulsene de gir for alle næringer. Som tidligere nevnt, vil prisimpulsene fra importerte varer trolig trekke prisveksten opp en tid fremover. Hvor langt og hvor mye, vil imidlertid i stor grad bestemmes av utviklingen i valutakursen. Vi anslår at veksten i KPI-JAE stiger fra 1,1 prosent i 2003 til 1,5 prosent i 2004 og videre til 2,1 prosent i både 2005 og 2006.

Utenriksøkonomi

Foreløpige tall fra utenriksregnskapet viser et overskudd på driftsbalansen overfor utlandet på 150,3 milliarder kroner fra januar til september i år, 3,1 milliard kroner lavere enn i samme tidsrom i fjor. Dette forklares i hovedsak av nedgangen i eksportoverskuddet fra 161,2 milliarder kroner i de tre første kvartalene i fjor til 158,3 milliarder kroner i år. Underskuddet på rente- og stønadsbalansen var i denne perioden om lag 8 milliarder i begge år.

På årsbasis anslås overskuddet på driftsbalansen overfor utlandet i 2003 til 197,2 milliarder kroner, vel 3 milliarder kroner lavere enn i fjor. Dårligere bytteforhold, reduserte markedsandeler og en konjunkturtelt betinget høy norsk import bidrar til anslag om en klar nedgang i driftsbalansen i de neste årene. Også nedgangen i oljeprisen i norske kroner bidrar til å svekke overskuddet på handelsbalansen og driftsbalansen overfor utlandet. I 2005 og 2006 er overskuddet på driftsbalansen anslått til henholdsvis 163,5 og 155,5 milliarder kroner.

Gjør Kina det vanskelig å nå inflasjonsmålet?

Den svake prisveksten i norsk økonomi har flere årsaker. For det første har arbeidsledigheten økt de senere årene; ettervirkningene av dette vil prege lønnsdannelsen i noen tid framover, selv om ledigheten kommer forsiktig ned igjen. For det andre har norsk industri over flere år svekket sin konkurransevne, og svak lønnsomhet i de konkurranseutsatte bedriftene vil legge et trykk på lønnsveksten. Dessuten har den effektive kronekursen styrket seg markert på grunn av fallet i amerikanske dollar og tilknyttede valutaer. Og endelig har de internasjonale prisimpulsene vært små, dels som følge av internasjonal lavkonjunktur, og dels som følge av sterk konkurranse på grunn av økt økonomisk globalisering.

Noen av disse faktorene er forbigående og vil på kort sikt snarere bidra til å trekke prisveksten opp i tiden framover. Det gjelder først og fremst ettervirkningene av svekkelsen av krona gjennom 2003, og forutsetningen om en sterkere prisvekst på industrielle råvarer som følge av den internasjonale konjunkturoppgangen som nå er under utvikling. De øvrige faktorene vil gi mer langvarige bidrag. De direkte effektene av fortsatt høy ledighet og svak lønnsomhet vil fanges opp av modellen vi bruker i prognosearbeidet. Virkningene av den økonomiske globaliseringen må derimot tas vare på gjennom anslag utenfor modellen, og er dessuten vanskeligere å tallfeste.

Globaliseringen innebærer økende konkurranse fra lavkostland, og omfatter både produkt-, arbeids- og kapitalmarkedene. Dereguleringen av kapitalmarkedene har pågått i over 30 år, men tok først virkelig av på begynnelsen av 1990-tallet. Vridning av internasjonal vareproduksjon mot lavkostland er en langvarig prosess, men som antakelig har skutt ny fart gjennom innlemmelsen av Kina – med drøye 1/5 av verdens befolkning – i Verdens handelsorganisasjon, WTO, i desember 2001. India synes å spille en tilvarende rolle innenfor tjenesteproduksjon. Globaliseringen av arbeidsmarkedet er nok mer begrenset, men sterk innstrømming av arbeidskraft var utvilsomt en viktig faktor da USA på 1990-tallet opplevde – samtidig – sterk økonomisk vekst og svak inflasjon. Med utvidelsen av EU i mai neste år kan Norge, gjennom EØS-avtalen, etter hvert stå overfor en tilsvarende arbeidskrafttilstrømming.

Her skal vi nøye oss med å undersøke mulige konsekvenser av Kinas fulle inntreden i det internasjonale varebyttet, med utgangspunkt i norske data. Fra 1988 til 2001 økte Kinas

andel av norsk import jevnt fra 0,5 prosent til drøye 3 prosent. Ser vi på tradisjonelle varer (dvs. holder skip og plattformen utenfor) var Kinas andel av import til Norge på 3,1 prosent i 2001 og 3,6 prosent i 2002. For januar-oktober 2003 har andelen økt til 4,4 prosent, og vil lett kunne nå opp i 4,5 prosent for året under ett. Det betyr at gjennom hvert av de to siste årene har andelen økt med 0,9 prosentpoeng per år, mot en jevn økning på 0,1 prosentpoeng gjennom hvert av de foregående 13 årene. Det ser med andre ord ut til å ha skjedd et trendbrudd.

Endringen fra og med 2002 må sees i sammenheng med at Kina ble medlem av WTO 11. desember 2001. Medlemskapet har ført til en sterk utbygging av kinesisk eksportindustri, og det er grunn til å tro at Kinas andel av norsk import vil kunne fortsette å øke markert i flere år framover, etter hvert som kinesisk tilbud bygges ytterligere ut. Dersom vi som et tankeeksperiment antar at de kinesiske produktene har et prisnivå på halvparten av prisene på de produktene de direkte eller indirekte fortrenge, og videre antar at importandelen for kinesiske varer hvert år øker med 0,9 prosentpoeng, vil vridningen mot kinesiske varer bidra til å trekke importprisene i Norge ned med 0,5 prosent.

Det må understrekes at eksempelet er stilisert. For det første skyldes noe av konkurranseforbedringen til kinesiske varer de siste årene at kinesiske yuan er bundet til amerikanske dollar. Dersom kinesiske yuan nå skulle styrke seg kraftig, ville noe av prisseffekten forsvinne. For det andre vil kinesiske produkter i noen grad fortrenge produkter fra det som tidligere ble regnet som lavkostland. Det vil også begrense prisseffektene. Men effekten av Kina kan på den annen side få langsiktige konsekvenser. En naturlig respons fra de tidligere lavkostland i f.eks. Sørøst Asia, vil være å vri sin produksjon mot produkter som i dag leveres fra industrilandene, dvs. at det lave kinesiske prisnivået gradvis kan få følger for «alle» produkter som Norge importerer.

I tillegg kommer indirekte effekter via prisene på import til andre land.¹ Lavere importprisvekst hos våre tradisjonelle handelspartnere vil kunne gi seg utslag i lavere importpriser for Norge også på direkte import fra disse landene. Med fullt gjennomslag fra kinesiske importpriser på våre handelspartneres eksportpriser, vil det samlede bidraget være å trekke norske importprisvekst ned med 0,9 prosentpoeng. Dersom gjennomslaget på andre lands eksportpriser bare er det halve, blir det samlede bidraget på 0,7.²

¹ Strengt tatt kommer det ikke fullt ut i tillegg, siden lavere priser på ikke-kinesiske varer reduserer overflyttingsbidraget fra ikke-kinesiske til kinesiske varer.

² Merk at vi også kan argumentere for vesentlig sterkere gjennomslag, knyttet til at de vil forsøke å svare på den økte kinesiske responsen. Dersom det kinesiske tilbudet hadde vært uendelig elastisk og omfattet alle varer, ville prisene i hele verden falle til kinesisk nivå!

... forts.

Vi har med dette utgangspunktet beregnet effektene for årene 2004-2010 av at veksten i norske importpriser reduseres med 0,7 prosentpoeng på årsbasis. Det er grunn til å anta at presset mot lavere priser kommer innenfor bearbejdede importvarer, og ikke innenfor industrielle råvarer (metaller, treforedling, kjemiske råvarer, raffinerte produkter, olje og gass, elektrisitet)³. For at samlet bidrag til norske importpriser skal bli på 0,7 prosent, må prisveksten for konsumvarer og andre bearbejdede produkter reduseres med i underkant av ett prosentpoeng.

Virkningene på utvalgte makroøkonomiske hovedstørrelser er vist i tabellen. I beregningene er renter og valutakurs holdt uendret. Tabellen viser at dersom fallet i importpriser er av den størrelsesorden vi skisserer, vil veksten i norske konsumpriser falle med mellom 0,2 og 0,4 prosent i forhold til referansebanen. Økt konkurranse gir lavere eksportvekst og lavere lønnsvekst, men merk at norsk konsum faktisk vil gå opp over perioden. Kapitalavkastningen i Norge vil også øke, i og med at realrenten her vil stige (nominelle renter holdes fast mens inflasjonen faller).

Det er viktig å merke seg at effekten her kommer gjennom et skift i handelsvekter mellom våre handelspartnere. Ved å skifte fra «høykostnadsland» til «lavkostnadsland» oppnår vi et prisfall på import. Men denne effekten vil bare være «midlertidig». Før eller senere vil importandelene fra lavkostnadsland stabilisere seg. Og over tid er det ingen grunn til å tro at prisveksten på import fra Kina skal utvikle seg veldig annerledes fra det vi har sett for andre land. I selve overgangsfasen, mens handel fra lavkostnadsland fases inn, vil imidlertid prisimpulsene, som vårt enkle eksempel viser, kunne være betydelige.

Hvilke konsekvenser kan en slik utvikling i importprisene ha for muligheten til å nå inflasjonsmålet? I perioden 1996-2001 lå gjennomsnittlig prisvekst for tradisjonell vareimport

Effekter av 0,7 prosentpoeng lavere importprisvekst for tradisjonelle varer

Avvik fra referansebanen	Avvik i årlig vekstrate			Avvik i nivå
	2004	2005	2006	2010
Importpriser, tradisjonelle varer	-0,7	-0,7	-0,7	-4,9
Eksportpriser, tradisjonelle varer	-0,2	-0,3	-0,4	-3,0
Konsumpriser	-0,2	-0,3	-0,3	-2,4
Lønn	-0,1	-0,2	-0,2	-1,8
Disponibel realinntekt for husholdningene	0,1	0,2	0,1	0,8
Privat konsum	0,0	-0,1	0,0	0,3
Eksport, tradisjonelle varer	-0,2	-0,1	-0,1	-0,8
Industriproduksjon	-0,3	-0,2	-0,3	-2,1
BNP Fastlands-Norge	-0,1	-0,1	-0,1	-0,3
Arbeidsledighetsrate (nivå)	0,0	0,1	0,1	0,1

på 0,4 prosent. I 2005-06 (etter at effekten av svakere krone i hovedsak er borte) ligger våre anslag i referansebanen på 0 prosent, men dette er påvirket av en antatt konjunkturmessig prisnedgang på industrielle råvarer. Man kan således spørre seg om våre anslag i tilstrekkelig grad har tatt høyde for bidraget fra økende import fra Kina. Det er selvfølgelig stor usikkerhet knyttet til dette. Men det er ikke urimelig å anta at risikoen i importprisene ligger på nedsiden av det som er antatt i referansebanen. Og i referansebanen har vi en forventning om vekst i KPI-JAE på 2,1 prosent i 2006, altså allerede i underkant av dagens inflasjonsmål.

Beregningen understreker således de problemene en synes å stå overfor i pengepolitikken de kommende årene, med å nå inflasjonsmålet, uten en klar reduksjon i rentene og påfølgende svekkelse av kronkursen. For en periode kan lave importpriser bidra til å gjøre det vanskelig å oppnå en prisvekst på 2,5 prosent i Norge.

³ Dette reflekterer at Norge vil tjene på at Kina kommer inn i verdenshandelen, fordi de kompletterer våre ressurser: De er rike på arbeidskraft, vi er kapitalintensive og råvarerike.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Faste 2000-priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert						
	2001	2002	02.1	02.2	02.3	02.4	03.1	03.2	03.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	641 829	664 700	164 164	165 268	166 472	168 663	168 650	170 599	172 232
Konsum i husholdninger	615 225	638 102	157 573	158 672	159 918	161 791	161 668	163 550	165 102
Varekonsum	342 546	356 706	88 478	88 747	88 736	90 696	90 083	92 275	93 279
Tjenestekonsum	263 866	270 251	67 044	67 180	67 853	68 396	67 942	68 218	68 558
Husholdningenes kjøp i utlandet	27 131	28 901	6 643	7 302	7 548	7 167	7 851	7 499	7 662
Utlandingers kjøp i Norge	-18 317	-17 755	-4 593	-4 557	-4 218	-4 468	-4 209	-4 442	-4 396
Konsum i ideelle organisasjoner	26 605	26 598	6 592	6 595	6 554	6 872	6 983	7 049	7 130
Konsum i offentlig forvaltning	288 592	297 914	75 448	72 971	74 890	74 666	75 117	75 915	76 017
Konsum i statsforvaltningen	115 101	161 052	40 596	39 700	40 396	40 386	41 036	41 522	41 774
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	88 521	133 445	33 705	32 767	33 519	33 481	34 054	34 489	34 747
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	26 579	27 606	6 891	6 933	6 877	6 904	6 982	7 034	7 027
Konsum i kommuneforvaltningen	173 491	136 862	34 852	33 271	34 493	34 280	34 081	34 393	34 243
Bruttoinvestering i fast realkapital	261 191	251 728	60 976	65 777	60 187	64 843	63 481	61 311	61 511
Utvinning og rørtransport	54 837	52 312	13 160	12 610	12 884	13 654	14 546	15 426	16 092
Tjenester tilknyttet utvinning	-797	5 427	69	4 256	-11	1 113	517	-241	-302
Utenriks sjøfart	10 886	6 663	887	1 485	1 330	2 961	3 155	1 011	1 038
Fastlands-Norge	196 265	187 326	46 860	47 427	45 983	47 116	45 262	45 115	44 683
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	156 189	147 269	36 867	37 059	36 065	37 229	34 880	33 974	32 984
Industri og bergverk	21 163	22 614	5 138	5 772	5 496	6 198	4 873	5 081	4 012
Annen vareproduksjon	16 070	16 790	3 945	4 242	4 273	4 216	4 544	4 523	4 320
Boligtjenester (husholdninger)	49 475	47 395	12 316	12 022	11 706	11 445	11 364	11 128	10 912
Andre tjenesteytende næringer	69 481	60 469	15 468	15 023	14 590	15 369	14 100	13 241	13 741
Offentlig forvaltningsvirksomhet	40 077	40 058	9 993	10 368	9 919	9 886	10 382	11 141	11 699
Lagerendring og statistiske avvik	27 193	29 954	8 708	8 634	7 641	4 466	9 163	3 058	4 665
Bruttoinvestering i alt	288 384	281 682	69 684	74 411	67 827	69 310	72 644	64 369	66 176
Innenlandsk sluttanvendelse	1 218 805	1 244 296	309 297	312 649	309 189	312 639	316 411	310 884	314 424
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	1 126 687	1 149 940	286 473	285 665	287 345	290 445	289 029	291 629	292 931
Etterspørsel fra offentlig forvaltningsvirksomhet	328 668	337 972	85 441	83 339	84 808	84 552	85 499	87 056	87 716
Eksport i alt	713 743	709 868	173 800	182 790	178 214	175 559	173 235	176 824	174 687
Tradisjonelle varer	222 201	225 163	57 125	55 938	57 283	54 846	54 827	57 165	57 501
Råolje og naturgass	322 590	323 206	75 353	85 956	81 522	80 743	79 411	80 131	78 599
Skip og plattformer	15 716	9 941	3 460	3 287	2 043	1 151	2 354	3 052	1 352
Tjenester	153 236	151 558	37 861	37 610	37 366	38 818	36 643	36 476	37 234
Samlet anvendelse	1 932 548	1 954 164	483 097	495 440	487 402	488 198	489 646	487 708	489 111
Import i alt	435 146	442 534	107 383	113 030	109 590	111 912	113 673	112 332	110 630
Tradisjonelle varer	282 860	296 144	73 837	72 667	73 644	75 793	75 560	76 548	76 431
Råolje	1 852	1 021	294	330	324	83	730	148	47
Skip og plattformer	14 365	11 171	766	6 615	1 538	2 252	3 897	2 727	1 041
Tjenester	136 068	134 198	32 485	33 417	34 084	33 784	33 487	32 909	33 111
Bruttonasjonalprodukt	1 497 402	1 511 630	375 713	382 410	377 812	376 286	375 973	375 376	378 481
Fastlands-Norge (markedsverdi)	1 119 859	1 134 208	284 531	283 335	284 300	282 628	282 297	283 691	285 955
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	377 543	377 422	91 182	99 075	93 512	93 658	93 675	91 685	92 526
Fastlands-Norge (basisverdi)	971 575	982 397	246 800	245 450	246 072	244 754	244 671	245 071	247 717
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	754 528	765 297	191 283	192 208	191 680	190 609	190 780	190 991	193 683
Industri og bergverk	145 143	144 126	35 525	37 133	36 061	35 483	34 714	34 445	34 857
Andre vareproduserende næringer	100 576	102 110	25 883	25 293	25 928	24 995	24 396	24 514	24 715
Tjenesteytende næringer	508 808	519 061	129 875	129 783	129 690	130 131	131 669	132 033	134 111
Offentlig forvaltningsvirksomhet	217 047	217 100	55 517	53 241	54 392	54 144	53 891	54 080	54 034
Korreksjonsposter	148 284	151 811	37 731	37 885	38 229	37 874	37 627	38 619	38 238

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Faste 2000-priser. Prosentvis vekst fra forrige periode

	Ujustert		Sesongjustert						
	2001	2002	02.1	02.2	02.3	02.4	03.1	03.2	03.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,6	3,6	1,4	0,7	0,7	1,3	0,0	1,2	1,0
Konsum i husholdninger	2,6	3,7	1,6	0,7	0,8	1,2	-0,1	1,2	0,9
Varekonsum	2,8	4,1	1,9	0,3	0,0	2,2	-0,7	2,4	1,1
Tjenestekonsum	2,4	2,4	0,6	0,2	1,0	0,8	-0,7	0,4	0,5
Husholdningenes kjøp i utlandet	-1,1	6,5	3,8	9,9	3,4	-5,0	9,6	-4,5	2,2
Utlendingers kjøp i Norge	-3,8	-3,1	-2,5	-0,8	-7,4	5,9	-5,8	5,5	-1,0
Konsum i ideelle organisasjoner	1,7	0,0	-2,3	0,1	-0,6	4,8	1,6	1,0	1,1
Konsum i offentlig forvaltning	2,7	3,2	3,1	-3,3	2,6	-0,3	0,6	1,1	0,1
Konsum i statsforvaltningen	2,5	39,9	39,8	-2,2	1,8	0,0	1,6	1,2	0,6
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	4,5	50,7	50,5	-2,8	2,3	-0,1	1,7	1,3	0,7
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-3,7	3,9	3,8	0,6	-0,8	0,4	1,1	0,7	-0,1
Konsum i kommuneforvaltningen	2,8	-21,1	-21,0	-4,5	3,7	-0,6	-0,6	0,9	-0,4
Bruttoinvestering i fast realkapital	-4,2	-3,6	-6,3	7,9	-8,5	7,7	-2,1	-3,4	0,3
Utvinning og rørtransport	-1,0	-4,6	-13,0	-4,2	2,2	6,0	6,5	6,0	4,3
Tjenester tilknyttet utvinning	-104,3	..	-100,3	..	-53,5	-146,5	25,5
Utenriks sjøfart	-40,0	-38,8	-68,8	67,3	-10,4	122,7	6,5	-67,9	2,7
Fastlands-Norge	0,7	-4,6	-3,8	1,2	-3,0	2,5	-3,9	-0,3	-1,0
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	0,1	-5,7	-3,9	0,5	-2,7	3,2	-6,3	-2,6	-2,9
Industri og bergverk	13,6	6,9	-13,8	12,3	-4,8	12,8	-21,4	4,3	-21,1
Annen vareproduksjon	-2,2	4,5	0,7	7,5	0,7	-1,3	7,8	-0,4	-4,5
Boligtjenester (husholdninger)	3,7	-4,2	-2,3	-2,4	-2,6	-2,2	-0,7	-2,1	-1,9
Andre tjenesteytende næringer	-5,1	-13,0	-2,6	-2,9	-2,9	5,3	-8,3	-6,1	3,8
Offentlig forvaltningsvirksomhet	2,9	0,0	-3,6	3,8	-4,3	-0,3	5,0	7,3	5,0
Lagerendring og statistiske avvik	-22,4	10,2	355,8	-0,8	-11,5	-41,5	105,2	-66,6	52,5
Bruttoinvestering i alt	-6,3	-2,3	4,0	6,8	-8,8	2,2	4,8	-11,4	2,8
Innenlandsk sluttanvendelse	0,4	2,1	2,4	1,1	-1,1	1,1	1,2	-1,7	1,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	2,3	2,1	0,9	-0,3	0,6	1,1	-0,5	0,9	0,4
Etterspørsel fra offentlig forvaltningsvirksomhet	2,7	2,8	2,3	-2,5	1,8	-0,3	1,1	1,8	0,8
Eksport i alt	4,1	-0,5	-6,0	5,2	-2,5	-1,5	-1,3	2,1	-1,2
Tradisjonelle varer	3,7	1,3	-0,4	-2,1	2,4	-4,3	0,0	4,3	0,6
Råolje og naturgass	5,2	0,2	-9,6	14,1	-5,2	-1,0	-1,7	0,9	-1,9
Skip og plattformer	51,5	-36,7	-35,2	-5,0	-37,8	-43,7	104,5	29,7	-55,7
Tjenester	-1,0	-1,1	-2,4	-0,7	-0,6	3,9	-5,6	-0,5	2,1
Samlet anvendelse	1,7	1,1	-0,8	2,6	-1,6	0,2	0,3	-0,4	0,3
Import i alt	0,9	1,7	-1,4	5,3	-3,0	2,1	1,6	-1,2	-1,5
Tradisjonelle varer	2,9	4,7	4,0	-1,6	1,3	2,9	-0,3	1,3	-0,2
Råolje	2,5	-44,9	-44,6	12,2	-2,1	-74,4	782,4	-79,7	-68,3
Skip og plattformer	-45,4	-22,2	-81,1	763,6	-76,7	46,4	73,1	-30,0	-61,8
Tjenester	6,0	-1,4	-2,5	2,9	2,0	-0,9	-0,9	-1,7	0,6
Bruttonasjonalprodukt	1,9	1,0	-0,6	1,8	-1,2	-0,4	-0,1	-0,2	0,8
Fastlands-Norge (markedsverdi)	1,7	1,3	0,9	-0,4	0,3	-0,6	-0,1	0,5	0,8
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	2,7	0,0	-5,0	8,7	-5,6	0,2	0,0	-2,1	0,9
Fastlands-Norge (basisverdi)	1,6	1,1	0,8	-0,5	0,3	-0,5	0,0	0,2	1,1
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	1,8	1,4	0,6	0,5	-0,3	-0,6	0,1	0,1	1,4
Industri og bergverk	0,5	-0,7	-2,5	4,5	-2,9	-1,6	-2,2	-0,8	1,2
Andre vareproduserende næringer	-3,2	1,5	2,9	-2,3	2,5	-3,6	-2,4	0,5	0,8
Tjenesteytende næringer	3,2	2,0	1,0	-0,1	-0,1	0,3	1,2	0,3	1,6
Offentlig forvaltningsvirksomhet	1,0	0,0	1,6	-4,1	2,2	-0,5	-0,5	0,4	-0,1
Korrekksjonsposter	2,1	2,4	1,3	0,4	0,9	-0,9	-0,7	2,6	-1,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Prisindekser. 2000=100

	Ujustert		Sesongjustert						
	2001	2002	02.1	02.2	02.3	02.4	03.1	03.2	03.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	102,4	103,1	102,1	102,5	103,3	104,2	105,7	104,8	105,3
Konsum i offentlig forvaltning	107,3	111,6	108,6	111,1	113,2	113,0	114,4	114,3	114,9
Bruttoinvestering i fast kapital	103,6	103,0	103,4	104,3	104,4	99,8	101,5	104,8	105,4
Fastlands-Norge	103,4	103,5	103,4	104,1	104,5	102,0	102,2	103,6	104,8
Innenlandsk sluttanvendelse	103,7	104,9	101,9	106,0	106,1	105,6	105,0	107,3	108,4
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	103,8	105,3	104,0	105,0	106,0	106,1	107,4	107,1	107,7
Eksport i alt	97,7	88,8	90,7	88,4	85,8	90,4	95,7	86,9	89,1
Tradisjonelle varer	97,1	88,7	91,3	90,3	86,2	87,2	87,7	87,4	87,3
Samlet anvendelse	101,5	99,1	97,9	99,5	98,7	100,1	101,7	99,9	101,5
Import i alt	100,0	93,8	96,2	94,5	92,6	92,2	92,8	93,9	96,5
Tradisjonelle varer	99,8	91,9	94,5	92,0	90,7	90,2	91,3	90,9	92,2
Bruttonasjonalprodukt	102,0	100,6	98,4	101,0	100,4	102,4	104,3	101,7	103,0
Fastlands-Norge (markedsverdi)	103,8	106,4	103,4	107,3	106,6	108,1	106,7	108,8	108,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert						
	2001	2002	02.1	02.2	02.3	02.4	03.1	03.2	03.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,4	0,7	-0,3	0,4	0,8	0,9	1,5	-0,8	0,5
Konsum i offentlig forvaltning	7,3	4,0	-1,0	2,3	1,8	-0,1	1,2	0,0	0,5
Bruttoinvestering i fast kapital	3,6	-0,6	1,3	0,8	0,1	-4,4	1,7	3,2	0,6
Fastlands-Norge	3,4	0,1	0,4	0,7	0,4	-2,3	0,1	1,4	1,2
Innenlandsk sluttanvendelse	3,7	1,1	-2,3	4,0	0,1	-0,5	-0,6	2,2	1,0
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	3,8	1,5	-0,4	0,9	1,0	0,1	1,2	-0,3	0,6
Eksport i alt	-2,3	-9,1	0,6	-2,5	-3,0	5,4	5,9	-9,2	2,5
Tradisjonelle varer	-2,9	-8,7	-1,5	-1,1	-4,4	1,1	0,6	-0,4	-0,1
Samlet anvendelse	1,5	-2,4	-1,1	1,7	-0,9	1,5	1,6	-1,8	1,6
Import i alt	0,0	-6,2	-1,7	-1,8	-1,9	-0,4	0,7	1,1	2,8
Tradisjonelle varer	-0,2	-8,0	-2,2	-2,6	-1,4	-0,6	1,2	-0,5	1,5
Bruttonasjonalprodukt	1,9	-1,3	-0,9	2,7	-0,6	2,0	1,9	-2,6	1,3
Fastlands-Norge (markedsverdi)	3,8	2,5	-1,8	3,8	-0,7	1,4	-1,3	2,0	-0,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Teknisk merknad

Kvartalsberegningene: Beregningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg.

Basisår og kjeding: I det kvartalsvise nasjonalregnskapet beregnes for tiden alle størrelser i faste priser med basis i prisene i 2000, og med vektorer fra dette året. Valg av basisår påvirker fastpristallene og dermed de årlige volumendringsratene (vekstratene). For sammenligningens skyld er det i alle tabeller gitt vekstrater med 2000 som basisår (felles omregningsår). Prisomregningen er foretatt på kvartalsregnskapets sektornivå.

Kredittilgang og husholdningers sparing

Elin Halvorsen

Vi har i de siste fem årene sett en vekst i kreditt til husholdningene som er nesten like høy som på midten av 1980-tallet. Den gangen opplevde Norge en kreditt- og forbruksvekst som førte til negativ sparing, og som bidro til underskudd på driftsbalansen med utlandet. Konsumveksten på midten av 1980-tallet har i noen tidligere analyser, utført på tall fra nasjonalregnskapet, blitt forklart som en formueseffekt som følge av den samtidige veksten i boligpriser. Denne artikkelen presenterer en analyse av nye tall for sparing på husholdningsnivå som viser at dereguleringen av kredittmarkedene og den økte tilgangen på kreditt synes å være hovedårsaken til fallet i sparingen på midten av 1980-tallet. Etterspørselen etter kreditt ble senere mer følsom for formue og inntektsforventninger, men slike etterspørselsdrivende forhold er ikke i seg selv nok til å forklare fullt ut det kraftige fallet i sparingen.

Innledning

Vi har i de siste fem årene sett en vekst i kreditt til husholdningene som er nesten like høy som på midten av 1980-tallet. Den gangen opplevde Norge en kreditt- og forbruksvekst som hadde alvorlige konsekvenser for driftsbalansen med utlandet. I 1985 gikk den samlede spareraten for husholdninger i følge nasjonalregnskapet ned med 7 prosentpoeng fra 5 prosent til -2 prosent, og ytterligere ned til -5 prosent i 1986 og 1987. Når den samlede sparingen er negativ betyr det at det samlede forbruket i alle husholdninger er større enn inntekten. Ulike hypoteser er blitt lansert som forklaringer på den kraftige nedgangen i samlet sparing som også land som Sverige og Storbritannia opplevde på 1980-tallet.

Noen tidligere norske analyser har konkludert med at boligprisveksten i 1985-86 synes å være en viktig forklaring på konsumveksten, se Brodin og Nymoen (1992) og Eitrheim, Jansen og Nymoen (2002), og dermed fallet i spareraten. Høyere boligpriser gir en høyere verdi på eide boliger. Denne gevinsten kan enten realiseres ved at man selger boligen, eller ved at boligens verdi fungerer som pant for nye forbrukslån. En annen hypotese er at gode økonomiske tider kan gi forventninger om høyere inntektsvekst og større betalingsvne på nye lån. Dette kan også bidra til å øke etterspørselen etter kreditt. Økt boligformue eller forventninger om inntektsvekst er forhold som styrer etterspørselen etter lån. Riktignok tar de to hypotesene utgangspunkt i den økte tilgangen på lån som fulgte av dereguleringen av kredittmarkedene på samme tid, men likevel vil slike forklaringsmodeller innebære at dersom vi igjen opplever sterk boligprisvekst, eller

oppjusterte forventninger om inntekten, så vil dette kunne ha følger for den samlede sparingen.

En tredje hypotese er at dereguleringen av finansmarkedene på 1980-tallet og den økte tilbudet av kreditt i seg selv var den viktigste faktoren bak det kraftige fallet i sparingen. I utgangspunktet må vi da ha hatt en situasjon der mange norske husholdninger var rasjonert i lånemarkedet før dereguleringen og dermed hatt en potensiell etterspørsel etter kreditt som ble realisert i og med dereguleringen. I denne artikkelen presenterer jeg en analyse av nye tall for sparing på husholdningsnivå som støtter hypotesen om at dereguleringen var hovedårsaken til fallet i sparingen på midten av 1980-tallet. Kredittilgangen og økningen i antall boliglån presset i sin tur opp boligprisene som i andre omgang sannsynligvis bidro til å forsterke og forlenge nedgangen i spareraten, men ut i fra husholdningsdataene synes ikke økningen i boligprisene å ha virket så sterkt som antatt i tidligere studier.

Effekten av en deregulering av finansmarkedene

Standard økonomisk teori tar utgangspunkt i en hypotese om at de fleste vil ønske å ha et relativt jevnt forbruk over livsløpet. Det vil si at man vil ønske å låne i yngre år når inntekten er lav, dersom man har forventninger om høyere inntekt senere. Særlig vil yngre husholdninger ønske å låne til kjøp av bil og bolig. Dersom banker og andre institusjoner som tilbyr lån er underlagt reguleringer, kan dette føre til at de vil rasjonere sitt tilbud av kreditt og bare tilby lån til kunder som kan stille med sikkerhet, enten ved at de eier en bolig eller ved at de har spart opp en god del egenkapital. Dette vil særlig ramme yngre husholdninger. I en økonomi med kreditttrasjonering vil vi derfor forvente at unge husholdninger forbruker mindre og sparer mer enn de ville gjort med fri tilgang til lån. Videre forventer vi at en inntektsøkning vil gi

direkte utslag i en forbruksøkning for en rasjonert husholdning. Følgelig vil eldre husholdninger, som har vært rasjonert som unge, ha et høyere forbruk enn de ville hatt uten regulering.

Når en deregulering av finansmarkedene gjør tilbudet av kreditt og lån mer tilgjengelig, vil dette gi seg utslag i at unge husholdninger får muligheten til å låne-finansiere forbruk og investering i bolig. Videre har økonomiske studier vist at i perioder der man har lavere enn ønskede ressurser å rutte med, vil det være lettest å utsette kjøp av varige goder. Derfor vil en økt tilgang på kreditt særlig gi seg utslag i økt kjøp av varer som møbler, hvitevarer, bil og båt. Eldre husholdninger vil være mindre berørt av den økte tilgangen på kreditt siden rasjoneringen var mest effektiv da de selv var unge, og fordi de allerede har et høyt forbruk. I en overgangsperiode etter en deregulering, vil derfor både unge og eldre husholdninger ha et høyt samlet forbruk og lav sparing. På sikt vil de ikke-rasjonert generasjonene bli eldre, og fordi de har tatt opp store lån som må tilbakebetales vil deres sparing gå opp, og dermed vil sparingen i økonomien samlet stige igjen. Samtidig vil den løpende inntekten ha mindre å si for svingninger i sparingen siden man nå har muligheten til å glatte forbruke ved å låne, mens renteendringer og forventninger om fremtidig inntektsvekst vil gi større utslag enn tidligere.

Før dereguleringen i Norge hadde man hatt en lang periode med regulerte og lave lånerenter. En kombinasjon av lave renter og høy inflasjon gjorde at den reelle lånerenten var svært lav på begynnelsen av 1980-tallet. Fullt fradrag for gjeldsrenter og høy marginalskatt på inntekt gjorde det i tillegg spesielt gunstig å ta opp lån, og den reelle lånerenten etter skatt for gjennomsnittsinntekt var på -6,8 prosent i 1981. Jo høyere inntekt, jo mer gunstig var det å ta opp lån for å investere i objekter med positiv avkastning, for eksempel bolig. Det er derfor sannsynlig at de fleste husholdninger hadde en potensiell stor etterspørsel etter lån, særlig unge husholdninger i etableringsfasen, men også etablerte husholdninger med høy inntekt.

Effekten av en boligprisstigning

Hypotesen om at konsumveksten på midten av 1980-tallet kunne forklares som en realisering av økt boligformue ble lansert av flere, men fikk særlig gjennomslag med analysen til Muellbauer og Murphy (1990) basert på britiske data:

«with the sharp rise in house prices, residential property became more than half of personal sector wealth. Financial liberalization allowed households to cash it in as consumer expenditure financed by borrowing».

Senere har analyser av Brodin og Nymoene (1992), Koskela og Virén (1992) og Berg (1994) lagt vekt på at vekst i boligprisene forklarer mye av nedgangen i

den aggregert spareraten i Norge. Den reelle veksten i boligprisene var høyest i 1985 og 1986. I følge prisdata som brukes i SSBs makromodeller var den reelle veksten i disse årene på vel 4 prosent, mens i Brodin og Nymoene (1992) ble det brukt en prisindeks med noe høyere anslag på prisveksten.

I nasjonalregnskapet regnes alle kjøp av varige goder unntatt bolig som forbruk. Kjøp av bolig regnes som investering i realformue. Når boligprisene stiger øker verdien på denne formuen. Prisgevinsten kan enten realiseres ved at man selger boligen, eller ved at boligens verdi fungerer som pant for nye forbrukslån. På den annen side, så lenge man blir boende i boligen vil en prisøkning øke brukerkostnaden. Dersom man har en gitt inntekt, vil økte boligkostnader føre til at man må forbruke mindre av andre varer. I henhold til økonomisk teori vil man også ønske å forbruke mindre av den varen som er blitt relativt dyrere, altså bolig, og dermed motvirke noe av reduksjonen i forbruket av andre varer. For selveiere vil derfor høyere boligpriser gi både en positiv formueseffekt og en negativ brukereffekt på forbruket. Hvilken av disse effektene som er sterkest er det vanskelig å anslå i utgangspunktet, men det er vanlig å tro at formueseffekten er sterkest slik at høyere boligpriser vil gi høyere forbruk og lavere sparing for selveiere. I leiemarkedet skal leien tilsvare brukerprisen på boligen slik at for leietakere vil høyere boligpris bare gi en negativ priseffekt på forbruket. I tillegg vil en boligprisøkning gjøre det dyrere for leietakere å gå inn i boligmarkedet, og de vil måtte spare seg opp mer egenkapital.

Det er vanskelig å si i hvilken grad selveiere omsetter en økning i boligformuen til forbruk. Den letteste måten å omsette en formuesgevinst på boligen til forbruk, er ved å bruke den som pant for nye lån. Vi vil forvente at denne muligheten blir benyttet mest av selveiere som allerede har tilbakebetalt store deler av det opprinnelige boliglånet, eller i utgangspunktet har lite lån på huset. Sannsynligvis er det færre som vil realisere en formuesgevinst ved å selge boligen. For de fleste yngre husholdninger vil en eventuell formuesgevinst på boligen brukes til å investere i større bolig. I noen husholdninger, for eksempel der barna har blitt voksne og flyttet hjemmefra, vil man kunne realisere gevinsten ved å selge og kjøpe en mindre bolig. Likevel er det for mange knyttet store både praktiske og personlige kostnader til å selge et hjem man har bodd lenge i. Noen ønsker heller å etterlate boligen som arv enn å utnytte verdien til eget forbruk.

Sparingen faller tidligere enn før antatt

I Halvorsen (2003a) presenteres det data for husholdningers sparing i perioden 1975-94 som er basert på utvalgsundersøkelser for forbruk, samt inntektsdata fra ligningsregistre. Sparing er her definert tilsvarende nasjonalregnskapet som inntekt etter skatt minus samlet forbruksutgift. Det er gjort nærmere rede for definisjon og datagrunnlag i boks 1. Disse tallene viser at

Boks 1: Datakilder og begreper

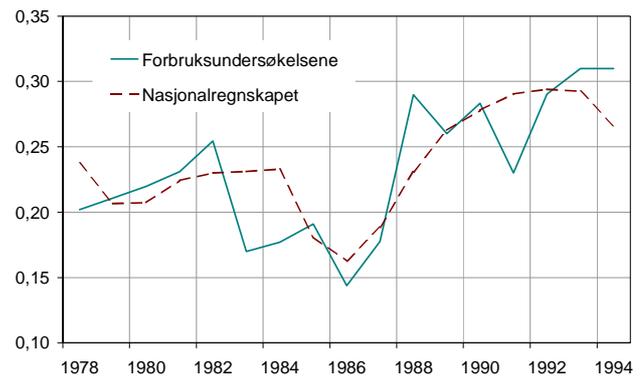
Hovedkilden er Forbruksundersøkelsene for perioden 1975-1994, mens opplysninger om husholdningens inntekt er koblet til fra Likningsregisteret. Likningsregisteret har opplysninger om husholdningens alminnelige inntekt, det vil si summen av lønn, pensjon, næringsinntekt og kapitalinntekt, minus kapitalutgifter (i hovedsak gjeldsrenter) og fradrag i inntekten. Ideelt sett skulle man hatt data for inntekten uten fradrag for å beregne disponibel inntekt, men fradragene lar seg ikke identifisere i registeret. Derimot har likningsregisteret separate opplysninger om personinntekten, det vil si lønn, pensjon og næringsinntekt. Husholdningenes sparing er dermed beregnet som:

$$\text{Sparing} = \text{lønn} + \text{pensjon} + \text{inntekt fra næring} + \text{rene overføringer} - \text{utliknet skatt} - \text{total forbruksutgift}.$$

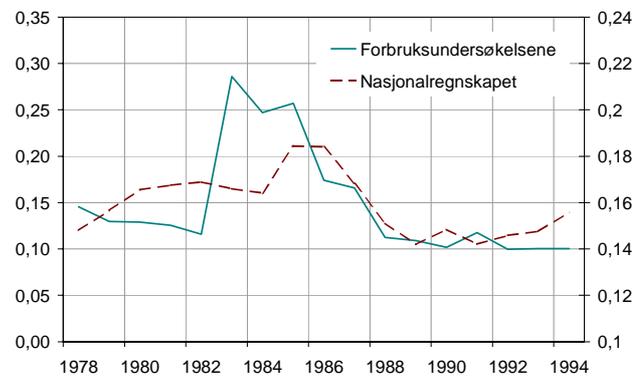
Rene overføringer er inntekter som ikke er skattlagt, så som barnetrygd og studiestipend. Disse er beregnet på grunnlag av husholdningsopplysninger og lagt til. Siden totalforbruksutgift for en selveier med boliglån vil inneholde gjeldsrenter på lånet som registrert boligutgift, vil en slik definisjon av sparing være mer konsistent enn «disponibel inntekt - total forbruksutgift» der gjeldsrenter også trekkes fra i inntektsbegrepet. En svakhet ved definisjonen blir da at positive kapitalinntekter er utelatt. Siden netto kapitalinntekter i gjennomsnitt bare er positive for de eldste aldersgruppene, betyr dette at spareratene er for lavt målt for disse gruppene. En sammenlikning av dataene med nasjonalregnskapets tall er gitt i Halvorsen (2003b).

fallet i sparing startet tidligere enn den samlede spareraten i nasjonalregnskapet tyder på. I følge data på husholdningsnivå falt sparingen allerede i 1983 og holdt seg på et lavt nivå fram til 1988.

Den heltrukne linjen i figur 1 viser gjennomsnittlig sparerate for utvalget av husholdninger i forbruksundersøkelsene, der spareraten er sparing uten boligutgifter i andel av arbeidsinntekt etter skatt. Figuren viser tydelig at sparingen i andel av inntekten faller allerede i 1983. Til sammenlikning viser tallene fra nasjonalregnskapet et fall i sparingen først i 1985 (se Halvorsen, 2003b, for detaljert beskrivelse av harmoniseringen av de to dataseriene). Siden inntekten er målt uten netto kapitalinntekter, og dermed også uten inntekt av egen bolig, er det mest konsistent å se på sparing definert uten boligutgifter. For selveiere (inklusive andelseiere) utgjør utgifter til bolig stort sett renteutgifter på boliglån, eventuell husleie, forsikring, avgifter, fyringsutgifter og vedlikehold. For leietakere vil utgiftene være lik leien de betaler, eventuelt med fyringsutgifter. Siden utgifter til bolig er en stor andel av husholdningens totale utgifter ligger spareraten uten boligutgifter høyere enn spareraten definert med boligutgifter, og differansen mellom de to øker med renteoppgangen i perioden 1985-1992. Inntrykket av et plutselig fall i 1983 blir forsterket av at den gjennomsnittlige spareraten er høy i 1982 noe som reflekterer at gjennomsnittlig total forbruksutgift er lavt målt i dette året. Tilsvarende skyldes det høye nivået i

Figur 1. Sparing i andel av arbeidsinntekt etter skatt

Kilde: Halvorsen (2003b)

Figur 2. Husholdningenes utgift til varige goder som andel av total forbruksutgift.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

1988 og det lave nivået i 1991 at den gjennomsnittlige inntekten er henholdsvis høy og lav. På grunn av utvalgets størrelse vil det være slik tilfeldig variasjon i det statistiske gjennomsnittet.

At den observerte nedgangen i sparingen i 1983 ikke synes å skyldes statistiske tilfeldigheter, ser vi av figur 2. Figur 2 viser husholdningenes utgift til varige forbruksgoder som andel av total forbruksutgift. Andelen i forbruksundersøkelsene er dobbelt så høy i 1983 som i de fem foregående årene, og holder seg høy i perioden 1983-85. Fra og med 1988 er andelen igjen konstant og på en noe lavere nivå enn før 1983. Dette stemmer overens med hypotesen om at økt tilgang på kreditt vil gi seg utslag i at et oppdemmet behov for kjøp av varige forbruksgoder blir frigjort. En undersøkelse av dataene viser at for årene 1983-84 gjelder økningen alle typer varige forbruksgoder, men i 1985 skyldes en stor del av utgiftene til varige goder i 1985 en voldsom økning i kjøp av biler. Denne bilboblen finner vi også igjen i nasjonalregnskapets forbrukstall og bidrar i seg selv mye til at den aggregerte spareraten faller i 1985. Derimot er det vanskelig å si hvorfor nasjonalregnskapet ikke fanger opp veksten i kjøp

av andre varige forbruks-goder i 1983 og 1984. I Halvorsen (2003b) er dataene fra forbruksundersøkelsene sammenliknet med nasjonalregnskapet, og avvikene er diskutert i mer detalj. Det viser seg at den ulike timingen av spareratens fall er uavhengig av hvordan sparing er definert med hensyn til kapitalinntekter og boligutgifter. Forklaringen kan ligge i måten nasjonalregnskapet justerer statistikken med flere datakilder, eller den kan ligge i at utvalget i forbruksundersøkelsene ikke er fullt ut representativt. Blant er det mye som tyder på at forbruksundersøkelsene underrepresenterer husholdninger i høye inntektsgrupper, samtidig som rike husholdningers forbruk vil utgjøre en større andel av totalen. Husholdninger med høy inntekt vil være mindre rasjonert i kredittmarkedet og reagere mindre på en deregulering, men sannsynligvis reagere mer på en eventuell formuesgevinst.

Når virket dereguleringen av kredittmarkedene?

Det har vært vanlig å bruke fallet i den aggregerte spareraten i 1985 som et mål på når dereguleringen av finansmarkedene hadde sin effekt på husholdningene. Men dereguleringen var en prosess som gikk mer eller mindre over hele tiåret, og i utgangspunktet er det ingen åpenbar grunn til at virkningene skulle ha kommet i 1985 og ikke allerede i 1983. Dereguleringen av finansmarkedene i Norge besto hovedsakelig av opphevelsen av en rekke direkte reguleringer av bankene¹. En liberalisering av obligasjonsmarkedet fant sted i flere trinn mellom 1982 og 1985, noe som åpnet for mer konkurranse mellom banker og andre låneinstitusjoner. Videre ble det gjennomført flere reduksjoner i bankenes reservekrav, der til slutt primærreservekravet ble opphevet i 1987. Bankenes respons på opphevelsen av reguleringene var å øke sitt tilbud av lån, og konkurrere om kundene. I følge Steigum (1992) førte dereguleringen til et kappløp mellom bankene som involverte en kraftig ekspansjon i banksektoren, og som resulterte i dårlig praksis og manglende kredittvurderinger. Mellom 1983 og 1986 gikk antall filialer opp med 15 prosent i de store kommersielle bankene og med 5 prosent i sparebankene.

En annen del av reformen var opphevelsen av taket på bankenes innskuddsrenter i 1978. Siden ble rentene regulert frem til 1980 da den første «rentedeklarasjonen» ble innført. I følge denne deklarasjonen kunne individuelle institusjoner justere opp sine renter i forhold til et bestemt nasjonal nivå. Samtidig ble det åpnet for at det nasjonale nivået også kunne justeres oppover. Deklarasjonen ble endret flere ganger, og omsider opphevet fullstendig i 1985. Tabell 1 viser hvordan den reelle renten (et gjennomsnitt av utlånsrenter minus inflasjon) steg fra å være negativ til et nivå på over 7 prosent allerede før den siste rentedeklarasjonen ble opphevet. En del av stigningen skyldes

Tabell 1. Kredittindikatorer, i prosent.

	Reell lånerente	Reell lånerente etter skatt	Reell vekst i kreditt til husholdningene	Vekst i kreditt til husholdningene i prosent av BNP
1980	1,5	-5,1	1,7	3,8
1981	-0,4	-6,8	1,0	3,0
1982	2,5	-4,0	2,8	6,0
1983	5,4	-0,8	3,6	7,4
1984	7,2	0,9	7,7	15,7
1985	7,9	1,5	11,1	23,9
1986	8,9	1,1	6,3	10,5
1987	8,3	1,1	6,4	11,2
1988	10,1	3,3	-1,2	-3,3
1989	10,3	4,4	1,9	6,2
1990	10,6	4,6	-0,1	0,5
1991	10,8	5,3	-3,1	-7,3
1992	12,0	7,3	0,4	-0,4
1993	6,9	5,4	1,3	1,4
1993	7,0	4,5	1,5	0,9

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

en reduksjon i inflasjonen slik at de nominelle rentene steg mindre enn de reelle. Etter 1985 fortsetter rentene å stige frem til 1992, men ikke like raskt. Stigende renter kan i seg selv være en indikator på økt kreditttilgang og effekten av en deregulering. Et annet mål kan være gråmarkedsrentene. Moum (1989) har beregnet utlånsrentene i gråmarkedet og finner at disse lå et par prosentpoeng høyere enn de offisielle rentene frem til 1984. Fra og med 1984 er de omtrent på nivå med de offisielle, noe som kan indikere at på dette tidspunktet var tilbudet godt nok i det offisielle markedet.

De to siste kolonnene i tabell 1 viser mål på veksten i kreditt til husholdningene i perioden. Den reelle veksten var sterkest i 1984-87, særlig når kreditten måles i prosent av BNP. Likevel viser tallene for kredittvekst at denne var på vei opp allerede i 1982 og 1983. Hvis vi samlet tar i betraktning veksten i utlånsrentene, gråmarkedsrentene og kredittveksten er det lite som går mot hypotesen om at dereguleringen kan ha hatt sin effekt allerede i 1983. Selv om 1984 var det året med flest endringer i reguleringene, og kan synes som et rimelig mål på når rasjoneringen av husholdningene opphørte, er det likevel rimelig å anta ut i fra bankenes ekspansive adferd at de hadde sterke forventninger til prosessen og snarere lå litt i forkant enn litt i etterkant av utviklingen.

Spareadferd etter alder

Dersom det er slik at dereguleringen av finansmarkedene og en økt tilgang på kreditt var hovedårsaken til fallet i spareratene vi i utgangspunktet forvente av det var unge husholdninger, husholdninger i etableringsfasen, som tidligere var rasjonerte i lånemarkedet og til dels også etablerte husholdninger med høy inntekt på grunn av skattefordelen som reduserte sin sparing mest. Eldre og pensjonerte husholdninger som i yngre

¹ Se Grønvik (1992) og Hove og Moum (1997) for en mer detaljert beskrivelse av prosessen.

Tabell 2. Utvikling i sparerater¹ etter aldersgruppe 1980-1989, i prosent

	Alder 20-39	Alder 40-66	Alder 67-80	Alle
1980	3,6	4,7	5,9	4,5
1981	1,9	2,3	5,7	3,0
1982	3,0	6,2	3,3	5,0
1983	-2,6	-1,8	1,5	-1,3
1984	0,8	-2,1	-2,7	0,2
1985	-2,5	-1,0	3,1	-0,2
1986	-5,8	-4,9	-7,1	-4,8
1987	-4,2	-3,5	-3,5	-3,1
1988	7,0	3,7	-0,7	6,2
1989	4,1	0,9	-4,9	2,5
Differanse 1982-83	-5,6	-8,0	-1,8	-6,3
Differanse 1985-86	-3,3	-3,9	-10,2	-4,6
Antall observasjoner	8 655	10 836	3 542	23 029

¹ Korrigert for antall barn og antall voksne i husholdningen, selvstendig næringsdrivende, region, selveier, og observasjonsmåned.
Kilde: Halvorsen (2003a)

år har vært rasjonert på lånemarkedet, og ikke hatt anledning til å låne så mye som ønsket, vil ha vært tvunget til høyere sparing tidligere i livet. Som en konsekvens vil de ha akkumulert mer netto formue og i utgangspunktet vil vi ikke forvente en tilsvarende låneetterspørsel i de eldre som i de yngre husholdningene. På den annen side, dersom hovedårsaken til forbruksveksten var å finne i den økte boligformuen ville vi forvente det motsatte, altså størst låneetterspørsel i husholdninger med boligkapital fra før, det vil si middelaldrende og eldre husholdninger. For yngre husholdninger med boligkapital vil en formuesgevinst være liten siden en stor del av boligens verdi allerede er belånt.

Tabell 2 viser utviklingen i spareraten for tre aldersgrupper, «unge» husholdninger der hovedinntektstaker er mellom 20 og 39 år, «middelaldrende» husholdninger der hovedinntektstaker er mellom 40 og 66 år, og til slutt «eldre» husholdninger der hovedinntektstaker er mellom 67 og 80 år. Av tabellen ser vi at fallet i sparing i 1983 hovedsakelig gjelder de unge og middelaldrende. Alle aldersgrupper reduserer sin sparing ytterligere i 1986, men her er det sparingen i de eldre husholdningene som faller mest. Differansene er vist eksplisitt nederst i tabell 2. At sparingen i eldre husholdninger her viser seg som lav og negativ etter 1986 skyldes nok i stor grad at vi ikke har med netto kapitalinntekter, som vi vet fra formuesregistre er positiv for husholdninger over 50 år. Når i tillegg realrenten var høy på slutten av 1980-tallet bidrar utelatelsen av kapitalinntekter sannsynligvis ganske mye.

Utviklingen i spareratene for ulike aldersgrupper synes å støtte hypotesen om at økt kredittilgang er årsaken til at sparingen falt og forbruket gikk opp i 1983-85 siden nedgangen gjelder for unge og middelaldrende husholdninger. En formuesgevinst gjennom høy boligprisvekst 1985-86 kan ha bidratt til økt etterspørsel etter kreditt og forsterket nedgangen i sparing i 1986-1987, noe som kan forklare hvorfor også eldre

Tabell 3. Utvikling i sparerater¹ etter eierstatus 1980-89, i prosent

	Selveier med bolig større enn 100 m ²	Selveier med bolig mindre enn 100 m ²	Leietaker	Alle
1980	4,8	3,6	4,8	4,5
1981	3,2	2,1	2,1	3,0
1982	5,7	1,7	5,7	5,0
1983	-2,8	-1,1	-0,3	-1,3
1984	-2,0	0,2	2,7	0,2
1985	-0,3	-6,1	3,8	-0,2
1986	-4,1	-8,7	-9,9	-4,8
1987	-3,6	-3,3	-6,5	-3,1
1988	5,4	3,9	3,3	6,2
1989	1,6	0,2	-0,9	2,5
Differanse 1982-83	-8,5	-2,8	-6,0	-6,3
Differanse 1985-86	-3,8	-2,6	-13,7	-4,6
Antall observasjoner	10 577	6 368	5 158	23 029

¹ Korrigert for alder, antall barn og antall voksne i husholdningen, selvstendig næringsdrivende, region, og observasjonsmåned.
Kilde: Halvorsen (2003a).

og pensjonerte husholdninger reduserte sparing i denne perioden, men kan ikke i seg selv forklare nedgangen i 1983.

Spareadferd etter eierstatus

Dersom det er slik at boligprisene var en viktig årsak til fallet i spareratene vi i utgangspunktet forvente å finne at selveiere økte sitt forbruk mer enn leietakere som følge av prisøkningen. Videre burde den positive formueseffekten være størst for eiere med de største boligene siden det var de dyreste boligene som økt mest i verdi (se Moum, 1989).

Tabell 3 viser utviklingen i spareraten for selveiere med bolig større enn 100m² brutto, selveiere med bolig mindre enn 100m² brutto, og leietakere. Vi ser at generelt synes det å være liten forskjell på de forskjellige gruppene over tid, og for alle grupper faller sparingen i 1983. Det synes heller ikke å være slik at selveiere øker sitt forbruk og reduserer sparingen mer enn leietakere i perioden 1986-87. Faktisk er det leietakerne som øker sitt forbruk mest i 1986, til tross for at høyere boligpris. Det er mulig at med dereguleringen av finansmarkedene og lavere krav til egenfinansiering ved kjøp av bolig gjør det mindre nødvendig å spare. Videre kan det være boligprisen virker tregt i leiemarkedet.

I tabell 3 er boligutgifter utelatt fra definisjonen av forbruk og sparing slik at vi bare ser på varer og tjenester utenom bolig. Dette skyldes at renteøkningen på slutten av 1980-tallet gir store utslag i husholdningens boligutgifter uten at datakilden har et tilsvarende mål på husholdningens renteinntekter. Dermed vil en renteøkning gi utslag i lavere forbruk og høyere sparing for husholdninger med boliglån. Som tabell 1 viser var reel lånerente på sitt høyeste i perioden 1988-1992, og følgelig er spareratene for unge og middelaldrende i tabell 2, og for selveiere i tabell 3, høye i disse årene.

Utviklingen i spareratene for ulike eierstatus synes å ikke å gi noen sterk støtte til hypotesen om at boligprisene skal ha vært en hovedforklaring på nedgangen i spareratene på midten av 1980-tallet. Det er ingen betydelig forskjell på utviklingen mellom selveiere og leietakere, og ikke synes det å være noen sterkere effekt på forbruket til selveiere med større boliger.

Oppsummering

Jeg har her argumentert for at det kraftige fallet i spareratene på midten av 1980-tallet hovedsakelig kan forklares som en midlertidig tilpasning til dereguleringen av finansmarkedene og økt kredittilgang. Det er sannsynlig at mange husholdninger, ikke bare unge i etableringsfasen men også mer etablerte husholdninger med høy inntekt, var rasjonerte i lånemarkedet før dereguleringen. Data for sparing med utgangspunkt i forbruksundersøkelser viser at fallet i sparing startet allerede i 1983, ved at unge og middelaldrende husholdninger økte sitt forbruk kraftig, og særlig sitt forbruk av varige forbrugsgoder som møbler, hvitevarer, biler og båter. Dette er i tråd med teorier som sier at rasjonerte husholdninger har lettere for å utsette kjøp av luksusgoder.

Videre var det nok en god del husholdninger som benyttet den økte tilgangen på kreditt til å ta opp flere lån, blant annet forbrukslån, men pant i en bolig med større verdi enn tidligere, og på denne måten kan boligprisstigningen ha forsterket nedgangen i sparingen i 1986. En formueseffekt kan bidra til å forklare hvorfor også eldre husholdninger tok del i konsumveksten fra og med 1986. Likevel kan ikke boligprisene forklare den voldsomme økningen i kjøp av varige goder i årene 1983-85 og dermed starten på nedgangen i spareraten.

Referanser

Berg, Lennart (1994): Household Savings and Debts: The Experience of the Nordic Countries, *Oxford Review of Economic Policy* **10**, s. 42-53.

Brodin, P. Anders og Ragnar Nymo (1992): Wealth Effects and Exogeneity: The Norwegian Consumption Function 1966(1)-1989(4), *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* **54**, s. 431-454.

Eitrheim, Øyvind, Eilev S. Jansen og Ragnar Nymo (2002): Progress from Forecast Failure – The Norwegian Consumption Function, *Econometrics Journal* **5**, s. 40-64.

Grønvik, G. (1992): The Transition from Regulated to Free Credit Markets: The Norwegian Case, Working Paper, Norges Bank.

Halvorsen, Elin (2003a): Financial Deregulation and Household Saving: The Norwegian Experience Revisited, Discussion Papers No. 361, Statistisk sentralbyrå.

Halvorsen, Elin (2003b): Household Saving in Micro and Macro Data, 1978-1994, kommer i serien Documents, Statistisk sentralbyrå.

Koskela, Erkki og Matti Virén (1992): Inflation, Capital Markets and Household Saving in the Nordic Countries, *Scandinavian Journal of Economics* **94**, s. 215-227.

Moum, Knut (1989): *Boligmarked, boligfinansiering og statsbanker*, NOU 1989:1.

Hove, Stein Inge og Knut Moum (1997): Fra kjøpefest til ledighetskø, *Økonomiske analyser* 8/97, Statistisk sentralbyrå.

Muellbauer, John og Anthony Murphy (1990): Is the UK Balance of Payments Sustainable?, *Economic Policy* **11**, s. 347-383.

Steigum, Erling (1992): Financial Deregulation, Credit Boom and Banking Crisis: The Case of Norway, Discussion Papers 15/92, Norges handelshøyskole, Bergen.

Lange arbeidsdager for gårdbrukeren

Torkil Løwe*

Andelen heltidsbønder krymper stadig. Av ti norske gårdbrukere er bare fire heltidsbønder, to har inntekts-givende biarbeid og fire har annet hovedyrke. Blant dem uten melkekyr, eller med mindre enn 100 mål jordbruksareal, har over halvparten annet hovedyrke. Misnøyen med inntekten fra bruket har vokst kraftig de siste årene, og i dag er bare én prosent helt fornøyd. Har så landbruksbefolkningen det verre enn andre rent økonomisk? Nei, en anselig arbeidsinnsats både på og utenfor brukene bidrar til at landbrukshusholdningene har en økonomi som er fullt på høyde med sysselsatte i befolkningen for øvrig.

Innledning

Lever gårdbrukere et bedagelig slaraffenliv, og er en gårdbruker bare en gårdbruker? Artikkelen belyser disse spørsmålene ved å kartlegge omfang og fordeling av yrkeskombinasjon og arbeidstid i landbruket. Forskjeller mellom ulike kategorier av gårdbrukere og endringer for gjennomsnittsgårdbrukeren mellom 1995 og 2002 blir også analysert. Analysen baseres på Levekårsundersøkelsene for landbruksbefolkningen 1995 og 2002, og på gårdbrukernes svar på spørsmål om de har annet arbeid, hva de anser som sitt hovedyrke, arbeidstid, syn på inntekten fra landbruket, husholdningens økonomi og hvorfor man er gårdbruker. Dette er viktige landbruks- og distriktpolitiske temaer i en tid der bondeyrket er usikkert og synes å ha lav status blant folk flest. Analysen viser at fire av ti gårdbrukere har gården som biyrke, hvorav tre av fire av rent økonomiske årsaker, og at andelen med annet hovedyrke har økt til tross for et sterkt fall i andelen små bruk. Mange gårdbrukere har dermed ofte svært lange arbeidsdager. En gjennomsnittlig arbeidsuke er på nesten 60 timer for dem med gården som biyrke. Selv gjennomsnittsbrukeren arbeider over 50 timer når arbeid utenom bruket medregnes.

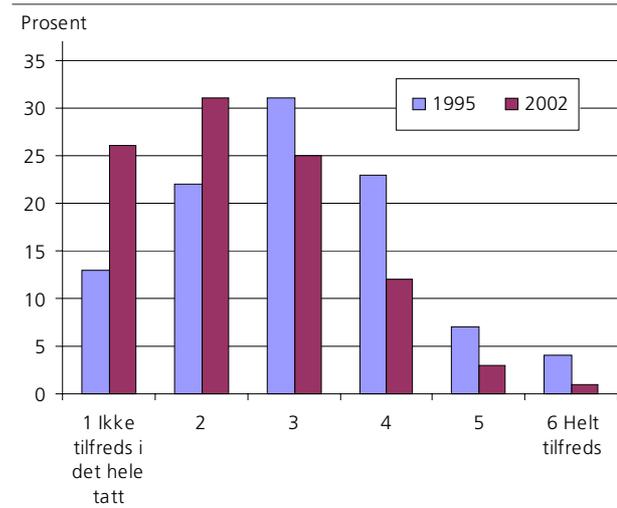
Økende misnøye med inntekten fra bruket

Gårdbrukere flest mener næringen kaster for lite av seg økonomisk. Dette er ikke overraskende sett på bakgrunn av at prisen gårdbrukerne får for varene de produserer stort sett har falt gjennom hele 1990-tallet. Gitt en seksdelt svarskala er en av fire sterkt misfornøyd med inntekten fra bruket, mens bare én prosent er «helt tilfreds» (Figur 1). Det negative synet på inntekten er en gjennomgangstone hos alle kategorier av bønder, uavhengig av kjønn, alder og utdanning, og uansett gårdens størrelse, produksjon og region.

Torkil Løwe er førstekonsulent ved Seksjon for demografi og levekårsforskning (torkil.lowe@ssb.no)

Misnøyen har vokst betydelig de siste årene. I 1995 var andelen sterkt misfornøyd bare halvparten av hva den er i dag, mens andelen som er mer fornøyd enn misfornøyd (svaralternativ 4, 5 eller 6) dobbelt så høy i 1995 som i dag.

Figur 1. Gårdbrukeres syn på inntekten fra bruket. Svarfordeling etter en 6-delt skala. 1995 og 2002

Levekårsundersøkelsene for landbruksbefolkningen 1995 og 2002 er finansiert av Norges forskningsråd og intervjuingen er gjennomført av Statistisk sentralbyrå. Utvalgene er separate og teller henholdsvis 1 401 og 1 552 gårdsbruk der brukere og andre husholdningsmedlemmer ble intervjuet. Spørsmålene er dels sammenlignbare mellom 1995 og 2002 og dels med de generelle, årlige levekårsundersøkelsene. 2002-utvalget er trukket på grunnlag av alle personer som søkte om produksjonstilskudd i 2001 (= «gårdbrukere»), og som har minst 20 mål jordbruksareal i drift, eller 5 mål og et visst antall dyr (Statistisk sentralbyrå 2002). Analysen avgrenses til gårdbrukere i alderen 20-79 år.

* Forfatteren takker Johan Heldal og Erling Røed Larsen for kommentarer og nyttige tips.

Tre av fem har annet arbeid

En gårdbruker er ikke alltid bare en gårdbruker. En effektiv måte å møte fallende råvarepriser og subsidier i landbruket på, er å spe på inntekten ved å ta (mer) arbeid utenom bruket. Dette har norske gårdbrukerfamilier gjort gjennom lang tid, og siden 1980 har lønnsinntekten vært høyere enn jordbruksinntekten på gjennomsnittsbuket (Jervell og Løyland, 1998).

I dag er godt under halvparten (39 prosent) av norske gårdbrukere heltidsbønder i den forstand at de har gårdsdriften som eneste inntektsgivende arbeid. Like mange (41 prosent) har hovedyrke utenfor bruket. Hvordan disse og den resterende femdelen som har biyrke, men regner bruket som hovedyrke, faktisk fordeler arbeidstiden mellom gård og annet arbeid, skal vi se nærmere på senere i artikkelen.

Svarfordelingen er basert på spørsmål om man har annet arbeid og hva man selv «regner» som sitt hovedyrke. Fordelingen gir nok derfor mer uttrykk for relativ arbeidsbyrde og yrkesidentitet enn hvilke inntektskilder som er viktigst målt i kroner og øre (som skal drøftes i en senere artikkel).

Variere med kjønn, alder, utdanning, produksjon, areal og region

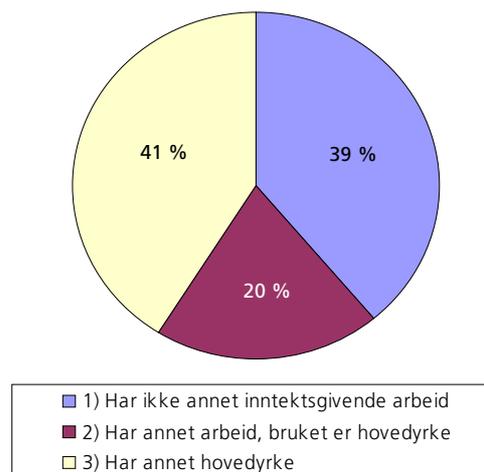
Hvorvidt gårdbrukere kombinerer gårdsdriften med annet arbeid henger naturlig nok sammen med en rekke egenskaper både ved gård og gårdbruker. Brukers kjønn, alder og utdanningsnivå, hvor stor gården er, hvilken produksjon som drives og hvor gården er lokalisert har betydning både for gårdbrukers preferanser for, og muligheter for å få, annet arbeid.

Selv blant tiendedelen med de største brukene, over 300 mål fulldyrket jordbruksareal, har tre av fem arbeid ved siden av bruket, og en av seks har annet hovedyrke (tabell 1). Blant dem med små bruk på mindre enn 50 dekar har tre av fire annet arbeid, og som regel er dette hovedyrket. Så lenge bruket er mindre enn 100 mål representerer driften i de fleste tilfeller bare et biyrke for gårdbruker.

Det går et skarpt skille mellom melkeprodusenter, nærmere bestemt gårdbrukere med melk som «arbeidsmessig viktigste produksjon», og andre. Tre av fem melkeprodusenter disponerer all sin arbeidstid på gården, mens en av ti kombinerer driften med hovedyrke utenfor bruket. Kornprodusentene befinner seg i den motsatte enden av skalaen. Blant disse er henholdsvis 22 prosent heltidsbønder mens hele 66 prosent har annet hovedyrke.

Kvinnelige gårdbrukere, som utgjør bare 12 prosent innenfor dette sterkt mannsdominerte yrket, konsentrerer seg i litt større grad om gården enn sine mannlige kolleger. Om, og i hvilken grad, gårdbrukere arbeider utenom bruket, henger i høy grad sammen

Figur 2. Yrkeskombinasjon blant gårdbrukere. Prosent. 2002

med deres utdanningsnivå. Godt og vel to av tre gårdbrukere med utdanning fra universitet eller høyskole har hovedyrke utenom gården, mot knapt en av tre uten skolegang etter grunnskolen. Og mens halvparten av sistnevnte gruppe utelukkende arbeider på gården, gjelder dette bare 15 prosent av høyskole- eller universitetsutdannede gårdbrukere. Videre har eldre gårdbrukere i mindre grad arbeid utenfor bruket enn sine yngre kolleger.

Yrkeskombinasjon er mest utbredt på Østlandet og Agder og Rogaland utenom Jæren. I disse områdene har nær halvparten av gårdbrukerne annet hovedyrke, mens drøyt en av tre har gården som eneste inntektsgivende arbeid. På Jæren, i Trøndelags utkantbygder og i Nord-Norge har derimot nesten annenhver bruker gården som eneste inntektsgivende arbeid, og bare en av tre har annet hovedyrke. De geografiske forskjellene kan dels forklares ved forskjeller i det lokale og regionale arbeidsmarkedet, men først og fremst ved systematisk geografisk variasjon i utdanningsnivå, gårdenes størrelse og produksjonsform.

Analyse

Flere av variablene (forholdene, dimensjonene) i tabell 1 henger sammen. For eksempel har eldre gårdbrukere lavere utdanning enn yngre, og melkebrukene er store. Dermed vet vi ikke i hvilken grad det er utdanning eller alder, eller brukets størrelse eller produksjon, som «påvirker» yrkesvalget. Det kan tenkes at den ene av disse forholdene faktisk ikke har noen selvstendig betydning forutsatt at det andre forhold holdes fast. Eller det kan tvert imot hende at noen av dimensjonene i tabell 1 får mer å si hvis man sammenligner under ellers like forhold. For eksempel kan vi tenke oss en slik tendens for variabelen kjønn. Da kvinner generelt konsentrerer seg noe mer om bruket til tross for at de har mindre bruk enn menn, vil det være interessant å sammenligne menn og kvinner med (eller gitt at de hadde) like store gårder m.m.

Tabell 1. Gårdbrukeres arbeidsinntektskilder etter kjønn, alder, utdanningsnivå, produksjonstype, jordbruksareal (2001) og landsdel. Prosent. 2002

	Antall intervjuer (uvektet)	Andel i prosent (vektet etter region)	1) Har ikke annet inntektsgivende arbeid	2) Har annet arbeid, bruket er hovedyrke	3) Har annet hovedyrke
Alle	1 552	100	39	20	41
Kvinner	173	12	44	23	33
Menn	1 379	88	39	20	42
20-29 år	82	5	27	33	40
30-44 år	555	34	27	23	50
45-59 år	698	47	39	19	41
60-79 år	217	15	70	13	17
Grunnskole (<11 år)	265	16	51	19	31
Videregående (11-13 år)	1 085	69	42	22	37
Høyere/univ. (14 år +)	199	15	15	17	68
Melk	615	33	61	29	10
Husdyr	533	36	31	18	51
Korn	212	18	22	12	66
Annet	191	13	32	14	54
10- 49 mål	175	13	25	7	69
50- 99 mål	320	24	34	12	55
100-149 mål	287	19	37	24	40
150-199 mål	274	16	40	26	34
200-299 mål	298	16	47	27	26
300-999 mål	198	12	58	28	14
Østlandet, flatbygder	178	21	38	21	42
Østlandet, andre bygder	188	20	32	22	46
Jæren	204	4	47	17	36
Agder/Rogaland, andre bygder	166	9	36	18	46
Vestlandet	182	22	39	22	39
Trøndelag, flatbygder	204	7	48	11	41
Trøndelag, andre byer	214	7	45	23	33
Nord-Norge	216	9	48	21	31

Analysen i tabell 2 illustrerer hvordan sannsynligheten for å ha arbeid utenom bruket og for å ha hovedyrke utenfor bruket avhenger av henholdsvis kjønn, alder, utdanning, brukets størrelse og produksjon gjennom en trinomisk logistisk regresjonsmodell av typen «proportional odds» (se boks). Analysen gir informasjon om endringer i sannsynligheten for arbeid og hovedyrke utenom bruket som følge av endringer i hver av forklaringsvariablene, forutsatt at de andre holdes konstante. Region er ikke med fordi forskjeller i yrkeskombinasjon mellom landsdeler for en stor del skyldes regionale variasjoner i andre forhold i modellen, særlig areal og produksjon.

Analysen i tabell 2 viser at kjønn, alder, utdanning, brukets størrelse og produksjon til sammen forklarer en tredjedel av variasjonen i gårdbrukeres yrkestilpasning ($R^2=0,33$), gitt valget mellom å bare arbeide på gården, å ha biyrke i tillegg eller ha annet hovedyrke. Modellens forklaringskraft må sies å være ganske god. Modellen avdekker også at variablene hver for seg har en klar statistisk innvirkning på gårdbrukeres yrkeskombinasjon.

Menn har større sannsynlighet for å kombinere gårdsdriften med annet (hoved-) arbeid enn kvinner. Videre synker sjansen for at en gårdbruker har arbeid utenfor bruket med alder, enten det er hovedyrke eller ikke, og er høyere for dem med høy utdanning (høyskole eller universitet) enn for andre. Analysen bekrefter også at andelen som kombinerer gårdsdriften med annet yrke faller med gårdens størrelse (fulldyrket jordbruksareal), og er lavest for dem med melkeproduksjon og høyest for kornprodusentene, alt annet likt.

Effekten av kjønn er relativt beskjeden, men er sterkere i modellen i tabell 2 enn i en (alternativ, bivariat) modell der vi ser på betydningen av kjønn alene, uten at de andre forholdene holdes fast. Dette skyldes som tidligere nevnt blant annet at kvinner i gjennomsnitt har mindre bruk enn sine mannlige kolleger.

Forskjeller mellom produksjonsformer er særlig fremtredende i modellen. Det er klart at melkeproduksjon er et stort hinder for annet arbeid. Denne typen produksjon er svært arbeidskrevende, og kyrne tillater absolutt ikke at man er borte fra gården mange timer

Multivariat analyse, regresjon, logistisk regresjon, trinomisk respons

Multivariat analyse gir informasjon om ulike variable «selvstедige» betydning, nærmere bestemt kontrollert for innflytelsen av eventuell forstyrrende samvariasjon med andre spesifiserte variable. Regresjon er en vanlig multivariat teknikk som brukes til å bestemme verdien på en (avhengig) variabel, y , ut fra et sett av (forklarings-) variable, x -er:

$$y = \alpha + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 \dots$$

α er et «konstantledd», β_1, β_2, \dots er stigningstallene eller «effektene» av forklaringsvariablene x_1, x_2, \dots , det vil si den forventede økningen i y når den tilhørende x -variabelen øker med 1 (eller endres fra 0 til 1 for variable med to verdier, f.eks. kjønn).

Logistisk regresjon brukes når den avhengige variabelen, y , bare kan ta verdiene 0 eller 1 med en sannsynlighet $p(x_1, x_2, \dots)$ for at $y = 1$. I stedet for å skrive y på venstre side av likhetstegnet, skriver vi her *logaritmen til «oddsen»* (odds = sannsynligheten for at en begivenhet inntreffer delt på sannsynligheten for at den ikke inntreffer), slik:

$$\log\left(\frac{p(x_1, x_2, \dots)}{1 - p(x_1, x_2, \dots)}\right) = \alpha + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots$$

Konkrete sannsynligheter kan i logistisk regresjon beregnes gjennom basis for den naturlige logaritmen, ($e = 2,718$), slik:

$$p(x_1, x_2, \dots) = \frac{1}{1 + e^{-(\alpha + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots)}}$$

Ved trinomisk respons (avhengig variabel med tre verdier i stedet for to som er vanlig) estimeres to konstantledd som spesifiserer to av tre utfall, i dette tilfelle om gårdbruker har annet yrke overhodet eller om han har annet hovedyrke. Effektene representerer et gjennomsnitt av stigningstallene for hvert av de to utfallene.

i strekk. Brukets størrelse har også sterk selvstendig betydning for gårdbrukeres yrkestilknytning.

Utdypende analyser viser at størrelsen på bruket har enda mer å si for sannsynligheten for annet arbeid dersom vi utelater produksjonstype fra modellen, og dermed ikke holder denne fast. Og omvendt er effekten av melkeproduksjon vært sterkere dersom gårdens størrelse ikke er med og holdes fast. Dessuten antyder separate analyser at forklaringsmodellen sikrere kan forutsi hvilke gårdbrukere som har annet hovedyrke enn hvem som har arbeid utenom i det hele tatt. Videre synes rene generasjonseffekter (forskjeller mellom aldersgrupper, uavhengig av utdanning, produksjon

Tabell 2. Modell for sannsynligheten for å ha arbeid/hovedyrke utenom bruket. Logistisk regresjon med trinomisk respons: 1) Har ikke annet arbeid, 2) har biarbeid og 3) har annet hovedyrke (1 mot 2+3 og 3 mot 1+2). Alle effekter og konstantledd er statistisk signifikante ($P < 0,0001$). $N = 1552$. 2002

	Effekt
Gårdbruker er mann	0,71
Gårdbrukers alder (år)	-0,074
Høy utdanning (høyskole/universitet)	1,06
Fulldyrket areal (dekar)	-0,0043
Hovedproduksjon melk	-1,60
Hovedproduksjon korn	0,84
Konstantledd, annet arbeid (biarbeid eller hovedyrke)	4,5
Konstantledd, annet hovedyrke	3,3

og areal) å være viktigere for sannsynligheten for annet arbeid generelt, enn for annet hovedyrke.

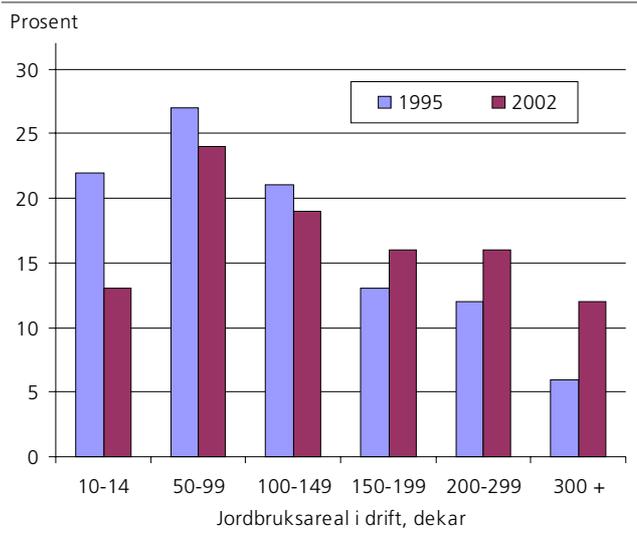
Flere med annet arbeid – småbruksnedleggelse til tross

Andelen heltidsbønder har falt siden 1995, da 45 prosent av gårdbrukerne ikke hadde annet arbeid. Sannsynligheten for at en gårdbruker har arbeid utenfor bruket har økt fra 55 til 61 prosent, og andelen med hovedyrke utenom bruket økte fra 37 til 41 prosent fra 1995 til 2002. Endringene kan synes beskjedne, men de har skjedd i løpet av relativt kort tid og til tross for betydelige strukturendringer som alene burde tilsi en motsatt utvikling: Bruk legges stadig ned og antall gårdbrukere faller (Løwe 1998). Det er særlig små gårdsbruk som legges ned, og disse slås i blant sammen med nabobruk som dermed blir større. Utviklingen mot færre små og flere store bruk gjenspeiles i utvalgene til Levekårsundersøkelsene for landbruksbefolkningen 1995-2002, slik Figur 3 viser. Andelen små bruk (10-49 dekar fulldyrket) sank fra 22 til 13 prosent, mens andelen meget store bruk (300 da+) ble «fordoblet» fra 6 til 12 prosent.

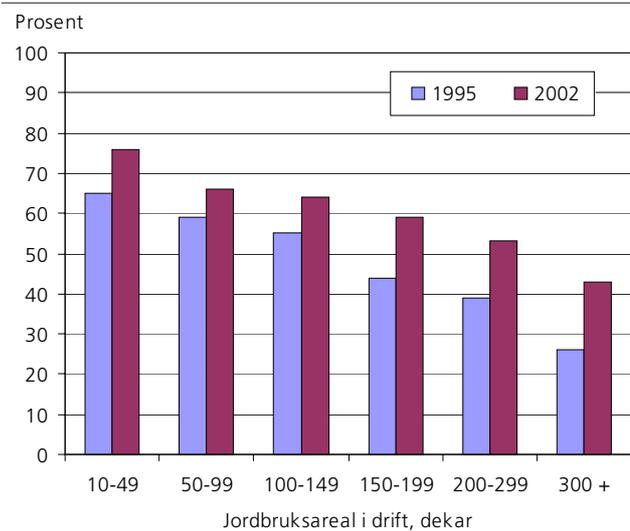
Andelen med inntektsgivende arbeid utenfor bruket er høyest nettopp på de brukene det har blitt færre av, og lavest på de det har blitt flere av. Når det likevel har vært en viss økning i andelen brukere med annet arbeid, i gjennomsnitt, betyr dette at endringene innenfor ulike størrelsesgrupper må være noe større. Figur 4 viser at det har vært en betydelig økning i andelen med annet yrke uansett størrelse på gården. Økningen var særlig stor på større bruk (over 150 dekar) og på de aller minste brukene (under 50 dekar). Andelen med hovedyrke utenfor bruket har også vokst betydelig innenfor ulike gårdsstørrelser (figur 5), men økningen har her vært størst på de minste brukene, og minst på de aller største (over 300 dekar).

Økningen i andelen med arbeid utenom bruket er størst blant aldersgruppene under 45 år. Videre gjelder veksten bare blant menn. Kvinnelige gårdbrukere arbeidet like ofte utenfor bruket i 1995 som i dag. Økningen gjelder dessuten innenfor alle utdannings-

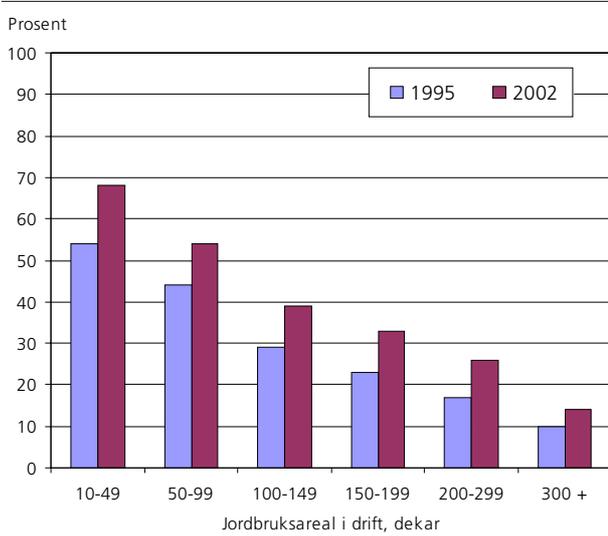
Figur 3. Andel bruk etter jordbruksareal.
Levekårsundersøkelsene 1995 og 2002

Figur 4. Andel med inntektsgivende arbeid utenom bruket etter jordbruksareal i drift. Gårdbrukere. 1995 og 2002

Figur 5. Andel med hovedyrke utenom bruket etter jordbruksareal i drift. Gårdbrukere. 1995 og 2002

kategorier. Det viser seg riktignok at veksten i andelen med annet *hovedyrke* er ubetydelig når det kontrolleres for utdanning. At andelen med hovedyrke utenfor bruket har økt må dermed dels sees som en konsekvens av at utdanningsnivået blant gårdbrukere er betydelig hevet i løpet av perioden 1995-2002: Andelen med grunnskoleutdanning (til og med ungdomsskole) falt fra 28 til 16 prosent, mens andelen med høyere utdanning (høyskole/universitet) steg fra 9 til 15 prosent.

Arbeider mye

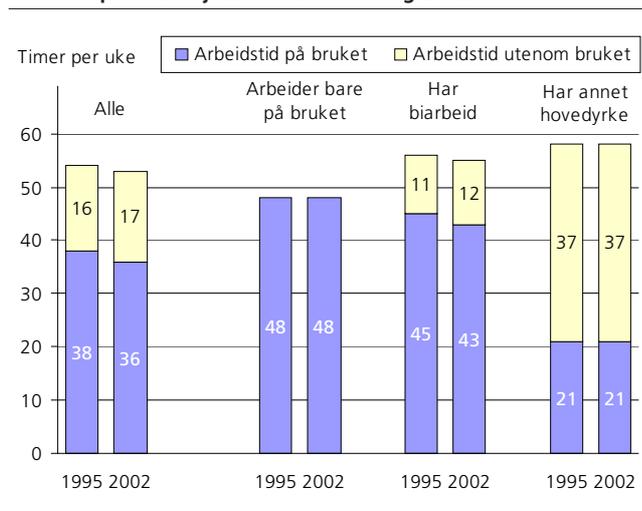
Å spe på inntekten ved å ta (mer) arbeid utenom bruket er én måte å møte fallende råvarepriser og subsidier på. En annen løsning er å øke produksjonen og dermed inntekten fra bruket, for eksempel ved å utvide buskapen (skaffe flere dyr) eller drive et større areal. Norske gårdbrukere har i mange tilfeller valgt begge strategier: Samtidig med at en økende andel har spedd på inntekten med annet arbeid, arbeidet mange bønder mer på brukene gjennom 1990-tallet (Blekesaune/Bjørkhaug, 2004).

Levekårsundersøkelsene for landbruksbefolkningen omfatter månedsspesifikke opplysninger om gjennomsnittlig ukentlig arbeidstid på bruket og i annet arbeid, basert på gårdbrukernes egne anslag. Disse tallene indikerer ingen betydelige forskjeller i arbeidstiden på bruket mellom 1995 og 2002, verken på eller utenfor bruket. De gjennomsnittlige anslagene er snarere så godt som identiske disse årene. Resultatet kan synes overraskende sett både på bakgrunn av at gjennomsnittsbuket har vokst og at andelen med eksternt yrkestilknytning har økt. Små endringer i spørsmålsformuleringer, spørsmålskontekst eller i beregningssmåter kan ha svekket muligheten for pålitelige sammenligninger, men dette er neppe forklaringen.

Økende forskjell i avkastning i kroner og øre, endringer i yrkesidentitet og forskjeller mellom generasjoner kan forklare den tilsynelatende motsetningen mellom økende eksternt yrkestilknytning og stabilt timetall i disse eksterne yrkene. Dersom inntekten fra bruket faller i takt med fallende i råvarepriser og tilskudd, får inntekten utenfra økt betydning, gitt at denne er stabil eller øker i takt med vanlig lønnsvekst. Dette kan alene endre gårdbrukernes vurdering av hva som er «hovedyrke». Dessuten kan nye generasjoner ha en annen yrkesidentitet som følge av utdanningsekspløsjonen på 1990-tallet, som jo også har gjort seg gjeldende blant odelsberettigete.

Gjennomsnittsgårdbrukeren hevder han arbeider 36 timer per uke på bruket og 17 timer utenom (figur 6). Samlet ukentlig arbeidstid blir dermed hele 53 timer. De som ikke har annet arbeid jobber 48 timer per uke, og de som har eksternt hovedyrke arbeider 58 timer, hvorav 21 timer på bruket. I tillegg kommer kraftige sesongmessige variasjoner og forskjeller mellom ulike produksjoner (Løwe 1998). Dette gjør at visse gård-

Figur 6. Gårdbrukeres anslag på arbeidstid på og utenfor bruket etter grad av ekstern yrkestilknytning. Timer per uke. Gjennomsnitt. 1995 og 2002

brukere må sies å være noe overarbeidet. Faktisk gjelder dette de fleste til tider, særlig i visse perioder i sommerhalvåret når arbeidstiden kan være inntil den dobbelte av i vinterhalvåret for visse produksjoner (korn).

Melkeprodusenter arbeider mest, med en gjennomsnittlig arbeidsuke på 57 timer. Ellers stiger det samlede timetallet med gårdens størrelse, og er høyest for menn under 60 år, og lavest for kornprodusenter. En multivariat analyse viser at den totale arbeidstiden ikke avhenger av brukers utdanningsnivå, mens arbeidstiden utenfor gården øker, og arbeidstiden på gården synker, ved høyere utdanning.

Gårdbrukernes anslag over arbeidstid på bruket er ikke alltid iberegnet ferie, slik at tallene bør justeres ytterligere opp dersom de skal kunne sammenlignes med vanlig lønnsarbeid. Ferie er forøvrig et knapt gode blant bønder. Annenhver gårdbruker hadde færre enn seks frihelger, og en av tyve kunne fortelle at de ikke hadde hatt en eneste dag fri siste år.

Hvilke yrker har de?

I Levekårsundersøkelsen for landbruksbefolkningen 2002 ble *hovedyrke utenfor bruket* registrert (på trossnivå etter standard for yrkesklassifisering, Statistisk sentralbyrå 1998). Svarfordelingen vitner grovt sett om at de fleste gårdbrukere arbeider med håndverksfag eller er «prosess- og maskinoperatører» eller transportarbeidere. Disse kategoriene omfatter to av fem gårdbrukere med hovedyrke utenfor bruket. Videre er 16 prosent «administrative ledere eller politikere», 15 prosent har yrker som krever kortere høyskole- og universitetsutdanning eller er teknikere, og 12 prosent har akademiske yrker. Går vi mer i detalj finner vi at vel en av ti er ledere i store eller mellomstore bedrifter eller i offentlig administrasjon mv., en av ti er metall- og maskinarbeidere eller elektrikere og like

mange er transportarbeidere eller «operatører av mobile maskiner og lignende».

Gårdbrukernes yrkesvalg må sees på bakgrunn av at ni av ti (88 prosent) av dem er menn. Deres ektefeller og samboere har helt andre yrker, og arbeider for det meste med personlig tjenesteyting, i helsevesenet eller med undervisning. Levekårsundersøkelsen for landbruksbefolkningen 1995 var mer presis når det gjelder konkrete yrker. Spørsmål om yrke ble her også stilt til dem som hadde bruket som hovedyrke. Svarfordelingen i 1995 viste at hver femte ektefelle eller samboer jobber med butikk- eller kontorarbeid og at like mange arbeider som hjelpe- eller sykepleiere. Det gikk videre fram at en av tyve gårdbrukere var lærere (Løwe 1998).

Økonomi som folk flest, men økende misnøye

Gårdbrukerhusholdenes økonomi må vurderes i lys av at ikke bare gårdbrukerne selv, men også – og særlig – ektefeller og samboere har lønnsarbeid utenom bruket. Åtte av ti gårdbrukere er gifte/samboende, og tre av fire ektefeller/samboere har lønnsinntekt. Demed har majoriteten (55 prosent) av gårdbrukerne ektefelle eller samboer som henter inntekter utenfor bruket. For ni av ti «utearbeidende» ektefeller/samboere er dette arbeidet hovedyrke.

Åtte av ti gårdbrukerfamilier opplever aldri at de har problemer med løpende utgifter, og ni av ti mener at økonomien var slik at husholdningen «størsteparten av året hadde mulighet for å klare en uforutsett regning på 3000 kroner» (SSB, 2003). Med forbehold om at landbruksbefolkningen er eldre og dermed nødvendigvis mer etablert enn befolkningen ellers er økonomien fullt på høyde med sysselsatte i befolkningen for øvrig (sammenlignet på husholdningsnivå). Gårdbrukere flest (57 prosent) uttrykker dessuten at de alt i alt er tilfreds med sin husholdnings økonomi. Andelen fornøyd var riktignok *betydelig høyere i 1995*, da hele 70 prosent var tilfreds (SSB, 2003).

Foretrekker å arbeide på bruket

I hvilken grad *ønsker* gårdbrukerne å arbeide utenom bruket, og i hvilken grad er slikt arbeid økonomisk motivert? Og hvilke grunner har man for å være gårdbruker? For å belyse forholdet mellom preferanser og realiteter ble gårdbrukerne blant annet spurt om de ville foretrukket å konsentrere seg mer – eller helt og fullt – om gårdsdriften, gitt at inntektene herfra hadde vært til å leve med. Eller om de derimot aller helst kunne tenke seg å droppe gårdsdriften helt. Tre av fem gårdbrukere (58 prosent) hevder de «ville foretrekke å arbeide med gårdsdrift på heltid» forutsatt at de «kunne velge fritt uten å ta økonomiske hensyn». Som vi husker er det en god del færre, to av fem, som faktisk arbeider med gårdsdrift på heltid (39 prosent).

Blant dem med *hovedyrke utenom bruket* foretrekker 44 prosent, tvert imot, gårdsdrift på heltid. Deltids-

yrke ved siden av siden av gården ønskes av 30 prosent, mens 12 prosent er tilfreds med å ha hovedyrke ved siden av slik de har i dag. 14 prosent gir uttrykk for at de helst ville droppet gården helt. Ser vi svarfordelingen i sammenheng med gårdbrukernes syn på inntektsforholdene i landbruket står vi igjen med følgende inntrykk: Blant «deltidsgårdbrukere» flest er det et utbredt ønske om å kunne konsentrere seg mer – eller helt og fullt – om gårdsdriften, men at inntekten ville blitt for mager.

Levekårsundersøkelsen for landbruksbefolkningen 2002 inneholder en rekke spørsmål om årsaker til at en er gårdbruker. Svarene avdekker at motivene her er mangefasetterte. Bare 13 prosent av gårdbrukerne sier at inntektsmulighetene lokker, og det er få som mener de har et sikkert yrke. To av tre hevder at de «føler det som en plikt å drive gården videre». Samtidig verdsetter svært mange den nærheten til naturen som næringen medfører og fire av fem mener at de som gårdbrukere «bidrar med noe positivt til samfunnet».

Konklusjoner og diskusjon

De fleste av dagens gårdbrukere har annet inntektsgivende arbeid, og denne andelen er økende. Landbruksbefolkningen synes dermed å bli mer avhengig av inntekt utenfor bruket til tross for omfattende småbruksnedleggelse og at de stadig færre gjenværende brukene vokser i størrelse. Utviklingen må sees i sammenheng med synkende lønnsomhet i landbruket, og en sterkt økende misnøye med inntekten fra bruket blant gårdbrukerne.

Vi må også huske at nye generasjoner av gårdbrukere har en ny type utdanning og ofte en annen profesjon i kofferten. Når to av tre gårdbrukere sier at de føler det som en plikt å drive gården videre kan man undres om det å overta en gård har blitt en tung byrde for mange. På den annen side viser det seg at svært mange foretrekker å arbeide mer på bruket på bekostning av en ekstern yrkestilknytning dersom de kunne velge fritt uten å måtte ta hensyn til økonomiske realiteter.

Artikkelen har vist at nær halvparten av gårdbrukerne har gården som biyrke, og at de har svært lange dager. Dersom vi sammenligner heltidsbønder, gårdbrukere med biarbeid og brukere med annet hovedyrke finner vi at arbeidstid på og utenfor bruket dels erstatter hverandre, men ikke i et en-til-en forhold. Gårdbrukere med arbeid utenom har lengre arbeidsdager enn dem uten, og de som har gården som biyrke arbeider mest.

Takket være en betydelig arbeidsinnsats både på og utenfor brukene, og ikke minst takket være mange utarbeidende ektefeller, synes landbrukshusholdningene å ha en husholdningsøkonomi som fullt ut kan

måle seg med hva vi finner for befolkningen ellers. I alle fall bedømt ut fra selvvurdert betalingsevne. I hvilken grad dette har sammenheng med husholdningens inntekt tas opp i en senere artikkel. Hovedkonklusjonene for denne artikkelen må være at en gårdbruker som regel også har en annen (yrkes-) identitet, og at han på ingen måte kan sies å ligge på latsiden rent arbeidsmessig.

Referanser

Blekesaune, Arild & Hilde Bjørkhaug (2003): *Work and income patterns of men and women of Norwegian family farms; Masculinisation, feminisation, or professionalisation of farm work?* Paper for the 6th European Symposium on Farming and Rural Systems Research and Extension, Vila Real, Portugal, 3-8 April, 2004.

Jervell, A.M. & J. Løyland (1998): Endringer i jordbrukshusholdningens inntekt utenfor bruket 1986-96. *Landbruksøkonomisk Forum* 4/98.

Løwe, T. (1998): *Levekår i landbruket*. Rapporter 98/25. Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (1998): *Standard for yrkesklassifisering*, NOS C521.

Statistisk sentralbyrå (2002): *Levekårsundersøkelse blant landbruksbefolkningen 2002*. Dokumentasjonsrapport. Notater 2002/77. Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2003): www.ssb.no/emner/10/04/10/levland/main.html.

Omfanget av deltidsarbeid

Ylva Lohne og
Helge Nome Næsheim

Det er 600 000 deltidssysselsatte personer ifølge Arbeidskraftundersøkelsene. Omfanget av deltidsarbeid er imidlertid større. Dette kommer til syne når man tar utgangspunkt i arbeidsforhold fremfor person. Tar man med de som har to deltidsjobber med en samlet arbeidstid tilsvarende heltid, og de som har deltidsjobb på toppen av heltid, er det 724 000 personer som har deltidsjobb. Samlet sett var det 820 000 deltidsjobber i 2002.

Innledning

Vi skal i denne artikkelen først se på hvor mange personer som har deltidsarbeid når man fokuserer på arbeidsforhold fremfor person. Det er mange sysselsatte som har flere deltidsjobber eller deltidsjobb i tillegg til vanlig heltid. Disse jobbene kommer vanligvis ikke med i oversikter over deltidssysselsatte. Vi skal se på hvor mange ekstra personer med deltidsjobber det er fra en slik tilnærming, og hvordan disse fordeler seg etter kjønn, alder, yrke og næring sammenlignet med deltidssysselsatte personer. Deretter skal vi se på omfanget av deltidsjobber og fordelingen av disse.

Definisjon av deltid og valg av datakilde

Vi har brukt Arbeidskraftundersøkelsene (AKU) som datakilde for å se på omfanget av deltidsarbeid, fordi AKU brukes som hovedkilde for data om arbeidstid, både i Norge og internasjonalt. AKU er hensiktsmessig å bruke som datakilde fordi den dekker alle sysselsatte, har et svært stort utvalg til å være en utvalgsundersøkelse, definerer deltid presist, gir en bred beskrivelse av arbeidstid og inneholder mange bakgrunnsvariable. AKU gjennomføres hver måned ved at et utvalg på om lag 8 000 personer intervjues om sin tilknytning til arbeidsmarkedet i en referanseuke denne måneden. Alle årets uker blir kartlagt, men for de enkelte intervjuobjektene er det situasjonen i én bestemt uke opplysningene refererer seg til. Hver enkelt deltar i AKU i alt åtte ganger i løpet av åtte påfølgende kvartaler. Resultatene publiseres kvartalsvis, og tallene som brukes i denne artikkelen gjelder fjerde kvartal 2002. På årsbasis er 33 000 forskjellige personer med i bruttoutvalget. Siden AKU er en utvalgsundersøkelse, er det en viss usikkerhet knyttet til tallene.

Den registerbaserte arbeidsmarkedsstatistikken gir også tall for avtalt arbeidstid, men har en mindre presis avgrensning av heltid enn AKU og har færre bakgrunnsvariable. Registerstatistikken gir heller ikke anledning til å se på arbeidstidsordninger som skift/turnus eller hvorvidt en arbeidstaker har ønske om å jobbe mer (undersysselsetting). For de minste jobbene er dessuten kvaliteten på arbeidstidsdataene spesielt usikker. Den registerbaserte statistikken er imidlertid en totaltelling og kan dermed gi tall for små grupper, f.eks. sykepleiere i næringen sykehustjenester.

Deltidsarbeid er gjerne definert med utgangspunkt i en person og hvor mye personen arbeider i forhold til vanlig heltid. Internasjonale statistiske anbefalinger har ingen klar definisjon av deltidsarbeid. Grovt sett finnes det to hovedtyper av definisjoner: Definisjoner basert på en timegrense, uttrykt i antall timer en gitt uke, og definisjoner basert på kjennetegn ved arbeidsforholdet, slik den sysselsatte selv definerer det. I denne artikkelen anvender vi den definisjonen som er brukt i AKU: «Deltidsarbeidende er en person som har en avtalt arbeidstid i uka som er under 32 timer, eller der hvor den avtalte arbeidstiden er mellom 32 og 37 timer og personen svarer at dette er et deltidsarbeid. For personer som ikke har noen avtalt arbeidstid, f.eks. selvstendig næringsdrivende, brukes den vanlige ukentlige arbeidstiden i stedet for avtalt tid.»

I AKUs definisjon vil personer som har arbeid hvor heltid er avtalt å være under 32 timer i uka automatisk bli definert som deltidssysselsatte. Dette kan forekomme i visse sektorer, f.eks. i deler av oljebransjen. Tallet på deltidssysselsatte blir derfor noe for høyt i denne næringen.

Avtalt og faktisk arbeidstid

Definisjonen av deltid i AKU baserer seg på avtalte timer slik dette er nedfelt i arbeidsavtalen. Mange vil i en gitt uke, som er referanseperioden i AKU, ha en faktisk arbeidstid som avviker fra denne på grunn av

Ylva Lohne er førstekonsulent ved Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk (ylva.lohne@ssb.no)

Helge Nome Næsheim er seksjonssjef ved Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk (helge.naesheim@ssb.no)

sykdom, ferie, permisjoner, overtid, mertid ol. I AKU spørres det også om den faktiske arbeidstiden slik at man kan se hvor store avvikene er i forhold til avtalt arbeidstid for ulike grupper. Faktisk arbeidstid er den tiden arbeidstakeren har vært på jobb, dvs. minus feriedager, sykdom o.l. og pluss eventuell overtid. Ved at man bruker avtalte timer i definisjonen, får man et bilde på normalsituasjonen for den enkelte. En del arbeider imidlertid mer enn avtalt uten at dette ligger i selve arbeidsavtalen. Det kan f.eks. gjelde innen helsevesenet hvor folk på deltid ofte tar ekstravakter. Dels kan dette være etter press/ønske fra arbeidsgiver (for å bøte på manglende bemanning ved sykdom, ferie, vakanser o.l.) og dels kan det være at den enkelte selv ønsker større fleksibilitet ved å kunne variere sin arbeidstid på kort varsel. Totalt sett vil likevel avtalt arbeidstid trolig gi et mer korrekt bilde av folks normalsituasjon enn faktisk arbeidet tid.

Ikke alle lønnstakere har arbeidstiden fastlagt som del av arbeidsavtalen. For disse spør man i AKU om hva som er den gjennomsnittlige arbeidstiden og definerer deltid med basis i denne. I 4. kvartal 2002 var det 117 000 deltids lønnstakerjobber som var uten avtale om arbeidstid. For lønnstakere med en avtalt arbeidstid som varierer fra uke til uke, f.eks. knyttet til skift- eller turnusarbeid, bruker man den gjennomsnittlige avtalte arbeidstiden.

For selvstendig næringsdrivende og familiearbeidere foreligger ingen avtale om arbeidstid. I stedet brukes den gjennomsnittlige arbeidstiden ved klassifisering i heltid/deltid. I 4. kvartal 2002 var det 76 000 deltidsjobber som selvstendig næringsdrivende.

Person som enhet, jobb som enhet

Når det publiseres tabeller over deltid fra AKU, gjelder det vanligvis tall for deltidssysselsatte personer. For personer med flere jobber i referanseuka, har man summert opp den avtalte arbeidstiden i hvert arbeidsforhold. Personene blir ut fra dette klassifisert som heltids- eller deltidssysselsatte. En slik presentasjon av deltidssysselsetting med person som enhet, er hensiktsmessig når man ønsker å analysere omfanget av arbeid som tilbys i markedet og hvor mye inntekt folk mottar fra arbeid.

En annen innfallsvinkel er å ta utgangspunkt i jobb eller arbeidsforhold som enhet i stedet for person. Forskjellen utgjøres av de personer som på samme tid har mer enn en jobb. Med jobb som enhet i kartlegging av deltidsarbeid, får man med arbeidsforhold som ellers ikke kommer til syne. Dette gjelder blant annet der hvor to deltidsarbeidsforhold til sammen utgjør heltid, hvor deltidjobb kommer på toppen av heltid, eller der hvor to små deltidsarbeidsforhold til sammen utgjør deltid. Å bruke jobb som enhet, er hensiktsmessig når man vil beskrive bruken av ar-

beidskraft i produksjonen av varer og tjenester. Man fordeler da gjerne sysselsettingen etter ulike næringer. En person med to jobber vil kunne ha disse knyttet til to ulike næringer, og arbeidsinnsatsen i hver av dem bør fremkomme. Med den vanlige presentasjonen av deltid i AKU, hvor person er enhet, blir personen bare knyttet til næringen for hovedjobben. Dessuten blir arbeidstiden i hoved- og bijobb i dette tilfellet summert og ikke analysert hver for seg.

Hvor mange har en deltidsjobb?

Med den vanlige presentasjon av deltid viste AKU at det var det 600 000 deltidssysselsatte personer i 4. kvartal 2002 (tabell 1). Dette utgjorde 26,4 prosent av alle sysselsatte personer. Tar vi i stedet utgangspunkt i antall jobber, utvides bildet noe. For det første var 40 000 personer definert som heltidssysselsatte fordi de hadde to deltidsjobber som samlet gav en arbeidstid tilsvarende heltid. For det andre var det 84 000 personer som hadde en deltidsjobb på toppen av en heltidsjobb. Samlet gir dette 724 000 personer med en deltidsjobb. Det er 124 000 flere enn det som den vanlige presentasjonen av deltidssysselsetting fra AKU gir, ettersom vi her regner med personer som samlet sett har en ukentlig arbeidstid som utgjør heltid, eller mer.

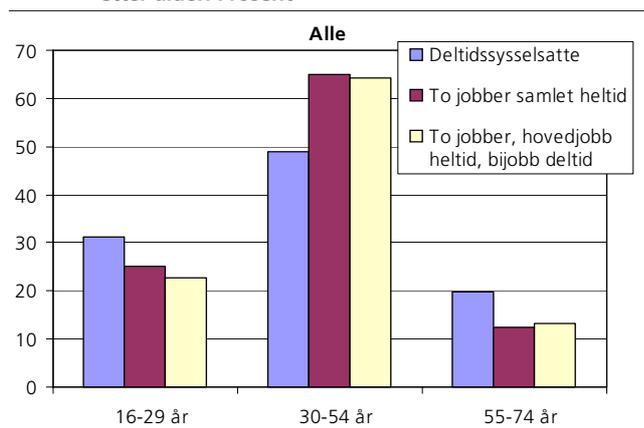
Hvem er disse ekstra personene, og hvor jobber de?

Av disse 124 000 ekstra personene med deltidsjobber, er hovedvekten i aldersgruppen 30-54 år (se figur 1). 65 prosent av dem som har to jobber hvor samlet arbeidstid utgjør heltid, og en om lag like stor andel av dem som har en bijobb i tillegg til en heltidsjobb, er i alderen 30-54 år. Dette gjelder for både kvinner og menn. For deltidssysselsatte generelt er det en noe mindre andel i denne aldersgruppen. Denne tendensen gjelder særlig for menn. Hovedvekten av deltidssysselsatte menn generelt, er i alderen 16-29 år.

Det er dessuten langt større innslag av menn i gruppene av deltidssysselsatte med flere jobber, enn blant deltidssysselsatte generelt. Dette gjelder særlig sysselsatte som har en deltidsjobb i tillegg til heltid, hvor hele 70 prosent av disse er menn. For gruppen deltidssysselsatte med to jobber som samlet gir heltid, er andelen menn 43 prosent. Innslaget av menn blant deltidssysselsatte generelt er på 23 prosent.

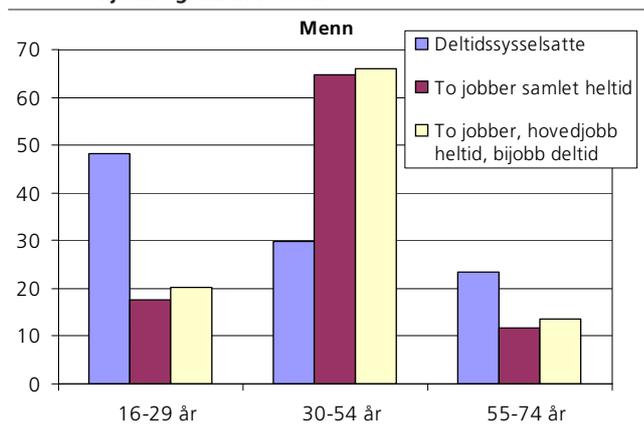
Over 40 prosent av de deltidssysselsatte jobber innen salgs- og serviceyrker (tabell 2). Dernest er det høy-skoleyrker som har en stor andel av de deltidssysselsatte med 20 prosent. Av de med to jobber som til sammen utgjør heltid er fordelingen etter yrke nokså lik den totale fordelingen for deltidssysselsatte (tabell 4). Det er imidlertid en noe lavere andel innen salg og service, og noe høyere andel som har akademiske yrker. Tendensene gjelder for både hoved- og bijobber.

Figur 1. Sysselsatte personer med deltid i tillegg til annen jobb, sammenlignet med deltidssysselsatte generelt, etter alder. Prosent

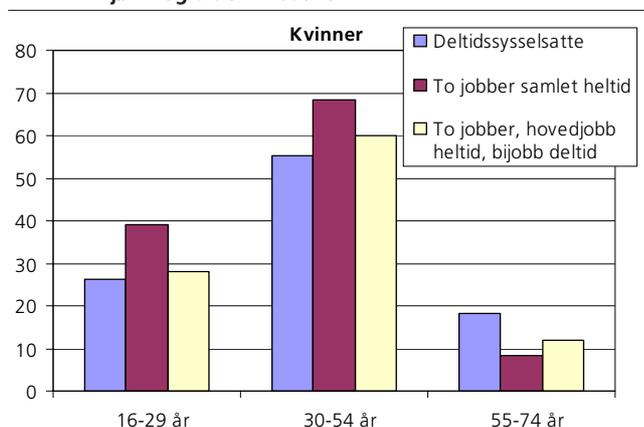
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2. Sysselsatte menn med deltid i tillegg til annen jobb, sammenlignet med deltidssysselsatte generelt, etter kjønn og alder. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Sysselsatte kvinner med deltid i tillegg til annen jobb, sammenlignet med deltidssysselsatte generelt, etter kjønn og alder. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Når man ser på sysselsatte som har en deltidsjobb ved siden av vanlig heltid, er yrkesfordelingen mer ulik den totale fordelingen. Det er mest vanlig at heltidsjobben er innen høgskole- eller akademiske yrker, henholdsvis 23 og 20 prosent. Andelen innen salgs- og service yrker er bare 13 prosent for denne gruppen. Fordelingen av deltidsjobber som kommer på toppen av heltid, viser at 23 prosent av disse er innen salgs- og serviceyrker, og rundt 17 prosent innen både akademiske- og høgskoleyrker.

Når man ser på hvordan disse ekstra personene med deltidsjobb fordeler seg på næring, er et gjennomgående trekk at den største andelen er innen helse- og sosialtjenester (se tabell 5). Dette gjelder for alle gruppene bortsett fra de som har deltidsjobb på toppen av heltid. Når man ser på hovedjobben for denne gruppen er det like stor andel av disse som er innen undervisning som helse, begge på drøye 15 prosent. Dette er lavt sammenlignet med de vanlige deltidssysselsatte, som har en andel på 34 prosent innen helse- og sosialtjenester (tabell 3). Det er videre en stor del av deltidssysselsatte med flere jobber som arbeider innen undervisning, sammenlignet med deltidssysselsatte generelt.

820 000 deltidsjobber

For å få det samlede antall jobber må ytterligere arbeidsforhold telles med. I tillegg til de 600 000 deltidssysselsatte som var utgangspunktet, er det 40 000 personer med to jobber som samlet gav en arbeidstid tilsvarende heltid. Dette utgjør til sammen 80 000 jobber. Dermed er det 84 000 bijobber (på deltid) som kommer i tillegg til vanlig heltidsjobb. Dessuten er det 57 000 jobber som sammen med annen deltidsjobb utgjør deltid, som også skal telles med. Det blir til sammen 820 000 deltidsjobber når man teller med alle arbeidsforhold.

Deltidsjobbene utgjør 33,7 prosent av alle jobber samlet sett. Det er en noe større andel enn deltidssysselsatte utgjør av sysselsatte totalt, som er 26,5 prosent. Årsaken til dette er altså at en del heltidsarbeidende personer, slik de defineres i AKU, egentlig har to deltidsjobber, og at en del personer har en deltidsjobb på toppen av en heltidsjobb.

Deltidsjobber sammenlignet med deltidssysselsatte

For kvinner er deltid klart vanligere enn for menn. 43 prosent av alle sysselsatte kvinner arbeider deltid mot bare 11 prosent av alle sysselsatte menn. Dette mønsteret går igjen også når man ser på forekomsten av deltidsjobber totalt sett. Om lag 50 prosent av alle jobber for kvinner er på deltid, mens det tilsvarende tallet for menn er 19 prosent (tabell 1). Prosentdifferansen mellom kjønnene er altså omtrent den samme i begge tilfellene, i overkant av 30 prosent.

Aldersmessig er fordelingen av deltidsjobber sammenlignet med deltidssysselsatte relativt lik. Om lag halvparten av de deltidssysselsatte og deltidsjobbene er i gruppen 30-54 år, rundt 30 prosent i gruppen 16-29 år og resterende i gruppen 55-74 år. Det er derimot større ulikheter når man ser på kvinner og menn hver for seg. Tendensen er at en høy andel av deltidssysselsatte menn er i den yngste aldersgruppen (48 prosent), mens fordelingen av deltidsjobber for menn viser at denne andelen går ned med 11 prosentpoeng. Den største andelen av deltidsjobber for menn er derimot i aldersgruppen 30-54 år, med 43 prosent. For kvinner er den aldersmessige fordelingen stabil når man ser på deltidsjobber i forhold til deltidssysselsatte. Hovedvekten av både deltidssysselsatte og deltidsjobber for kvinner er i aldersgruppen 30-54 år, med om lag 56 prosent,

Næring og yrke

Den største andelen av deltidsjobbene som for de deltidssysselsatte, befinner seg innen salgs- og serviceyrker med 39 prosent. Dette er imidlertid noe lavere enn for deltidssysselsatte generelt. Det er ellers små forskjeller. Videre ser det ut til at en stor del av de ekstra deltidsjobbene som utgjøres av differansen mellom antall deltidsjobber og deltidssysselsatte, befinner seg innen høyskole- og akademiske yrker. Det er også høyere andel deltidsjobber innen primær-yrkene enn andel deltidssysselsatte.

Når det gjelder næring går blant annet undervisning opp med 11 prosentpoeng, dersom man ser på andel deltidsjobber fremfor deltidssysselsatte personer (se tabell 3). Denne tendensen gjelder også for jordbruk/skogbruk og hotell/ restaurant, disse næringene øker med henholdsvis 15 og 8 prosentpoeng.

Tabell 1. Deltidssysselsatte og deltidsjobber fordelt på kjønn og alder. I 1 000 og prosent. 4. kvartal 2002

Næring	Deltidssysselsatte, i alt	Deltidssysselsatte, prosent	Deltidssysselsatte av alle sysselsatte	Deltidsjobber, i alt	Deltidsjobber, prosent	Deltidsjobber av alle jobber
I alt	600	100,0	26,4	820	100,0	33,7
16-29 år	188	31,3	35,9	247	30,1	43,3
30-54 år	294	49,0	21,3	430	52,4	28,9
55-74 år	119	19,8	32,7	146	17,8	38,0
Menn i alt	137	100,0	11,4	245	100,0	19,1
16-29 år	66	48,2	24,5	91	37,1	31,4
30-54 år	41	29,9	5,6	105	42,9	13,4
55-74 år	32	23,4	16,3	48	19,6	23,1
Kvinner i alt	463	100,0	43,4	579	100,0	50,0
16-29 år	122	26,3	48,0	158	27,3	56,0
30-54 år	256	55,3	39,6	323	55,8	46,3
55-74 år	84	18,1	50,6	97	16,8	55,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2. Deltidssysselsatte og deltidsjobber etter yrke. I 1 000 og prosent. 4. kvartal 2002

Næring	Deltidssysselsatte, i alt	Deltidssysselsatte, prosent	Deltidssysselsatte av alle sysselsatte	Deltidsjobber, i alt	Deltidsjobber, prosent	Deltidsjobber av alle jobber
I alt	600	100,0	26,4	820	100,0	33,7
1. Lederyrker	10	1,7	5,6	19	2,3	10,6
2. Akademiske yrker	35	5,8	13,8	68	8,3	24,4
3. Høyskoleyrker	118	19,7	22,2	167	20,3	29,3
4. Kontoryrker	52	8,7	28,8	65	7,9	34,2
5. Salgs- og serviceyrker	261	43,5	52,0	320	39,0	58,6
6. Bønder, fiskere o.l.	18	3,0	26,1	32	3,9	40,5
7. Håndverkere	18	3,0	7,2	32	3,9	12,4
8. Operatører, sjåførere o.l.	19	3,2	10,9	33	4,0	19,5
9. Andre yrker	70	11,7	50,6	85	10,4	56,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3. Deltidssysselsatte og deltidsjobber etter næring. I 1000 og prosent. 4. kvartal 2002

Næring	Deltids- sysselsatte, i alt	Deltids- sysselsatte, prosent	Deltids- sysselsatte av alle sysselsatte	Deltids- jobber, i alt	Deltids- jobber, prosent	Deltids- jobber av alle jobber
00-99 I alt	600	100,0	26,4	820	100,0	33,6
01-02 Jordbruk, skogbruk	17	2,8	28,6	30	3,6	43,5
05 Fiske	2	0,3	11,8	2	0,2	11,8
10-14 Bergverk og utvinning	3	0,5	8,0	3	0,4	9,1
15-37 Industri	36	6,0	12,8	54	6,6	18,4
40-41 Kraft- og vannforsyning	1	0,2	7,2	2	0,2	13,3
45 Bygg- og anlegg	12	2,0	7,3	19	2,3	11,3
50-52 Vare- og detaljhandel	114	19,0	34,1	140	17,1	39,3
55 Hotell- og restaurant	29	4,8	42,3	38	4,6	50,7
60-64 Transport og kommunikasjon	23	3,8	14,5	34	4,1	20,5
65-74 Finansiell og forretningsmessig tjenesteyting	54	9,0	19,6	72	8,7	25,1
75 Offentlig administrasjon	17	2,8	12,0	32	3,9	20,5
80 Undervisning	55	9,2	29,6	85	10,3	40,7
85 Helse- og sosialtjenester	201	33,5	45,8	259	31,6	53,5
90-99 Annen tjenesteyting	35	5,8	37,5	47	5,7	45,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4. Sysselsatte med flere jobber etter yrke. 4. kvartal 2002. 1 000 og prosent

Yrke	To jobber samlet deltid		To jobber samlet heltid		To jobber, hovedjobb heltid, bijobb deltid	
	Hovedjobb	Bijobb	Hovedjobb	Bijobb	Hovedjobb	Bijobb
Totalt	57	57	40	40	84	84
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1. Ledere	1,8	1,8	2,5	2,5	7,1	4,8
2. Akademiske yrker	7,0	7,0	15,0	12,5	20,2	17,9
3. Høyskoleyrker	21,1	19,3	22,5	22,5	22,6	16,7
4. Kontoryrker	5,3	7,0	5,0	5,0	7,1	4,8
5. Salgs- og serviceyrker	42,1	36,8	30,0	27,5	13,1	22,6
6. Jordbrukere, fiskere mv.	1,8	7,0	7,5	7,5	7,1	14,3
7. Håndverkere o.l.	3,5	1,8	2,5	5,0	11,9	2,4
8. Industri- og transportyrker	1,8	3,5	7,5	7,5	8,3	7,1
9. Andre yrker	14,0	14,0	5,0	10,0	3,6	9,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5. Sysselsatte med flere jobber etter næring. 4. kvartal 2002. 1 000 og prosent

Yrke	To jobber samlet deltid		To jobber samlet heltid		To jobber, hovedjobb heltid, bijobb deltid	
	Hovedjobb	Bijobb	Hovedjobb	Bijobb	Hovedjobb	Bijobb
Totalt	57,0	57,0	40,0	40,0	84,0	84,0
00-99 I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
01-02 Jordbruk, skogbruk	1,8	7,0	7,5	10,0	6,0	14,3
05 Fiske	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2
10-14 Bergverk og utvinning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15-37 Industri	3,5	7,0	7,5	5,0	11,9	4,8
40-41 Kraft- og vannforsyning	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	0,0
45 Bygg- og anlegg	1,8	1,8	0,0	2,5	7,1	2,4
50-52 Vare- og detaljhandel	15,8	10,5	10,0	10,0	9,5	8,3
55 Hotell- og restaurant	5,3	7,0	5,0	5,0	2,4	6,0
60-64 Transport og kommunikasjon	3,5	5,3	5,0	5,0	6,0	8,3
65-74 Finansiell og forretningsmessig tjenesteyting	8,8	8,8	7,5	10,0	9,5	13,1
75 Offentlig administrasjon	3,5	3,5	5,0	5,0	9,5	4,8
80 Undervisning	12,3	10,5	12,5	10,0	15,5	8,3
85 Helse- og sosialtjenester	35,1	28,1	30,0	25,0	15,5	19,0
90-99 Annen tjenesteyting	7,0	8,8	5,0	10,0	4,8	8,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Forskningspublikasjoner

Nye utgivelser

Statistiske analyser

Naturressurser og miljø 2003. SA 59, 2003. Sidetall 233. ISBN 82-537-6479-0

Statistisk sentralbyrå utarbeider statistikk over viktige naturressurs- og miljøforhold. Det utvikles også metoder og modeller for å analysere utviklingen i uttak og bruk av naturressurser og endring i miljøforhold med spesiell fokus på sammenhengen med øvrig samfunnsutvikling. Den årlige publikasjonen Naturressurser og miljø gir en oversikt over dette arbeidet.

En viktig målsetting ved denne publikasjonen er å framstille miljøsituasjonen på en oversiktlig, men likevel detaljert måte. I Naturressurser og miljø 2003 presenteres innledningsvis indikatorer som gir internasjonale sammenligninger av forhold viktige for miljøet og indikatorer som belyser de nasjonale resultatområder for miljøvernpolitikken. Deretter gis mer detaljerte beskrivelser med både statistikk og analyser. Til slutt i boka presenteres et fylldig tabellvedlegg.

Statistisk sentralbyrå takker de personer og institusjoner som har bidratt til utarbeidelsen av Naturressurser og miljø 2003.

Publikasjonen er utarbeidet ved Seksjon for miljøstatistikk i Avdeling for økonomisk statistikk med bidrag fra Gruppe for energi og miljøøkonomi og Gruppe for petroleum og miljøøkonomi i Forskningsavdelingen og Seksjon for primærnæringsstatistikk i Avdeling for næringsstatistikk. Frode Brunvoll og Henning Høie har redigert publikasjonen.

Naturressurser og miljø 2003 er også tilgjengelig på Statistisk sentralbyrås internett-sider i pdf-format under adressen http://www.ssb.no/emner/01/sa_nrm/. Mer detaljert informasjon innenfor de enkelte statistikkområder finnes på <http://www.ssb.no/emner/> og i Statistikkbanken <http://www3.ssb.no/statistikkbanken/>.

Publikasjonen blir også utgitt på engelsk.

Rapporter

*Torstein Bye, Petter Vegard Hansen og Finn Roar Aune: **Utviklingen i energimarkedet i Norden i 2002-2003.*** Rapporter 2003/21. Sidetall 39. ISBN 82-537-6513-4

Den primære energitilgangen. Ikke bare var tilsiget sviktende, svikten var konsentrert til den vanligvis så nedbørrike høstperioden fra september til november. Dette var alvorlig da forventningene om framtidig magasinbeholdning, som en ville være avhengig av utover våren 2003, stadig måtte endres på svært kort sikt. Med skiftende endringer i forventningene skiftet også priser og handelsmønstre svært raskt.

I denne rapporten går vi gjennom eksisterende datamateriale for årene 2002 og 2003 for å gi en vurdering i etterkant av hvordan markedet fungerte både på produksjons- og etterspørselssiden (inklusive handel over landegrensene).

De høye kraftprisene i det nordiske kraftmarkedet høsten 2002 og vinteren 2003 skyldes i all hovedsak de lave tilsigene til de nordiske magasinene. Det har resultert i høye priser i alle Nordpools prisområder, med de høyeste spotprisene i Norge, siden det var der knappheten var størst.

Den uteblitte nedbøren høsten 2002 ga lav vannkraftproduksjon høsten 2002 og vinteren 2003. Dette har blitt kompensert med økt produksjon i termiske verk. Spesielt i Sverige har økningen vært stor, men også Finland og Danmark har produsert med høy kapasitet utnyttelse. Dette viser den gode fleksibiliteten i det nordiske systemet.

Spotprisene har vært høye i hele området, men prisene for sluttbrukerne har variert mye mellom landene. Dette ser vi igjen på forbrukerresponsen. Det er først og fremst de norske forbrukerne som har respondert på de høyere prisene. Dette skyldes at forbrukerne har stått ovenfor høye priser, men det har også sammenheng med næringsstrukturen.

Det nordiske markedet har fungert etter markedsprinsipper. Det har ikke vært gjennomført konkrete tiltak for å hjelpe situasjonen med unntak av

formaninger om å spare strøm, og støtte til alternative oppvarmingskilder. Prismekanismen har fungert som rasjoneringsmiddel. Dette har både gitt noe lavere forbruk, og gjort dyreproduksjonsteknologi lønnsomt, slik at termisk kraft har blitt utnyttet til kapasitetsgrensene. Vi går inn i en ny høst og vinter, og med normale tilsig kan magasinene nærme seg normale nivåer utover våren neste år som følge av økt termisk produksjon og lavere forbruk i det nordiske systemet.

*Bente Halvorsen og Runa Nesbakken: **Hvilke husholdninger rammes av høye strømpriser? En fordelingsanalyse på mikrodata.*** Rapporter 2003/20. Sidetall 23. ISBN 82-537-6511-8.

Denne rapporten er skrevet på oppdrag fra Olje- og energidepartementet (OED). Arbeidet er ett av flere arbeider som Statistisk sentralbyrå har utført for OED under overskriftene "Utviklingen i energiforbruket 2002-2003" og "Inntekts- og fordelingsvirkninger av tørrår". Vårt bidrag fokuserer på fordelingseffektene av høye priser på elektrisitet og baserer seg på data fra forbruksundersøkelsen i Statistisk sentralbyrå. Anslaget på økningen i elektrisitetsprisen relativt til et normalår som benyttes i denne analysen er hentet fra andre analyser innenfor dette oppdraget.

Resultatene fra denne analysen tyder på at store barnefamilier med store boliger, og dermed høyt strømforbruk, får den største utgiftsøkningen ved økt strømpris. Disse familiene befinner seg hovedsakelig i de midtre og øvre inntektsgruppene. Mange lavinntektsusholdninger har imidlertid et høyt forbruk av elektrisitet og rammes svært hardt, både absolutt og relativt til husholdningens inntekt.

*Torstein Bye og Pål Marius Bergh: **Utviklingen i energiforbruket i Norge i 2002-2003.*** Rapporter 2003/19. Sidetall 42. ISBN 82-537-6508-8.

Årene 2002 og 2003 vil foreløpig gå inn i historien som historiske år i norsk kraftforsyning. Dette skyldes ekstremt lite nedbør og tilsig til kraftmagasinene gjennom høsten 2002. I motsetning til hva mange synes å tro

var ikke hele året 2002 et nedbørmessig svakt år. Det spesielle med dette året var at det var svært lave tilsig til de norske kraftmagasinene gjennom noen få høststuser. Resten av året var det normalt eller våtere enn normalt. På grunn av at ekstremperioden var så kort, og at forventningene om framtidige priser dermed endret seg raskt, var det heller ikke enkelt for produsentene å tilpasse produksjonen sin slik at verdien av vannet kunne optimaliseres. På sommeren og tidlig høsten var magasinfyllingen langt over det normale for deretter å falle til langt under det normale i løpet av få uker. Dette bidro til at prisen i markedet steg kraftig. Produsentene fikk dermed signaler fra markedet om at det var svært lønnsomt å produsere. Nedbørsvikten vedvarte, produksjonen var høy og forventinger om framtidig mangel på vann medførte etter hvert en en-ike kontraktstyper steg i ulik grad, det ble vanskeligere for forbrukerne å danne seg forventninger om hvilke kontrakter som var de beste på lenger sikt. I ettertid synes markedet å ha håndtert utfordringen det ble satt gjennom høsten og vinteren 2002-2003 på tilfredsstillende måte. Når tilsigssvikten kom rasjonerte markedet forbruket gjennom prisene, handelen mellom Norge og Sverige skiftet fra eksport på høsten 2002 til import våren 2003, og det var en relativt god magasinbeholdningen ved utgangen av fyringssesongen våren 2003.

I denne rapporten går vi gjennom utviklingen i kraftmarkedet i perioden 2002 - 2003. Vi beskriver hvorfor situasjonen ble som den ble, og hvordan markedet responderte sammenlignet med hva en kunne forvente å få i et slikt marked.

Discussion Papers

*Erling Røed Larsen and Dag Einar Sommervoll: **Rising Inequality of Housing? Evidence from Segmented Housing Price Indices.*** DP no. 363, 2003. Sidetall 22.

This article uses the Case-Shiller technique for constructing housing price indices on a Norwegian data set of transactions for the period 1991-2002 consisting of 10 376 pairs of repeated sales. Using a weighted least squares scheme in order to control for heteroskedasticity, we construct a general housing price index by regressing differences in log prices for the subset of repeated sales of same,

and thus identical, homes onto a set of binary time variables, one for each quarter in the period. The constructed index shows that nominal prices for identical homes in general have increased by a factor of 3.58 over the 11-year period, while the CPI increased by 1.28, creating substantial capital returns for early purchasers. We then segment the data set into five different housing types in order to control for finite mixtures of hedonic features, and find that price indices for the smallest and largest type show nominal increases by factors 4.40 and 2.77, respectively.

*Erling Røed Larsen: **Are Rich Countries Immune to the Resource Curse? Evidence from Norway's Management of Its Oil Riches.*** DP no. 362, 2003. Sidetall 27.

Growth studies show, counter to intuition, that the discovery of a natural resource may be a curse rather than a blessing since resource-rich countries grow slower than others. But it has been suggested that Norway may be an important exception to the curse and that the curse does not afflict rich countries. This article addresses both issues, and introduces a new diagnostic test. Neighbor countries Denmark and Sweden are used to highlight Norway's relative development and to test for curse presence. I employ a structural break technique to demonstrate that Norway started an acceleration in the early 70s, after having discovered oil in 1969, and did not experience a pronounced retardation for the next 25 years. Instead, after first catching-up with its neighbors, Norway maintained a higher pace of growth. Norway might have escaped the curse. However, data suggest a slow-down at the end of the period, opening the possibility of a late onset of the curse. If so, rich countries are not immune.

*Elin Halvorsen: **Financial Deregulation and Household Saving. The Norwegian Experience Revisited.*** DP no. 361, 2003. Sidetall 30.

I use new micro data to study the effects of credit deregulation on the Norwegian household savings decline in the mid-1980s. This paper has three main findings. First, the decline

in saving started in 1983, a couple of years earlier than previously thought on the basis of National Accounts data. Second, it was primarily young and middle-aged households who increased their consumption. Finally, the rapid increase in housing prices in 1985-86 may have been an important determinant of older and retired households' saving through reversed mortgages, but cannot on its own explain the decline in savings that started in 1983.

Reprints

*Annegrete Bruvold and Bodil Merethe Larsen: **Greenhouse gas emissions in Norway: do carbon taxes work?*** Reprint no. 252, 2003. Sidetall 13.

Reprint from Energy Policy, Vol. 32, 2004, 493-505.

*Rolf Aaberge and Audun Langørgen: **Fiscal and spending behavior of local governments: Identification of price effects when prices are not observed.*** Reprints no. 250, 2003. Sidetall 37.

Reprint from Public Choice, Vol. 117, 2003, 125-161.

*Rolf Aaberge, Anders Björklund, Markus Jäntti, Mårten Palme, Peder J. Pedersen, Nina Smith and Tom Wenne-mo: **Income inequality and income mobility in the Scandinavian countries compared to the United States.*** Reprints no. 249, 2003. Sidetall 27.

Reprint from Review of Income and Wealth, Series 48, Number 4, December 2002, 443-469.

Tidligere utgivelser

Sosiale og økonomiske studier

Pål Boug, Yngvar Dyvi, Per Richard Johansen og Bjørn E. Naug: MODAG. En makroøkonomisk modell for norsk økonomi. SØS nr. 108, 2002.

Svein Blom: Innvandrernes bosetningsmønster i Oslo. SØS 107, 2002

Nico Keilman, Dinh Quang Pham, and Arve Hetland: Norway's Uncertain Demographic Future. SØS 105, 2002

Statistiske analyser

Naturressurser og miljø 2002, SA 55, 2002.

Randi Kjeldstad og Marit Rønsen: Enslige foreldre på arbeidsmarkedet 1980-1999. En sammenligning med gifte mødre og fedre. SA 49, 2002.

Rapporter

Robert Straumann: Exporting Pollution? Calculating the embodied emissions in trade for Norway. Rapporter 2003/17.

Dennis Fredriksen, Kim Massey Heide, Erling Holmøy og Nils Martin Stølen: Makroøkonomiske virkninger av endringer i pensjonssystemet Rapporter 2003/13.

Jan Lyngstad og Jon Epland: Barn av enslige forsørgere i lavinntektsusholdninger. En analyse basert på registerdata. Rapporter 2003/12.

Finn Roar Aune: Fremskrivninger for kraftmarkedet til 2020. Virkninger av utenlandskabler og fremskyndet gasskraftutbygging. Rapporter 2003/11.

Silje Vatne Pettersen: Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002. Rapporter 2003/9.

Mari Aasgaard Walle: Overholder bedriftene i Norge miljøreguleringene? Rapporter 2003/6.

Ragni Hege Kitterød: Tid til barna? Tidsbruk og samvær med barn blant mødre med barn i kontantstøttealder. Rapporter 2003/5.

Kim Massey Heide, Erling Holmøy og Lisbeth Lerskau: Norsk konkurranseutsatt sektor i et langsiktig perspektiv: Hvor mye industri trenger vi, og hvor mye får vi? Rapporter 2002/29.

Torstein Bye, Mads Greaker og Knut Einar Rosendahl: Grønne sertifikater og læring. Rapporter 2002/27.

Lars Østby: The demographic characteristics of immigrant population in Norway. Rapporter 2002/22.

Nils Martin Stølen, Tonje Köber, Dag Rønningen og Inger Texmon: Arbeidsmarkedet for helse- og sosialpersonell fram mot år 2020. Modeldokumentasjon og beregninger med HELSEMOD. Rapporter 2002/18.

Audun Langørgen, Rolf Aaberge og Remy Åserud: Kostnadsbesparelser ved sammenslåing av kommuner. Rapporter 2002/15.

Torstein Bye, Ole Jess Olsen og Klaus Skytte: Grønne sertifikater – design og funksjon. Rapporter 2002/11.

Lasse Sigbjørn Stambøl: Qualification, mobility and performance in a sample of Norwegian regional labour markets. Rapporter 2002/6.

Lars Østby: Demografi, flytting og boligbehov på 1990-tallet. Rapporter 2002/5.

Erling Røed Larsen: Boligutgiftene i Norge på 1990-tallet. Systematiske observasjoner av livsfase, geografi og husholdningstype. Rapporter 2002/4.

Discussion Papers

Rolf Aaberge: Mean-Spread-Preserving Transformations. DP no. 360, 2003.

Mari Rege and Kjetil Telle: Indirect Social Sanctions from Monetarily Unaffected Strangers in a Public Good Game. DP no. 359, 2003.

John K. Dagsvik, Steinar Strøm and Zhiyang Jia: A Stochastic Model for the Utility of Income. DP no. 358, 2003.

Solveig Glomsrød and Wei Taoyuan: Coal cleaning: A viable strategy for reduced carbon emissions and improved environment in China? DP no. 356, 2003.

Iulie Aslaksen and Terje Synnestvedt: Corporate environmental protection under uncertainty. DP no. 355, 2003.

Elin Halvorsen: A Cohort Analysis of Household Saving in Norway. DP no. 354, 2003.

Astrid Oline Ervik, Erling Holmøy and Torbjørn Hægeland: A Theory-Based Measure of the Output of the Education Sector. DP no. 353, 2003.

Erling Holmøy: Aggregate Industry Behaviour in a Monopolistic Competition Model with Heterogeneous Firms. DP no. 352, 2003.

Torstein Bye: On the Price and Volume Effects from Green Certificates in the Energy Market. DP no. 351, 2003.

Jan Larsson: Testing the Multiproduct Hypothesis on Norwegian Aluminium Industry Plants. DP no. 350, 2003.

Bjart Holtmark: The Kyoto Protocol without USA and Australia - with the Russian Federation as a strategic permit seller. DP no. 349, 2003.

Søren Johansen and Anders Rygh Swensen: More on Testing Exact Rational Expectations in Cointegrated Vector Autoregressive Models: Restricted Drift Terms. DP no. 348, 2003.

Bente Halvorsen, Bodil M. Larsen and Runa Nesbakken: Possibility for hedging from price increases in residential energy demand. DP no. 347, 2003.

Bodil M. Larsen and Runa Nesbakken: How to quantify household electricity end-use consumption. DP no. 346, 2003.

Arvid Raknerud, Terje Skjerpen and Anders Rygh Swensen: A linear demand system within a Seemingly Unrelated Time Series Equation framework. DP no. 345, 2003.

John K. Dagsvik and Steinar Strøm: Analyzing Labor Supply Behavior with Latent Job Opportunity Sets and Institutional Choice Constraints. DP no. 344, 2003.

Brita Bye, Birger Strøm and Turid Åvitsland: Welfare effects of VAT reforms: A general equilibrium analysis. DP no. 343, 2003.

Erik Biørn, Terje Skjerpen and Knut R. Wangen: Parametric Aggregation of Random Coefficient Cobb-Douglas Production Functions: Evidence from Manufacturing Industries. DP no. 342, 2003.

Annegrete Bruvoll, Taran Fæhn and Birger Strøm: Quantifying Central Hypotheses on Environmental Kuznets Curves for a Rich Economy: A Computable General Equilibrium Study. DP no. 341, 2003.

Hilde C. Bjørnland and Håvard Hungnes: The importance of interest rates for forecasting the exchange rate. DP no. 340, 2003.

- Rolf Aaberge and Audun Langørgen:* Measuring the Benefits from Public Services: The Effects of Local Government Spending on the Distribution of Income in Norway. DP no. 339, 2003.
- Bente Halvorsen and Runa Nesbakken:* A conflict of interests in electricity taxation? A micro econometric analysis of household behaviour. DP no. 338, 2002.
- Annegrete Bruvoll and Bodil Merethe Larsen:* Greenhouse gas emissions in Norway. Do carbon taxes work? DP no. 337, 2002.
- Morten Søberg:* Price formation in monopolistic markets with endogenous diffusion of trading information: An experimental approach. DP no. 336, 2002.
- Thor O. Thoresen:* Reduced Tax Progressivity in Norway in the Nineties. The Effect from Tax Changes. DP no. 335, 2002.
- Bente Halvorsen and Tiril Willumsen:* Willingness to Pay for Dental Fear Treatment. Is Supplying Fear Treatment Socially Beneficial? DP no. 334, 2002.
- Jo Thori Lind:* Small continuous surveys and the Kalman filter. DP no. 333, 2002.
- Mads Greaker:* Eco-labels, Production Related Externalities and Trade. DP no. 332, 2002.
- Marie W. Arneberg, John K. Dagsvik and Zhiyang Jia:* Labor Market Modeling Recognizing Latent Job Attributes and Opportunity Constraints. An Empirical Analysis of Labor Market Behavior of Eritrean Women. DP no. 331, 2002.
- Arvid Raknerud:* Identification, Estimation and Testing in Panel Data Models with Attrition: The Role of the Missing at Random Assumption. DP no. 330, 2002.
- Morten Søberg:* The Duhem-Quine thesis and experimental economics: A reinterpretation. DP no. 329, 2002.
- Morten Søberg:* Voting rules and endogenous trading institutions: An experimental study. DP no. 328, 2002.
- Morten Søberg:* A laboratory stress-test of bid, double and offer auctions. DP no. 327, 2002.
- Hilde Christiane Bjørnland and Håvard Hungnes:* Fundamental determinants of the long run real exchange rate: The case of Norway. DP no. 326, 2002.
- Erling Røed Larsen:* Consumption Inequality in Norway in the 80s and 90s. DP no. 325, 2002.
- Erling Røed Larsen:* Estimating Latent Total Consumption in a Household. DP no. 324, 2002.
- Erling Røed Larsen:* Searching for Basic Consumption Patterns: Is the Engel Elasticity of Housing Unity? DP no. 323, 2002.
- Erling Røed Larsen:* The Political Economy of Global Warming: From Data to Decisions. DP no. 322, 2002.
- Jørgen Aasness and Erling Røed Larsen:* Distributional and Environmental Effects of Taxes on Transportation. DP no. 321, 2002.
- Tor Jakob Klette and Arvid Raknerud:* How and why do Firms differ? DP no. 320, 2002.
- Rolf Aaberge:* Characterization and Measurement of Duration Dependence in Hazard Rate Models. DP no. 319, 2002.
- Øystein Døhl:* Energy Flexibility and Technological Progress with Multioutput Production. Application on Norwegian Pulp and Paper Industries. DP no. 318, 2002.
- Erik Biørn and Terje Skjerpen:* Aggregation and Aggregation Biases in Production Functions: A Panel Data Analysis of Translog Models. DP no. 317, 2002.
- Annegrete Bruvoll and Karine Nyborg:* On the value of households' recycling efforts. DP no. 316, 2002.
- Tom Kornstad and Thor O. Thoresen:* A Discrete Choice Model for Labor Supply and Child Care. DP no. 315, 2002.
- Knut Einar Rosendahl:* Cost-effective environmental policy: Implications of induced technological change. DP no. 314, 2002.

Reprints

- Brita Bye and Turid Åvitsland:* The welfare effects of housing taxation in a distorted economy: a general equilibrium analysis. Reprints no. 248, 2003.
- Arne Melchior and Kjetil Telle:* Global Income Distribution 1965-98: Convergence and Marginalisation. Reprints no. 247, 2003.

Helge Brunborg, Torkild Hovde Lyngstad and Henrik Urdal: Accounting for Genocide: How Many Were Killed in Srebrenica? Reprints no. 246, 2003.

Karl Ove Aarbu and Jeffrey K. Mackie-Mason: Explaining Underutilization of Tax Depreciation Deductions: Empirical Evidence from Norway. Reprints no. 245, 2003.

Brita Bye, Snorre Kverndokk and Knut Einar Rosendahl: Mitigation Costs, Distributional Effects, and Ancillary Benefits of Carbon Policies in the Nordic Countries, the U.K. and Ireland. Reprints no. 244, 2003.

Jan F. Bjørnstad: Likelihood and Statistical Evidence in Survey Sampling. Reprints no. 242, 2003.

Annegrete Bruvoll: Factors Influencing Solig Waste Generation and Management. Reprints no. 241, 2003.

Erik Biørn, Kjersti-Gro Lindquist, Terje Skjerpen: Random Coefficients in Unbalanced Panels: An Application on Data from Chemical Plants. Reprints no. 240, 2003.

Annegrete Bruvoll, Taran Fæhn and Birger Strøm: Quantifying central hypothesis on environmental Kuznets curves for a rich economy: A computable general equilibrium study. Reprints no. 239, 2003.

John E. Roemer, Rolf Aaberge, Ugo Colombino, Johan Friszell, Stephen P. Jenkins, Arnaud Lefranc, Ive Marx, Marianne Page, Evert Pommer, Javier Ruiz-Castillo, Maria Jesus San Segundo, Torben Tranaes, Alain Trannoy, Gert G. Wagner, Ignacio Zubiri: To what extent do fiscal regimes equalize opportunities for income acquisition among citizens? Reprints no. 238, 2003.

Brita Bye and Karine Nyborg: Are Differentiated Carbon Taxes Inefficient? A General Equilibrium Analysis. Reprints no. 237, 2003.

Roger Bjørnstad og Per Richard Johansen: Desentralisert lønnsdannelse: Avindustrialisering og økt ledighet selv med et tøffere arbeidsliv. Reprints no. 236, 2003.

Turid Noack and Lars Østby: Free to choose - but unable to stick to it? Norwegian fertility expectations and subsequent behaviour in the following 20 years. Reprint no. 235, 2003.

Rolf Aaberge: Sampling Errors and Cross-Country Comparisons of Income Inequality. Reprints no. 234, 2003.

Einar Lie: The Rise and Fall of Sampling Surveys in Norway, 1875-1906. Reprints no. 233, 2003.

Annegrete Bruvoll, Bente Halvorsen and Karine Nyborg: Households' recycling efforts. Reprint no. 232, 2003.

Elin Berg, Snorre Kverndokk and Knut Einar Rosendahl: Oil Exploration under Climate Treaties. Reprints no. 231, 2002.

Taran Fæhn: The Qualitative and Quantitative Significance of Non-Tariff Barriers: an ERP study of Norway. Reprints no. 230, 2002.

Audun Langørgen og Rolf Aaberge: Fordelingsvirkninger av kommunal tjenesteproduksjon. Reprints no. 229, 2002.

Kari Skrede: Towards gender equality in Norway's young generations? Reprints no. 228, 2002.

Erik H. Nymoen: Influence of migrants on regional variations of ischaemic heart disease mortality in Norway 1991-1994. Reprints no. 227, 2002.

Helge Brunborg: Old-age mortality trends in Norway. Reprints no. 226, 2002.

Ragni Hege Kitterød: Utdanning og ulikhet? En diskusjon av utdanningsnivåets betydning for deling av husarbeid blant småbarnsforeldre. Reprints no. 225, 2002.

Svein Blom: Some Aspects of Immigrant Residential Concentration in Oslo. Time Trends and the Importance of Economic Causes. Reprints no. 224, 2002.

Ragni Hege Kitterød: Mothers' Housework and Childcare: Growing Similarities or Stable Inequalities? Reprints no. 223, 2002.

Marit Rønsen and Marianne Sundström: Family Policy and After-Birth Employment Among New Mothers - A Comparison of Finland, Norway and Sweden. Reprints no. 222, 2002.

Erik Biørn, Kjersti-Gro Lindquist and Terje Skjerpen: Heterogeneity in Returns to Scale: A Random Coefficient Analysis with Unbalanced Panel Data. Reprints no. 221, 2002.

Iulie Aslaksen: Gender Constructions and the Possibility of a Generous Economic Actor. Reprints no. 220, 2002.

Ingi Runar Edvardsson, Elli Heikkilä, Mats Johansson, Lars Olof Persson, Lasse Sigbjørn Stambøl: The performance of metropolitan labour markets. A comparison based on gross-stream data. Reprints no. 219, 2002.

Nico Keilman, Dinh Quang Pham and Arve Hetland: Why population forecasts should be probabilistic - illustrated by the case of Norway. Reprints no. 218, 2002.

John K. Dagsvik: Discrete Choice in Continuous Time: Implications of an Intertemporal Version of the IIA Property. Reprint no. 217, 2002.

Brita Bye: Taxation, Unemployment, and Growth: Dynamic Welfare Effects of "Green" Policies. Reprint no. 216, 2002.

John K. Dagsvik, Tom Wennemo, Dag G. Wetterwald and Rolf Aaberge: Potential demand for alternative fuel vehicles. Reprints no. 215, 2002.

Helge Brunborg: Contribution of statistical analysis to the investigations of the international criminal tribunals. Reprints no. 214, 2002.

Rolf Aaberge: Axiomatic Characterization of the Gini Coefficient and Lorenz Curve Orderings. Reprints no. 212, 2002.

Ragni Hege Kitterød: Does the recording of parallel activities in time use diaries affect the way people report their main activities? Reprints no. 211, 2002.

Documents

Helge Brunborg, Svein Gåsemyr, Gotfred Rygh and Johan-Kristian Tønder: Development of Registers of People, Companies and Properties in Uganda: Report from a Norwegian Mission. Documents 2003/4.

Jørgen Aasness, Erik Biørn and Terje Skjerpen: Supplement to «Distribution of Preferences and Measurement Errors in a Disaggregated Expenditure System». Documents 2003/3.

Trude Lappegård: Education attainment and fertility pattern among Norwegian women. Documents 2002/18.

Håvard Hungnes: Causality in Macroeconomics. Documents 2002/14.

Bente Halvorsen and Runa Nesbakken: Distributional Effects of Household Electricity Taxation. Document 2002/12.

Erling Røed Larsen: An Introductory Guide to the Economics of Sustainable Tourism. Document 2002/11.

Bente Halvorsen: Philosophical Issues Concerning Applied Cost-Benefit Analysis. Documents 2002/10.

Torstein Arne Bye: Climate Change and Energy Consequences. Documents 2002/9.

Randi Kjeldstad and Marit Rønsen: Welfare Rules, Business Cycles and the Employment of Single Parents. Documents 2002/7.

Bengt J. Eriksson, Anne B. Dahle, Ronny Haugan, Lars Einar Legernes, Jogeir Myklebust and Erik Skauen: Price Indices for Capital Goods. Part 2 - A Status Report. Documents 2002/6.

Pål Boug, Ådne Cappelen and Anders Rygh Swensen: Expectations and Regime Robustness in Price Formation: Evidence from VAR Models and Recursive Methods. Documents 2002/5.

Roger Bjørnstad, Ådne Cappelen, Inger Holm and Terje Skjerpen: Past and Future Changes in the Structure of Wages and Skills. Documents 2002/4.

Roger Bjørnstad: The Major Debates in Macroeconomic Thought - a Historical Outline. Documents 2002/2.

Notater

John K. Dagsvik: Hvordan skal arbeidstilbudseffekter tallfestes? En oversikt over den mikrobaserede arbeidstilbudsforskningen i Statistisk sentralbyrå. Notater 2003/71.

Erling Holmøy og Birger Strøm: Fordeling av tjenesteproduksjon mellom offentlig og privat sektor i MSG-6. Notater 2003/70.

Erling Røed Larsen og Dag Einar Sommervoll: Til himmels eller utfor stupet? En katalogisering av forklaringer på stigende boligpriser. Notater 2003/64.

Torbjørn Eika og Jørn-Arne Jørgensen: Makroøkonomiske virkninger av høye strømpriser i 2003. Notater 2003/62.

Magne Mogstad: Analyse av fattigdom basert på register- og folketellingsdata. Notater 2003/61.

Magne Mogstad og Li-Chun Zhang: På veien fra familie- til husholdningsregister: En metode for prediksjon av samboere uten barn. Notater 2003/59.

Erling Holmøy: Velferdsregnskap - et mulig teoretisk rammeverk. Notater 2003/50.

Lars Østby: Innvandring fra nye EU-land; fortid, nåtid og mulig framtid. Notater 2003/44.

Ådne Cappelen, Torbjørn Eika, Per Richard Johansen og Jørn-Arne Jørgensen: Makroøkonomiske konsekvenser av lavere aktivitet i oljevirk-somheten framover. Notater 2003/43.

Dag Einar Sommervoll: TROLL kan temmes. Kort innføring i Troll-programmering. Notater 2003/42.

Arne Andersen, Torkil Løwe og Elisabeth Rønning: Boforhold i storby. Utredninger til Storbymeldingen, del 4. Notater 2003/36.

Erik Nymo, Lars Østby og Anders Barstad: Flytting og pendling i storby-regionene. Utredninger til Storbymeldingen, del 3. Notater 2003/35.

Anders Barstad og Mads Ivar Kirkeberg: Levekår og ulikhet i storby. Utredninger til Storbymeldingen, del 2. Notater 2003/34.

Silje Vatne Pettersen: Bosettingsmønster og segregasjon i storbyregionene. Ikke-vestlige innvandrere og grupper med høy og lav utdanning. Utredninger til Storbymeldingen, del 1. Notater 2003/33.

Ådne Cappelen og Lasse Sigbjørn Stambøl: Virkninger av å fjerne regionale forskjeller i arbeidsgiveravgiften og noen mulige tiltak. Notater 2003/31.

Torkil Løwe: Boligkonsum etter alder og kohort. Analyser av boforholdsundersøkelsene 1967-1997. Notater 2002/66.

Torstein Bye, Kim Massey Heide og Erling Holmøy: Transportutvikling i langsiktige fremskrivninger for norsk økonomi. Prosjektnotat til ECON. Notater 2002/49.

Annegrete Bruvoll og Torstein Bye: En vurdering av avfallspolitikkens bidrag til løsning av miljø- og ressursproblemer. Notater 2002/36.

Dag Rønningen: Overganger fra arbeidsmarkedet til trygd. En litteratur-oversikt. Notater 2002/18.

Dag Rønningen og Dennis Fredriksen: Beskatningen av pensjonister. Notater 2002/17.

Hilde Madsen og Lasse Sigbjørn Stambøl: Kontrafaktiske regionale beregninger ved hjelp av SSBs modell-system REGARD. Regionale beregninger basert på historiske tall på nasjonalt nivå kjørt bakover i tid på grunnlag av modellens basisår (her 1995). Notater 2002/13.

Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser (ØA) og Economic Survey (ES) de siste 12 måneder

Innholdsfortegnelse for tidligere utgivelser av Økonomiske analyser og Economic Survey kan fås ved henvendelse til Aud Walseth, Statistisk sentralbyrå, telefon: 21 09 47 57, telefax: 21 09 00 40, E-post: Aud.Walseth@ssb.no

Økonomiske analyser

ØA 6/2002:

Konjunkturtrendene, 3-23

Finn Roar Aune og Torstein Bye: Kraftkrise i Norge, 23-28.

Jan Byfuglien og Jan Stensrud: Strukturindikatorer for å sammenligne Norge med EU, 29-38.

Torbjørn Hægeland: Kan arbeidserfaring erstatte formell utdanning? 39-43.

Brita Bye og Turid Åvitsland: Virkinger av merverdiavgiftsreformen og fjerningen av investeringsavgiften, 44-51.

Erling Røed Larsen og Jørgen Aasness: Fordelingsvirkninger av grønne skatter på transport, 52-58.

Kjell Arne Brekke og Dag Einar Sommervoll: Hvordan kan det være vanskelig å etablere seg på boligmarkedet i 2002?, 59-64.

ØA 1/2003:

Økonomisk utsyn over året 2002, 3-124.

ØA 2/2003:

Erling Holmøy og Kim Massey Heide: Norges langsiktige behov for konkurranseutsatt næringsliv: Prinsipper og anslag, 3-15.

Nico Keilman: Pensjonskommisjonen bør ta usikkerhet i befolkningsutviklingen alvorlig, 16-24.

Karine Nyborg, Kjetil Telle og Mari A. Walle: Norske bedrifter bryter miljøreguleringer, 25-31.

Torkil Løwe: Er noen generasjoner bedre stilt på boligmarkedet enn andre? 32-41.

ØA 3/2003:

Konjunkturtrendene, 3-24.

Knut Reidar Wangen: Røyke eller ikke røyke - sigaretter eller rullings, 25-30.

Bjart Holtsmark og Knut Alfsen: Russisk rullet? Kyoto-protokollen og Russland, 31-36.

Ragni Hege Kitterød: Mødre med 1-2 åringer - mye sammen med barna? 37-48.

ØA 4/2003:

Konjunkturtrendene, 3-27.

Audun Langørgen, Magne Mogstad og Rolf Aaberge: Et regionalt perspektiv på fattigdom, 28-39.

Audun Langørgen og Rolf Aaberge: Fordelingen av inntekter i kommunene, 40-53.

Helge Brunborg og Inger Texmon: Fortsatt sentralisering. Regionale befolkningsframskrivninger 2002-2020, 54-64.

Dennis Fredriksen, Kim Massey Heide, Erling Holmøy og Nils Martin Stølen: Makroøkonomiske virkninger av endringer i pensjonssystemet, 65-75.

Robert Straumann: Forurenser vi andre land? 76-80.

ØA 5/2003:

Lars Håkonsen, Tom Kornstad, Knut Løyland og Thor Olav Thoresen: Politikken overfor familier med førskolebarn - noen veivalg, 3-12.

Lars Håkonsen: Barnehagesubsidier og økonomisk effektivitet, 13-24.

Tom Kornstad og Thor Olav Thoresen: Barnehageforliket - effekter på arbeidstilbud og inntektsfordeling, 25-31.

Bente Halvorsen og Runa Nesbakken: Hvilke husholdninger ble rammet av vinterens høye strømpriser, 32-39.

Ingvild Johansen: Redusert matmoms - fullt prisgjennomslag hindret av kiosker og bensinstasjoner? 40-43.

Stein Hansen og Tor Skoglund: Lønnsutviklingen 1962-2002, 44-48.

Economic Survey

ES 4/2002:

Economic trends, 3-25.

Jan Byfuglien and Jan Stensrud: Structural indicators for comparing Norway with the EU, 26-36.

ES 1/2003:

Economic survey 2002, 3-34.

Katrine Hveem: European Internal Market and Norwegian trade, 35-38.

Ragni Hege Kitterød and Randi Kjeldstad: A new father's role? Employment patterns among Norwegian fathers 1991-2001, 39-51.

Ann Lisbet Brathaug and Elisabeth Nørgaard: The cost of inpatient curative care by gender, age and diagnosis, 52-61.

ES 2/2003:

Economic trends, 3-24.

Lasse Sigbjørn Stambøl: Regional labour market mobility by education and income, 25-33.

ES 3/2003:

Economic trends, 3-27.

Lasse Sigbjørn Stambøl, Elli Heikkilä, Mats Johansson and Lars Olof Persson: Inter-regional migration in labour market change: A vacancy accounting approach applied to three Nordic countries, 28-41.

Konjunkturindikatorer for Norge

Tabell	Side	Figur	Side
Konjunkturbarometeret			
1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet	2*	1.1. Konjunkturbarometer. Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling	3*
		1.2. Konjunkturbarometer. Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal	3*
		1.3. Konjunkturbarometer. Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå	3*
		1.4. Konjunkturbarometer. Faktorer som begrenser produksjonen i industrien	3*
Ordre			
2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser.	2*	2.1. Ordre. Ordretilgang og ordreservert i industri ialt	3*
2.2. Ordreservert. Sesongjusterte og glattede verdiindekser.	2*	2.2. Ordre. Ordretilgang og ordreservert i bygg og anlegg i alt	3*
Arbeidskraft			
3.1. Arbeidsmarked. 1 000 personer og prosent. Sesongjustert	4*	3.1. Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk.	5*
		3.2. Arbeidsledige og beholdning av ledige plasser	5*
Produksjon			
4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser 1995=100	4*	4.1. Produksjon. Olje og naturgass	5*
4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	6*	4.2. Produksjon. Industri og kraftforsyning	5*
		4.3. Produksjon. Innsatsvarer og energivarer.	5*
		4.4. Produksjon. Investeringsvarer og konsumvarer	5*
		4.5. Produksjonsindeks for bygg og anlegg	7*
		4.6. Hotellovernattinger	7*
Investeringer			
5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk. Mrd. kroner.	6*	5.1. Antatte og utførte investeringer i industri	7*
5.2. Påløpne investeringskostnader. Mrd. kroner. Næringslivets samlede årsanslag for investeringsåret gitt på ulike tidspunkter.	6*	5.2. Årsanslag for påløpne investeringskostnader i industri og bergverk gitt på ulike tidspunkter	7*
5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid	8*	5.3. Årsanslag for påløpne investeringskostnader i oljevirksomheten gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.4. Årsanslag for påløpne investeringskostnader i kraftforsyning gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.5. Bygg satt i gang. Boliger.	9*
		5.6. Bygg satt i gang. Driftsbygg.	9*
		5.7. Bygg under arbeid	9*
Forbruk			
6.1. Forbruksindikatorer.	8*	6.1. Detaljomsetning	9*
		6.2. Varekonsumindeks (volum)	9*
		6.3. Registrerte nye personbiler	9*
Priser			
7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	10*	7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og endring	11*
7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før.	10*	7.2. Produktpriser. Nivå og endring.	11*
7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	12*	7.3. Boligpriser. Prosentvis endring fra samme kvartal året før	11*
7.4. Månedstjeneste og avtalt lønn. Indeks.	12*	7.4. Spotpris elektrisk kraft	11*
		7.5. Spotpris Brent Blend.	11*
		7.6. Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter	11*
Finansmarked			
8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent.	12*	8.1. 3 måneders eurorente	15*
8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent	13*	8.2. Utlånsrente og innskuddsrente	15*
8.3. Valutakurser, Norges Banks penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs	13*	8.3. Valutakursindekser.	15*
		8.4. Norges Banks penge- og kredittindikator	15*
Utenrikshandel			
9.1. Innførsel og utførsel av varer. Mill. kroner Sesongjustert	14*	9.1. Utenrikshandel	15*
9.2. Utenriksregnskap. Mill. kroner	14*	9.2. Driftsbalansen.	15*

1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet

	Faktisk utvikling fra foregående kvartal og forventet utvikling i kommende kvartal. Diffusjonsindeks ¹				Kapasitets-utnyttning ²	Generell bedømmelse av utsiktene i kommende kvartal	Faktorer som begrenser produksjonen. Prosent av foretakene			
	Produksjon		Sysselsetting				Etterspørsel	Kapasitet	Arbeidskraft	Råstoff
	Faktisk	Forventet	Faktisk	Forventet						
Prosent										
2000										
3. kvartal	51,6	59,0	46,0	48,3	79,9	59,8	65,2	8,5	6,0	4,4
4. kvartal	54,0	59,4	48,6	49,8	80,2	59,3	64,5	8,7	6,5	4,6
2001										
1. kvartal	53,9	58,3	49,4	49,6	80,1	56,7	64,3	7,3	7,6	4,5
2. kvartal	51,5	56,7	48,0	49,1	79,8	54,4	65,0	5,9	8,8	4,2
3. kvartal	49,4	56,8	47,0	48,0	79,2	54,3	66,6	5,5	9,1	3,7
4. kvartal	49,7	57,0	47,3	45,8	78,9	54,6	68,7	5,9	8,4	3,1
2002										
1. kvartal	51,8	55,9	47,3	44,5	79,4	53,1	70,0	6,1	7,4	2,8
2. kvartal	51,6	52,2	46,3	41,6	79,4	48,7	71,4	6,1	6,2	2,6
3. kvartal	48,9	48,4	43,5	39,0	78,7	44,6	73,7	5,1	4,9	2,6
4. kvartal	47,1	47,1	40,4	38,9	77,8	44,3	75,7	4,8	3,5	2,7
2003										
1. kvartal	46,7	48,3	38,9	39,9	76,9	47,4	76,9	5,3	2,4	3,0
2. kvartal	46,6	51,3	39,8	41,6	76,9	51,8	76,6	5,4	1,8	3,4
3. kvartal	46,5	53,3	40,8	43,5	77,7	54,1	75,5	5,5	2,0	3,7

¹ Beregnet som summen av andelen av foretakene som har svart STØRRE og halvparten av andelen av foretakene som har svart UENDRET. ² Veid gjennomsnitt for kvartalet.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 1995=100					Bygg og anlegg. Ujustert indeks = 100 i 2000			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskiner og utstyr	Transportmidler	Kjemiske råvarer	I alt ¹	Anlegg ¹	Boligbygg	Andre bygg
2000									
2000	139,2	131,0	169,7	137,8	163,5	99,6	100,2	100,9	100,3
2001	130,3	126,4	167,3	108,1	156,3	111,4	125,9	103,5	110,5
2002	126,5	116,1	147,2	101,5	119,9	111,4	129,3	107,1	109,3
2001									
4. kvartal	127,2	121,9	155,2	105,3	117,7	111,5	142,3	103,3	106,2
2002									
1. kvartal	127,9	119,4	149,9	105,6	119,3	110,9	134,8	107,2	105,4
2. kvartal	128,0	116,9	147,1	104,2	119,8	110,8	123,4	110,3	109,2
3. kvartal	126,5	114,7	146,3	100,3	119,8	110,7	121,1	108,7	112,0
4. kvartal	123,4	113,4	145,5	95,7	120,6	113,1	137,6	102,1	110,4
2003									
1. kvartal	119,5	113,5	143,1	91,2	123,2	115,7	159,4	93,6	106,5
2. kvartal	116,2	115,2	140,0	87,2	126,9	117,9	173,0	95,8	104,7
3. kvartal	114,7	117,9	137,7	84,4	130,4	121,1	176,1	106,3	108,0

¹ Mesta er tatt med i beregningsgrunnlaget til ordrestatistikken fra og med 2003.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.2. Ordreservert. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 1995=100					Bygg og anlegg. Ujustert indeks = 100 i 2000			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskiner og utstyr	Transportmidler	Kjemiske råvarer	I alt ¹	Anlegg ¹	Boligbygg	Andre bygg
2000									
2000	115,7	140,4	98,0	179,0	76,9	100,2	100,5	100,6	100,2
2001	142,2	158,4	118,6	235,0	85,6	114,9	113,2	113,6	115,5
2002	132,8	167,1	109,9	164,1	70,7	127,8	174,3	108,9	121,4
2001									
4. kvartal	144,5	165,1	120,3	219,3	83,9	120,6	126,9	112,9	122,3
2002									
1. kvartal	141,5	167,7	117,9	197,9	79,4	120,6	132,0	111,6	122,6
2. kvartal	136,5	168,2	113,3	175,1	73,5	119,7	131,9	109,8	122,0
3. kvartal	130,1	167,2	107,3	152,5	67,3	118,4	129,2	108,5	121,4
4. kvartal	123,1	165,2	101,1	130,8	62,4	152,5	304,2	105,7	119,8
2003									
1. kvartal	116,4	163,4	96,2	111,4	59,8	146,4	290,3	100,5	117,0
2. kvartal	110,8	163,1	93,3	95,8	58,7	141,1	276,3	98,2	113,4
3. kvartal	107,2	164,2	92,3	86,2	58,6	139,3	273,8	99,3	111,1

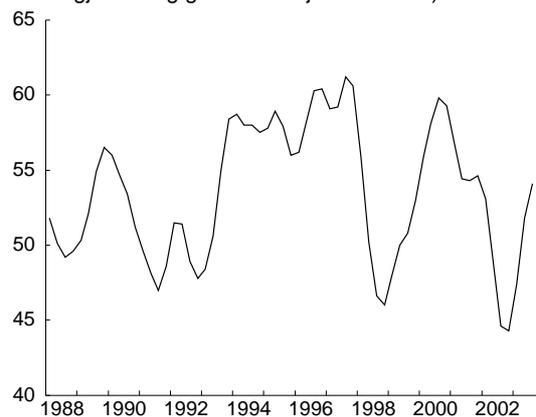
¹ Mesta er tatt med i beregningsgrunnlaget til ordrestatistikken fra og med 4. kvartal 2002.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.1 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling, kvartal. Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

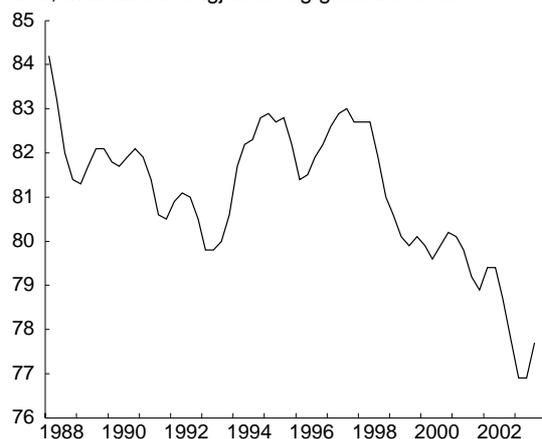
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.2 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal. Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

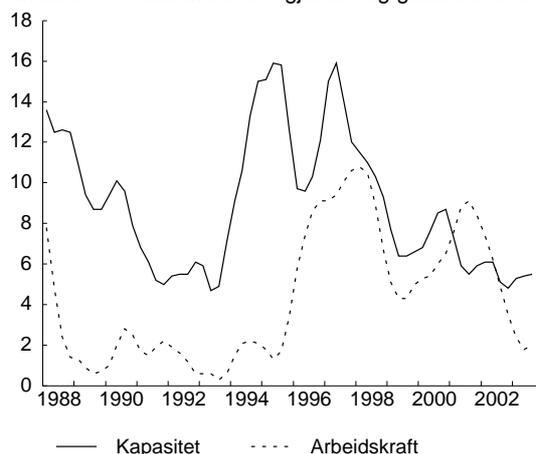
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.3 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå, kvartal. Sesongjustert og glattet. Prosent

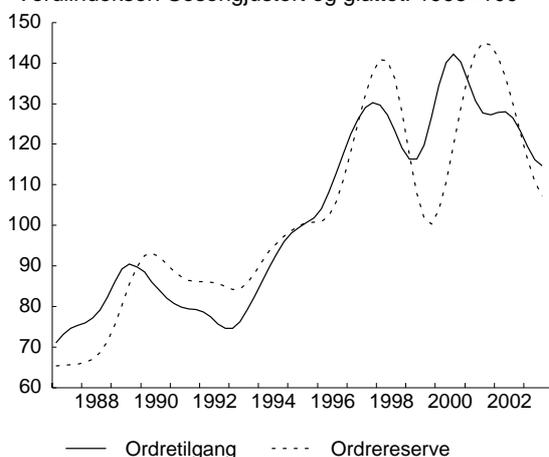
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.4 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Faktorer som begrenser prod. i industrien, kvartal. Andel av foretakene. Sesongjustert og glattet. Prosent

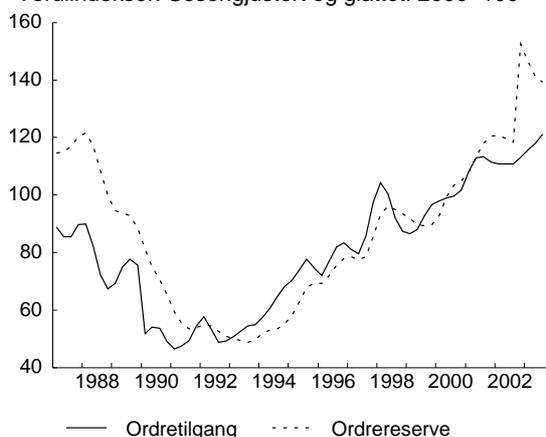
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.1 Ordre (kvartal)
Ordretilgang og ordreserve. Ordrebasert industri ialt. Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.2 Ordre (kvartal)
Ordretilgang og ordreserve. Bygg og anlegg ialt. Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 2000=100

1)Se fotnote 1) til tabell 2.1 og 2.2
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.1. Arbeidsmarked. 1000 personer og prosent. Sesongjustert

	Arbeidskraftundersøkelsen ¹				Arbeidsledig- het. Prosent av arbeids- styrken	Arbeidsdirektoratet			
	Sysselsatte	Ukeverk	Arbeids- styrken	Arbeidsledige		Registrerte ledige ²	Registrerte ledige og personer på tiltak ²	Tilgang på ledige stillinger	Beholdning av ledige stillinger ³
1998	2 248	1 813	2 323	74	3,2	55,9	70,6	39,3	18,6
1999	2 258	1 798	2 333	75	3,2	59,6	67,9	42,2	17,8
2000	2 269	1 795	2 350	81	3,4	62,6	74,0	49,2	18,4
2001	2 278	1 791	2 361	84	3,6	62,7	72,7	33,4	14,8
2002	2 286	1 774	2 378	92	3,9	75,2	84,5	24,9	12,2
2002									
Juni	2 285	1 783	2 373	87	3,7	74,8	83,8	27,9	12,0
Juli	2 287	1 785	2 374	87	3,7	74,9	83,7	27,2	11,8
August	2 285	1 780	2 374	89	3,7	76,9	85,4	24,7	12,1
September	2 286	1 773	2 378	92	3,9	79,2	88,0	21,2	11,4
Oktober	2 280	1 769	2 376	96	4,0	81,6	90,7	21,3	11,4
November	2 280	1 772	2 379	99	4,2	83,5	93,3	23,4	12,7
Desember	2 276	1 764	2 375	99	4,2	83,0	93,5	20,0	11,2
2003									
Januar	2 276	1 770	2 376	100	4,2	85,5	96,4	18,0	10,1
Februar	2 273	1 765	2 371	98	4,1	87,8	99,0	21,1	10,9
Mars	2 267	1 764	2 368	101	4,3	90,4	102,3	24,6	11,3
April	2 265	1 759	2 370	105	4,4	93,3	105,6	17,6	10,7
Mai	2 262	1 759	2 371	109	4,6	94,6	107,9	18,0	11,5
Juni	2 263	1 759	2 373	110	4,6	95,1	110,0	18,4	11,6
Juli	2 264	1 753	2 373	110	4,6	91,7	111,9	15,9	11,5
August	2 270	1 758	2 380	110	4,6	95,1	111,7	19,5	11,0
September	2 273	1 756	2 382	109	4,6	96,0	112,1	21,2	11,5
Oktober	94,9	111,5	19,8	11,4
November	93,7	110,4	20,9	11,0

¹ Tre måneders glidende sentrert gjennomsnitt. Tallene for februar, mai, august og november gir gjennomsnittet for henholdsvis 1., 2., 3. og 4. kvartal.

² Tallet for 1998 er justert for brudd i serien fra januar 1999.

³ Brudd i serien f.o.m. mai 2001. Dataene er derfor ikke sesongjustert.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Arbeidsdirektoratet.

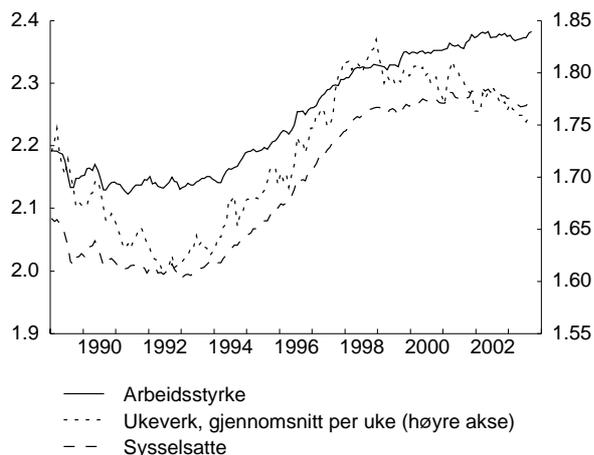
4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 1995=100

	Etter næring				Etter sluttanvendelse			
	Total indeks ¹	Råolje og naturgass	Industri	Kraft- forsyning	Innsats- varer	Investerings- varer	Konsum- varer	Energi- varer
1998	107,9	109,6	108,9	94,9	107,3	113,3	111,0	102,9
1999	107,6	110,2	106,3	99,4	106,8	110,5	107,6	104,2
2000	110,7	116,1	103,1	115,8	101,7	107,2	104,5	110,8
2001	109,3	119,6	102,0	98,6	100,4	105,5	104,7	111,2
2002	110,4	118,0	101,1	105,2	98,8	106,9	102,7	110,6
2002								
Mai	113,2	122,3	102,4	105,0	100,1	107,3	103,8	114,6
Juni	113,4	119,8	105,2	111,2	103,6	111,4	105,5	113,9
Juli	110,8	117,7	101,9	110,4	98,4	108,3	103,7	111,0
August	110,2	117,1	101,1	108,3	99,7	106,7	102,5	110,8
September	105,0	108,4	100,8	104,1	99,6	106,6	100,8	101,8
Oktober	109,3	116,3	99,8	112,6	97,2	108,1	100,2	109,0
November	109,5	118,3	99,3	101,4	97,7	105,5	98,2	109,6
Desember	105,6	114,6	95,6	94,3	94,4	103,9	97,8	105,7
2003								
Januar	105,6	115,5	97,3	83,4	92,7	104,3	98,6	106,8
Februar	105,7	114,8	97,7	86,6	94,9	103,4	98,6	106,5
Mars	105,5	116,0	97,1	73,4	94,8	102,0	98,4	106,5
April	105,2	116,0	95,5	82,3	95,2	97,1	97,4	107,2
Mai	104,6	113,9	96,5	84,8	95,9	99,9	97,5	105,9
Juni	104,5	113,4	96,3	90,2	94,5	98,7	98,7	106,3
Juli	107,6	116,2	99,9	90,9	101,4	101,5	99,0	108,6
August	105,8	116,4	95,9	89,4	94,0	98,8	98,5	108,4
September	106,8	116,7	97,2	96,3	95,4	99,6	100,2	108,3
Oktober	107,6	118,0	96,8	101,6	96,4	97,2	98,9	110,0

¹ Olje- og gassutvinning, industri, bergverk og kraftforsyning.

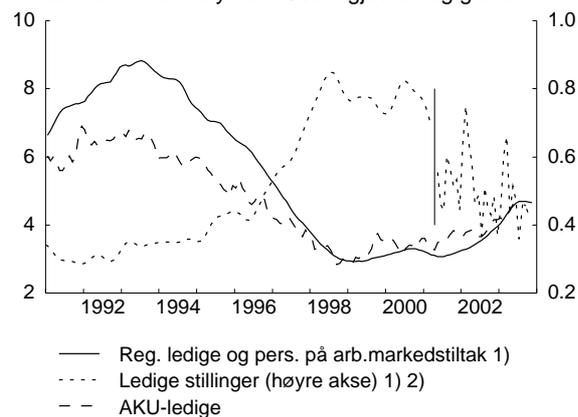
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.1 Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk
Millioner. Sesongjusterte og glattede månedstall.

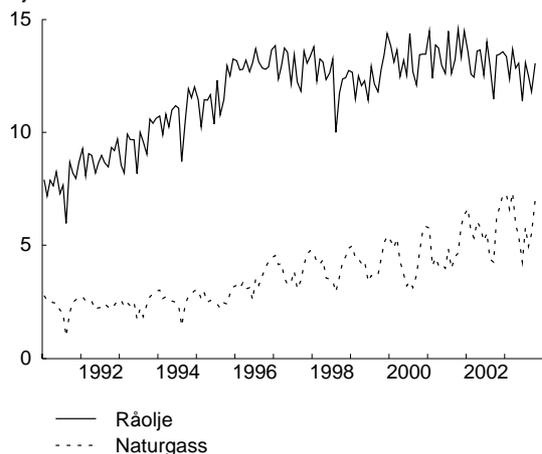
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.2 Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger, månedstall
Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

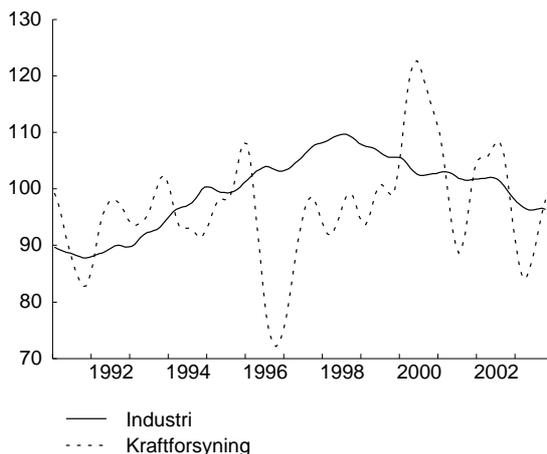
1) Justert bakover for brudd i serien fra januar 99.
 2) Brudd i serien fom. mai 2001. Ikke sesongjustert etter dette.
 Kilde: Aetat Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.1 Produksjon: Olje og naturgass
Råolje (mill tonn) og naturgass (mrd. Sm3)
Ujusterte månedstall.

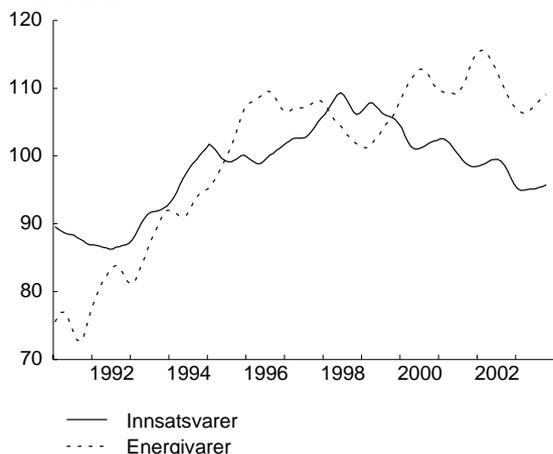
Kilde: Oljedirektoratet.

Fig. 4.2 Produksjon: Industri ialt og kraftforsyning
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

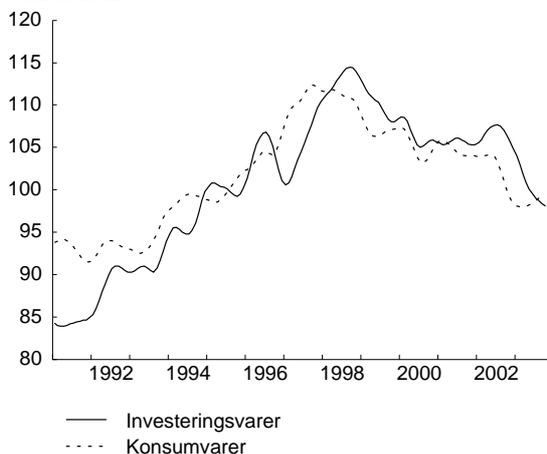
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.3 Produksjon: Innsatsvarer og energivarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.4 Produksjon: Investerings- og konsumvarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før.

	Bygge- og anleggsproduksjon. Volum						Omsetning for forretningsmessig tjenesteyting. Verdi		Hotellomsetning. Verdi	
	I alt		Bygg i alt		Anlegg		Nivå	Endring	Nivå	Endring
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring				
	2000=100						1. kv 2002 = 100		1992=100	
2000	100,0	-2,2	100,0	-1,8	100,0	-3,5	132,8	1,7
2001	101,3	1,3	104,0	4,0	91,7	-8,3	133,9	0,8
2002	100,9	-0,4	102,8	-1,1	95,0	3,6	108,1	..	133,4	-0,4
2000										
4. kvartal	103,9	-2,3	104,7	-1,9	101,0	-3,7	132,8	1,7
2001										
1. kvartal	103,1	-1,6	107,6	2,1	86,9	-15,2	146,8	2,5
2. kvartal	99,6	1,7	102,0	4,4	90,6	-8,2	153,1	2,7
3. kvartal	96,1	2,9	97,6	5,9	90,3	-7,7	188,7	0,1
4. kvartal	106,4	2,4	108,6	3,7	99,0	-1,9	133,9	0,8
2002										
1. kvartal	99,9	-3,1	103,5	-3,8	87,0	0,1	100,0	..	142,2	-3,2
2. kvartal	102,9	3,3	103,8	1,7	101,0	11,5	109,1	..	157,0	2,6
3. kvartal	95,7	-0,4	96,6	-1,0	93,6	3,7	99,0	..	186,1	-1,4
4. kvartal	105,1	-1,3	107,1	-1,3	98,4	-0,6	124,3	..	133,4	-0,4
2003										
1. kvartal	105,6	5,7	106,3	2,7	104,0	19,6	107,5	7,5	139,8	-1,7
2. kvartal	101,8	-1,1	101,5	-2,2	103,9	2,9	111,2	1,9	152,1	-3,1
3. kvartal	97,4	1,8	96,6	0,0	102,1	9,1	180,9	-2,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk.¹ Mrd. kroner

	Industri			Kraftforsyning	Antatte	Oljevirkosomhet (ujustert)				
	Antatte, sesongjust.	Utførte, ujustert	Utførte, sesongjust.			I alt	Leting	Utførte		
				Utførte	Utbygging			Felt i drift	Rørtransport	
1999	13,6	13,6	4,2	..	69,1	5,0	35,2	19,9	4,7
2000	13,0	13,3	3,8	..	53,6	5,3	22,8	23,5	0,7
2001	14,9	14,9	4,3	..	57,1	6,8	20,2	27,2	2,2
2002	16,0	16,2	5,2	..	54,0	4,5	17,9	27,0	1,1
2001										
4. kvartal	4,3	4,9	4,0	1,6	16,5	16,2	1,6	5,4	8,3	0,7
2002										
1. kvartal	4,4	3,1	4,1	0,7	14,6	13,1	1,8	3,9	6,8	0,2
2. kvartal	4,4	4,1	4,1	1,3	15,2	13,0	0,9	4,6	6,7	0,2
3. kvartal	4,4	4,1	4,2	1,4	15,3	13,4	0,8	4,4	6,7	0,4
4. kvartal	4,0	4,7	3,9	1,8	17,9	14,4	1,0	4,9	6,7	0,4
2003										
1. kvartal	3,8	2,6	3,5	1,0	16,9	14,4	0,9	4,6	6,7	0,8
2. kvartal	3,7	3,5	3,4	1,5	20,2	16,4	1,3	4,8	6,4	1,0
3. kvartal	3,5	2,9	2,9	1,7	18,5	17,1	1,3	3,9	8,0	0,6
4. kvartal	3,6	18,0

¹ Tallene for antatte og utførte investeringer i et kvartal er hentet fra investeringsundersøkelsen for henholdsvis samme og påfølgende kvartal.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

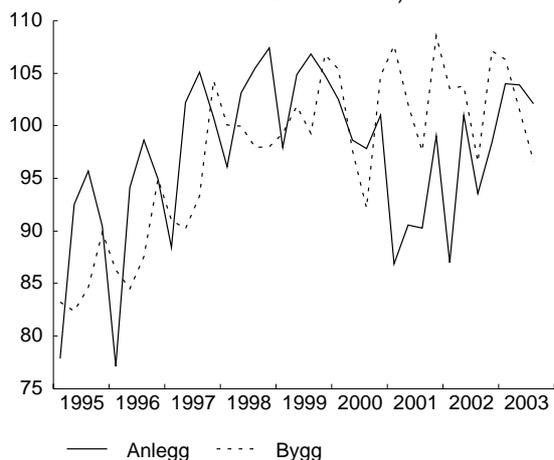
5.2. Påløpte investeringskostnader. Mrd. kroner. Næringens samlede årsanslag for investeringsåret (år t) gitt på ulike tidspunkter i året før investeringsåret (t-1) og året etter investeringsåret (t+1)

	Industri og bergverksdrift				Kraftforsyning				Oljevirkosomhet			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
År t-1												
2. kvartal	10,2	14,0	12,0	10,8	3,1	4,5	4,2	4,9	33,6	28,4	51,8	58,1
3. kvartal	10,1	14,1	12,1	11,0	3,3	4,5	4,4	5,1	37,6	38,0	55,2	66,7
4. kvartal	12,8	14,6	13,4	12,7	3,9	5,8	5,2	6,0	41,4	49,5	60,9	63,1
År t												
1. kvartal	14,3	15,7	12,7	..	4,8	5,2	6,4	..	50,7	55,7	71,1	..
2. kvartal	15,1	16,8	13,0	..	5,0	5,4	6,4	..	53,5	57,3	69,4	..
3. kvartal	15,7	16,3	13,5	..	4,8	5,1	6,5	..	56,7	58,6	66,9	..
4. kvartal	15,3	16,0	13,2	..	4,3	5,2	6,3	..	57,4	57,5	65,9	..
År t+1												
1. kvartal	15,5	16,3	4,3	5,2	57,1	54,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.5 Produksjonsindeks for bygg og anlegg

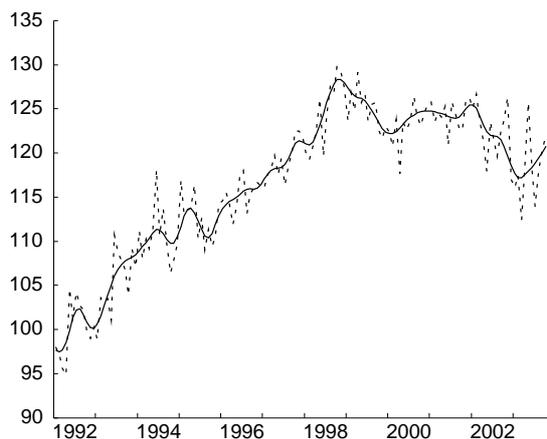
Kvartalsvis volumindeks. 2000=100. 1)

1) Brudd i serien fra 1. kv. 2000.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.6 Hotellovernattinger

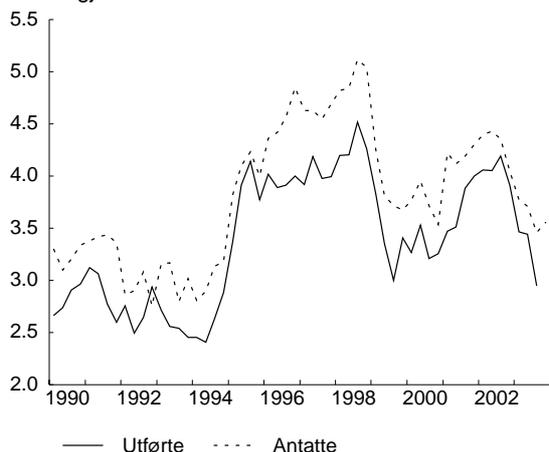
Månedsindeks. 1992=100. Sesongjustert og trend

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.1 Investeringer: Industri

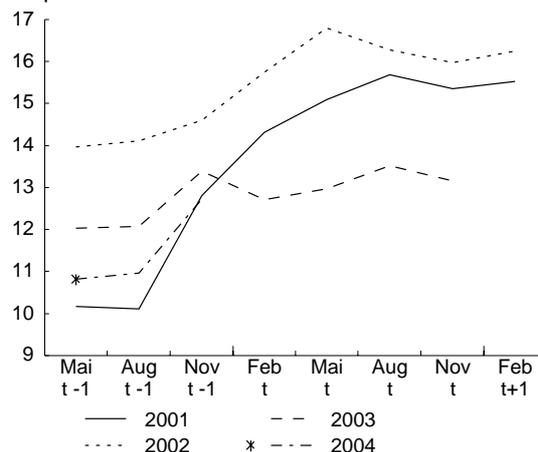
Antatte og utførte per kvartal. Milliarder kroner. Sesongjustert

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 5.2 Investeringer: Industri og bergverksdrift

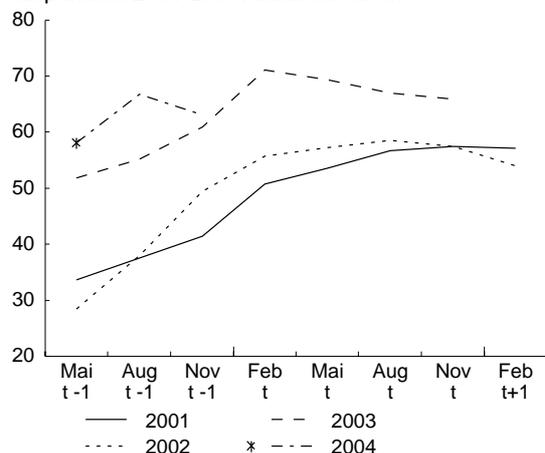
Påløpte kostnader, årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2001-2004. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.3 Investeringer: Oljevirkosmhet

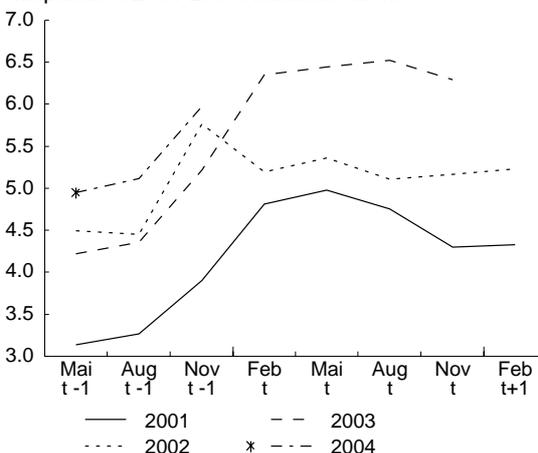
Påløpte kostnader, årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2001-2004. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.4 Investeringer: Kraftforsyning

Påløpte kostnader, årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2001-2004. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid

	Bygg satt igang						Bygg under arbeid. Bruksareal. 1000 kvm. Utgangen av perioden	
	Antall boliger		Bolig bruksareal 1000 kvm		Andre bygg. Bruksareal. 1000 kvm. Trend ¹	Boliger. Trend	Andre bygg. Trend	
	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent				
1998	19 646	-7,6	3 014	-6,7	3 036	3 032	4 160	
1999	20 492	4,3	2 919	-3,2	3 468	2 964	4 203	
2000	23 550	14,9	3 515	20,4	3 535	3 439	4 337	
2001	25 266	7,3	3 409	-3,0	3 334	3 724	4 472	
2002	22 980	-9,0	3 044	-10,7	3 254	3 805	4 199	
2002								
April	1 882	2,1	245	8,8	275	3 786	4 494	
Mai	1 904	-1,0	249	10,9	275	3 788	4 450	
Juni	1 840	-2,3	254	7,9	273	3 792	4 383	
Juli	1 417	-2,4	200	2,5	269	3 801	4 315	
August	1 870	-0,6	264	-2,3	264	3 812	4 263	
September	1 950	-3,1	241	-6,6	258	3 815	4 227	
Oktober	1 783	-4,7	238	-5,9	251	3 809	4 205	
November	1 915	-6,0	257	-0,5	246	3 801	4 193	
Desember	1 760	-9,3	242	3,6	242	3 800	4 182	
2003								
Januar	2 238	-12,2	279	4,0	239	3 813	4 157	
Februar	1 507	-12,9	199	-1,7	236	3 837	4 118	
Mars	1 839	-9,5	254	-10,0	234	3 858	4 078	
April	1 702	-6,7	240	-19,0	233	3 872	4 054	
Mai	1 697	-5,3	233	-22,1	232	3 880	4 049	
Juni	2 085	-3,8	235	-22,1	232	3 882	4 060	
Juli	1 770	-4,7	223	-19,6	231	3 883	4 075	
August	1 817	-1,2	229	-11,8	231	3 884	4 084	
September	1 636	0,7	221	-4,7	230	3 884	4 087	

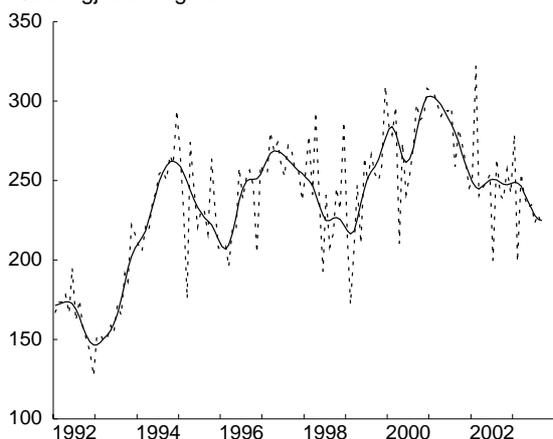
¹ Tallene omfatter ikke bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

6.1. Forbruksindikatorer

	Detaljomssetningsvolum		Varekonsumindeks ¹		Førstegangsregistrerte personbiler		Hotellovernattinger, ferie og fritid	
	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 biler	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 overnattinger	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate
	2000=100		1995=100					
1998	95,3	4,9	112,1	2,8	139,8	-8,7	8 561,9	2,0
1999	97,3	2,2	113,3	1,1	123,8	-12,2	8 647,0	1,2
2000	100,0	2,8	115,8	2,1	126,8	2,1	8 768,4	1,4
2001	101,7	1,6	118,2	2,1	120,7	-4,5	8 875,7	0,3
2002	105,8	4,0	122,5	3,7	123,2	2,2	8 708,5	-1,1
2002								
Juni	105,2	-0,4	122,7	1,8	10,3	2,0	725,0	-5,8
Juli	105,2	0,2	120,9	2,5	10,3	1,3	734,2	-5,9
August	105,0	1,7	121,6	3,2	10,7	-2,4	696,1	-5,7
September	106,0	3,4	123,4	3,5	10,5	-5,7	719,2	-5,0
Oktober	106,5	4,4	124,2	2,8	10,5	-11,5	729,7	-4,5
November	109,0	4,1	125,8	1,4	9,9	-16,7	822,3	-4,3
Desember	106,6	3,3	123,3	0,3	10,1	-18,1	677,8	-4,3
2003								
Januar	107,1	2,8	123,8	0,8	9,6	-13,9	638,0	-3,6
Februar	107,7	3,3	124,3	2,6	10,1	-5,2	693,5	-2,5
Mars	107,2	4,8	122,7	5,1	9,5	1,6	696,0	-0,6
April	110,7	6,8	126,4	7,3	9,9	2,9	712,0	1,2
Mai	108,9	7,9	126,1	8,5	10,0	1,4	727,0	2,1
Juni	110,1	8,4	127,4	8,7	10,1	2,0	690,8	2,9
Juli	110,8	8,1	127,5	7,8	9,8	6,8	688,5	3,4
August	111,1	7,0	127,7	6,8	9,7	15,6	699,5	3,3
September	111,7	5,5	129,4	5,7	10,2	26,1	709,7	4,0
Oktober	111,8	3,8	130,3	4,9	10,6	32,1	740,7	7,1
November	11,0	32,8

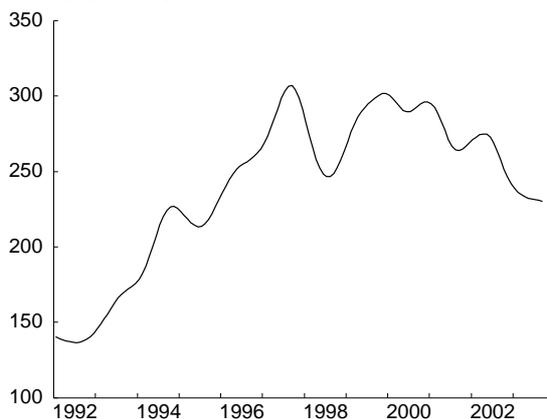
¹ Indikatoren bygger på informasjon om detaljomssetningsvolum, førstegangsregistrering av personbiler (antall) og volumindikatorer for omsetning av tobakk, øl, mineralvann, elektrisk kraft, bensin, bensel og fjernvarme. Vektene er hentet fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR).
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.5 Bygg satt igang
Boliger. Bruksareal. 1000 kvm. månedstall
Sesongjustert og trend

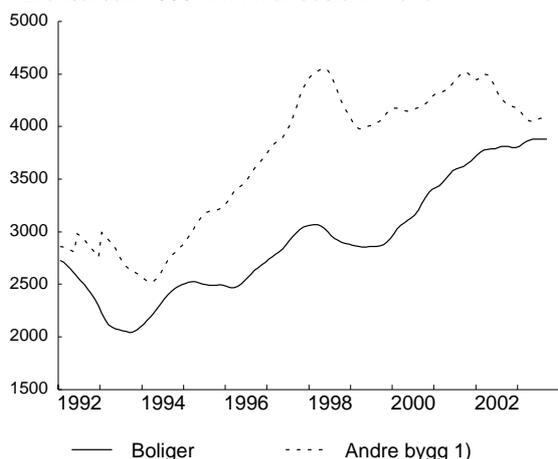
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.6 Bygg satt igang
Andre bygg 1) enn boliger. Bruksareal. 1000 kvm.
Månedstall. Trend.

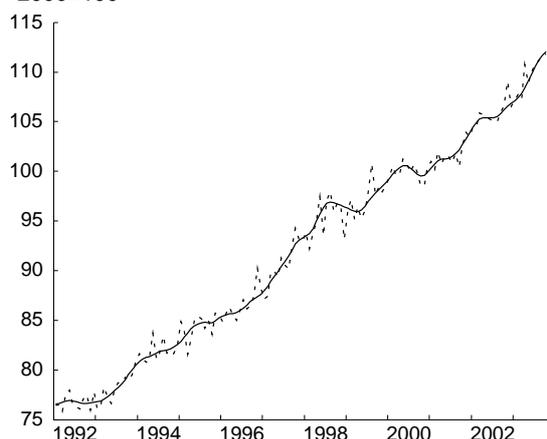
1) Unntatt bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.7 Bygg under arbeid
Bruksareal. 1000 kvm. Månedstall. Trend

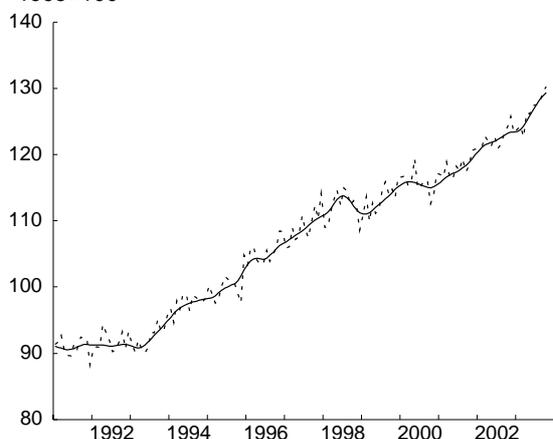
— Boliger - - - - Andre bygg 1)
1) F.o.m 1993 inkl. jordb., skogb., fiske
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.1 Detaljomsetning
Volumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
2000=100

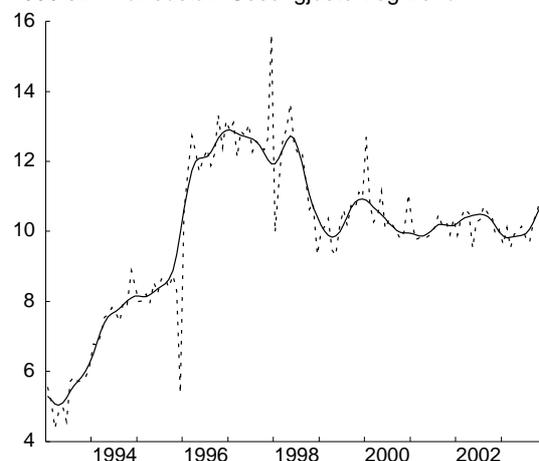
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.2 Varekonsumindeks
Volumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.3 Førstegangsregistrerte personbiler
1000 stk. Månedstall. Sesongjustert og trend

Kilde: Vegdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Konsumprisindeks		Konsumprisindeks ekskl. energiprodukter		KPI-JAE ⁵	Harmonisert konsumprisindeks			Førstegangsomsetning innenlands ⁴		Byggekostnadsindeks for boliger	
	Nivå ¹	Endring ²	Nivå	Endring		Endring	Norge	EU12 ³	EU15 ⁶	Nivå	Endring	Nivå
	1998=100		1998=100			Endring	Endring	Endring	2000=100		2000=100	
1998	100,0	2,3	100,0	2,9	..	2,0	1,1	1,3	94,4	0,3	93,8	2,9
1999	102,3	2,3	102,3	2,3	..	2,1	1,1	1,3	96,0	1,6	96,3	2,6
2000	105,5	3,1	104,7	2,3	..	3,0	2,1	1,8	100,0	4,2	100,0	3,9
2001	108,7	3,0	107,2	2,4	2,6	2,7	2,4	2,3	100,4	0,4	104,8	4,8
2002	110,1	1,3	108,9	1,6	2,3	0,8	2,2	2,0	98,5	-1,9	108,3	3,3
2002												
Juni	110,1	0,4	109,3	1,3	2,7	-0,4	1,9	1,7	96,6	-6,5	108,0	3,3
Juli	109,9	1,6	109,2	2,4	2,7	1,2	2,0	1,8	95,9	-4,8	108,2	3,2
August	109,6	1,4	108,7	2,1	2,3	1,1	2,1	1,9	96,8	-3,9	109,0	3,9
September	110,2	1,4	109,1	1,9	2,2	1,2	2,1	1,9	98,6	-2,2	109,1	3,4
Oktober	110,6	1,8	109,3	1,9	2,1	1,3	2,3	2,1	99,2	1,9	109,2	3,4
November	111,0	2,1	109,3	1,7	2,0	1,8	2,3	2,2	99,3	3,5	109,2	3,4
Desember	111,9	2,8	109,4	1,5	1,8	2,6	2,3	2,2	105,5	9,7	110,1	3,3
2003												
Januar	114,5	5,0	109,4	1,6	1,8	4,2	2,1	2,0	107,7	11,1	110,6	3,6
Februar	114,6	4,8	109,8	1,7	2,0	4,1	2,4	2,3	107,3	10,0	111,2	3,9
Mars	113,8	3,7	110,0	1,3	1,5	3,2	2,4	2,3	106,6	8,1	111,5	3,7
April	112,9	2,9	110,4	1,7	1,6	2,5	2,1	2,0	103,9	5,0	111,4	3,5
Mai	112,3	2,1	110,4	1,2	1,2	1,8	1,8	1,7	102,8	4,9	111,3	3,1
Juni	112,0	1,7	110,3	0,9	0,8	1,5	1,9	1,7	102,6	6,2	111,3	3,1
Juli	111,6	1,5	110,0	0,7	0,7	1,2	1,9	1,8	104,6	9,1	111,3	2,9
August	111,9	2,1	109,7	0,9	0,9	2,0	2,1	2,0	105,6	9,1	111,7	2,5
September	112,5	2,1	110,2	1,0	0,9	1,9	2,1	2,1	104,8	6,3	111,9	2,6
Oktober	112,4	1,6	110,3	0,9	0,8	1,6	2,0	1,8	105,4	6,3	112,0	2,6
November	112,0	2,6

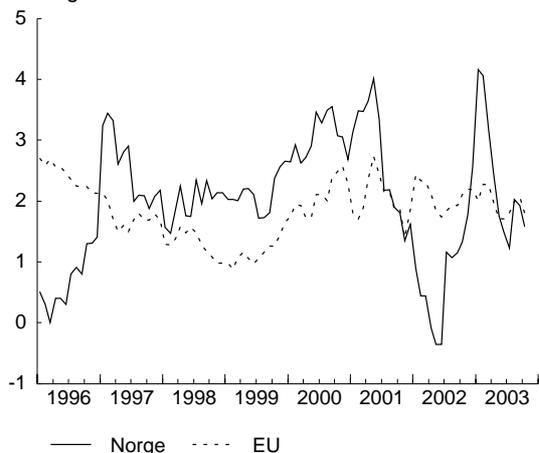
¹ Den offisielle konsumprisindeksen fikk fra og med august 1999 nytt basisår med 1998=100. Indekstallene til og med juli 1999 er i denne oppstillingen kjedet til 1998=100 med en desimal og er ikke identisk med den offisielle indeksen i denne perioden. ² Vekstratene for årene 1994 til 1998 og for alle månedene til og med juli 1999 er basert på de offisielle konsumprisindekstallene for denne perioden med 1979=100 og kan derfor avvike fra veksten mellom indekstallene med 1998 som basisår. ³ Omfatter de 12 deltakerne i EUs økonomiske og monetære union (ØMU), der Hellas inngår fra og med 2001. ⁴ Brudd i serien fra og med 2001. Gamle og nye tall er kjedet. ⁵ Justert for avgiftsendringer og uten energivarer. ⁶ Hele EU.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Produsentprisindeks		Spotpriser				Eksportprisindeks, treforedlingsprodukter. 1994=100	Eksportpris, laks. Nivå. NOK pr. kg
	Nivå. 2000=100	Endring	Elektrisk kraft. Øre pr. kWh	Brent Blend. NOK pr. fat	Brent Blend. USD pr. fat	Aluminium. NOK pr. tonn		
1998	87,5	0,9	11,7	96,5	12,8	9 278,2	131,57	28,06
1999	90,6	3,5	11,2	140,1	17,9	9 291,0	135,18	27,84
2000	100,0	10,4	10,3	251,1	28,4	10 722,4	153,23	31,96
2001	100,6	0,6	18,7	220,0	24,4	10 543,4	147,21	26,00
2002	97,5	-3,1	20,1	197,6	24,9	9 835,0	131,63	23,37
2002								
Juni	97,2	-5,0	12,2	186,5	24,1	9 519,1	125,04	23,66
Juli	96,7	-4,4	11,6	192,1	25,7	9 505,5	127,62	22,79
August	96,7	-3,8	15,1	202,4	26,6	9 601,5	146,35	23,77
September	97,7	-3,2	18,2	213,4	28,4	9 303,1	112,40	23,57
Oktober	97,2	-1,7	23,0	206,8	27,6	9 177,0	117,67	23,34
November	96,5	-1,3	31,7	178,3	24,4	9 596,8	134,89	22,48
Desember	97,2	0,0	54,4	202,2	28,2	9 544,2	142,81	23,21
2003								
Januar	97,8	0,2	52,4	215,0	31,1	9 458,2	121,13	22,81
Februar	99,4	2,3	36,4	229,5	32,8	10 215,2	118,72	22,72
Mars	100,2	1,8	31,0	222,1	30,6	10 568,6	122,28	23,13
April	98,4	-0,4	24,7	180,0	24,9	10 145,4	124,89	22,99
Mai	97,6	-0,8	23,3	176,2	25,9	9 382,1	122,74	22,10
Juni	98,4	1,2	20,2	192,5	27,5	9 495,0	127,48	18,83
Juli	99,4	2,8	23,0	207,0	28,4	9 991,2	129,28	17,49
August	99,6	3,0	27,2	221,5	29,9	10 371,6	140,18	18,53
September	99,3	1,6	26,5	199,1	27,2	10 130,2	121,63	21,03
Oktober	99,7	2,5	28,9	207,5	29,5	9 804,5	..	22,30
November	29,7	201,8	28,8

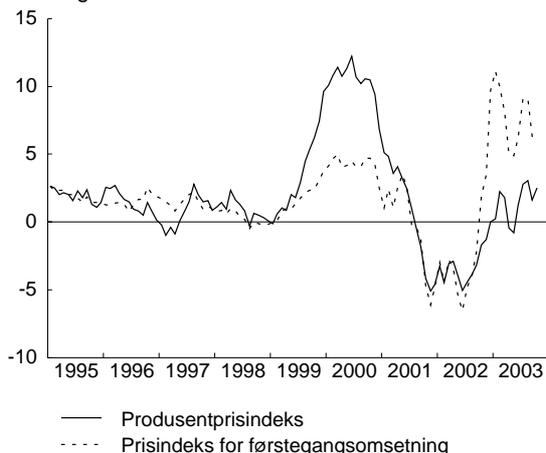
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Fig. 7.1 Harmonisert konsumprisindeks Norge og EU
Endring fra samme måned året før. Prosent

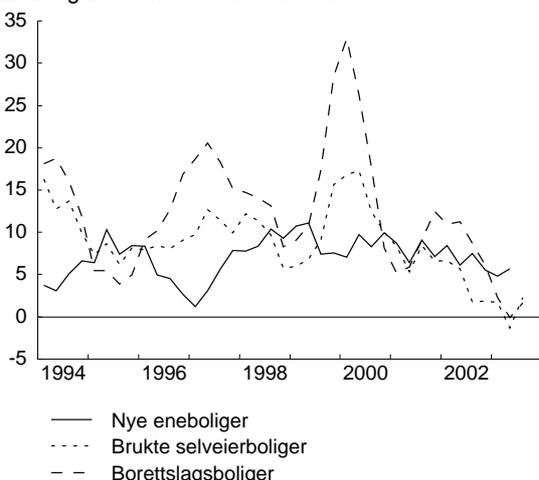
Kilde: Eurostat.

Fig. 7.2 Produsentprisindeks for industri og prisindeks for førstegangsomsetning innenlands
Endring fra samme måned året før. Prosent

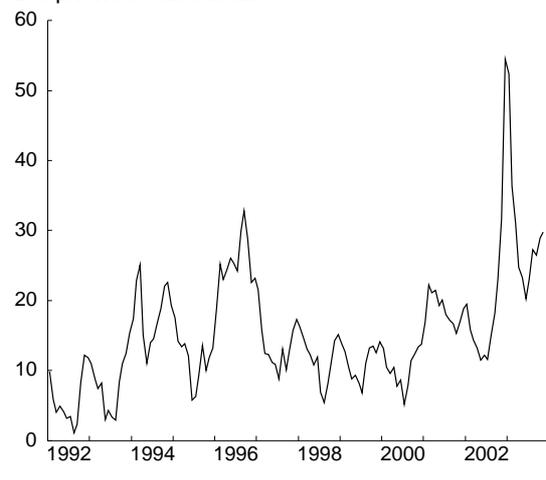
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.3 Boligpriser
Endring fra samme kvartal året før. Prosent

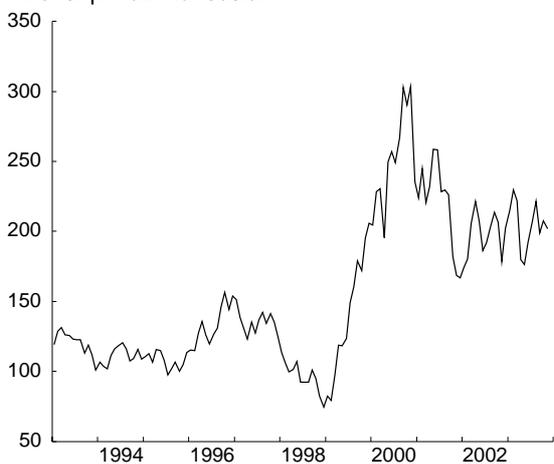
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.4 Spotpris elektrisk kraft
Øre pr. kWh. Månedstall

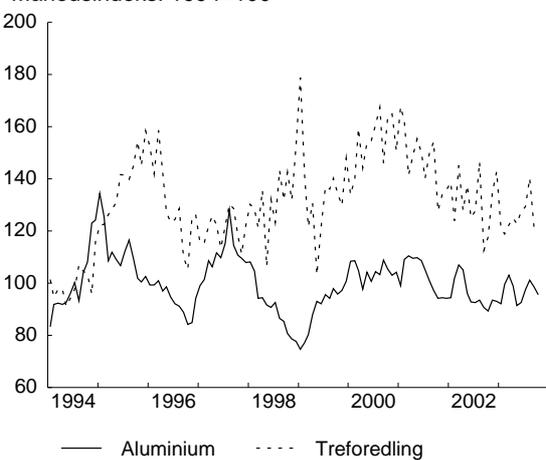
Kilde: Nord Pool.

Fig. 7.5 Spotpris råolje, Brent Blend
Kroner pr. fat. Månedstall

Kilde: Norges Bank.

Fig. 7.6 Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter. NOK
Månedsindeks. 1994=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Engroshandel		Nye eneboliger		Brukte boliger ¹			
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Selveier		Borettslag	
					Nivå	Endring	Nivå	Endring
	1995=100		2000=100		2000=100		2000=100	
1999	109,7	3,1	91,9	9,1	87,7	9,4	82,9	16,5
2000	116,2	5,9	100,0	8,8	100,0	14,1	100,0	20,6
2001	118,9	2,3	107,8	7,8	107,2	7,1	108,1	8,1
2002	118,0	-0,7	115,2	6,9	111,4	4,0	118,1	9,2
2001								
4. kvartal	118,0	-0,4	110,2	7,1	107,7	6,6	110,7	12,5
2002								
1. kvartal	118,1	-0,1	112,3	8,4	110,7	6,6	115,8	10,9
2. kvartal	118,8	-1,0	114,4	6,1	114,8	5,7	120,1	11,2
3. kvartal	117,8	-1,2	117,8	7,5	110,4	1,8	118,9	8,7
4. kvartal	117,3	-0,6	116,3	5,5	109,7	1,9	117,5	6,1
2003								
1. kvartal	119,6	1,3	117,7	4,8	112,6	1,7	118,4	2,2
2. kvartal	119,1	0,3	120,9	5,7	113,3	-1,3	120,0	-0,1
3. kvartal	112,9	2,3	120,8	1,6

¹ Produksjonsrutinene for statistikken er lagt om. Indekstall basert på det nye opplegget er beregnet tilbake til 1. kvartal 2002.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.4. Månedfortjeneste og avtalt lønn. Indeks. 2000=100

	Månedfortjeneste ialt ¹					Avtalt lønn ²				
	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tj.yting og eienomsdrift	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tj.yting og eienomsdrift
2001										
3. kvartal	105,0	108,2	103,9	105,9	105,2	105,5	106,6	105,9	106,3	105,8
4. kvartal	106,7	110,6	107,0	107,4	106,2	106,2	109,3	106,5	106,8	106,6
2002										
1. kvartal	107,5	118,4	107,3	108,6	107,6	106,8	109,5	107,0	107,9	107,2
2. kvartal	108,6	116,6	108,4	110,0	108,9	108,0	109,6	108,2	108,7	108,2
3. kvartal	111,7	113,4	110,4	111,1	110,2	112,2	112,6	112,4	110,7	111,8
4. kvartal*	112,2	116,0	113,3	112,7	111,6	112,8	114,9	112,5	111,3	111,8
2003										
1. kvartal*	113,2	125,2	113,5	113,8	112,0	113,0	115,2	113,0	112,1	112,4
2. kvartal*	114,5	122,4	114,0	114,8	112,8	113,4	115,6	113,4	113,0	113,2
3. kvartal*	116,5	118,7	113,5	115,4	113,8	115,6	117,4	116,2	113,5	115,1

¹ Månedfortjeneste omfatter avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonus, provisjon og liknende. ² Avtalt lønn ved utgangen av kvartalet. ³ Eksklusive virksomheter i offentlig sektor med innrapportering av lønn til Arbeids- og administrasjonsdepartementet for ansatte i staten og til Kommunenes Sentralforbund for ansatte i kommunene. * Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent

	Utlånsrente ¹					Innskuddsrente ¹		NOK 3mnd eurorente	Effektiv rente på 10 års statsobl.
	Forretningsbanker ²	Sparebanker	Statlige låneinstitutter	Forsikrings-selskap	Kredittforetak	Forretningsbanker ¹	Sparebanker		
1999	8,1	8,2	5,8	7,0	7,0	4,9	4,8	6,4	5,5
2000	8,1	8,4	5,3	7,1	6,9	5,1	5,0	6,6	6,2
2001	8,7	9,0	5,7	7,5	7,4	5,8	5,8	7,1	6,2
2002	8,3	8,7	5,8	7,4	7,3	5,5	5,6	6,8	6,4
2001									
3. kvartal	8,7	9,1	5,6	7,6	7,4	5,9	5,8	7,2	6,5
4. kvartal	8,5	8,9	6,0	7,4	7,3	5,8	5,7	6,7	6,0
2002									
1. kvartal	8,1	8,5	5,6	7,3	7,1	5,4	5,4	6,4	6,4
2. kvartal	8,2	8,5	5,6	7,5	7,2	5,3	5,3	6,8	6,8
3. kvartal	8,6	9,0	5,9	7,5	7,4	5,8	5,8	7,1	6,3
4. kvartal	8,5	8,9	6,0	7,3	7,3	5,7	5,9	6,8	6,1
2003									
1. kvartal	7,5	7,9	5,9	6,7	6,8	4,9	4,9	5,6	5,4
2. kvartal	6,6	7,1	5,8	5,9	6,3	3,9	3,8	4,6	4,9
3. kvartal	4,9	5,4	5,3	4,9	5,6	2,3	2,3	3,0	4,9

¹Ved utgangen av kvartalet. ²Inkludert Postbanken.

Kilde: Norges Bank.

8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent

	3 mnd eurorente ¹					Effektiv rente på 10 års statsobligasjon			
	Norge	ECU/Euro ²	USA	Japan	Storbritannia	Norge	Tyskland	USA	Japan
1998	5,7	4,2	4,8	0,5	7,3	5,4	4,6	5,3	1,5
1999	6,4	2,9	5,3	0,2	5,5	5,5	4,5	5,7	1,8
2000	6,6	4,4	6,5	0,3	6,1	6,2	5,3	6,0	1,8
2001	7,1	4,2	3,7	0,1	5,0	6,2	4,8	5,1	1,3
2002	6,8	3,3	1,8	0,0	4,0	6,4	4,8	4,6	1,3
2002									
Juni	7,0	3,4	1,8	0,0	4,1	6,8	5,0	4,9	1,4
Juli	7,2	3,4	1,8	0,0	4,0	6,6	4,9	4,6	1,3
August	7,1	3,3	1,8	0,0	3,9	6,3	4,6	4,2	1,3
September	7,0	3,3	1,8	0,0	3,9	6,1	4,4	3,8	1,2
Oktober	7,0	3,2	1,7	0,0	3,9	6,2	4,5	3,8	1,1
November	7,0	3,1	1,4	0,0	3,9	6,1	4,5	4,0	1,0
Desember	6,5	2,9	1,4	0,0	4,0	5,9	4,4	4,0	1,0
2003									
Januar	5,9	2,8	1,3	-0,0	3,9	5,7	4,2	4,0	0,8
Februar	5,6	2,7	1,3	-0,0	3,7	5,3	4,0	3,9	0,8
Mars	5,4	2,5	1,3	0,0	3,6	5,2	4,0	3,8	0,7
April	5,1	2,5	1,3	0,0	3,6	5,3	4,2	3,9	0,7
Mai	4,8	2,4	1,2	0,0	3,6	5,0	3,8	3,4	0,6
Juni	3,9	2,1	1,1	0,0	3,6	4,5	3,6	3,3	0,6
Juli	3,3	2,1	1,1	-0,0	3,4	4,9	4,0	3,9	1,0
August	3,0	2,1	1,1	-0,1	3,5	5,0	4,2	4,3	1,2
September	2,7	2,1	1,1	-0,0	3,6	4,9	4,2	4,2	1,4
Oktober	2,7	2,1	1,1	-0,0	3,8	4,9	4,3	4,2	1,4
November	2,8	2,1	1,1	-0,1	3,9	5,0	4,4	4,2	1,3

¹ Midtrente (bortsett fra for ECU/Euro). ² Euro fra 1.1. 1999.

Kilde: Norges Bank.

8.3. Valutakurser og Norges Banks penge- og kredittindikatorer

	Valutakurser ¹		Importveid valutakurs (44 land) 1995=100	Industriens effektive valutakurs ³ 1990=100	Pengemengdeindikator (M2) ⁴		Kredittindikator (K2) ⁴		Aksjerskursindeks totalt. Oslo Børs. ³ 1995=100
	NOK/ECU NOK/Euro ²	NOK/USD			Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	
1998	8,45	7,54	101,7	104,6	598,6	5,2	1 154,4	9,9	160,3
1999	8,31	7,80	100,5	105,6	639,0	6,7	1 243,5	7,7	155,0
2000	8,11	8,80	103,3	107,8	704,5	10,2	1 385,6	11,4	198,0
2001	8,05	8,99	100,2	104,4	766,9	8,9	1 543,5	11,4	180,3
2002	7,51	7,98	91,6	96,7	825,8	7,7	1 669,9	8,2	146,3
2002									
Juni	7,40	7,75	90,0	95,1	831,6	6,8	1 663,8	7,7	156,0
Juli	7,40	7,46	89,0	94,6	830,4	7,6	1 675,5	7,4	141,7
August	7,43	7,60	89,6	95,1	828,4	7,8	1 686,3	7,3	133,7
September	7,36	7,51	88,8	94,4	823,9	7,6	1 691,4	7,3	119,1
Oktober	7,34	7,48	88,3	94,1	844,2	8,0	1 703,0	7,5	115,9
November	7,32	7,31	87,7	93,6	844,3	7,4	1 718,1	7,9	119,3
Desember	7,30	7,17	87,0	92,9	854,5	4,5	1 723,4	8,1	118,9
2003									
Januar	7,33	6,90	86,3	92,5	856,2	1,7	1 737,8	7,8	116,1
Februar	7,54	7,00	88,3	94,8	850,3	1,5	1 749,0	7,3	104,2
Mars	7,84	7,26	91,6	98,0	851,9	1,9	1 759,3	7,2	103,8
April	7,83	7,22	91,5	97,8	856,7	2,3	1 762,5	7,3	111,4
Mai	7,87	6,80	90,4	97,1	860,0	3,7	1 777,7	7,4	121,6
Juni	8,16	7,00	93,8	100,8	857,2	3,4	1 791,3	7,7	132,5
Juli	8,29	7,29	95,8	102,6	863,3	2,3	1 798,4	7,7	139,2
August	8,26	7,41	95,8	102,4	868,7	1,7	1 814,5	7,2	149,2
September	8,20	7,31	95,5	102,1	857,7	1,8	1 818,4	6,7	151,4
Oktober	8,23	7,04	95,1	102,3	865,9	2,5	1 831,2	6,7	153,2
November	8,20	7,01	94,8	101,9	162,2

¹ Representativ markedskurs (midtkurs). ² Euro fra 1.1. 1999. ³ Månedsgjennomsnitt av daglige noteringer. ⁴ Sesongjusterte tall hentes fra Norges Bank. Trenden er beregnet av Statistisk sentralbyrå ved hjelp av sesongjusteringsprogrammet X12ARIMA.

Kilde: Norges Bank.

9.1. Import og eksport av varer. Millioner kroner. Sesongjustert

	Varer i alt, u/skip og plattform	Olje- og gass	Varer i alt u/skip, plattf. og råolje	Eksport					Import Varer i alt, u/skip, plattf. og råolje
				Metaller	Verkstedsprodukter	Treforedlingsprodukter	Kjemiske produkter	Fisk og fiskeprodukter	
1998	295 813	118 307	177 680	35 433	22 600	12 070	21 519	26 449	263 958
1999	342 517	157 942	183 494	33 755	22 178	12 065	22 267	28 288	253 443
2000	521 650	306 416	215 468	41 442	22 981	13 232	26 079	30 362	278 687
2001	521 096	304 640	216 169	38 820	24 235	13 943	27 486	29 420	283 841
2002	464 855	264 851	200 396	33 818	27 380	11 021	25 529	27 448	269 057
2002									
Mai	38 284	22 140	16 240	3 009	2 216	979	2 086	2 252	21 750
Juni	40 210	22 981	17 203	2 628	2 314	953	2 056	2 364	21 930
Juli	37 984	21 457	16 657	2 760	2 290	804	2 177	2 183	23 007
August	39 291	22 373	16 909	2 720	2 295	902	2 098	2 341	21 787
September	38 585	21 689	16 898	2 665	2 337	898	2 160	2 466	21 886
Oktober	37 282	21 703	15 642	2 787	2 099	854	2 085	2 210	22 920
November	39 055	22 589	16 087	2 361	2 362	874	2 045	2 148	21 039
Desember	40 788	23 518	16 144	2 760	2 198	956	2 188	2 274	22 582
2003									
Januar	39 342	23 717	15 742	3 117	2 014	809	1 986	2 037	22 812
Februar	43 964	27 728	16 192	2 716	2 232	850	2 016	2 052	22 562
Mars	39 910	24 468	16 088	2 659	2 110	834	2 141	2 059	22 044
April	39 038	22 220	17 355	2 852	2 341	869	2 396	2 181	23 450
Mai	38 772	21 334	16 904	3 379	2 405	837	2 194	2 121	22 148
Juni	36 398	20 882	15 864	3 168	1 932	854	2 211	1 970	22 987
Juli	37 878	21 625	16 843	3 222	2 271	910	2 152	2 066	23 659
August	39 926	23 201	16 351	3 083	2 007	908	2 138	2 109	22 108
September	38 410	21 484	16 885	3 358	2 234	970	2 445	2 118	24 576
Oktober	40 325	22 664	17 589	3 362	2 726	977	2 012	2 233	23 274

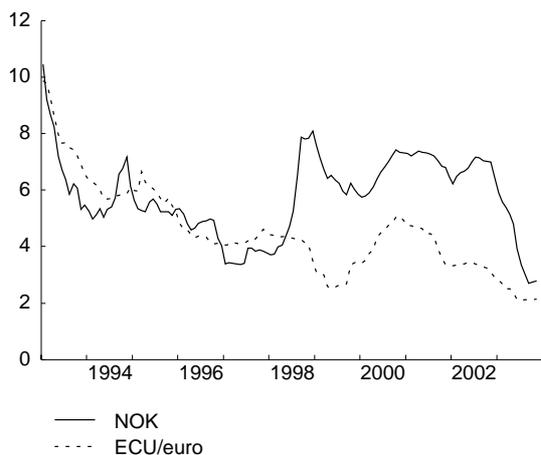
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

9.2. Utenriksregnskap. Millioner kroner

	Eksport i alt	Import i alt	Vare og tj.bal.	Rente- og stønadsbal.	Driftsbal.	Netto kap.overf.	Netto finansinv.	Norske inv. i utlandet	Utenl. inv. i Norge
1999	486 231	393 754	92 477	-26 098	66 379	-909	65 020	208 945	164 545
2000	685 951	431 304	254 647	-25 780	228 867	-1 683	228 002	456 953	304 977
2001	697 598	435 268	262 330	-23 811	238 519	-840	237 704	261 763	60 050
2002	630 472	415 063	215 409	-14 784	200 625	-462	200 190	367 777	268 849
2002									
April	58 757	35 569	23 188	-103	23 085	-115	22 970	43 568	28 569
Mai	53 048	34 672	18 376	-1 125	17 251	-76	17 178	35 439	14 638
Juni	51 172	38 109	13 063	-1 431	11 632	-29	11 609	-8 642	3 089
Juli	51 192	36 877	14 315	-585	13 730	-182	13 558	-13 499	-26 186
August	50 583	33 311	17 272	-1 186	16 086	-174	15 914	41 044	49 264
September	51 424	33 520	17 904	-1 237	16 667	-176	16 492	46 585	40 002
Oktober	53 651	37 825	15 826	-2 280	13 546	-62	13 481	48 834	34 114
November	51 732	33 073	18 659	-1 589	17 070	-217	16 858	44 949	33 163
Desember	54 060	34 311	19 749	-3 165	16 584	-301	16 284	9 910	19 202
2003									
Januar	55 175	33 606	21 569	610	22 179	684	22 864	60 916	40 932
Februar	53 630	31 270	22 360	-2 260	20 100	153	20 253	-18 820	-33 640
Mars	55 135	36 657	18 478	-5 285	13 193	-57	13 136	72 605	58 024
April	53 355	34 185	19 170	-938	18 232	-360	17 873	19 839	-3 711
Mai	52 529	34 341	18 188	-1 491	16 697	-155	16 542	100 424	93 828
Juni	48 763	36 501	12 262	-3 339	8 923	-203	8 720	-18 479	-22 565
Juli	51 985	37 970	14 015	1 456	15 471	-46	15 418	79 731	71 141
August	51 481	33 692	17 789	944	18 733	-44	18 691	-36 724	-58 839
September	52 612	38 128	14 484	2 326	16 810	-49	16 760	-36 199	-31 825

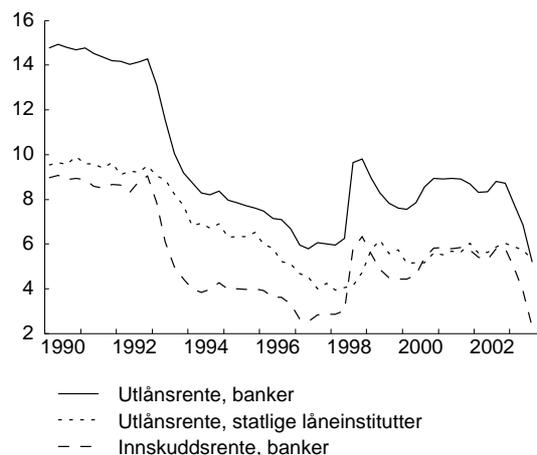
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 8.1 3 måneders eurorente
Månedstill. Prosent

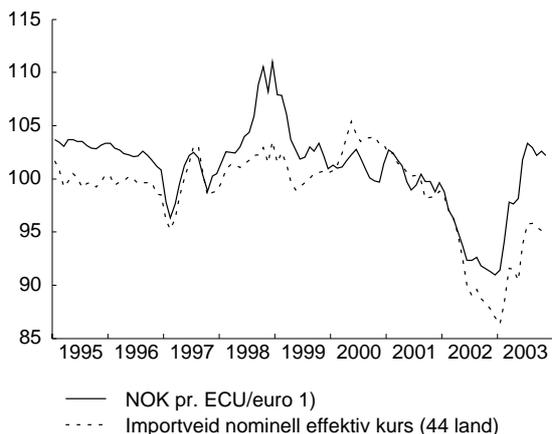
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.2 Utlånsrente og innskuddsrente
Kvartalstill. Prosent

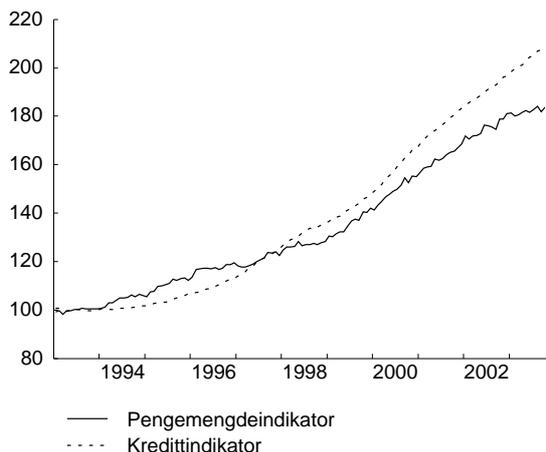
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.3 Valutakursindekser
1991=100. Månedstill

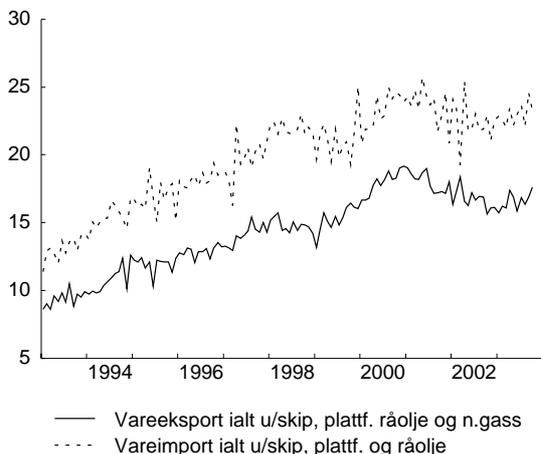
1) Representative markedskurser (midtkurser). Euro fra 1.1 1999
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.4 Norges Banks penge- og kredittindikator
Sesongjustert indeks. Månedstill. 1993=100

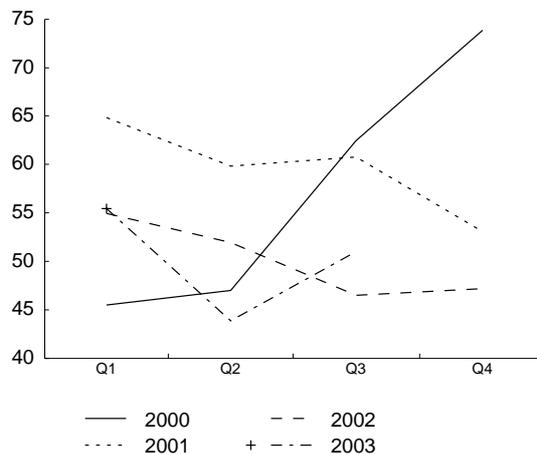
Kilde: Norges Bank.

Fig. 9.1 Utenrikshandel
Mrd. kroner. Sesongjusterte månedstill

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 9.2 Driftsbalansen
Kvartalstill. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nasjonalregnskap for Norge

Tabell	Side
A1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner	18*
A2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2000-priser. Millioner kroner	19*
A3. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	20*
A4. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	21*
A5. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner	22*
A6. Produksjon. Faste 2000-priser. Millioner kroner	23*
A7. Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	24*
A8. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	25*
A9. Produktinnsats. Løpende priser. Millioner kroner	26*
A10. Produktinnsats. Faste 2000-priser. Millioner kroner	27*
A11. Produktinnsats. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	28*
A12. Produktinnsats. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	29*
A13. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Løpende priser. Millioner kroner	30*
A14. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Faste 2000-priser. Millioner kroner	31*
A15. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	32*
A16. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	33*
A17. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner	34*
A18. Konsum i husholdninger. Faste 2000-priser. Millioner kroner	34*
A19. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	35*
A20. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	35*
A21. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner	36*
A22. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2000-priser. Millioner kroner	37*
A23. Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	38*
A24. Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	39*
A25. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner	40*
A26. Eksport. Faste 2000-priser. Millioner kroner	41*
A27. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	42*
A28. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	43*
A29. Import. Løpende priser. Millioner kroner	44*
A30. Import. Faste 2000-priser. Millioner kroner	45*
A31. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	46*
A32. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	47*
A33. Driftsregnskapet overfor utlandet. Løpende priser. Millioner kroner	48*
A34. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000	49*
A35. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	50*
A36. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Aggregert næring. Millioner	51*
A37. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Aggregert næring. Prosentvis endring fra samme periode året før	51*

Nasjonalregnskap og prognoser for Norge og utvalgte OECD-land

Tabell	Side
B1. Bruttonasjonalprodukt	52*
B2. Privat konsum	52*
B3. Offentlig konsum	52*
B4. Bruttoinvesteringer i fast realkapital	53*
B5. Eksport av varer og tjenester	53*
B6. Import av varer og tjenester	53*
B7. Privat konsumdeflator	54*
B8. Lønnskostnader pr. sysselsatt	54*
B9. Sysselsetting	54*
B10. Arbeidsledigheten	55*
B11. Korte renter	55*
B12. Budsjettbalanse	55*
C1. Makroøkonomiske hovedstørrelser for Norge	56*

Tabell A1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	656 990	685 179	159 346	167 003	173 426	185 404	171 584	175 373	182 814
Konsum i husholdninger	629 292	657 026	152 337	160 067	166 418	178 204	164 078	167 663	175 045
Varekonsum	345 148	355 447	81 267	85 749	86 529	101 902	88 236	89 004	90 925
Tjenestekonsum	275 967	292 720	69 889	72 823	75 730	74 279	73 836	76 350	78 810
Husholdningenes kjøp i utlandet	26 795	27 133	5 034	6 532	9 759	5 808	5 637	7 340	11 194
Utlendingers kjøp i Norge	-18 619	-18 275	-3 852	-5 037	-5 600	-3 786	-3 631	-5 031	-5 885
Konsum i ideelle organisasjoner	27 698	28 153	7 009	6 936	7 009	7 200	7 505	7 710	7 769
Konsum i offentlig forvaltning	309 566	332 450	80 301	82 848	83 713	85 588	88 454	84 017	86 509
Konsum i statsforvaltningen	121 719	175 884	42 684	43 645	45 050	44 505	46 507	45 317	47 425
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	93 492	145 933	35 256	36 181	37 613	36 883	38 654	37 707	39 802
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	28 227	29 951	7 428	7 464	7 437	7 622	7 853	7 611	7 624
Konsum i kommuneforvaltningen	187 847	156 566	37 617	39 203	38 663	41 083	41 946	38 700	39 084
Bruttoinvestering i fast realkapital	270 686	259 256	60 127	67 871	62 860	68 398	61 654	63 357	64 950
Utvinning og rørtransport	56 893	53 431	12 725	13 041	13 268	14 397	14 192	16 322	17 001
Tjenester tilkn. utvinning	-699	5 538	102	4 941	289	206	528	406	32
Utenriks sjøfart	11 592	6 471	914	1 535	1 310	2 711	2 595	949	998
Fastlands-Norge	202 901	193 817	46 386	48 354	47 993	51 085	44 338	45 680	46 918
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	161 198	151 333	36 389	38 034	37 422	39 489	33 922	34 334	34 351
Industri og bergverk	21 469	22 192	4 184	5 654	5 600	6 755	3 718	4 878	4 036
Annen vareproduksjon	16 402	16 576	3 020	4 572	4 463	4 520	3 394	4 500	4 313
Boligtjenester (husholdninger)	52 097	51 887	13 466	12 741	12 545	13 136	12 956	12 041	12 084
Andre tjenesteytende næringer	71 230	60 678	15 719	15 066	14 814	15 078	13 855	12 915	13 918
Offentlig forvaltningsvirksomhet	41 703	42 484	9 997	10 320	10 571	11 596	10 416	11 346	12 567
Lagerendring og statistiske avvik	27 032	28 434	9 525	10 132	5 030	3 746	14 588	-2 132	2 264
Bruttoinvestering i alt	297 719	287 690	69 653	78 003	67 890	72 145	76 242	61 225	67 214
Innenlandsk sluttanvendelse	1 264 274	1 305 319	309 300	327 854	325 029	343 136	336 279	320 615	336 538
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendr.)	1 169 456	1 211 446	286 033	298 205	305 132	322 076	304 376	305 070	316 242
Etterspørsel fra off. forvaltningsvirksomhet	351 269	374 934	90 298	93 168	94 284	97 184	98 870	95 363	99 076
Eksport i alt	697 597	630 472	154 853	162 977	153 200	159 443	163 940	154 647	156 078
Tradisjonelle varer	215 864	199 794	51 555	51 771	46 866	49 603	48 729	50 159	47 741
Råolje og naturgass	301 613	264 842	62 423	68 379	64 328	69 712	76 334	61 225	64 597
Skip og plattformer	16 055	9 711	3 498	3 223	1 918	1 072	2 159	2 594	1 344
Tjenester	164 065	156 125	37 377	39 604	40 088	39 056	36 718	40 669	42 395
Samlet anvendelse	1 961 871	1 935 791	464 153	490 831	478 229	502 579	500 220	475 262	492 615
Import i alt	435 270	415 063	97 796	108 350	103 708	105 209	101 533	105 027	109 790
Tradisjonelle varer	282 389	272 036	66 910	68 919	64 870	71 337	68 401	69 141	68 693
Råolje	1 598	810	134	202	296	178	478	43	61
Skip og plattformer	15 505	10 747	811	6 522	1 409	2 005	3 127	2 252	1 026
Tjenester	135 778	131 470	29 941	32 707	37 133	31 689	29 527	33 591	40 010
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 526 601	1 520 728	366 357	382 481	374 521	397 370	398 687	370 235	382 825
Fastlands-Norge(markedsværdi)	1 162 540	1 207 125	291 022	301 698	298 898	315 507	307 405	297 990	304 432
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	364 061	313 603	75 335	80 783	75 623	81 862	91 282	72 245	78 394
Fastlands-Norge(basisværdi)	1 013 000	1 069 146	257 932	265 908	265 004	280 302	277 846	263 872	271 629
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	778 803	820 897	198 733	204 124	202 320	215 721	211 878	202 675	208 697
Industri og bergverk	142 818	145 730	36 450	39 418	34 092	35 769	34 362	35 002	32 872
Andre vareproduserende næringer	111 695	119 076	29 662	24 397	30 944	34 073	35 202	24 920	31 651
Tjenesteytende næringer	524 289	556 091	132 621	140 308	137 284	145 879	142 315	142 753	144 175
Offentlig forvaltningsvirksomhet	234 197	248 248	59 199	61 785	62 684	64 581	65 968	61 196	62 932
Korreksjonsposter	149 540	137 980	33 090	35 789	33 895	35 206	29 558	34 118	32 803

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi. For oljevirkosomhet og utenriks sjøfart er basisverdi sammenfallende med markedsverdi.

Tabell A2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2000-priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	641 829	664 700	155 092	162 192	168 887	178 529	159 205	166 886	174 882
Konsum i husholdninger	615 225	638 102	148 367	155 602	162 337	171 796	152 185	159 722	167 766
Varekonsum	342 546	356 706	81 564	86 291	87 697	101 154	83 279	89 140	92 258
Tjenestekonsum	263 866	270 251	65 421	67 293	69 525	68 012	66 468	68 076	70 333
Husholdningenes kjøp i utlandet	27 131	28 901	5 161	6 907	10 548	6 285	5 903	7 298	10 766
Utlendingers kjøp i Norge	-18 317	-17 755	-3 778	-4 889	-5 433	-3 655	-3 465	-4 791	-5 592
Konsum i ideelle organisasjoner	26 605	26 598	6 725	6 590	6 551	6 733	7 020	7 163	7 116
Konsum i offentlig forvaltning	288 592	297 914	73 702	74 891	74 106	75 215	77 223	73 772	75 444
Konsum i statsforvaltningen	115 101	161 052	39 809	40 240	40 656	40 347	41 558	40 622	42 196
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	88 521	133 445	32 924	33 305	33 851	33 365	34 449	33 697	35 244
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	26 579	27 606	6 885	6 935	6 804	6 982	7 109	6 925	6 952
Konsum i kommuneforvaltningen	173 491	136 862	33 893	34 651	33 450	34 868	35 665	33 150	33 248
Bruttoinvestering i fast realkapital	261 191	251 728	57 909	65 622	60 653	67 544	60 539	60 997	61 793
Utvinning og rørtransport	54 837	52 312	12 362	12 871	12 921	14 158	13 787	15 621	16 142
Tjenester tilkn. utvinning	-797	5 427	98	4 855	276	198	511	384	30
Utenriks sjøfart	10 886	6 663	887	1 485	1 330	2 961	3 155	1 011	1 038
Fastlands-Norge	196 265	187 326	44 562	46 411	46 127	50 226	43 087	43 981	44 582
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	156 189	147 269	35 093	36 653	36 228	39 294	33 296	33 415	33 026
Industri og bergverk	21 163	22 614	4 164	5 711	5 644	7 095	3 889	5 044	4 108
Annen vareproduksjon	16 070	16 790	2 971	4 543	4 429	4 848	3 621	4 679	4 414
Boligtjenester (husholdninger)	49 475	47 395	12 455	11 659	11 420	11 861	11 612	10 685	10 647
Andre tjenesteytende næringer	69 481	60 469	15 504	14 740	14 735	15 491	14 174	13 008	13 857
Offentlig forvaltningsvirksomhet	40 077	40 058	9 469	9 758	9 899	10 932	9 791	10 566	11 557
Lagerendring og statistiske avvik	27 193	29 954	9 827	10 093	5 425	4 608	16 148	-2 145	3 557
Bruttoinvestering i alt	288 384	281 682	67 736	75 715	66 079	72 153	76 688	58 852	65 350
Innenlandsk sluttanvendelse	1 218 805	1 244 296	296 529	312 798	309 072	325 897	313 116	299 509	315 675
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendr.)	1 126 687	1 149 940	273 355	283 494	289 120	303 971	279 515	284 639	294 908
Etterspørsel fra off. forvaltningsvirksomhet	328 668	337 972	83 171	84 649	84 005	86 148	87 014	84 338	87 001
Eksport i alt	713 743	709 868	175 854	180 632	172 536	180 845	175 363	175 454	168 739
Tradisjonelle varer	222 201	225 163	57 246	57 616	53 604	56 697	56 930	57 007	53 802
Råolje og naturgass	322 590	323 206	78 397	81 686	78 046	85 077	80 492	78 491	74 893
Skip og plattformer	15 716	9 941	3 460	3 287	2 043	1 151	2 354	3 052	1 352
Tjenester	153 236	151 558	36 750	38 044	38 844	37 920	35 587	36 904	38 691
Samlet anvendelse	1 932 548	1 954 164	472 383	493 430	481 608	506 742	488 479	474 963	484 414
Import i alt	435 146	442 534	101 997	114 213	111 251	115 073	110 000	111 165	112 248
Tradisjonelle varer	282 860	296 144	70 859	74 734	70 929	79 622	75 139	75 857	73 539
Råolje	1 852	1 021	184	236	366	234	635	58	76
Skip og plattformer	14 365	11 171	766	6 615	1 538	2 252	3 897	2 727	1 041
Tjenester	136 068	134 198	30 188	32 628	38 417	32 965	30 329	32 524	37 592
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 497 402	1 511 630	370 386	379 217	370 358	391 669	378 479	363 798	372 166
Fastlands-Norge(markedsverdi)	1 119 859	1 134 208	276 789	283 591	280 197	293 631	282 699	275 254	282 709
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	377 543	377 422	93 597	95 626	90 160	98 039	95 780	88 544	89 457
Fastlands-Norge(basisverdi)	971 575	982 397	241 438	246 343	242 399	252 216	247 871	237 430	244 323
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	754 528	765 297	187 772	191 742	188 536	197 247	192 072	185 499	191 106
Industri og bergverk	145 143	144 126	36 152	37 747	33 826	36 401	36 299	34 083	32 890
Andre vareproduserende næringer	100 576	102 110	25 198	22 421	27 652	26 838	24 605	20 874	26 566
Tjenesteytende næringer	508 808	519 061	126 422	131 574	127 058	134 007	131 169	130 542	131 649
Offentlig forvaltningsvirksomhet	217 047	217 100	53 667	54 601	53 863	54 970	55 798	51 930	53 217
Korreksjonsposter	148 284	151 811	35 350	37 248	37 798	41 414	34 829	37 825	38 386

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi. For oljevirksomhet og utenriks sjøfart er basisverdi sammenfallende med markedsverdi.

Tabell A3. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Konsum i husholdninger									
og ideelle organisasjoner	2,6	3,6	2,6	3,6	3,6	4,3	2,7	2,9	3,5
Konsum i husholdninger	2,6	3,7	2,7	3,9	3,8	4,4	2,6	2,6	3,3
Varekonsum	2,8	4,1	2,7	5,0	3,9	4,7	2,1	3,3	5,2
Tjenestekonsum	2,4	2,4	2,4	2,2	2,2	2,9	1,6	1,2	1,2
Husholdningenes kjøp i utlandet	-1,1	6,5	-0,5	4,0	9,4	11,0	14,4	5,7	2,1
Utlendingers kjøp i Norge	-3,8	-3,1	-6,0	1,3	-4,6	-3,1	-8,3	-2,0	2,9
Konsum i ideelle organisasjoner	1,7	-0,0	1,5	-1,9	-1,4	1,7	4,4	8,7	8,6
Konsum i offentlig forvaltning	2,7	3,2	-0,9	6,8	4,7	2,6	4,8	-1,5	1,8
Konsum i statsforvaltningen	2,5	39,9	35,3	43,4	41,7	39,5	4,4	0,9	3,8
Konsum i statsforvaltningen, sivil	4,5	50,7	45,7	54,5	52,5	50,5	4,6	1,2	4,1
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-3,7	3,9	0,8	6,4	4,9	3,6	3,3	-0,1	2,2
Konsum i kommuneforvaltningen	2,8	-21,1	-24,6	-17,6	-20,5	-21,5	5,2	-4,3	-0,6
Bruttoinvestering i fast realkapital	-4,2	-3,6	-11,1	2,2	-5,1	-0,6	4,5	-7,0	1,9
Utvinning og rørtransport	-1,0	-4,6	1,2	-2,2	-6,8	-9,2	11,5	21,4	24,9
Tjenester tilkn. utvinning	-63,0	349,2	-10,4	..	423,3	-92,1	-89,1
Utenriks sjøfart	-40,0	-38,8	-80,6	-26,4	-8,3	4,3	255,6	-31,9	-21,9
Fastlands-Norge	0,7	-4,6	-7,3	-3,3	-4,5	-3,3	-3,3	-5,2	-3,3
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	0,1	-5,7	-8,4	-5,7	-6,0	-3,0	-5,1	-8,8	-8,8
Industri og bergverk	13,6	6,9	7,5	9,9	8,0	3,3	-6,6	-11,7	-27,2
Annen vareproduksjon	-2,2	4,5	-9,9	11,3	4,9	8,4	21,9	3,0	-0,3
Boligtjenester (husholdninger)	3,7	-4,2	0,8	-1,6	-6,6	-9,1	-6,8	-8,4	-6,8
Andre tjenesteytende næringer	-5,1	-13,0	-17,4	-16,9	-12,5	-4,0	-8,6	-11,8	-6,0
Offentlig forvaltningsvirksomhet	2,9	-0,0	-3,1	7,0	1,3	-4,3	3,4	8,3	16,7
Lagerendring og statistiske avvik	-22,4	10,2	-26,1	37,1	17,5	140,7	64,3	..	-34,4
Bruttoinvestering i alt	-6,3	-2,3	-13,6	5,8	-3,6	3,3	13,2	-22,3	-1,1
Innenlandsk sluttanvendelse	0,4	2,1	-2,4	4,9	2,2	3,7	5,6	-4,2	2,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendr.)	2,3	2,1	-0,1	3,2	2,5	2,5	2,3	0,4	2,0
Etterspørsel fra off. forvaltningsvirksomhet	2,7	2,8	-1,2	6,8	4,3	1,7	4,6	-0,4	3,6
Eksport i alt	4,1	-0,5	-1,7	6,4	-1,6	-4,7	-0,3	-2,9	-2,2
Tradisjonelle varer	3,7	1,3	-0,2	4,3	6,3	-4,2	-0,6	-1,1	0,4
Råolje og naturgass	5,2	0,2	-3,4	11,6	-3,3	-2,8	2,7	-3,9	-4,0
Skip og plattformer	51,5	-36,7	28,2	2,2	-54,2	-78,4	-32,0	-7,1	-33,8
Tjenester	-1,0	-1,1	-2,2	-0,0	-2,4	0,3	-3,2	-3,0	-0,4
Samlet anvendelse	1,7	1,1	-2,1	5,4	0,8	0,5	3,4	-3,7	0,6
Import i alt	0,9	1,7	-4,5	6,8	1,6	2,8	7,8	-2,7	0,9
Tradisjonelle varer	2,9	4,7	1,3	6,0	4,5	6,8	6,0	1,5	3,7
Råolje	2,5	-44,9	-55,9	-41,2	5,5	-65,8	244,8	-75,5	-79,3
Skip og plattformer	-45,4	-22,2	-83,6	210,6	-56,3	-44,5	408,7	-58,8	-32,3
Tjenester	6,0	-1,4	-5,0	-3,9	1,9	1,1	0,5	-0,3	-2,1
Bruttonasjonalprodukt ¹	1,9	1,0	-1,5	5,1	0,6	-0,2	2,2	-4,1	0,5
Fastlands-Norge(markedsverdi)	1,7	1,3	-1,8	4,6	2,0	0,5	2,1	-2,9	0,9
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	2,7	-0,0	-0,6	6,4	-3,5	-2,0	2,3	-7,4	-0,8
Fastlands-Norge(basisverdi)	1,6	1,1	-2,1	4,9	1,9	0,1	2,7	-3,6	0,8
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	1,8	1,4	-1,3	4,9	1,9	0,4	2,3	-3,3	1,4
Industri og bergverk	0,5	-0,7	-4,8	4,7	0,3	-2,7	0,4	-9,7	-2,8
Andre vareproduserende næringer	-3,2	1,5	-3,3	4,5	6,2	-0,7	-2,4	-6,9	-3,9
Tjenesteytende næringer	3,2	2,0	0,1	5,1	1,4	1,5	3,8	-0,8	3,6
Offentlig forvaltningsvirksomhet	1,0	0,0	-4,9	4,7	1,7	-1,0	4,0	-4,9	-1,2
Korreksjonsposter	2,1	2,4	0,7	2,8	2,9	3,0	-1,5	1,5	1,6

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi. For oljevirkosomhet og utenriks sjøfart er basisverdi sammenfallende med markedsverdi.

Tabell A4. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Konsum i husholdninger									
og ideelle organisasjoner	2,4	0,7	0,3	-0,3	1,0	1,7	4,9	2,1	1,8
Konsum i husholdninger	2,3	0,7	0,3	-0,3	0,9	1,7	5,0	2,0	1,8
Varekonsum	0,8	-1,1	-2,3	-3,4	-0,4	1,3	6,3	0,5	-0,1
Tjenestekonsum	4,6	3,6	3,7	4,0	3,6	2,9	4,0	3,6	2,9
Husholdningenes kjøp i utlandet	-1,2	-4,9	-2,9	-5,0	-5,6	-5,4	-2,1	6,4	12,4
Utlendingers kjøp i Norge	1,6	1,3	0,5	-0,0	2,0	2,5	2,8	1,9	2,1
Konsum i ideelle organisasjoner	4,1	1,7	1,0	1,6	2,2	1,9	2,6	2,3	2,0
Konsum i offentlig forvaltning	7,3	4,0	3,1	4,2	5,6	3,2	5,1	2,9	1,5
Konsum i statsforvaltningen	5,7	3,3	2,2	3,0	4,3	3,4	4,4	2,9	1,4
Konsum i statsforvaltningen, sivil	5,6	3,5	2,3	3,4	4,7	3,7	4,8	3,0	1,6
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	6,2	2,2	2,3	1,4	2,6	2,4	2,4	2,1	0,3
Konsum i kommuneforvaltningen	8,3	5,7	4,5	6,0	7,6	4,6	6,0	3,2	1,7
Bruttoinvestering i fast realkapital	3,6	-0,6	-0,2	-0,4	0,2	-1,9	-1,9	0,4	1,4
Utvinning og rørtransport	3,8	-1,6	-0,0	-3,1	-1,0	-2,0	0,0	3,1	2,6
Tjenester tilkn. utvinning	-12,3	16,3	1,4	-2,6	0,3	5,1	-1,0	3,9	1,6
Utenriks sjøfart	6,5	-8,8	-3,9	-1,5	-8,2	-13,6	-20,2	-9,3	-2,4
Fastlands-Norge	3,4	0,1	0,1	0,5	0,7	-0,9	-1,1	-0,3	1,1
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	3,2	-0,4	-0,4	0,3	0,3	-1,8	-1,7	-1,0	0,7
Industri og bergverk	1,4	-3,3	-2,3	-3,1	-2,5	-4,7	-4,9	-2,3	-1,0
Annen vareproduksjon	2,1	-3,3	-1,8	-1,6	-1,4	-7,4	-7,8	-4,4	-3,1
Boligtjenester (husholdninger)	5,3	4,0	3,9	4,0	4,0	4,1	3,2	3,1	3,3
Andre tjenesteytende næringer	2,5	-2,1	-2,9	-0,9	-1,2	-3,1	-3,6	-2,9	-0,1
Offentlig forvaltningsvirksomhet	4,1	1,9	1,7	1,6	2,3	2,1	0,8	1,5	1,8
Lagerendring og statistiske avvik	-0,6	-4,5	-8,7	1,2	-3,5	33,8	-6,8	-1,0	-31,3
Bruttoinvestering i alt	3,2	-1,1	-1,5	-0,3	-0,2	-2,0	-3,3	1,0	0,1
Innenlandsk sluttanvendelse	3,7	1,1	0,6	0,8	1,9	1,2	3,0	2,1	1,4
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendr.)	3,8	1,5	1,0	1,1	2,2	1,7	4,1	1,9	1,6
Etterspørsel fra off. forvaltningsvirksomhet	6,9	3,8	3,0	3,9	5,3	3,1	4,7	2,7	1,5
Eksport i alt	-2,3	-9,1	-12,6	-13,1	-9,9	-0,6	6,2	-2,3	4,2
Tradisjonelle varer	-2,9	-8,7	-9,2	-10,1	-9,1	-6,2	-5,0	-2,1	1,5
Råolje og naturgass	-6,5	-12,4	-18,6	-19,2	-14,3	4,2	19,1	-6,8	4,6
Skip og plattformer	2,2	-4,4	-4,7	-7,1	-7,6	-5,5	-9,3	-13,3	5,8
Tjenester	7,1	-3,8	-6,9	-4,9	-2,8	-0,4	1,4	5,9	6,2
Samlet anvendelse	1,5	-2,4	-4,3	-4,3	-2,2	0,9	4,2	0,6	2,4
Import i alt	0,0	-6,2	-6,5	-6,6	-5,9	-5,8	-3,7	-0,4	4,9
Tradisjonelle varer	-0,2	-8,0	-8,7	-9,1	-7,5	-6,5	-3,6	-1,2	2,1
Råolje	-13,7	-8,1	-18,3	-14,6	-14,5	5,0	3,5	-13,2	-0,2
Skip og plattformer	7,9	-10,9	-3,8	-12,9	-12,9	-15,3	-24,2	-16,2	7,6
Tjenester	-0,2	-1,8	-0,6	-0,9	-2,3	-3,3	-1,8	3,0	10,1
Bruttonasjonalprodukt ¹	1,9	-1,3	-3,6	-3,6	-1,1	2,9	6,5	0,9	1,7
Fastlands-Norge(markedsverdi)	3,8	2,5	2,0	2,3	3,1	2,6	3,4	1,8	0,9
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	-3,6	-13,8	-20,6	-20,7	-15,1	3,7	18,4	-3,4	4,5
Fastlands-Norge(basisverdi)	4,3	4,4	3,8	4,3	4,7	4,7	4,9	3,0	1,7
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	3,2	3,9	3,8	3,7	3,6	4,6	4,2	2,6	1,8
Industri og bergverk	-1,6	2,8	4,4	6,2	2,0	-1,6	-6,1	-1,7	-0,8
Andre vareproduserende næringer	11,1	5,0	5,9	0,3	2,3	10,9	21,5	9,7	6,5
Tjenesteytende næringer	3,0	4,0	3,1	3,7	4,2	4,8	3,4	2,5	1,4
Offentlig forvaltningsvirksomhet	7,9	6,0	4,1	6,2	8,4	5,2	7,2	4,1	1,6
Korreksjonsposter	0,8	-9,9	-10,2	-10,1	-7,4	-11,5	-9,3	-6,1	-4,7

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi. For oljevirkosomhet og utenriks sjøfart er basisverdi sammenfallende med markedsverdi.

Tabell A5. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Produksjon i alt.	2 516 256	2 511 191	611 775	636 254	613 820	649 343	653 113	617 585	631 268
Jordbruk og skogbruk	29 514	28 955	5 179	6 364	10 605	6 807	5 170	6 219	11 069
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	24 778	24 513	6 545	5 248	6 747	5 973	5 314	4 665	4 512
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	352 511	309 077	75 469	80 115	73 568	79 925	90 079	69 052	76 216
Utvinning av råolje og naturgass	337 977	295 383	70 274	76 261	71 025	77 824	87 833	66 780	73 836
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	14 535	13 694	5 195	3 854	2 544	2 102	2 246	2 272	2 380
Bergverksdrift	6 665	6 510	1 565	1 718	1 684	1 544	1 631	1 821	1 664
Industri	487 191	472 468	119 324	124 592	109 822	118 730	118 201	112 964	110 092
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	107 976	108 058	27 196	28 314	25 809	26 739	26 156	25 723	25 346
Tekstil- og bekledningsindustri	5 695	5 306	1 417	1 441	1 146	1 302	1 359	1 120	990
Trelast- og trevareindustri	17 857	17 340	4 259	4 818	4 010	4 254	4 290	4 099	3 718
Treforedling	20 017	16 616	4 397	4 349	3 794	4 075	3 978	3 790	4 215
Forlag og grafisk industri	36 724	35 566	9 053	9 056	8 436	9 022	9 443	8 491	8 621
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri	66 131	61 924	15 376	16 643	13 939	15 966	16 194	15 863	15 360
Kjemiske råvarer	24 068	21 918	5 895	5 664	5 142	5 218	5 258	5 942	5 474
Metallindustri	44 716	38 954	10 015	10 174	8 919	9 847	9 878	10 563	10 310
Verkstedindustri	100 342	100 486	25 016	26 797	23 109	25 564	24 727	22 620	21 787
Bygging av skip og oljeplattformer	48 350	51 292	12 814	13 358	12 170	12 950	13 023	11 334	10 973
Møbelindustri og annen industri	15 313	15 007	3 886	3 978	3 350	3 793	3 897	3 419	3 299
Kraftforsyning	37 655	42 087	11 910	7 914	8 068	14 195	16 548	8 169	8 704
Vannforsyning	3 428	3 535	883	884	884	884	949	950	950
Bygge- og anleggsvirksomhet	156 766	163 628	39 756	41 816	39 083	42 972	42 278	40 956	39 650
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	223 229	234 575	54 096	57 929	56 831	65 719	57 068	58 011	58 781
Hotell- og restaurantvirksomhet	41 462	41 886	8 858	10 374	12 109	10 546	8 734	10 262	12 001
Rørtransport	15 617	15 913	3 801	4 270	3 853	3 989	4 221	4 727	4 442
Utenriks sjøfart	97 538	87 197	21 392	22 018	21 623	22 164	20 602	22 566	23 170
Transport ellers	137 688	140 247	32 185	36 130	37 219	34 713	33 154	36 913	38 349
Post og telekommunikasjon	60 751	62 480	15 298	15 416	15 707	16 059	15 708	15 329	15 525
Finansiell tjenesteyting	78 354	79 263	19 011	20 203	19 920	20 128	20 189	20 140	21 097
Boligtjenester (husholdninger)	90 959	96 913	23 742	24 128	24 424	24 619	25 171	25 613	25 841
Forretningsmessig tjenesteyting	256 033	258 646	65 325	66 830	60 137	66 353	70 475	65 502	63 024
Offentlig administrasjon og forsvar	115 870	121 329	29 575	30 035	30 816	30 902	31 643	30 052	31 307
Undervisning	79 673	84 693	20 802	21 368	20 167	22 355	23 502	21 707	20 773
Helse- og sosialtjenester	145 692	157 642	37 570	39 181	40 579	40 313	41 509	40 812	42 913
Andre sosiale og personlige tjenester	74 882	79 635	19 488	19 722	19 973	20 452	20 967	21 154	21 190
Fastlands-Norge	2 050 590	2 099 005	511 113	529 851	514 776	543 264	538 212	521 240	527 441

Offentlig forvaltningsvirksomhet	339 252	359 607	87 040	89 626	90 524	92 418	93 799	89 432	91 866
Statsforvaltningen	122 982	176 217	42 746	43 730	45 152	44 590	44 934	43 844	45 871
Sivil forvaltning	95 237	146 767	35 440	36 390	37 838	37 099	37 255	36 398	38 412
Forsvar	27 745	29 450	7 305	7 340	7 314	7 491	7 679	7 446	7 458
Kommuneforvaltningen	216 270	183 390	44 295	45 896	45 371	47 828	48 866	45 589	45 995

Tabell A6. Produksjon. Faste 2000-priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Produksjon i alt.	2 458 460	2 472 856	610 423	627 134	601 880	633 419	620 504	599 622	603 491
Jordbruk og skogbruk	29 223	28 767	5 146	6 274	10 406	6 941	5 115	6 072	10 623
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	25 066	27 341	6 942	6 412	7 052	6 936	6 800	6 495	6 030
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	375 557	376 544	94 273	95 508	89 395	97 368	95 197	87 450	88 208
Utvinning av råolje og naturgass	361 111	361 407	89 013	91 236	86 348	94 809	92 629	84 809	85 560
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	14 447	15 137	5 260	4 272	3 047	2 559	2 567	2 640	2 648
Bergverksdrift	6 559	6 294	1 479	1 666	1 665	1 483	1 563	1 753	1 568
Industri	481 937	476 069	120 264	124 616	111 042	120 147	120 073	113 079	109 322
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	105 387	103 490	26 158	27 056	24 562	25 714	25 430	24 738	24 088
Tekstil- og bekledningsindustri	5 593	5 089	1 365	1 376	1 102	1 246	1 324	1 064	936
Trelast- og trevareindustri	17 742	17 473	4 339	4 841	4 022	4 271	4 253	4 039	3 638
Treforedling	19 466	18 095	4 580	4 694	4 247	4 574	4 610	4 324	4 788
Forlag og grafisk industri	35 486	34 341	8 751	8 740	8 147	8 702	9 136	8 190	8 319
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri	67 161	65 549	16 821	17 367	14 817	16 544	16 140	16 204	15 677
Kjemiske råvarer	24 033	23 373	6 115	5 903	5 566	5 788	5 773	6 231	5 862
Metallindustri	46 847	45 952	11 345	11 814	10 866	11 926	12 037	12 330	11 545
Verkstedindustri	98 860	99 544	24 730	26 305	22 974	25 535	25 286	22 262	21 321
Bygging av skip og oljeplattformer	46 446	48 590	12 308	12 646	11 479	12 157	12 318	10 414	10 010
Møbelindustri og annen industri	14 915	14 574	3 753	3 874	3 258	3 689	3 764	3 285	3 139
Kraftforsyning	29 561	31 481	8 893	7 062	6 887	8 639	7 211	5 490	5 668
Vannforsyning	3 190	3 108	776	777	777	777	785	785	785
Bygge- og anleggsvirksomhet	149 522	149 706	36 916	38 428	35 621	38 741	37 901	36 353	34 772
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	220 382	227 235	53 607	56 689	54 497	62 442	54 649	56 082	56 183
Hotell- og restaurantvirksomhet	40 050	38 929	8 337	9 655	11 291	9 646	7 976	9 268	10 892
Rørtransport	15 721	15 979	3 765	4 364	3 873	3 978	4 122	4 011	4 137
Utenriks sjøfart	87 418	84 459	21 430	20 891	20 705	21 433	20 132	20 143	20 496
Transport ellers	131 208	131 182	29 888	33 872	34 937	32 485	30 734	34 346	35 387
Post og telekommunikasjon	62 907	63 352	15 744	15 594	15 837	16 177	15 842	15 458	15 872
Finansiell tjenesteyting	76 214	77 100	19 013	19 468	19 104	19 516	19 380	18 608	19 821
Boligtjenester (husholdninger)	87 199	88 626	22 022	22 103	22 192	22 309	22 424	22 521	22 631
Forretningsmessig tjenesteyting	246 747	246 473	62 618	63 381	57 069	63 405	67 330	61 464	59 242
Offentlig administrasjon og forsvar	108 531	109 389	27 142	27 233	27 582	27 432	27 918	26 533	27 569
Undervisning	74 031	74 436	18 779	19 072	17 601	18 984	19 717	18 358	17 568
Helse- og sosialtjenester	136 403	142 698	35 159	35 712	35 969	35 858	36 762	36 257	37 633
Andre sosiale og personlige tjenester	71 030	73 689	18 229	18 359	18 378	18 722	18 875	19 096	19 085
Fastlands-Norge	1 979 763	1 995 874	490 955	506 372	487 906	510 640	501 054	488 018	490 651

Offentlig forvaltningsvirksomhet	316 487	321 870	79 922	80 903	80 008	81 037	81 489	78 051	79 728
Statsforvaltningen	116 049	160 288	39 714	40 076	40 460	40 038	39 697	38 815	40 419
Sivil forvaltning	89 922	133 173	32 946	33 264	33 777	33 186	32 755	32 049	33 628
Forsvar	26 127	27 115	6 768	6 812	6 683	6 851	6 942	6 766	6 791
Kommuneforvaltningen	200 438	161 582	40 208	40 827	39 548	41 000	41 792	39 235	39 308

Tabell A7. Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Produksjon i alt.	1,7	0,6	-1,5	4,4	0,4	-0,8	1,7	-4,4	0,3
Jordbruk og skogbruk	-1,2	-1,6	-0,6	-8,9	0,2	2,5	-0,6	-3,2	2,1
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	0,0	9,1	0,8	10,3	22,7	4,8	-2,0	1,3	-14,5
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	2,5	0,3	0,9	7,1	-3,7	-2,8	1,0	-8,4	-1,3
Utvinning av råolje og naturgass	2,9	0,1	-1,2	6,4	-3,2	-1,3	4,1	-7,0	-0,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-6,7	4,8	56,9	24,4	-14,7	-37,4	-51,2	-38,2	-13,1
Bergverksdrift	3,0	-4,0	-3,1	3,6	1,2	-16,6	5,7	5,2	-5,8
Industri	-0,3	-1,2	-4,2	4,0	-1,2	-3,2	-0,2	-9,3	-1,5
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-1,4	-1,8	-5,2	4,1	-0,5	-5,2	-2,8	-8,6	-1,9
Tekstil- og bekledningsindustri	-5,7	-9,0	-12,8	3,5	-6,2	-18,2	-3,0	-22,7	-15,0
Trelast- og trevareindustri	-3,3	-1,5	-8,2	8,0	0,7	-5,9	-2,0	-16,6	-9,6
Treforedling	-4,4	-7,0	-13,3	-5,3	-10,8	2,4	0,6	-7,9	12,8
Forlag og grafisk industri	-0,0	-3,2	-6,8	0,2	-2,5	-3,5	4,4	-6,3	2,1
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	-3,8	-2,4	3,0	1,4	-8,7	-5,4	-4,0	-6,7	5,8
Kjemiske råvarer	-0,8	-2,7	-4,1	-3,4	-2,3	-1,0	-5,6	5,6	5,3
Metallindustri	-3,0	-1,9	-4,6	0,5	-1,8	-1,8	6,1	4,4	6,3
Verkstedindustri	5,5	0,7	-5,8	7,7	3,0	-1,3	2,2	-15,4	-7,2
Bygging av skip og oljeplattformer	4,0	4,6	1,5	12,1	5,3	0,2	0,1	-17,6	-12,8
Møbelindustri og annen industri	-5,4	-2,3	-7,1	6,5	0,9	-8,0	0,3	-15,2	-3,7
Kraftforsyning	-14,5	6,5	-4,7	17,0	26,1	-1,1	-18,9	-22,3	-17,7
Vannforsyning	7,9	-2,6	-2,7	-2,5	-2,5	-2,5	1,0	1,0	1,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,5	0,1	-2,9	4,6	0,1	-1,1	2,7	-5,4	-2,4
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	3,4	3,1	1,7	5,8	3,5	1,7	1,9	-1,1	3,1
Hotell- og restaurantvirksomhet	-2,7	-2,8	-2,3	-2,7	-2,9	-3,2	-4,3	-4,0	-3,5
Rørtransport	3,4	1,6	-5,7	17,7	-2,6	-1,7	9,5	-8,1	6,8
Utenriks sjøfart	2,2	-3,4	-1,4	-3,6	-5,8	-2,7	-6,1	-3,6	-1,0
Transport ellers	0,4	-0,0	-4,2	-0,2	0,6	3,6	2,8	1,4	1,3
Post og telekommunikasjon	-2,5	0,7	3,1	-0,6	1,1	-0,7	0,6	-0,9	0,2
Finansiell tjenesteyting	3,1	1,2	3,3	3,0	-0,2	-1,3	1,9	-4,4	3,8
Boligtjenester (husholdninger)	1,4	1,6	1,5	1,6	1,7	1,7	1,8	1,9	2,0
Forretningsmessig tjenesteyting	6,6	-0,1	-5,1	6,6	0,4	-1,7	7,5	-3,0	3,8
Offentlig administrasjon og forsvar	1,3	0,8	-2,9	3,1	2,3	0,8	2,9	-2,6	-0,0
Undervisning	3,5	0,5	-4,7	6,5	2,6	-1,5	5,0	-3,7	-0,2
Helse- og sosialtjenester	4,2	4,6	2,4	6,8	5,1	4,2	4,6	1,5	4,6
Andre sosiale og personlige tjenester	0,9	3,7	2,7	4,1	3,9	4,3	3,5	4,0	3,8
Fastlands-Norge	1,5	0,8	-2,0	4,1	1,5	-0,3	2,1	-3,6	0,6

Offentlig forvaltningsvirksomhet	2,6	1,7	-2,0	5,0	3,0	1,0	2,0	-3,5	-0,4
Statsforvaltningen	3,4	38,1	33,4	41,7	40,1	37,5	-0,0	-3,1	-0,1
Sivil forvaltning	5,5	48,1	42,9	52,1	50,1	47,6	-0,6	-3,7	-0,4
Forsvar	-3,3	3,8	0,8	6,2	4,7	3,5	2,6	-0,7	1,6
Kommuneforvaltningen	2,2	-19,4	-22,3	-16,3	-18,9	-19,8	3,9	-3,9	-0,6

Tabell A8. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Produksjon i alt.	2,4	-0,8	-2,4	-2,4	-0,7	2,4	5,0	1,5	2,6
Jordbruk og skogbruk	1,0	-0,3	-0,5	-0,8	0,3	-0,6	0,4	1,0	2,2
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-1,1	-9,3	-3,5	-12,8	-6,9	-14,8	-17,1	-12,2	-21,8
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	-6,1	-12,6	-18,1	-18,9	-14,7	3,4	18,2	-5,9	5,0
Utvinning av råolje og naturgass	-6,4	-12,7	-19,2	-19,2	-14,6	4,6	20,1	-5,8	4,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	0,6	-10,1	-1,2	-11,7	-16,7	-17,9	-11,5	-4,6	7,7
Bergverksdrift	1,6	1,8	4,5	0,2	-0,4	3,2	-1,4	0,7	4,9
Industri	1,1	-1,8	-2,1	-2,1	-2,2	-0,9	-0,8	-0,1	1,8
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	2,5	1,9	2,6	2,5	2,4	0,2	-1,1	-0,6	0,1
Tekstil- og bekledningsindustri	1,8	2,4	3,1	2,7	2,6	1,2	-1,1	0,6	1,7
Trelast- og trevareindustri	0,6	-1,4	-2,9	-1,5	-0,9	-0,2	2,7	2,0	2,5
Treforedling	2,8	-10,7	-10,6	-11,2	-11,5	-8,9	-10,1	-5,4	-1,5
Forlag og grafisk industri	3,5	0,1	0,0	-0,0	-0,0	0,3	-0,1	0,1	0,1
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri	-1,5	-4,1	-7,2	-6,8	-5,5	3,7	9,8	2,2	4,1
Kjemiske råvarer	0,1	-6,4	-4,4	-6,2	-6,9	-8,0	-5,5	-0,6	1,1
Metallindustri	-4,5	-11,2	-12,0	-11,9	-13,5	-7,2	-7,0	-0,5	8,8
Verkstedindustri	1,5	-0,5	-0,1	0,0	-0,9	-1,3	-3,3	-0,3	1,6
Bygging av skip og oljeplattformer	4,1	1,4	1,5	1,1	1,4	1,6	1,5	3,0	3,4
Møbelindustri og annen industri	2,7	0,3	1,2	-0,0	0,3	-0,2	-0,0	1,4	2,2
Kraftforsyning	27,4	5,0	3,0	-10,7	-5,0	28,1	71,3	32,8	31,1
Vannforsyning	7,4	5,8	5,8	5,8	5,8	5,8	6,4	6,4	6,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	4,8	4,2	4,1	4,2	4,4	4,3	3,6	3,5	3,9
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	1,3	1,9	-0,3	0,5	2,5	4,6	3,5	1,2	0,3
Hotell- og restaurantvirksomhet	3,5	3,9	4,0	4,3	3,8	3,7	3,1	3,1	2,7
Rørtransport	-0,7	0,2	-1,4	-3,6	-0,1	6,6	1,4	20,4	7,9
Utenriks sjøfart	11,6	-7,5	-14,0	-8,8	-5,1	-1,2	2,5	6,3	8,2
Transport ellers	4,9	1,9	4,3	1,3	1,2	0,9	0,2	0,8	1,7
Post og telekommunikasjon	-3,4	2,1	0,7	2,3	2,8	2,7	2,0	0,3	-1,4
Finansiell tjenesteyting	2,8	-0,0	-1,1	0,9	0,8	-0,5	4,2	4,3	2,1
Boligtjenester (husholdninger)	4,3	4,8	4,6	5,2	5,4	4,2	4,1	4,2	3,7
Forretningsmessig tjenesteyting	3,8	1,1	1,3	1,2	1,3	0,6	0,3	1,1	1,0
Offentlig administrasjon og forsvar	6,8	3,9	3,7	4,1	4,4	3,4	4,0	2,7	1,6
Undervisning	7,6	5,7	3,9	4,7	6,1	8,1	7,6	5,5	3,2
Helse- og sosialtjenester	6,8	3,4	2,1	4,1	6,4	1,1	5,7	2,6	1,1
Andre sosiale og personlige tjenester	5,4	2,5	2,5	2,3	2,7	2,4	3,9	3,1	2,2
Fastlands-Norge	3,6	1,5	1,1	1,0	1,8	2,2	3,2	2,1	1,9

Offentlig forvaltningsvirksomhet	7,2	4,2	3,2	4,3	5,7	3,6	5,7	3,4	1,8
Statsforvaltningen	6,0	3,7	2,7	3,4	4,7	4,1	5,2	3,5	1,7
Sivil forvaltning	5,9	4,1	2,8	3,9	5,1	4,3	5,7	3,8	2,0
Forsvar	6,2	2,3	2,4	1,5	2,7	2,5	2,5	2,1	0,4
Kommuneforvaltningen	7,9	5,2	4,0	5,5	7,0	4,4	6,1	3,4	2,0

Tabell A9. Produktinnsats. Løpende priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Produktinnsats	1 177 478	1 167 691	287 962	299 471	283 109	297 149	294 230	291 356	291 842
Jordbruk og skogbruk	14 146	14 826	2 660	5 507	3 587	3 072	2 715	5 465	3 636
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	12 537	13 552	3 289	3 249	3 441	3 574	3 394	3 313	3 048
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	40 804	40 886	10 995	10 589	9 417	9 885	9 800	9 269	9 408
Utvinning av råolje og naturgass	31 845	31 755	7 768	8 021	7 594	8 373	8 269	7 689	7 792
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	8 959	9 130	3 227	2 567	1 824	1 512	1 531	1 580	1 615
Bergverksdrift	4 012	3 850	901	1 012	1 014	923	989	1 095	987
Industri	347 025	329 399	83 538	85 880	76 399	83 582	84 482	78 689	77 896
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	85 819	83 322	21 229	21 515	19 826	20 752	20 022	19 539	19 405
Tekstil- og bekledningsindustri	3 611	3 171	863	848	681	778	826	661	598
Trelast- og trevareindustri	12 419	11 990	2 984	3 316	2 737	2 952	2 965	2 815	2 544
Treforedling	13 916	12 674	3 241	3 193	2 892	3 349	3 495	3 117	3 509
Forlag og grafisk industri	21 124	20 145	5 172	5 129	4 769	5 074	5 348	4 845	4 921
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri	50 353	45 573	11 355	12 287	10 357	11 573	12 104	11 139	11 503
Kjemiske råvarer	18 373	16 841	4 416	4 201	3 886	4 338	4 505	4 663	4 451
Metallindustri	35 549	32 231	8 023	8 098	7 289	8 821	9 159	8 937	8 711
Verkstedindustri	63 468	61 001	15 354	16 181	14 081	15 385	15 335	13 714	13 266
Bygging av skip og oljeplattformer	33 001	33 639	8 611	8 776	7 922	8 330	8 448	7 256	7 035
Møbelindustri og annen industri	9 391	8 813	2 289	2 337	1 958	2 229	2 275	2 003	1 954
Kraftforsyning	9 364	9 936	2 771	2 104	2 089	2 972	2 639	1 784	1 896
Vannforsyning	1 125	1 122	281	281	280	280	289	289	288
Bygge- og anleggsvirksomhet	97 351	98 052	24 123	25 163	23 485	25 280	24 938	24 139	23 292
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	100 918	102 077	24 093	25 529	24 563	27 892	24 523	25 373	25 356
Hotell- og restaurantvirksomhet	22 239	21 601	4 539	5 413	6 281	5 368	4 356	5 248	6 125
Rørtransport	1 475	1 536	353	420	375	388	401	401	415
Utenriks sjøfart	59 326	56 162	13 979	14 611	13 628	13 943	13 419	14 431	15 611
Transport ellers	86 363	84 438	19 282	21 819	22 555	20 781	19 741	22 124	23 145
Post og telekommunikasjon	39 712	40 182	9 940	9 901	10 144	10 198	10 110	9 929	10 215
Finansiell tjenesteyting	28 933	30 146	7 190	6 965	7 960	8 031	7 503	7 292	7 577
Boligtjenester (husholdninger)	18 049	18 650	4 597	4 621	4 683	4 749	4 823	4 853	4 939
Forretningsmessig tjenesteyting	126 848	125 270	31 902	32 385	29 108	31 875	34 109	31 587	30 462
Offentlig administrasjon og forsvar	47 939	50 955	12 740	12 740	12 739	12 736	13 103	13 106	13 103
Undervisning	18 001	19 147	4 781	4 782	4 788	4 796	5 096	5 089	5 095
Helse- og sosialtjenester	33 209	35 929	8 974	8 961	8 991	9 003	9 494	9 903	10 641
Andre sosiale og personlige tjenester	29 820	30 728	7 581	7 631	7 665	7 851	8 063	8 090	8 109
Fastlands-Norge	1 037 590	1 029 859	253 181	263 943	249 772	262 963	260 365	257 368	255 812

Offentlig forvaltningsvirksomhet	105 055	111 359	27 841	27 841	27 840	27 837	27 831	28 236	28 934
Statsforvaltningen	55 352	71 325	17 831	17 831	17 833	17 830	17 503	17 905	18 606
Sivil forvaltning	42 067	56 455	14 113	14 113	14 115	14 114	13 637	14 036	14 739
Forsvar	13 285	14 870	3 718	3 718	3 718	3 716	3 866	3 869	3 867
Kommuneforvaltningen	49 703	40 034	10 010	10 010	10 007	10 007	10 328	10 331	10 328

Tabell A10. Produktinnsats. Faste 2000-priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Produktinnsats	1 146 612	1 150 491	284 729	294 816	278 623	292 323	286 495	282 937	279 581
Jordbruk og skogbruk	13 710	14 300	2 575	5 297	3 462	2 966	2 540	5 144	3 385
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	12 708	13 822	3 401	3 287	3 505	3 630	3 402	3 391	3 094
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	38 912	39 355	10 621	10 208	9 058	9 468	9 292	8 683	8 750
Utvinning av råolje og naturgass	30 160	30 185	7 434	7 620	7 212	7 918	7 736	7 083	7 146
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	8 752	9 170	3 186	2 588	1 846	1 550	1 555	1 600	1 604
Bergverksdrift	3 869	3 713	873	983	982	875	922	1 034	925
Industri	339 484	334 524	84 719	87 552	77 898	84 354	84 415	79 716	77 074
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	81 953	80 478	20 413	21 065	19 041	19 959	19 764	19 186	18 660
Tekstil- og bekledningsindustri	3 524	3 206	860	867	694	785	834	670	590
Trelast- og trevareindustri	12 310	12 123	3 010	3 358	2 791	2 963	2 951	2 802	2 524
Treforedling	13 244	12 311	3 116	3 194	2 889	3 112	3 136	2 942	3 258
Forlag og grafisk industri	20 682	20 014	5 100	5 094	4 748	5 072	5 325	4 773	4 849
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri	52 499	50 641	13 081	13 379	11 374	12 807	12 670	12 625	12 308
Kjemiske råvarer	17 322	16 846	4 407	4 255	4 012	4 172	4 161	4 491	4 225
Metallindustri	34 132	33 479	8 266	8 608	7 917	8 689	8 770	8 983	8 412
Verkstedindustri	62 536	62 968	15 643	16 640	14 533	16 152	15 995	14 082	13 487
Bygging av skip og oljeplattformer	32 012	33 397	8 489	8 685	7 873	8 349	8 469	7 118	6 812
Møbelindustri og annen industri	9 272	9 060	2 333	2 408	2 026	2 293	2 340	2 042	1 951
Kraftforsyning	8 421	8 948	2 523	2 011	1 958	2 456	2 057	1 572	1 620
Vannforsyning	1 093	1 080	272	267	266	275	281	275	276
Bygge- og anleggsvirksomhet	94 509	94 772	23 379	24 330	22 546	24 517	24 057	23 090	22 072
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	97 783	99 039	23 368	24 751	23 750	27 169	23 656	24 343	24 227
Hotell- og restaurantvirksomhet	21 456	20 855	4 467	5 172	6 049	5 167	4 273	4 965	5 835
Rørtransport	1 408	1 431	337	391	347	356	369	359	370
Utenriks sjøfart	60 834	58 775	14 913	14 538	14 409	14 915	14 010	14 017	14 263
Transport ellers	84 839	83 413	19 061	21 482	22 252	20 618	19 101	21 621	22 433
Post og telekommunikasjon	39 885	40 108	9 994	9 848	10 088	10 178	10 039	9 782	10 105
Finansiell tjenesteyting	27 603	28 581	6 883	6 502	7 512	7 683	7 086	6 666	7 064
Boligtjenester (husholdninger)	17 260	17 542	4 359	4 375	4 393	4 416	4 439	4 458	4 479
Forretningsmessig tjenesteyting	123 156	123 057	31 272	31 652	28 473	31 660	33 617	30 703	29 564
Offentlig administrasjon og forsvar	45 248	47 423	11 875	11 892	11 837	11 819	11 988	11 956	11 909
Undervisning	16 867	17 853	4 484	4 500	4 486	4 383	4 561	4 625	4 584
Helse- og sosialtjenester	31 664	34 710	8 667	8 703	8 648	8 691	9 089	9 512	10 001
Andre sosiale og personlige tjenester	28 634	29 738	7 345	7 424	7 401	7 567	7 662	7 735	7 678
Fastlands-Norge	1 008 187	1 013 477	249 517	260 029	245 507	258 424	253 183	250 589	246 328

Offentlig forvaltningsvirksomhet	99 440	104 770	26 255	26 303	26 146	26 068	25 690	26 120	26 510
Statsforvaltningen	52 532	67 282	16 831	16 859	16 772	16 819	16 298	16 634	17 147
Sivil forvaltning	39 859	52 977	13 302	13 257	13 217	13 200	12 600	12 919	13 452
Forsvar	12 673	14 305	3 530	3 601	3 555	3 619	3 698	3 716	3 695
Kommuneforvaltningen	46 908	37 489	9 423	9 444	9 373	9 249	9 393	9 486	9 363

Tabell A11. Produktinnsats. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Produktinnsats	1,5	0,3	-1,2	3,2	0,5	-1,1	0,6	-4,0	0,3
Jordbruk og skogbruk	-0,1	4,3	5,2	1,2	4,8	8,7	-1,4	-2,9	-2,2
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	0,3	8,8	0,8	10,3	19,8	5,8	0,0	3,2	-11,7
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	0,6	1,1	11,2	10,5	-5,8	-9,8	-12,5	-14,9	-3,4
Utvinning av råolje og naturgass	2,9	0,1	-1,2	6,4	-3,2	-1,3	4,1	-7,0	-0,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-6,7	4,8	56,9	24,4	-14,7	-37,4	-51,2	-38,2	-13,1
Bergverksdrift	3,0	-4,0	-3,1	3,6	1,2	-16,6	5,7	5,2	-5,8
Industri	-0,7	-1,5	-4,0	3,7	-1,8	-3,6	-0,4	-9,0	-1,1
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-1,7	-1,8	-5,2	4,4	-0,6	-5,3	-3,2	-8,9	-2,0
Tekstil- og bekledningsindustri	-5,7	-9,0	-12,8	3,5	-6,2	-18,2	-3,0	-22,7	-15,0
Trelast- og trevareindustri	-3,3	-1,5	-8,2	8,0	0,7	-5,9	-2,0	-16,6	-9,6
Treforedling	-4,4	-7,0	-13,3	-5,3	-10,8	2,4	0,6	-7,9	12,8
Forlag og grafisk industri	-0,0	-3,2	-6,8	0,2	-2,5	-3,5	4,4	-6,3	2,1
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	-4,5	-3,5	3,9	-0,2	-11,0	-6,6	-3,1	-5,6	8,2
Kjemiske råvarer	-0,8	-2,7	-4,1	-3,4	-2,3	-1,0	-5,6	5,6	5,3
Metallindustri	-3,0	-1,9	-4,6	0,5	-1,8	-1,8	6,1	4,4	6,3
Verktedindustri	5,5	0,7	-5,8	7,7	3,0	-1,3	2,2	-15,4	-7,2
Bygging av skip og oljeplattformer	4,4	4,3	1,1	11,8	5,1	-0,1	-0,2	-18,0	-13,5
Møbelindustri og annen industri	-5,4	-2,3	-7,1	6,5	0,9	-8,0	0,3	-15,2	-3,7
Kraftforsyning	-14,2	6,3	-4,8	16,5	25,2	-1,0	-18,4	-21,8	-17,2
Vannforsyning	6,3	-1,2	-1,6	-2,3	-2,2	1,5	3,2	3,2	3,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,5	0,3	-2,7	4,6	0,2	-0,9	2,9	-5,1	-2,1
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	3,2	1,3	-0,1	3,8	1,7	-0,1	1,2	-1,7	2,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	-2,7	-2,8	-2,3	-2,7	-2,9	-3,2	-4,3	-4,0	-3,5
Rørtransport	3,4	1,6	-5,7	17,7	-2,6	-1,7	9,5	-8,1	6,8
Utenriks sjøfart	2,2	-3,4	-1,4	-3,6	-5,8	-2,7	-6,1	-3,6	-1,0
Transport ellers	1,9	-1,7	-4,7	-2,7	-0,3	0,9	0,2	0,7	0,8
Post og telekommunikasjon	-4,7	0,6	3,2	-1,0	0,8	-0,6	0,4	-0,7	0,2
Finansiell tjenesteyting	0,1	3,5	4,6	-4,6	14,1	0,9	2,9	2,5	-6,0
Boligtjenester (husholdninger)	1,4	1,6	1,5	1,6	1,7	1,7	1,8	1,9	2,0
Forretningsmessig tjenesteyting	6,7	-0,1	-5,0	6,5	0,5	-1,6	7,5	-3,0	3,8
Offentlig administrasjon og forsvar	5,2	4,8	3,4	4,7	5,6	5,5	1,0	0,5	0,6
Undervisning	11,2	5,8	5,5	6,6	7,1	4,1	1,7	2,8	2,2
Helse- og sosialtjenester	9,9	9,6	9,9	10,1	8,8	9,7	4,9	9,3	15,6
Andre sosiale og personlige tjenester	-1,9	3,9	2,6	3,8	4,1	4,9	4,3	4,2	3,7
Fastlands-Norge	1,4	0,5	-1,8	3,4	1,2	-0,6	1,5	-3,6	0,3

Offentlig forvaltningsvirksomhet	6,5	5,4	4,6	5,5	5,7	5,6	-2,1	-0,7	1,4
Statsforvaltningen	9,5	28,1	26,6	27,9	28,7	29,2	-3,2	-1,3	2,2
Sivil forvaltning	11,9	32,9	31,5	32,2	33,8	34,2	-5,3	-2,6	1,8
Forsvar	2,4	12,9	11,0	14,2	12,6	13,7	4,8	3,2	3,9
Kommuneforvaltningen	3,4	-20,1	-20,1	-19,6	-19,8	-20,8	-0,3	0,4	-0,1

Tabell A12. Produktinnsats. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Produktinnsats	2,7	-1,2	-1,6	-1,9	-1,0	-0,1	1,5	1,4	2,7
Jordbruk og skogbruk	3,2	0,5	0,1	0,3	0,2	1,6	3,5	2,2	3,6
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-1,3	-0,6	-2,2	-0,5	-1,2	1,3	3,2	-1,2	0,4
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	4,9	-0,9	-0,6	-1,5	-1,1	-0,5	1,9	2,9	3,4
Utvinning av råolje og naturgass	5,6	-0,4	-0,2	-0,8	-0,5	-0,0	2,3	3,1	3,6
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	2,4	-2,7	-0,9	-3,2	-3,7	-4,5	-2,8	-0,5	1,9
Bergverksdrift	3,7	-0,0	-0,5	-1,0	-0,3	2,0	3,9	2,8	3,4
Industri	2,2	-3,7	-4,6	-5,5	-3,9	-0,6	1,5	0,6	3,0
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4,7	-1,1	0,9	-0,8	-0,9	-3,4	-2,6	-0,3	-0,1
Tekstil- og bekledningsindustri	2,5	-3,5	-3,0	-3,9	-3,9	-3,1	-1,3	0,9	3,3
Trelast- og trevareindustri	0,9	-2,0	-2,6	-3,0	-2,0	-0,2	1,3	1,7	2,8
Treforedling	5,1	-2,0	-2,4	-5,7	-3,5	3,8	7,1	6,0	7,6
Forlag og grafisk industri	2,1	-1,5	-1,2	-1,9	-1,2	-1,6	-1,0	0,8	1,1
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri	-4,1	-6,2	-11,8	-9,8	-6,6	4,7	10,1	-3,9	2,6
Kjemiske råvarer	6,1	-5,8	-9,1	-7,7	-7,8	2,4	8,0	5,2	8,8
Metallindustri	4,2	-7,6	-10,3	-13,3	-9,8	3,7	7,6	5,7	12,5
Verkstedindustri	1,5	-4,5	-4,9	-5,8	-4,1	-3,3	-2,3	0,1	1,5
Bygging av skip og oljeplattformer	3,1	-2,3	-1,8	-3,1	-2,3	-2,0	-1,7	0,9	2,6
Møbelindustri og annen industri	1,3	-4,0	-4,3	-5,5	-3,9	-2,2	-0,9	1,1	3,6
Kraftforsyning	11,2	-0,1	-3,3	-6,6	-2,8	11,1	16,8	8,5	9,7
Vannforsyning	2,9	0,9	1,2	2,3	1,9	-1,8	-0,4	-0,3	-0,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	3,0	0,4	0,4	0,4	1,1	-0,1	0,5	1,1	1,3
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	3,2	-0,1	0,1	-0,5	0,3	-0,4	0,5	1,1	1,2
Hotell- og restaurantvirksomhet	3,6	-0,1	0,8	-0,4	0,3	-1,0	0,3	1,0	1,1
Rørtransport	4,8	2,4	1,8	2,2	2,4	3,2	3,8	3,9	3,5
Utenriks sjøfart	-2,5	-2,0	-4,8	-0,4	-2,4	-0,4	2,2	2,4	15,7
Transport ellers	1,8	-0,6	-0,3	-0,9	-0,6	-0,4	2,2	0,7	1,8
Post og telekommunikasjon	-0,4	0,6	-0,2	0,1	1,5	1,1	1,3	1,0	0,5
Finansiell tjenesteyting	4,8	0,6	2,2	3,6	-0,8	-1,9	1,4	2,1	1,2
Boligtjenester (husholdninger)	4,6	1,7	1,2	1,2	2,0	2,3	3,0	3,1	3,4
Forretningsmessig tjenesteyting	3,0	-1,2	-1,1	-1,5	-0,3	-1,7	-0,5	0,5	0,8
Offentlig administrasjon og forsvar	5,9	1,4	2,8	1,5	0,7	0,7	1,9	2,3	2,2
Undervisning	6,7	0,5	0,7	-0,4	-0,7	2,4	4,8	3,5	4,1
Helse- og sosialtjenester	4,9	-1,3	-1,3	-1,6	-0,7	-1,5	0,9	1,1	2,3
Andre sosiale og personlige tjenester	4,1	-0,8	-0,8	-1,6	-0,5	-0,2	2,0	1,8	2,0
Fastlands-Norge	2,9	-1,3	-1,6	-2,1	-1,1	-0,3	1,3	1,2	2,1

Offentlig forvaltningsvirksomhet	5,6	0,6	1,3	0,5	0,3	0,4	2,2	2,1	2,5
Statsforvaltningen	5,4	0,6	1,8	0,8	0,2	-0,3	1,4	1,8	2,1
Sivil forvaltning	5,5	1,0	2,1	1,5	0,3	-0,0	2,0	2,1	2,6
Forsvar	4,8	-0,8	0,8	-2,0	-0,6	-1,6	-0,8	0,9	0,1
Kommuneforvaltningen	6,0	0,8	0,9	0,2	0,5	1,6	3,5	2,7	3,3

**Tabell A13. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Løpende priser. Millioner kroner**

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Bruttonasjonalprodukt¹	1 526 601	1 520 728	366 357	382 481	374 521	397 370	398 687	370 235	382 825
Jordbruk og skogbruk	15 368	14 129	2 519	857	7 018	3 735	2 454	755	7 433
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	12 241	10 961	3 257	1 999	3 306	2 399	1 920	1 352	1 464
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester . .	311 707	268 192	64 474	69 526	64 151	70 041	80 279	59 783	66 808
Utvinning av råolje og naturgass	306 131	263 628	62 506	68 240	63 431	69 451	79 564	59 091	66 044
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	5 576	4 564	1 968	1 286	720	590	714	692	764
Bergverksdrift	2 653	2 661	664	707	669	621	642	726	676
Industri	140 165	143 069	35 786	38 712	33 423	35 148	33 720	34 276	32 196
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	22 157	24 735	5 967	6 800	5 982	5 986	6 134	6 184	5 941
Tekstil- og bekledningsindustri	2 084	2 136	555	592	465	524	533	458	392
Trelast- og trevareindustri	5 438	5 351	1 275	1 501	1 273	1 302	1 325	1 285	1 175
Treforedling	6 102	3 942	1 156	1 157	903	726	484	673	706
Forlag og grafisk industri	15 600	15 422	3 881	3 927	3 666	3 948	4 095	3 646	3 700
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri	15 778	16 351	4 021	4 356	3 581	4 393	4 090	4 724	3 857
Kjemiske råvarer	5 694	5 078	1 479	1 463	1 256	880	753	1 279	1 023
Metallindustri	9 167	6 724	1 992	2 077	1 629	1 026	719	1 626	1 600
Verkstedindustri	36 874	39 485	9 661	10 616	9 028	10 179	9 391	8 905	8 521
Bygging av skip og oljeplattformer	15 350	17 653	4 203	4 582	4 249	4 620	4 574	4 078	3 937
Møbelindustri og annen industri	5 921	6 194	1 598	1 641	1 391	1 564	1 622	1 417	1 344
Kraftforsyning	28 291	32 151	9 138	5 810	5 979	11 223	13 909	6 385	6 808
Vannforsyning	2 303	2 413	602	603	604	604	660	661	662
Bygge- og anleggsvirksomhet	59 415	65 576	15 632	16 653	15 598	17 692	17 340	16 817	16 358
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	122 311	132 497	30 002	32 400	32 268	37 827	32 545	32 638	33 425
Hotell- og restaurantvirksomhet	19 223	20 285	4 320	4 961	5 828	5 177	4 378	5 014	5 876
Rørtransport	14 142	14 377	3 448	3 850	3 478	3 601	3 820	4 326	4 027
Utenriks sjøfart	38 212	31 035	7 413	7 407	7 995	8 220	7 184	8 136	7 559
Transport ellers	51 325	55 809	12 903	14 311	14 664	13 932	13 414	14 790	15 203
Post og telekommunikasjon	21 039	22 298	5 358	5 515	5 563	5 862	5 598	5 400	5 310
Finansiell tjenesteyting	49 421	49 117	11 821	13 238	11 961	12 097	12 687	12 848	13 519
Boligtjenester (husholdninger)	72 910	78 263	19 145	19 507	19 741	19 870	20 348	20 760	20 902
Forretningsmessig tjenesteyting	129 186	133 376	33 424	34 445	31 030	34 478	36 365	33 915	32 562
Offentlig administrasjon og forsvar	67 931	70 374	16 835	17 295	18 077	18 166	18 540	16 946	18 204
Undervisning	61 673	65 545	16 021	16 585	15 380	17 559	18 406	16 618	15 679
Helse- og sosialtjenester	112 483	121 714	28 596	30 220	31 587	31 310	32 016	30 908	32 272
Andre sosiale og personlige tjenester	45 062	48 907	11 908	12 091	12 309	12 601	12 905	13 064	13 081
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-38 283	-39 249	-9 455	-9 908	-9 916	-9 970	-10 245	-9 887	-10 597
Merverdi og investeringsavgift	137 738	134 934	32 542	33 354	33 931	35 108	32 084	32 592	33 995
Andre produktskatter, netto	53 722	53 773	12 071	14 190	13 679	13 834	12 354	14 770	13 940
Statistiske avvik	-3 637	-11 479	-2 068	-1 846	-3 799	-3 766	-4 634	-3 356	-4 536
Fastlands-Norge	1 013 000	1 069 146	257 932	265 908	265 004	280 302	277 846	263 872	271 629

Offentlig forvaltningsvirksomhet	234 197	248 248	59 199	61 785	62 684	64 581	65 968	61 196	62 932
Statsforvaltningen	67 630	104 892	24 915	25 899	27 319	26 760	27 431	25 939	27 265
Sivil forvaltning	53 170	90 312	21 327	22 277	23 723	22 985	23 618	22 362	23 673
Forsvar	14 460	14 580	3 587	3 622	3 596	3 775	3 813	3 577	3 591
Kommuneforvaltningen	166 567	143 356	34 285	35 886	35 364	37 821	38 538	35 258	35 667

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell A14. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoproduct etter næring, i basisverdi.
Faste 2000-priser. Millioner kroner**

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Bruttonasjonalprodukt¹	1 497 402	1 511 630	370 386	379 217	370 358	391 669	378 479	363 798	372 166
Jordbruk og skogbruk	15 514	14 468	2 571	977	6 945	3 975	2 575	928	7 238
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	12 358	13 519	3 541	3 125	3 546	3 306	3 398	3 104	2 936
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	336 646	337 190	83 652	85 300	80 338	87 899	85 905	78 767	79 458
Utvinning av råolje og naturgass.	330 951	331 222	81 579	83 616	79 136	86 891	84 893	77 726	78 415
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	5 695	5 967	2 073	1 684	1 201	1 009	1 012	1 041	1 044
Bergverksdrift	2 690	2 581	607	683	683	608	641	719	643
Industri	142 454	141 545	35 545	37 063	33 143	35 793	35 658	33 364	32 247
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	23 434	23 011	5 745	5 991	5 521	5 755	5 666	5 551	5 427
Tekstil- og bekledningsindustri	2 070	1 883	505	509	408	461	490	394	346
Trelast- og trevareindustri	5 433	5 350	1 329	1 482	1 232	1 308	1 302	1 237	1 114
Treforedling	6 222	5 784	1 464	1 500	1 357	1 462	1 474	1 382	1 531
Forlag og grafisk industri	14 804	14 326	3 651	3 646	3 399	3 630	3 812	3 417	3 471
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri	14 662	14 907	3 740	3 988	3 443	3 737	3 471	3 578	3 369
Kjemiske råvarer.	6 711	6 527	1 708	1 648	1 554	1 616	1 612	1 740	1 637
Metallindustri	12 715	12 472	3 079	3 207	2 949	3 237	3 267	3 347	3 134
Verkstedindustri	36 325	36 576	9 087	9 665	8 441	9 382	9 291	8 180	7 834
Bygging av skip og oljeplattformer	14 434	15 193	3 818	3 960	3 606	3 808	3 849	3 295	3 197
Møbelindustri og annen industri	5 643	5 514	1 420	1 466	1 233	1 396	1 424	1 243	1 188
Kraftforsyning	21 141	22 533	6 370	5 051	4 929	6 184	5 154	3 918	4 047
Vannforsyning	2 098	2 028	504	511	511	502	504	510	510
Bygge- og anleggsvirksomhet	55 013	54 934	13 536	14 098	13 075	14 224	13 844	13 263	12 700
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	122 598	128 196	30 239	31 938	30 747	35 273	30 994	31 740	31 956
Hotell- og restaurantvirksomhet	18 594	18 074	3 871	4 482	5 242	4 478	3 703	4 303	5 057
Rørtransport	14 313	14 548	3 427	3 973	3 526	3 622	3 753	3 652	3 766
Utenriks sjøfart	26 584	25 684	6 517	6 353	6 296	6 518	6 122	6 125	6 233
Transport ellers	46 369	47 769	10 826	12 391	12 685	11 867	11 633	12 725	12 954
Post og telekommunikasjon	23 022	23 244	5 750	5 746	5 749	5 999	5 803	5 675	5 767
Finansiell tjenesteyting	48 611	48 519	12 130	12 966	11 591	11 833	12 294	11 943	12 757
Boligtjenester (husholdninger)	69 939	71 084	17 663	17 728	17 799	17 893	17 986	18 063	18 151
Forretningsmessig tjenesteyting	123 591	123 416	31 346	31 729	28 596	31 745	33 713	30 761	29 678
Offentlig administrasjon og forsvar	63 283	61 966	15 267	15 340	15 745	15 613	15 931	14 577	15 660
Undervisning	57 164	56 583	14 295	14 572	13 115	14 601	15 156	13 733	12 984
Helse- og sosialtjenester	104 739	107 989	26 493	27 008	27 320	27 167	27 673	26 745	27 632
Andre sosiale og personlige tjenester	42 396	43 952	10 884	10 935	10 977	11 155	11 213	11 361	11 406
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-37 270	-37 453	-9 340	-9 651	-9 302	-9 159	-9 642	-9 289	-9 870
Merverdi og investeringsavgift	131 863	135 082	32 079	33 223	33 571	36 208	32 209	33 447	34 510
Andre produktskatter, netto	53 679	54 485	12 593	13 738	13 652	14 502	12 313	13 660	13 791
Statistiske avvik	12	-303	18	-62	-123	-136	-52	6	-45
Fastlands-Norge	971 575	982 397	241 438	246 343	242 399	252 216	247 871	237 430	244 323

Offentlig forvaltningsvirksomhet	217 047	217 100	53 667	54 601	53 863	54 970	55 798	51 930	53 217
Statsforvaltningen	63 518	93 006	22 882	23 218	23 688	23 219	23 399	22 181	23 273
Sivil forvaltning	50 064	80 196	19 644	20 007	20 559	19 986	20 155	19 131	20 176
Forsvar	13 454	12 810	3 238	3 211	3 128	3 232	3 244	3 050	3 097
Kommuneforvaltningen	153 529	124 093	30 784	31 383	30 175	31 751	32 399	29 749	29 945

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell A15. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Bruttonasjonalprodukt¹	1,9	1,0	-1,5	5,1	0,6	-0,2	2,2	-4,1	0,5
Jordbruk og skogbruk	-2,1	-6,7	-5,9	-40,8	-2,0	-1,7	0,1	-5,0	4,2
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-0,3	9,4	0,7	10,4	25,7	3,7	-4,0	-0,7	-17,2
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	2,7	0,2	-0,3	6,7	-3,4	-2,0	2,7	-7,7	-1,1
Utvinning av råolje og naturgass	2,9	0,1	-1,2	6,4	-3,2	-1,3	4,1	-7,0	-0,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-6,7	4,8	56,9	24,4	-14,7	-37,4	-51,2	-38,2	-13,1
Bergverksdrift	3,0	-4,0	-3,1	3,6	1,2	-16,6	5,7	5,2	-5,8
Industri	0,5	-0,6	-4,8	4,8	0,2	-2,4	0,3	-10,0	-2,7
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-0,5	-1,8	-5,1	3,1	-0,1	-4,7	-1,4	-7,3	-1,7
Tekstil- og bekledningsindustri	-5,7	-9,0	-12,8	3,5	-6,2	-18,2	-3,0	-22,7	-15,0
Trelast- og trevareindustri	-3,3	-1,5	-8,2	8,0	0,7	-5,9	-2,0	-16,6	-9,6
Treforedling	-4,4	-7,0	-13,3	-5,3	-10,8	2,4	0,6	-7,9	12,8
Forlag og grafisk industri	-0,0	-3,2	-6,8	0,2	-2,5	-3,5	4,4	-6,3	2,1
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	-1,3	1,7	0,1	7,2	-0,1	-0,7	-7,2	-10,3	-2,1
Kjemiske råvarer	-0,8	-2,7	-4,1	-3,4	-2,3	-1,0	-5,6	5,6	5,3
Metallindustri	-3,0	-1,9	-4,6	0,5	-1,8	-1,8	6,1	4,4	6,3
Verkstedindustri	5,5	0,7	-5,8	7,7	3,0	-1,3	2,2	-15,4	-7,2
Bygging av skip og oljeplattformer	3,3	5,3	2,2	12,7	5,8	0,8	0,8	-16,8	-11,3
Møbelindustri og annen industri	-5,4	-2,3	-7,1	6,5	0,9	-8,0	0,3	-15,2	-3,7
Kraftforsyning	-14,7	6,6	-4,6	17,2	26,4	-1,1	-19,1	-22,4	-17,9
Vannforsyning	8,7	-3,3	-3,2	-2,7	-2,7	-4,6	-0,1	-0,1	-0,3
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,5	-0,1	-3,4	4,6	-0,1	-1,4	2,3	-5,9	-2,9
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	3,5	4,6	3,1	7,3	5,0	3,0	2,5	-0,6	3,9
Hotell- og restaurantvirksomhet	-2,7	-2,8	-2,3	-2,7	-2,9	-3,2	-4,3	-4,0	-3,5
Rørtransport	3,4	1,6	-5,7	17,7	-2,6	-1,7	9,5	-8,1	6,8
Utenriks sjøfart	2,2	-3,4	-1,4	-3,6	-5,8	-2,7	-6,1	-3,6	-1,0
Transport ellers	-2,2	3,0	-3,2	4,4	2,4	8,6	7,5	2,7	2,1
Post og telekommunikasjon	1,6	1,0	2,9	0,0	1,8	-0,7	0,9	-1,2	0,3
Finansiell tjenesteyting	4,9	-0,2	2,6	7,3	-7,6	-2,7	1,4	-7,9	10,1
Boligtjenester (husholdninger)	1,4	1,6	1,5	1,6	1,7	1,7	1,8	1,9	2,0
Forretningsmessig tjenesteyting	6,5	-0,1	-5,1	6,6	0,4	-1,7	7,6	-3,1	3,8
Offentlig administrasjon og forsvar	-1,3	-2,1	-7,2	1,9	-0,0	-2,5	4,3	-5,0	-0,5
Undervisning	1,4	-1,0	-7,4	6,4	1,1	-3,0	6,0	-5,8	-1,0
Helse- og sosialtjenester	2,5	3,1	0,2	5,8	4,0	2,6	4,5	-1,0	1,1
Andre sosiale og personlige tjenester	2,9	3,7	2,7	4,3	3,8	3,9	3,0	3,9	3,9
Indirekte målte bank- og finanstjenester	2,4	0,5	3,9	1,8	-1,4	-2,2	3,2	-3,8	6,1
Merverdi og investeringsavgift	2,8	2,4	1,7	3,3	2,6	2,2	0,4	0,7	2,8
Andre produktskatter, netto	0,7	1,5	0,4	1,6	1,6	2,3	-2,2	-0,6	1,0
Statistiske avvik	109,8
Fastlands-Norge	1,6	1,1	-2,1	4,9	1,9	0,1	2,7	-3,6	0,8

Offentlig forvaltningsvirksomhet	1,0	0,0	-4,9	4,7	1,7	-1,0	4,0	-4,9	-1,2
Statsforvaltningen	-1,1	46,4	38,9	53,7	49,4	44,3	2,3	-4,5	-1,8
Sivil forvaltning	0,9	60,2	51,8	68,9	62,8	58,0	2,6	-4,4	-1,9
Forsvar	-8,1	-4,8	-8,4	-1,5	-2,9	-6,0	0,2	-5,0	-1,0
Kommuneforvaltningen	1,9	-19,2	-23,0	-15,3	-18,6	-19,5	5,2	-5,2	-0,8

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell A16. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før**

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Bruttonasjonalprodukt¹	1,9	-1,3	-3,6	-3,6	-1,1	2,9	6,5	0,9	1,7
Jordbruk og skogbruk	-0,9	-1,4	-1,4	-10,3	0,4	-2,7	-2,7	-7,3	1,6
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-0,9	-18,1	-4,8	-27,3	-12,4	-31,0	-38,6	-31,9	-46,5
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	-7,4	-14,1	-20,6	-21,0	-16,3	4,3	21,2	-6,9	5,3
Utvinning av råolje og naturgass	-7,5	-14,0	-21,1	-20,9	-16,0	5,2	22,3	-6,8	5,1
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-2,1	-21,9	-1,8	-24,8	-38,0	-39,7	-25,6	-13,0	22,2
Bergverksdrift	-1,4	4,5	12,1	1,9	-0,5	5,2	-8,5	-2,3	7,3
Industri	-1,6	2,7	4,2	6,3	2,0	-1,7	-6,1	-1,6	-1,0
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-5,4	13,7	9,5	14,4	15,2	15,2	4,2	-1,9	1,0
Tekstil- og bekledningsindustri	0,7	12,6	14,4	13,9	13,9	8,3	-0,9	0,1	-0,7
Trelast- og trevareindustri	0,1	-0,1	-3,8	1,9	1,6	-0,1	6,0	2,6	2,1
Treforedling	-1,9	-30,5	-27,5	-23,5	-30,2	-41,6	-58,4	-36,8	-30,6
Forlag og grafisk industri	5,4	2,2	1,7	2,5	1,5	2,9	1,1	-0,9	-1,2
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	7,6	1,9	8,7	2,3	-2,7	-0,1	9,6	20,9	10,0
Kjemiske råvarer	-15,2	-8,3	12,7	-1,3	-4,0	-38,8	-46,1	-17,2	-22,6
Metallindustri	-27,9	-25,2	-18,4	-5,8	-26,9	-51,3	-66,0	-25,0	-7,6
Verkstedindustri	1,5	6,3	8,7	10,4	4,5	1,9	-4,9	-0,9	1,7
Bygging av skip og oljeplattformer	6,3	9,3	8,9	10,3	9,2	8,8	8,0	7,0	4,5
Møbelindustri og annen industri	4,9	7,0	10,0	8,9	6,8	2,8	1,2	1,8	0,3
Kraftforsyning	33,8	6,6	5,0	-12,1	-5,8	33,5	88,1	41,7	38,7
Vannforsyning	9,8	8,4	8,2	7,6	7,8	9,9	9,8	9,7	9,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	8,0	10,5	10,4	10,6	9,7	11,3	8,5	7,3	8,0
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-0,2	3,6	-0,6	1,4	4,3	8,6	5,8	1,4	-0,3
Hotell- og restauratvirksomhet	3,4	8,6	7,6	9,8	7,9	9,0	5,9	5,3	4,5
Rørtransport	-1,2	0,0	-1,7	-4,2	-0,3	7,0	1,2	22,2	8,4
Utenriks sjøfart	43,7	-15,9	-27,3	-21,9	-9,3	-2,6	3,2	13,9	-4,5
Transport ellers	10,7	5,6	11,9	4,6	3,9	2,4	-3,3	0,6	1,5
Post og telekommunikasjon	-8,6	5,0	2,4	6,7	5,3	5,5	3,5	-0,9	-4,8
Finansiell tjenesteyting	1,7	-0,4	-3,0	-0,5	1,5	0,4	5,9	5,4	2,7
Boligtjenester (husholdninger)	4,2	5,6	5,5	6,2	6,3	4,6	4,4	4,4	3,8
Forretningsmessig tjenesteyting	4,5	3,4	3,7	4,0	2,9	2,9	1,2	1,6	1,1
Offentlig administrasjon og forsvar	7,3	5,8	4,3	6,0	7,2	5,6	5,5	3,1	1,2
Undervisning	7,9	7,4	4,9	6,2	8,4	9,9	8,4	6,3	3,0
Helse- og sosialtjenester	7,4	5,0	3,2	6,0	8,7	2,1	7,2	3,3	1,0
Andre sosiale og personlige tjenester	6,3	4,7	4,8	5,0	4,9	4,1	5,2	4,0	2,3
Indirekte målte bank- og finanstjenester	2,7	2,0	0,4	-0,3	2,9	5,2	5,0	3,7	0,7
Merverdi og investeringsavgift	4,5	-4,4	-6,3	-6,8	-0,4	-4,0	-1,8	-2,9	-2,5
Andre produktskatter, netto	0,1	-1,4	-1,4	0,4	-0,7	-3,9	4,7	4,7	0,9
Statistiske avvik	-82,4	-68,7	227,3
Fastlands-Norge	4,3	4,4	3,8	4,3	4,7	4,7	4,9	3,0	1,7

Offentlig forvaltningsvirksomhet	7,9	6,0	4,1	6,2	8,4	5,2	7,2	4,1	1,6
Statsforvaltningen	6,5	5,9	3,4	5,2	7,8	7,1	7,7	4,8	1,6
Sivil forvaltning	6,2	6,0	3,3	5,3	8,1	7,2	7,9	5,0	1,7
Forsvar	7,5	5,9	4,2	5,5	6,5	7,4	6,1	3,9	0,9
Kommuneforvaltningen	8,5	6,5	4,9	7,1	9,0	5,1	6,8	3,6	1,6

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell A17. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Konsum i husholdninger	629 292	657 026	152 337	160 067	166 418	178 204	164 078	167 663	175 045
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	89 840	91 589	21 404	22 505	23 066	24 613	22 377	24 113	24 384
Alkoholdrikker og tobakk mv.	29 647	29 673	6 380	7 312	7 219	8 762	5 982	7 440	7 413
Klær og skotøy	35 992	37 225	7 578	9 484	8 749	11 415	7 962	9 400	9 414
Bolig, lys og brensel	127 909	133 369	34 479	31 530	30 873	36 486	41 198	34 486	33 423
Møbler og husholdningsartikler mv.	39 363	40 758	9 375	9 285	10 115	11 983	9 329	9 381	10 527
Helsepleie	17 497	18 623	4 195	4 678	4 673	5 078	4 597	5 057	4 970
Transport	92 088	95 817	21 863	25 298	25 356	23 299	22 449	25 274	25 613
Post- og teletjenester	16 571	17 362	4 145	4 196	4 354	4 668	4 263	4 208	4 303
Kultur og fritid	81 756	88 350	20 221	20 673	22 311	25 144	21 133	21 253	23 062
Utdanning.	3 236	3 494	859	860	874	900	909	915	942
Hotell- og restauranttjenester.	39 900	42 913	9 187	10 477	12 482	10 766	9 378	10 834	12 820
Andre varer og tjenester	47 317	48 995	11 469	12 273	12 186	13 068	12 495	12 992	12 864
Husholdningenes kjøp i utlandet	26 795	27 133	5 034	6 532	9 759	5 808	5 637	7 340	11 194
Utlendingers kjøp i Norge	-18 619	-18 275	-3 852	-5 037	-5 600	-3 786	-3 631	-5 031	-5 885
Varekonsum ¹	345 148	355 447	81 267	85 749	86 529	101 902	88 236	89 004	90 925
Tjenestekonsum ¹	275 967	292 720	69 889	72 823	75 730	74 279	73 836	76 350	78 810
Boligtjenester	100 411	106 165	26 092	26 429	26 772	26 872	27 673	28 090	28 307
Andre tjenester.	175 556	186 555	43 798	46 393	48 957	47 407	46 163	48 260	50 504

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell A18. Konsum i husholdninger. Faste 2000-priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Konsum i husholdninger	615 225	638 102	148 367	155 602	162 337	171 796	152 185	159 722	167 766
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	91 726	94 975	22 430	23 394	23 717	25 433	22 757	24 253	24 264
Alkoholdrikker og tobakk mv.	28 630	28 832	6 211	7 122	7 011	8 487	5 743	7 136	7 104
Klær og skotøy	36 212	39 673	8 193	9 730	9 630	12 120	9 339	10 880	11 653
Bolig, lys og brensel	118 700	119 049	30 870	28 759	27 985	31 435	31 348	29 223	28 499
Møbler og husholdningsartikler mv.	38 977	40 121	9 273	9 101	9 956	11 791	9 261	9 250	10 444
Helsepleie	17 008	17 519	4 056	4 405	4 343	4 716	4 245	4 626	4 535
Transport	90 009	92 858	21 280	24 462	24 562	22 553	21 195	24 193	24 411
Post- og teletjenester	17 334	17 924	4 331	4 316	4 462	4 815	4 456	4 525	4 738
Kultur og fritid	81 307	87 269	19 930	20 337	21 980	25 022	20 701	20 895	23 048
Utdanning.	3 027	3 018	755	755	754	753	758	763	769
Hotell- og restauranttjenester.	38 216	39 570	8 595	9 699	11 467	9 810	8 476	9 716	11 455
Andre varer og tjenester	45 264	46 149	11 058	11 506	11 353	12 232	11 468	11 756	11 671
Husholdningenes kjøp i utlandet	27 131	28 901	5 161	6 907	10 548	6 285	5 903	7 298	10 766
Utlendingers kjøp i Norge	-18 317	-17 755	-3 778	-4 889	-5 433	-3 655	-3 465	-4 791	-5 592
Varekonsum ¹	342 546	356 706	81 564	86 291	87 697	101 154	83 279	89 140	92 258
Tjenestekonsum ¹	263 866	270 251	65 421	67 293	69 525	68 012	66 468	68 076	70 333
Boligtjenester	96 036	96 878	24 141	24 163	24 278	24 296	24 548	24 628	24 721
Andre tjenester.	167 830	173 373	41 280	43 130	45 246	43 716	41 920	43 448	45 612

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell A19. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Konsum i husholdninger	2,6	3,7	2,7	3,9	3,8	4,4	2,6	2,6	3,3
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	3,3	3,5	4,0	3,9	3,9	2,5	1,5	3,7	2,3
Alkoholdrikker og tobakk mv.	0,3	0,7	4,5	-3,0	0,6	1,4	-7,5	0,2	1,3
Klær og skotøy	6,4	9,6	7,2	11,8	7,9	10,8	14,0	11,8	21,0
Bolig, lys og brensel	2,4	0,3	-1,6	-0,2	-0,2	3,2	1,5	1,6	1,8
Møbler og husholdningsartikler mv.	2,7	2,9	4,0	6,2	2,4	0,2	-0,1	1,6	4,9
Helsepleie	3,5	3,0	1,0	4,2	2,6	4,0	4,7	5,0	4,4
Transport	-1,5	3,2	1,5	4,8	3,0	3,2	-0,4	-1,1	-0,6
Post- og teletjenester	9,0	3,4	4,1	1,1	1,8	6,5	2,9	4,8	6,2
Kultur og fritid	5,9	7,3	5,3	8,4	7,7	7,7	3,9	2,7	4,9
Utdanning.	1,6	-0,3	0,3	0,1	-0,6	-1,0	0,3	1,1	2,0
Hotell- og restauranttjenester.	-3,0	3,5	5,8	2,7	3,0	3,1	-1,4	0,2	-0,1
Andre varer og tjenester	5,9	2,0	1,2	2,3	1,5	2,7	3,7	2,2	2,8
Husholdningenes kjøp i utlandet	-1,1	6,5	-0,5	4,0	9,4	11,0	14,4	5,7	2,1
Utlendingers kjøp i Norge	-3,8	-3,1	-6,0	1,3	-4,6	-3,1	-8,3	-2,0	2,9
Varekonsum ¹	2,8	4,1	2,7	5,0	3,9	4,7	2,1	3,3	5,2
Tjenestekonsum ¹	2,4	2,4	2,4	2,2	2,2	2,9	1,6	1,2	1,2
Boligtjenester	1,5	0,9	0,9	0,7	0,9	1,1	1,7	1,9	1,8
Andre tjenester.	2,9	3,3	3,3	3,0	2,9	4,0	1,5	0,7	0,8

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell A20. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Konsum i husholdninger	2,3	0,7	0,3	-0,3	0,9	1,7	5,0	2,0	1,8
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	-2,1	-1,5	-5,8	-6,5	3,2	3,0	3,0	3,3	3,3
Alkoholdrikker og tobakk mv.	3,5	-0,6	-0,4	-0,6	-0,6	-0,8	1,4	1,6	1,3
Klær og skotøy	-0,6	-5,6	-5,9	-2,6	-6,9	-6,9	-7,8	-11,4	-11,1
Bolig, lys og brensel	7,8	4,0	4,6	2,3	2,8	5,8	17,7	7,6	6,3
Møbler og husholdningsartikler mv.	1,0	0,6	0,2	0,6	0,8	0,7	-0,4	-0,6	-0,8
Helsepleie	2,9	3,3	1,2	3,2	4,5	4,2	4,7	2,9	1,8
Transport	2,3	0,9	1,0	-0,5	0,6	2,5	3,1	1,0	1,6
Post- og teletjenester	-4,4	1,3	-0,1	1,1	2,3	1,9	-0,0	-4,3	-6,9
Kultur og fritid	0,6	0,7	1,0	0,6	0,8	0,4	0,6	0,1	-1,4
Utdanning.	6,9	8,3	9,7	9,8	8,4	5,5	5,5	5,3	5,6
Hotell- og restauranttjenester.	4,4	3,9	3,9	4,2	3,8	3,7	3,5	3,2	2,8
Andre varer og tjenester	4,5	1,6	0,7	2,5	2,1	0,9	5,1	3,6	2,7
Husholdningenes kjøp i utlandet	-1,2	-4,9	-2,9	-5,0	-5,6	-5,4	-2,1	6,4	12,4
Utlendingers kjøp i Norge	1,6	1,3	0,5	-0,0	2,0	2,5	2,8	1,9	2,1
Varekonsum ¹	0,8	-1,1	-2,3	-3,4	-0,4	1,3	6,3	0,5	-0,1
Tjenestekonsum ¹	4,6	3,6	3,7	4,0	3,6	2,9	4,0	3,6	2,9
Boligtjenester	4,6	4,8	4,6	5,1	5,4	4,2	4,3	4,3	3,8
Andre tjenester.	4,6	2,9	3,3	3,4	2,6	2,2	3,8	3,3	2,3

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell A21. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	270 686	259 256	60 127	67 871	62 860	68 398	61 654	63 357	64 950
Bygg og anlegg	123 907	123 250	30 411	30 021	30 850	31 968	29 524	30 715	32 655
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	33 367	26 647	7 276	6 459	6 135	6 777	6 548	7 310	7 087
Oljeutvinnings- plattform, borerigger og moduler	21 864	28 122	5 106	10 330	6 312	6 375	6 592	6 550	6 672
Skip og båter	14 554	7 882	1 138	2 021	1 643	3 080	3 184	1 457	1 199
Transportmidler	8 415	6 287	929	1 666	1 281	2 412	1 921	2 346	2 132
Maskiner og utstyr	68 581	67 068	15 268	17 373	16 640	17 787	13 885	14 978	15 205
Jordbruk og skogbruk	5 690	5 682	987	1 709	1 622	1 364	881	1 466	1 431
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1 878	1 243	227	412	323	282	415	426	266
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	54 017	57 894	12 658	17 826	13 169	14 240	13 952	15 741	16 410
Utvinning av råolje og naturgass	54 716	52 356	12 556	12 885	12 881	14 034	13 423	15 335	16 377
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-699	5 538	102	4 941	289	206	528	406	32
Bergverksdrift	863	297	31	87	77	102	73	96	69
Industri	20 606	21 895	4 153	5 566	5 523	6 653	3 645	4 783	3 967
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	5 238	4 197	779	1 054	902	1 462	934	943	801
Tekstil- og bekledningsindustri	200	68	7	12	17	32	57	25	18
Trelast- og trevareindustri	411	544	83	119	195	147	149	230	172
Treforedling	880	773	139	172	245	215	100	160	159
Forlag og grafisk industri	609	392	83	121	47	142	80	128	140
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri	1 790	2 305	421	625	583	676	351	593	353
Kjemiske råvarer	1 717	1 801	288	429	463	620	405	529	386
Metallindustri	3 661	5 999	1 174	1 579	1 661	1 585	611	855	973
Verkstedindustri	4 371	3 422	718	876	862	966	479	554	628
Bygging av skip og oljeplattformer	810	1 392	205	378	330	478	333	562	129
Møbelindustri og annen industri	919	1 001	255	201	217	329	146	204	207
Kraftforsyning	4 870	5 871	835	1 444	1 620	1 972	992	1 604	1 619
Vannforsyning	1 256	1 182	240	256	334	352	259	277	368
Bygge- og anleggsvirksomhet	3 963	3 779	971	1 007	898	902	1 106	1 004	997
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	10 106	10 251	2 814	2 846	2 455	2 136	2 301	2 482	3 456
Hotell- og restaurantvirksomhet	2 053	1 802	440	460	485	416	385	406	439
Rørtransport	2 177	1 075	169	156	387	362	769	987	624
Utenriks sjøfart	11 592	6 471	914	1 535	1 310	2 711	2 595	949	998
Transport ellers	12 369	8 585	1 106	2 190	1 903	3 386	2 570	3 016	2 309
Post og telekommunikasjon	10 630	7 308	2 332	1 340	1 817	1 820	1 646	954	1 292
Finansiell tjenesteyting	6 296	6 228	1 603	1 559	1 531	1 536	1 478	1 449	1 488
Boligtjenester (husholdninger)	52 097	51 887	13 466	12 741	12 545	13 136	12 956	12 041	12 084
Forretningsmessig tjenesteyting	23 496	19 801	5 676	4 933	5 012	4 180	3 878	2 886	3 372
Offentlig administrasjon og forsvar	16 580	19 436	4 519	4 919	4 818	5 180	4 389	5 055	5 513
Undervisning	8 458	8 820	2 385	2 240	2 055	2 139	2 678	2 561	2 339
Helse- og sosialtjenester	13 850	11 555	2 703	2 687	2 888	3 277	2 782	3 203	3 778
Andre sosiale og personlige tjenester	7 839	8 194	1 897	1 956	2 088	2 253	1 905	1 973	2 131
Fastlands-Norge	202 901	193 817	46 386	48 354	47 993	51 085	44 338	45 680	46 918

Offentlig forvaltningsvirksomhet	41 703	42 484	9 997	10 320	10 571	11 596	10 416	11 346	12 567
Statsforvaltningen	14 646	18 057	4 617	4 531	4 261	4 648	4 427	4 745	5 188
Sivil forvaltning	12 755	15 943	4 017	3 933	3 845	4 148	3 857	4 124	4 747
Forsvar	1 891	2 114	600	598	416	500	570	621	441
Kommuneforvaltningen	27 057	24 427	5 380	5 789	6 310	6 948	5 989	6 601	7 379

Tabell A22. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2000-priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	261 191	251 728	57 909	65 622	60 653	67 544	60 539	60 997	61 793
Bygg og anlegg	118 003	113 253	28 262	27 598	28 210	29 183	26 716	27 522	29 046
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	32 330	26 597	7 155	6 446	6 143	6 853	6 520	7 236	6 920
Oljeutvinnings- plattform. borerigger og moduler	20 753	26 962	4 871	10 086	5 975	6 029	6 269	6 080	6 178
Skip og båter	13 527	7 949	1 067	1 933	1 640	3 308	3 836	1 578	1 205
Transportmidler	8 234	6 100	922	1 484	1 377	2 318	1 737	2 128	1 841
Maskiner og utstyr	68 344	70 867	15 632	18 074	17 307	19 853	15 461	16 454	16 602
Jordbruk og skogbruk	5 565	5 679	970	1 679	1 577	1 453	907	1 462	1 395
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1 793	1 188	215	398	310	264	446	447	257
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	51 890	56 651	12 288	17 581	12 801	13 981	13 510	15 046	15 559
Utvinning av råolje og naturgass	52 687	51 224	12 191	12 726	12 525	13 783	12 999	14 662	15 529
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-797	5 427	98	4 855	276	198	511	384	30
Bergverksdrift	848	307	31	89	79	107	77	100	72
Industri	20 315	22 307	4 133	5 621	5 565	6 988	3 812	4 944	4 036
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	5 145	4 257	775	1 054	904	1 523	969	962	815
Tekstil- og bekledningsindustri	195	71	7	13	18	33	56	27	19
Trelast- og trevareindustri	403	540	82	116	190	152	152	238	173
Treforedling	878	800	140	178	252	229	107	170	167
Forlag og grafisk industri	607	408	84	120	49	155	89	141	152
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri	1 774	2 377	426	642	599	711	371	623	365
Kjemiske råvarer	1 698	1 850	288	438	470	654	427	546	400
Metallindustri	3 595	6 042	1 146	1 592	1 667	1 637	631	853	941
Verkstedindustri	4 317	3 510	725	886	866	1 032	511	579	656
Bygging av skip og oljeplattformer	800	1 443	207	385	333	519	348	598	134
Møbelindustri og annen industri	902	1 010	253	198	216	343	151	207	212
Kraftforsyning	4 802	6 079	826	1 455	1 637	2 162	1 079	1 729	1 737
Vannforsyning	1 202	1 095	224	236	309	326	236	247	332
Bygge- og anleggsvirksomhet	3 910	3 844	960	1 011	905	968	1 189	1 042	1 026
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	9 946	10 400	2 779	2 851	2 457	2 313	2 465	2 637	3 590
Hotell- og restaurantvirksomhet	2 010	1 814	431	457	486	441	400	422	459
Rørtransport	2 150	1 088	172	146	396	375	788	959	613
Utenriks sjøfart	10 886	6 663	887	1 485	1 330	2 961	3 155	1 011	1 038
Transport ellers	11 855	8 372	1 148	1 991	1 959	3 273	2 524	2 907	2 067
Post og telekommunikasjon	10 540	7 631	2 362	1 364	1 863	2 041	1 841	1 041	1 417
Finansiell tjenesteyting	6 132	6 168	1 560	1 541	1 512	1 555	1 484	1 440	1 472
Boligtjenester (husholdninger)	49 475	47 395	12 455	11 659	11 420	11 861	11 612	10 685	10 647
Forretningsmessig tjenesteyting	22 860	19 426	5 513	4 819	4 860	4 234	3 842	2 840	3 287
Offentlig administrasjon og forsvar	15 958	18 335	4 291	4 660	4 512	4 872	4 152	4 721	5 085
Undervisning	8 128	8 399	2 269	2 143	1 941	2 046	2 536	2 424	2 167
Helse- og sosialtjenester	13 327	10 987	2 569	2 554	2 733	3 132	2 634	2 998	3 513
Andre sosiale og personlige tjenester	7 601	7 900	1 827	1 883	2 002	2 189	1 853	1 895	2 025
Fastlands-Norge	196 265	187 326	44 562	46 411	46 127	50 226	43 087	43 981	44 582

Offentlig forvaltningsvirksomhet	40 077	40 058	9 469	9 758	9 899	10 932	9 791	10 566	11 557
Statsforvaltningen	14 133	17 250	4 408	4 333	4 036	4 473	4 234	4 495	4 837
Sivil forvaltning	12 298	15 164	3 824	3 737	3 628	3 975	3 653	3 865	4 395
Forsvar	1 835	2 086	584	596	408	498	580	630	442
Kommuneforvaltningen	25 943	22 808	5 061	5 425	5 863	6 459	5 557	6 071	6 719

Tabell A23. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	-4,2	-3,6	-11,1	2,2	-5,1	-0,6	4,5	-7,0	1,9
Bygg og anlegg	0,6	-4,0	-3,0	-2,5	-3,6	-6,7	-5,5	-0,3	3,0
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	22,2	-17,7	-9,3	-13,3	-26,2	-21,1	-8,9	12,3	12,7
Oljeutvinnings- plattf. borerigger og moduler	-30,3	29,9	8,3	54,8	6,4	46,4	28,7	-39,7	3,4
Skip og båter	-38,8	-41,2	-80,9	-23,7	-18,5	-2,1	259,4	-18,4	-26,5
Transportmidler	-19,0	-25,9	-64,9	-36,9	-38,4	127,4	88,5	43,4	33,7
Maskiner og utstyr	2,0	3,7	1,8	5,8	5,2	2,0	-1,1	-9,0	-4,1
Jordbruk og skogbruk	-2,0	2,0	0,8	1,1	-0,0	6,4	-6,5	-12,9	-11,6
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-31,5	-33,8	-62,9	-5,4	-35,3	-15,7	107,2	12,1	-17,2
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	-12,1	9,2	2,3	26,8	-5,5	12,2	9,9	-14,4	21,5
Utvinning av råolje og naturgass.	-3,7	-2,8	3,7	-0,4	-5,4	-7,6	6,6	15,2	24,0
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	-63,0	349,2	-10,4	..	423,3	-92,1	-89,1
Bergverksdrift	20,4	-63,8	-83,0	-76,1	-53,2	-11,4	145,1	11,9	-9,2
Industri	13,3	9,8	12,1	16,5	10,0	3,6	-7,8	-12,1	-27,5
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	18,0	-17,3	-27,7	-24,3	-26,7	5,4	25,0	-8,7	-9,9
Tekstil- og bekledningsindustri	95,5	-63,5	-80,1	-73,6	-57,5	-50,1	650,9	101,5	10,4
Trelast- og trevareindustri	-26,1	33,8	22,2	22,0	50,3	32,2	85,6	105,1	-8,9
Treforedling	-10,3	-8,9	23,9	-19,9	9,9	-26,8	-23,6	-4,3	-33,7
Forlag og grafisk industri	-50,7	-32,8	-38,0	3,1	-63,4	-30,1	6,7	17,4	211,3
Oljeraffinerer, kjem. og mineralisk industri	-18,1	34,0	35,1	62,2	36,2	13,9	-12,9	-2,9	-39,0
Kjemiske råvarer.	-3,4	8,9	-8,0	5,0	20,9	13,0	48,2	24,6	-14,9
Metallindustri	77,6	68,1	149,1	133,2	83,1	6,2	-45,0	-46,4	-43,5
Verkstedindustri	23,9	-18,7	-14,5	-10,9	-27,9	-18,9	-29,5	-34,7	-24,2
Bygging av skip og oljeplattformer.	38,2	80,4	37,0	87,2	125,9	75,1	68,3	55,3	-59,8
Møbelindustri og annen industri	28,0	11,9	44,3	-21,4	5,8	26,5	-40,4	4,5	-1,7
Kraftforsyning	14,4	26,6	12,2	38,9	30,5	22,6	30,6	18,9	6,1
Vannforsyning	-4,2	-8,9	0,8	-6,7	-6,3	-17,8	5,1	5,0	7,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	-0,5	-1,7	-5,6	5,9	-0,6	-5,8	23,9	3,0	13,4
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-10,2	4,6	3,6	20,4	5,9	-10,2	-11,3	-7,5	46,1
Hotell- og restaurantvirksomhet	0,5	-9,7	-7,6	-8,5	-11,3	-11,2	-7,1	-7,6	-5,6
Rørtransport	210,6	-49,4	-63,0	-62,0	-35,8	-45,3	359,1	558,6	54,9
Utenriks sjøfart	-40,0	-38,8	-80,6	-26,4	-8,3	4,3	255,6	-31,9	-21,9
Transport ellers	-12,4	-29,4	-66,6	-38,3	-34,4	48,1	119,8	46,0	5,5
Post og telekommunikasjon	16,5	-27,6	-6,3	-50,5	-30,4	-21,0	-22,0	-23,7	-23,9
Finansiell tjenesteyting	2,3	0,6	0,8	3,9	0,0	-2,1	-4,9	-6,5	-2,6
Boligtjenester (husholdninger)	3,7	-4,2	0,8	-1,6	-6,6	-9,1	-6,8	-8,4	-6,8
Forretningsmessig tjenesteyting	-10,2	-15,0	-16,1	-16,7	-7,0	-19,7	-30,3	-41,1	-32,4
Offentlig administrasjon og forsvar.	5,7	14,9	2,8	28,5	20,6	10,3	-3,2	1,3	12,7
Undervisning	-3,2	3,3	4,3	3,5	1,3	4,1	11,8	13,1	11,6
Helse- og sosialtjenester	10,7	-17,6	-13,2	-14,3	-20,4	-20,8	2,5	17,4	28,5
Andre sosiale og personlige tjenester	-7,6	3,9	2,7	4,6	3,5	4,8	1,4	0,7	1,2
Fastlands-Norge	0,7	-4,6	-7,3	-3,3	-4,5	-3,3	-3,3	-5,2	-3,3

Offentlig forvaltningsvirksomhet	2,9	-0,0	-3,1	7,0	1,3	-4,3	3,4	8,3	16,7
Statsforvaltningen	-4,0	22,1	13,5	40,4	29,9	10,2	-4,0	3,7	19,9
Sivil forvaltning	-2,3	23,3	12,0	46,7	29,2	12,7	-4,5	3,4	21,2
Forsvar	-13,6	13,6	24,5	10,9	36,7	-6,2	-0,6	5,7	8,3
Kommuneforvaltningen	7,1	-12,1	-14,0	-10,0	-12,1	-12,3	9,8	11,9	14,6

**Tabell A24. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før**

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	3,6	-0,6	-0,2	-0,4	0,2	-1,9	-1,9	0,4	1,4
Bygg og anlegg	5,0	3,6	3,5	3,6	4,1	3,4	2,7	2,6	2,8
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	3,2	-2,9	-1,2	-4,0	-3,1	-3,7	-1,2	0,8	2,5
Oljeutvinnings- plattform, borerigger og moduler	5,4	-1,0	1,7	-2,3	0,9	-3,5	0,3	5,2	2,2
Skip og båter	7,6	-7,8	-1,3	-2,2	-7,6	-12,9	-22,1	-11,7	-0,7
Transportmidler	2,2	0,8	-7,8	15,4	-7,7	5,7	9,7	-1,8	24,5
Maskiner og utstyr	0,3	-5,7	-4,9	-5,6	-4,0	-7,9	-8,1	-5,3	-4,7
Jordbruk og skogbruk	2,2	-2,1	-1,2	-1,0	0,0	-6,4	-4,6	-1,5	-0,3
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	4,8	-0,1	0,3	-0,4	0,5	-0,2	-12,0	-7,8	-0,6
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	4,1	-1,8	0,0	-3,0	-0,9	-3,0	0,3	3,2	2,5
Utvinning av råolje og naturgass	3,9	-1,6	0,0	-3,1	-0,9	-2,1	0,3	3,3	2,6
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-12,3	16,3	1,4	-2,6	0,3	5,1	-1,0	3,9	1,6
Bergverksdrift	1,8	-4,8	-4,5	-4,0	-4,8	-4,0	-3,8	-2,1	-0,9
Industri	1,4	-3,2	-2,2	-3,1	-2,5	-4,7	-4,8	-2,3	-1,0
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	1,8	-3,2	-2,3	-2,1	-2,0	-4,7	-4,0	-2,0	-1,5
Tekstil- og bekledningsindustri	2,4	-6,9	-6,0	-8,8	-8,8	-5,4	5,2	-0,4	-2,3
Trelast- og trevareindustri	2,0	-1,2	-1,8	0,2	0,3	-3,9	-3,2	-5,5	-3,1
Treforedling	0,3	-3,6	-2,8	-4,6	-3,6	-4,2	-6,5	-3,2	-2,2
Forlag og grafisk industri	0,3	-4,1	-3,4	-0,4	-5,2	-7,0	-9,1	-9,6	-3,8
Oljeraffinerer, kjem. og mineralisk industri	0,9	-3,8	-3,9	-4,4	-4,0	-3,7	-4,5	-2,3	-0,7
Kjemiske råvarer	1,1	-3,7	-2,7	-4,2	-2,8	-4,4	-5,2	-1,0	-2,1
Metallindustri	1,8	-2,5	-0,3	-3,4	-3,1	-3,7	-5,4	1,0	3,7
Verkstedindustri	1,3	-3,7	-3,6	-3,0	-1,9	-6,1	-5,5	-3,2	-3,8
Bygging av skip og oljeplattformer	1,2	-4,7	-3,1	-4,1	-2,7	-7,2	-3,5	-4,4	-2,5
Møbelindustri og annen industri	1,8	-2,6	-2,2	-1,0	-1,4	-4,6	-3,9	-2,6	-2,6
Kraftforsyning	1,4	-4,8	-1,8	-2,7	-2,7	-9,0	-9,0	-6,5	-5,8
Vannforsyning	4,5	3,3	3,5	3,9	3,3	2,7	2,7	3,1	2,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,4	-3,0	-2,3	-1,1	-1,7	-7,0	-8,1	-3,2	-2,1
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	1,6	-3,0	-2,4	-1,5	-1,3	-7,6	-7,8	-5,7	-3,7
Hotell- og restaurantvirksomhet	2,1	-2,8	-1,2	-1,6	-2,0	-6,5	-5,8	-4,5	-4,2
Rørtransport	1,3	-2,5	-3,9	2,5	-2,9	-2,5	-0,9	-4,0	4,0
Utenriks sjøfart	6,5	-8,8	-3,9	-1,5	-8,2	-13,6	-20,2	-9,3	-2,4
Transport ellers	4,3	-1,7	-10,5	5,1	-5,8	3,0	5,7	-5,7	15,0
Post og telekommunikasjon	0,9	-5,0	-3,9	-3,8	-3,0	-9,2	-9,5	-6,7	-6,5
Finansiell tjenesteyting	2,7	-1,7	-1,5	-1,3	-1,2	-2,7	-3,1	-0,5	-0,1
Boligtjenester (husholdninger)	5,3	4,0	3,9	4,0	4,0	4,1	3,2	3,1	3,3
Forretningsmessig tjenesteyting	2,8	-0,8	-0,9	-1,3	1,4	-2,6	-2,0	-0,7	-0,5
Offentlig administrasjon og forsvar	3,9	2,0	1,4	1,7	2,4	2,5	0,4	1,4	1,5
Undervisning	4,1	0,9	1,1	0,3	1,5	0,8	0,5	1,1	2,0
Helse- og sosialtjenester	3,9	1,2	1,2	1,0	1,5	1,1	0,4	1,5	1,8
Andre sosiale og personlige tjenester	3,1	0,6	0,1	0,5	1,5	0,2	-1,0	0,2	0,9
Fastlands-Norge	3,4	0,1	0,1	0,5	0,7	-0,9	-1,1	-0,3	1,1

Offentlig forvaltningsvirksomhet	4,1	1,9	1,7	1,6	2,3	2,1	0,8	1,5	1,8
Statsforvaltningen	3,6	1,0	0,9	0,9	1,5	0,7	-0,2	1,0	1,6
Sivil forvaltning	3,7	1,4	1,4	1,1	1,8	1,1	0,5	1,4	1,9
Forsvar	3,0	-1,6	-2,4	-1,2	-0,9	-2,1	-4,4	-1,8	-2,1
Kommuneforvaltningen	4,3	2,7	2,3	2,3	3,0	3,1	1,4	1,9	2,0

Tabell A25. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Eksport i alt	697 597	630 472	154 853	162 977	153 200	159 443	163 940	154 647	156 078
Varer	533 532	474 347	117 476	123 373	113 112	120 387	127 222	113 978	113 683
Råolje og naturgass	301 613	264 842	62 423	68 379	64 328	69 712	76 334	61 225	64 597
Skip, nybygde	7 281	7 188	3 001	2 265	1 217	705	1 437	652	1 106
Skip, eldre	5 397	2 220	450	898	634	238	645	1 669	132
Oljeplattformer og moduler, nye	75	76	10	4	17	45	19	208	24
Oljeplattformer, eldre	3 164	99	8	21	28	42	15	21	39
Oljevirksomhet, diverse varer	138	128	29	35	22	42	43	44	43
Andre varer	215 864	199 794	51 555	51 771	46 866	49 603	48 729	50 159	47 741
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	9 286	8 743	1 978	2 255	2 070	2 440	2 118	2 367	2 070
Bergverksprodukter	3 060	2 678	636	653	683	706	627	659	693
Industriprodukter	202 217	185 925	48 450	48 421	43 235	45 820	45 497	46 937	44 488
Nærings- og nytelsesmidler	25 964	24 104	6 478	5 279	5 336	7 011	5 305	4 665	4 733
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 447	2 338	588	570	554	626	559	525	552
Trevarer	2 823	2 638	698	703	591	646	664	651	625
Treforedlingsprodukter	14 020	11 080	2 871	2 922	2 595	2 692	2 520	2 545	2 826
Grafiske produkter	582	576	151	138	140	147	142	159	139
Raffinerte oljeprodukter	26 329	22 352	5 586	6 238	5 243	5 285	7 366	7 111	5 772
Kjemiske råvarer mv.	18 318	15 985	4 049	4 091	3 968	3 877	3 950	4 517	4 300
Kjemiske og mineralske produkter	13 027	12 908	3 269	3 472	2 981	3 186	3 087	3 376	3 079
Metaller	38 900	33 863	9 148	9 254	7 894	7 567	8 755	9 809	9 401
Verkstedprodukter	55 156	55 783	14 473	14 644	12 996	13 671	12 085	12 697	12 193
Andre industriprodukter	4 651	4 298	1 139	1 110	937	1 112	1 064	882	868
Elektrisk kraft	1 301	2 448	491	442	878	637	487	196	490
Tjenester	164 065	156 125	37 377	39 604	40 088	39 056	36 718	40 669	42 395
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	79 356	70 485	17 279	17 826	17 480	17 900	16 633	18 323	18 815
Oljevirksomhet, diverse tjenester	875	891	217	223	213	238	240	219	243
Oljeborings tjenester mv.	5 097	6 172	1 431	1 634	1 721	1 386	1 427	1 351	1 408
Rørtransport	5 918	6 488	1 469	1 893	1 593	1 533	1 795	2 515	2 220
Reisetrafikk	18 619	18 275	3 852	5 037	5 600	3 786	3 631	5 031	5 885
Andre tjenester	54 200	53 814	13 129	12 991	13 481	14 213	12 992	13 230	13 824
Samferdsel	12 866	11 927	2 779	3 020	3 228	2 900	2 796	2 780	2 782
Finans- og forretningstjenester	32 581	33 332	8 332	7 902	8 050	9 048	8 157	8 337	8 745
Tjenester ellers	8 753	8 555	2 018	2 069	2 203	2 265	2 039	2 113	2 297

Tabell A26. Eksport. Faste 2000-priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Eksport i alt	713 743	709 868	175 854	180 632	172 536	180 845	175 363	175 454	168 739
Varer	560 507	558 309	139 104	142 588	133 693	142 925	139 776	138 550	130 048
Råolje og naturgass	322 590	323 206	78 397	81 686	78 046	85 077	80 492	78 491	74 893
Skip, nybygde	7 014	7 048	2 928	2 223	1 200	698	1 427	637	1 066
Skip, eldre	5 331	2 586	486	1 001	777	323	850	2 154	193
Oljeplattformer og moduler, nye	72	72	10	4	16	42	18	192	22
Oljeplattformer, eldre	3 164	99	8	21	28	42	15	21	27
Oljevirksomhet, diverse varer	135	136	30	38	22	45	43	48	45
Andre varer	222 201	225 163	57 246	57 616	53 604	56 697	56 930	57 007	53 802
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	10 691	11 084	2 446	2 802	2 631	3 205	2 779	3 292	3 199
Bergverksprodukter	3 104	2 741	616	667	737	720	645	711	691
Industriprodukter	207 700	209 888	53 899	53 789	49 638	52 562	53 388	52 909	49 716
Nærings- og nytelsesmidler	25 514	25 511	6 513	5 513	5 729	7 756	6 179	5 299	5 346
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 424	2 238	565	533	538	602	584	505	515
Trevarer	2 881	2 875	807	737	611	719	699	664	595
Treforedlingsprodukter	13 613	12 636	3 072	3 277	3 080	3 207	3 116	3 062	3 384
Grafiske produkter	519	496	136	111	129	120	158	145	137
Raffinerte oljeprodukter	29 190	29 256	8 167	7 775	7 035	6 279	7 932	8 046	6 596
Kjemiske råvarer mv.	18 767	18 212	4 488	4 562	4 549	4 612	4 693	5 037	4 892
Kjemiske og mineralske produkter	12 668	12 863	3 132	3 403	3 036	3 293	3 286	3 567	3 266
Metaller	41 066	40 957	10 546	10 979	9 900	9 532	10 955	11 688	10 694
Verkstedprodukter	56 442	60 504	15 346	15 792	14 079	15 288	14 736	14 026	13 477
Andre industriprodukter	4 617	4 339	1 127	1 108	952	1 153	1 052	870	814
Elektrisk kraft	706	1 451	285	358	597	210	119	95	196
Tjenester	153 236	151 558	36 750	38 044	38 844	37 920	35 587	36 904	38 691
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	70 716	68 322	17 336	16 899	16 749	17 338	16 285	16 294	16 580
Oljevirksomhet, diverse tjenester	842	848	209	212	202	224	227	202	223
Oljeboringsjenester mv.	5 066	7 066	1 450	1 822	2 085	1 709	1 646	1 584	1 578
Rørtransport	6 015	6 431	1 408	1 959	1 598	1 465	1 639	1 766	1 876
Reisetrafikk	18 317	17 755	3 778	4 889	5 433	3 655	3 465	4 791	5 592
Andre tjenester	52 279	51 136	12 569	12 262	12 776	13 529	12 325	12 266	12 843
Samferdsel	12 395	11 306	2 611	2 850	3 079	2 766	2 667	2 611	2 604
Finans- og forretningstjenester	31 422	31 865	8 029	7 473	7 656	8 707	7 786	7 731	8 153
Tjenester ellers	8 462	7 965	1 929	1 940	2 041	2 056	1 873	1 925	2 086

Tabell A27. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Eksport i alt	4,1	-0,5	-1,7	6,4	-1,6	-4,7	-0,3	-2,9	-2,2
Varer	5,5	-0,4	-1,5	8,3	-1,4	-6,0	0,5	-2,8	-2,7
Råolje og naturgass	5,2	0,2	-3,4	11,6	-3,3	-2,8	2,7	-3,9	-4,0
Skip, nybygde	20,9	0,5	139,3	-4,5	-57,5	8,6	-51,2	-71,3	-11,2
Skip, eldre	37,9	-51,5	-65,9	22,5	-49,3	-79,3	75,1	115,3	-75,2
Oljeplattformer og moduler, nye	-86,0	-0,2	230,0	98,8	-68,9	176,8	86,0	..	36,5
Oljeplattformer, eldre	-96,9	-27,3	-41,7	55,6	-98,6	87,5	-	-3,6
Oljevirksomhet, diverse varer	2,8	0,8	-20,3	19,4	-46,4	92,2	44,8	26,0	99,9
Andre varer	3,7	1,3	-0,2	4,3	6,3	-4,2	-0,6	-1,1	0,4
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	-1,8	3,7	-9,4	5,3	8,8	10,1	13,6	17,5	21,6
Bergverksprodukter	17,4	-11,7	-1,8	-2,6	-11,8	-24,7	4,7	6,6	-6,3
Industriprodukter	4,6	1,1	0,0	3,8	5,6	-4,4	-0,9	-1,6	0,2
Nærings- og nytelsesmidler	2,3	-0,0	-10,2	-4,3	13,4	4,1	-5,1	-3,9	-6,7
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-1,1	-7,7	-10,1	-8,4	-10,9	-1,3	3,4	-5,2	-4,3
Trevarer	-8,6	-0,2	11,5	-0,7	-8,3	-3,8	-13,5	-9,9	-2,7
Treforedlingsprodukter	2,8	-7,2	-18,1	-2,2	-5,2	-1,6	1,4	-6,6	9,9
Grafiske produkter	-23,7	-4,5	-16,3	6,3	19,7	-17,0	16,8	31,6	5,8
Raffinerte oljeprodukter	-2,2	0,2	5,2	8,9	2,2	-15,2	-2,9	3,5	-6,2
Kjemiske råvarer mv.	8,0	-3,0	-12,2	-7,5	3,2	6,8	4,6	10,4	7,5
Kjemiske og mineralske produkter	3,2	1,5	-7,7	5,9	8,0	1,3	4,9	4,8	7,6
Metaller	-0,8	-0,3	-1,1	2,1	0,6	-2,8	3,9	6,5	8,0
Verkstedprodukter	15,5	7,2	15,7	12,1	14,2	-8,8	-4,0	-11,2	-4,3
Andre industriprodukter	4,2	-6,0	-3,1	-5,2	-11,6	-4,6	-6,6	-21,4	-14,5
Elektrisk kraft	-65,0	105,5	67,9	359,2	377,5	-36,9	-58,5	-73,5	-67,2
Tjenester	-1,0	-1,1	-2,2	-0,0	-2,4	0,3	-3,2	-3,0	-0,4
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	2,2	-3,4	-1,4	-3,6	-5,8	-2,7	-6,1	-3,6	-1,0
Oljevirksomhet, diverse tjenester	47,5	0,7	-0,5	7,1	-4,0	0,5	8,3	-4,9	10,3
Oljeborings-tjenester mv.	-7,5	39,5	4,9	50,2	91,6	23,6	13,5	-13,0	-24,3
Rørtransport	7,9	6,9	-10,0	39,5	2,2	-1,2	16,4	-9,8	17,3
Reisetrafikk	-3,8	-3,1	-6,0	1,3	-4,6	-3,1	-8,3	-2,0	2,9
Andre tjenester	-4,8	-2,2	-1,9	-4,8	-5,1	3,0	-1,9	0,0	0,5
Samferdsel	10,4	-8,8	-16,0	-10,6	-4,3	-4,0	2,1	-8,4	-15,4
Finans- og forretningstjenester	-14,4	1,4	3,1	-4,1	-1,6	8,0	-3,0	3,5	6,5
Tjenester ellers	21,1	-5,9	0,6	2,5	-17,1	-6,1	-2,9	-0,8	2,2

Tabell A28. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Eksport i alt	-2,3	-9,1	-12,6	-13,1	-9,9	-0,6	6,2	-2,3	4,2
Varer	-4,8	-10,7	-14,3	-15,3	-12,2	-1,0	7,8	-4,9	3,3
Råolje og naturgass	-6,5	-12,4	-18,6	-19,2	-14,3	4,2	19,1	-6,8	4,6
Skip, nybygde	3,8	-1,8	-0,9	-2,5	-2,1	-1,8	-1,8	0,5	2,3
Skip, eldre	1,2	-15,2	-14,6	-17,7	-16,5	-21,5	-18,2	-13,7	-16,1
Oljeplattformer og moduler, nye	4,1	1,5	1,0	0,6	1,3	1,6	2,2	3,3	3,4
Oljeplattformer, eldre	-	-	-	-	-	-	-	-	44,4
Oljevirksomhet, diverse varer	2,5	-7,9	-4,2	-11,2	-4,5	-8,9	2,4	-0,2	-2,2
Andre varer	-2,9	-8,7	-9,2	-10,1	-9,1	-6,2	-5,0	-2,1	1,5
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	-13,1	-9,2	-11,5	-10,8	-10,4	-3,4	-5,7	-10,6	-17,8
Bergverksprodukter	-1,4	-0,9	4,0	-5,1	-4,8	2,1	-5,9	-5,3	8,3
Industriprodukter	-2,6	-9,0	-9,5	-10,2	-9,6	-6,8	-5,2	-1,5	2,7
Nærings- og nytelsesmidler	1,8	-7,2	-1,4	-3,3	-7,5	-14,3	-13,7	-8,1	-5,0
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	0,9	3,5	4,0	4,8	5,3	0,2	-8,1	-2,9	4,1
Trevarer	-2,0	-6,4	-14,4	-3,6	-1,9	-4,2	9,9	2,8	8,6
Treforedlingsprodukter	3,0	-14,9	-13,9	-14,9	-16,6	-13,1	-13,5	-6,8	-0,9
Grafiske produkter	12,1	3,6	4,3	-3,1	-10,7	23,0	-19,5	-12,4	-6,2
Raffinerte oljeprodukter	-9,8	-15,3	-24,7	-23,7	-17,7	12,4	35,8	10,2	17,4
Kjemiske råvarer mv.	-2,4	-10,1	-9,7	-10,9	-8,8	-10,0	-6,7	0,0	0,8
Kjemiske og mineralske produkter	2,8	-2,4	3,1	-1,1	-6,5	-5,5	-10,0	-7,2	-4,0
Metaller	-5,3	-12,7	-13,3	-13,3	-15,2	-8,7	-7,9	-0,4	10,2
Verkstedprodukter	-2,3	-5,7	-4,6	-6,1	-4,0	-7,9	-13,0	-2,4	-2,0
Andre industriprodukter	0,7	-1,7	-2,3	0,4	-1,3	-3,4	0,1	1,2	8,4
Elektrisk kraft	84,3	-8,4	-11,9	-39,5	-16,0	70,9	138,9	67,5	70,4
Tjenester	7,1	-3,8	-6,9	-4,9	-2,8	-0,4	1,4	5,9	6,2
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	12,2	-8,1	-14,9	-9,5	-5,6	-1,6	2,5	6,6	8,7
Oljevirksomhet, diverse tjenester	3,9	1,1	1,0	0,6	1,3	1,6	2,2	3,3	3,4
Oljeboringstjenester mv.	0,6	-13,2	-1,3	-12,2	-17,7	-19,0	-12,2	-4,9	8,1
Rørtransport	-1,6	2,5	-1,7	-6,7	0,9	23,2	5,0	47,4	18,8
Reisetrafikk	1,6	1,3	0,5	-0,0	2,0	2,5	2,8	1,9	2,1
Andre tjenester	3,7	1,5	2,1	2,0	1,6	0,4	0,9	1,8	2,0
Samferdsel	3,8	1,6	5,0	1,8	0,9	-1,1	-1,5	0,5	1,9
Finans- og forretningstjenester	3,7	0,9	1,0	1,7	1,2	-0,2	1,0	2,0	2,0
Tjenester ellers	3,4	3,8	2,8	3,5	3,8	5,3	4,1	2,9	2,0

Tabell A29. Import. Løpende priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Import i alt	435 270	415 063	97 796	108 350	103 708	105 209	101 533	105 027	109 790
Varer	299 492	283 593	67 855	75 643	66 575	73 520	72 006	71 436	69 780
Skip, nybygde og eldre	11 663	4 011	424	1 552	813	1 222	2 469	1 610	321
Oljeplattform og moduler, nybygde og eldre . . .	1 161	4 841	95	4 702	12	32	148	54	26
Oljevirkosomhet, diverse varer	2 681	1 895	292	268	584	751	510	588	679
Andre varer.	283 987	272 846	67 044	69 121	65 166	71 515	68 879	69 184	68 754
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske.	9 151	8 726	2 775	2 142	1 629	2 180	2 328	2 145	1 810
Råolje.	1 598	810	134	202	296	178	478	43	61
Bergverksprodukter	3 559	2 858	764	818	623	653	631	704	698
Industriprodukter	267 634	259 220	63 060	65 804	62 577	67 779	63 698	65 336	65 739
Nærings- og nytelsesmidler.	14 717	14 569	3 319	3 616	3 852	3 782	3 374	3 608	4 279
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	18 478	18 005	4 993	3 663	5 293	4 056	4 878	3 712	5 568
Trevarer	6 025	5 921	1 370	1 584	1 436	1 531	1 503	1 656	1 536
Treforedlingsprodukter	7 022	6 522	1 687	1 649	1 570	1 616	1 643	1 623	1 622
Grafiske produkter	3 712	3 569	903	786	894	986	852	778	903
Raffinerte oljeprodukter.	16 048	15 152	3 557	3 961	3 795	3 839	4 181	3 908	3 921
Kjemiske råvarer mv.	11 481	9 981	2 489	2 729	2 387	2 376	2 497	2 683	2 660
Kjemiske og mineralske produkter	29 237	29 522	7 072	7 825	7 049	7 576	7 518	7 663	7 805
Metaller.	24 861	22 934	5 500	6 398	4 991	6 045	5 435	6 453	5 573
Verkstedprodukter	105 267	101 485	24 884	25 813	23 990	26 798	25 133	26 013	24 889
Andre industriprodukter.	10 567	11 066	2 631	2 626	2 528	3 281	2 623	2 689	2 722
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	20 219	20 494	4 655	5 154	4 792	5 893	4 061	4 550	4 261
Elektrisk kraft	2 045	1 232	311	155	41	725	1 744	956	446
Tjenester	135 778	131 470	29 941	32 707	37 133	31 689	29 527	33 591	40 010
Driftsutgifter ekskl. bunkers, skipsfart	32 649	31 802	8 056	8 471	7 657	7 618	7 227	8 394	9 221
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	6 484	7 869	1 462	2 069	2 155	2 183	1 514	1 709	1 532
Driftsutgifter ekskl. bunkers, oljeboring	1 832	2 144	415	554	569	606	359	311	331
Reisetrafikk.	39 535	40 034	7 427	9 638	14 399	8 570	8 317	10 830	16 517
Andre tjenester.	55 278	49 621	12 581	11 975	12 353	12 712	12 110	12 347	12 409
Samferdsel.	5 821	6 023	1 457	1 492	1 731	1 343	1 266	1 263	1 442
Finans- og forretningstjenester	30 450	26 291	6 966	6 118	6 493	6 714	6 898	6 471	6 338
Tjenester ellers	19 007	17 307	4 158	4 365	4 129	4 655	3 946	4 613	4 629

Tabell A30. Import. Faste 2000-priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Import i alt	435 146	442 534	101 997	114 213	111 251	115 073	110 000	111 165	112 248
Varer	299 077	308 336	71 809	81 585	72 833	82 108	79 671	78 642	74 656
Skip, nybygde og eldre	10 724	4 464	398	1 592	969	1 505	3 221	2 114	387
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	1 066	4 909	86	4 768	15	40	194	71	31
Oljevirkosomhet, diverse varer	2 575	1 798	282	255	554	706	482	542	623
Andre varer.	284 712	297 165	71 043	74 970	71 295	79 856	75 775	75 915	73 614
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske.	8 863	8 693	2 484	2 164	1 800	2 246	2 378	2 233	1 893
Råolje.	1 852	1 021	184	236	366	234	635	58	76
Bergverksprodukter	3 746	3 226	785	925	755	761	854	865	756
Industriprodukter	268 951	283 603	67 363	71 497	68 343	76 400	71 339	72 241	70 665
Nærings- og nytelsesmidler.	14 518	14 795	3 255	3 690	3 985	3 864	3 548	3 711	4 323
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	18 528	19 787	5 176	4 248	5 820	4 543	5 643	4 529	6 053
Trevarer	6 321	6 468	1 538	1 758	1 550	1 622	1 648	1 745	1 583
Treforedlingsprodukter	7 170	7 044	1 740	1 790	1 708	1 806	1 815	1 714	1 714
Grafiske produkter	4 091	4 236	1 000	950	1 110	1 177	1 046	945	1 144
Raffinerte oljeprodukter.	17 597	19 341	4 955	4 824	4 854	4 708	4 472	5 085	4 561
Kjemiske råvarer mv.	10 957	10 600	2 639	2 861	2 626	2 474	2 595	2 673	2 610
Kjemiske og mineralske produkter	27 878	29 348	7 006	7 735	6 885	7 722	7 634	7 720	7 326
Metaller.	25 490	27 672	6 451	7 428	6 186	7 607	6 810	7 474	6 224
Verkstedprodukter	106 601	112 876	26 594	28 206	26 368	31 708	29 413	29 308	27 940
Andre industriprodukter.	10 608	11 582	2 649	2 868	2 597	3 467	2 854	3 033	2 982
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	19 192	19 853	4 360	5 137	4 655	5 701	3 861	4 304	4 205
Elektrisk kraft	1 300	622	228	149	31	215	568	517	225
Tjenester.	136 068	134 198	30 188	32 628	38 417	32 965	30 329	32 524	37 592
Driftsutgifter ekskl. bunkers, skipsfart	34 731	33 555	8 514	8 300	8 226	8 515	7 998	8 003	8 143
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	6 240	7 480	1 411	1 970	2 045	2 053	1 430	1 576	1 406
Driftsutgifter ekskl. bunkers, oljeboring	1 787	2 160	408	557	574	620	365	314	328
Reisetrafikk.	40 030	42 642	7 615	10 191	15 563	9 274	8 710	10 767	15 885
Andre tjenester.	53 281	48 361	12 240	11 610	12 009	12 503	11 825	11 864	11 830
Samferdsel.	5 358	5 409	1 238	1 326	1 591	1 254	1 168	1 158	1 302
Finans- og forretningstjenester	29 358	26 126	6 960	6 042	6 411	6 713	6 843	6 271	6 137
Tjenester ellers	18 564	16 826	4 041	4 242	4 006	4 536	3 814	4 435	4 391

Tabell A31. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Import i alt	0,9	1,7	-4,5	6,8	1,6	2,8	7,8	-2,7	0,9
Varer	-1,3	3,1	-4,2	11,7	1,5	3,5	10,9	-3,6	2,5
Skip, nybygde og eldre	-42,6	-58,4	-90,5	-15,3	-65,8	-17,8	709,8	32,8	-60,1
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre . .	-79,8	360,3	267,9	..	-86,1	-95,5	124,0	-98,5	116,3
Oljevirkosomhet, diverse varer	8,6	-30,2	-38,9	24,5	-3,9	-47,0	71,0	112,4	12,5
Andre varer.	2,9	4,4	1,0	5,8	4,5	6,1	6,7	1,3	3,3
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske. . . .	1,3	-1,9	2,8	-8,2	-0,9	-1,2	-4,2	3,2	5,2
Råolje.	2,5	-44,9	-55,9	-41,2	5,5	-65,8	244,8	-75,5	-79,3
Bergverksprodukter	3,2	-13,9	-30,7	3,9	-9,9	-14,1	8,8	-6,5	0,1
Industriprodukter	2,6	5,4	2,0	7,1	5,3	7,3	5,9	1,0	3,4
Nærings- og nytelsesmidler.	5,7	1,9	-0,8	2,9	2,4	2,7	9,0	0,5	8,5
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-1,6	6,8	1,1	9,4	8,5	9,1	9,0	6,6	4,0
Trevarer	9,7	2,3	2,1	10,7	1,8	-4,8	7,2	-0,8	2,1
Treforedlingsprodukter	-6,8	-1,8	-9,9	6,7	-1,1	-1,5	4,3	-4,2	0,3
Grafiske produkter	1,8	3,6	-1,6	4,4	16,7	-3,0	4,6	-0,5	3,1
Raffinerte oljeprodukter.	3,5	9,9	18,8	14,6	9,4	-1,5	-9,7	5,4	-6,0
Kjemiske råvarer mv.	-1,4	-3,3	2,3	-6,4	-8,6	1,1	-1,7	-6,6	-0,6
Kjemiske og mineralske produkter	-1,5	5,3	2,9	7,1	-0,2	11,1	9,0	-0,2	6,4
Metaller.	2,2	8,6	6,8	10,3	0,0	16,5	5,6	0,6	0,6
Verkstedprodukter	4,0	5,9	1,2	7,8	7,9	6,7	10,6	3,9	6,0
Andre industriprodukter.	1,9	9,2	3,9	12,7	4,0	14,9	7,7	5,8	14,8
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod. . . .	7,2	3,4	-9,0	-0,8	12,7	11,9	-11,4	-16,2	-9,7
Elektrisk kraft	626,3	-52,2	-26,3	-68,3	-90,9	14,9	149,5	247,7	637,6
Tjenester	6,0	-1,4	-5,0	-3,9	1,9	1,1	0,5	-0,3	-2,1
Driftsutgifter ekskl. bunkers, skipsfart	2,2	-3,4	-1,4	-3,6	-5,8	-2,7	-6,1	-3,6	-1,0
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	12,8	19,9	-12,3	26,5	56,8	16,1	1,4	-20,0	-31,2
Driftsutgifter ekskl. bunkers, oljeboring	19,9	20,8	-8,6	23,7	62,5	15,5	-10,7	-43,6	-42,8
Reisetrafikk.	-1,1	6,5	-0,5	4,0	9,4	11,0	14,4	5,7	2,1
Andre tjenester.	13,6	-9,2	-8,9	-14,3	-8,3	-5,4	-3,4	2,2	-1,5
Samferdsel.	5,8	1,0	-10,6	-4,9	22,7	-2,2	-5,7	-12,7	-18,2
Finans- og forretningstjenester	17,5	-11,0	-8,0	-19,3	-11,6	-4,9	-1,7	3,8	-4,3
Tjenester ellers	10,2	-9,4	-9,8	-9,1	-11,9	-6,9	-5,6	4,6	9,6

Tabell A32. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Import i alt	0,0	-6,2	-6,5	-6,6	-5,9	-5,8	-3,7	-0,4	4,9
Varer	0,1	-8,2	-8,9	-8,9	-7,8	-6,8	-4,4	-2,0	2,3
Skip, nybygde og eldre	8,8	-17,4	-3,8	-14,6	-20,3	-21,9	-28,1	-21,9	-1,0
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre . .	8,9	-9,4	-0,7	-13,7	-26,0	-25,7	-30,5	-22,9	0,2
Oljevirkosomhet, diverse varer	4,1	1,2	1,0	0,6	1,3	1,6	2,2	3,3	3,4
Andre varer.	-0,3	-7,9	-8,6	-9,1	-7,6	-6,4	-3,7	-1,2	2,2
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske. . . .	3,2	-2,8	3,7	0,4	-10,2	-7,8	-12,4	-3,0	5,6
Råolje.	-13,7	-8,1	-18,3	-14,6	-14,5	5,0	3,5	-13,2	-0,2
Bergverksprodukter	-5,0	-6,7	1,1	-9,7	-13,4	-4,7	-24,1	-8,0	11,9
Industriprodukter	-0,5	-8,1	-9,1	-9,0	-7,2	-7,1	-4,6	-1,7	1,6
Nærings- og nytelsesmidler.	1,4	-2,9	0,8	-1,9	-3,6	-6,1	-6,7	-0,8	2,4
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-0,3	-8,8	-4,0	-10,1	-10,4	-10,7	-10,4	-4,9	1,1
Trevarer	-4,7	-4,0	-9,0	-6,8	-2,5	2,6	2,4	5,4	4,7
Treforedlingsprodukter	-2,1	-5,5	-1,9	-7,4	-4,7	-7,8	-6,6	2,8	3,0
Grafiske produkter	-9,3	-7,2	-3,1	-8,2	-13,1	-4,3	-9,8	-0,5	-2,0
Raffinerte oljeprodukter.	-8,8	-14,1	-24,7	-16,6	-17,4	4,5	30,2	-6,4	10,0
Kjemiske råvarer mv.	4,8	-10,1	-16,2	-9,4	-8,9	-5,6	2,0	5,2	12,1
Kjemiske og mineralske produkter	4,9	-4,1	-6,3	-0,0	-0,0	-9,5	-2,4	-1,9	4,1
Metaller.	-2,5	-15,0	-16,3	-18,0	-15,4	-9,4	-6,4	0,2	11,0
Verkstedprodukter	-1,3	-9,0	-9,3	-9,6	-7,6	-9,1	-8,7	-3,0	-2,1
Andre industriprodukter.	-0,4	-4,1	0,3	-7,7	-0,2	-7,4	-7,5	-3,2	-6,2
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod. . . .	5,4	-2,0	-3,4	-3,7	1,4	-1,4	-1,5	5,3	-1,6
Elektrisk kraft	57,3	26,0	-18,8	-37,9	-6,0	143,6	124,8	77,4	47,5
Tjenester	-0,2	-1,8	-0,6	-0,9	-2,3	-3,3	-1,8	3,0	10,1
Driftsutgifter ekskl. bunkers, skipsfart	-6,0	0,8	0,2	4,5	0,9	-2,4	-4,5	2,8	21,7
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	3,9	1,2	1,0	0,6	1,3	1,6	2,2	3,3	3,4
Driftsutgifter ekskl. bunkers, oljeboring	2,5	-3,2	-0,7	-3,1	-3,5	-4,6	-3,2	-0,4	1,8
Reisetrafikk.	-1,2	-4,9	-2,9	-5,0	-5,6	-5,4	-2,1	6,4	12,4
Andre tjenester.	3,7	-1,1	0,4	-1,0	-0,9	-2,9	-0,4	0,9	2,0
Samferdsel.	8,6	2,5	13,2	1,9	2,2	-6,0	-7,9	-3,1	1,8
Finans- og forretningstjenester	3,7	-3,0	-2,7	-2,6	-2,6	-4,0	0,7	1,9	2,0
Tjenester ellers	2,4	0,5	1,8	0,2	0,4	-0,4	0,6	1,1	2,3

Tabell A33. Driftsregnskapet overfor utlandet. Løpende priser. Millioner kroner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Eksport i alt	697 597	630 472	154 853	162 977	153 200	159 443	163 940	154 647	156 078
Varer	533 532	474 347	117 476	123 373	113 112	120 387	127 222	113 978	113 683
Tjenester	164 065	156 125	37 377	39 604	40 088	39 056	36 718	40 669	42 395
Import i alt	435 270	415 063	97 796	108 350	103 708	105 209	101 533	105 027	109 790
Varer	299 492	283 593	67 855	75 643	66 575	73 520	72 006	71 436	69 780
Tjenester	135 778	131 470	29 941	32 707	37 133	31 689	29 527	33 591	40 010
Eksportoverskudd	262 327	215 409	57 057	54 627	49 492	54 234	62 407	49 620	46 287
Inntekter	81 712	86 814	22 445	22 382	19 623	22 364	19 830	22 037	19 932
Lønn	2 280	2 400	600	600	600	600	600	600	600
Renteinntekter	51 719	55 270	15 054	13 571	12 033	14 612	14 196	12 638	12 759
Aksjeutbytte mv.	7 682	8 338	1 507	3 367	1 670	1 794	1 337	5 149	2 321
Reinvestert fortjeneste	6 781	7 714	1 969	1 608	2 123	2 014	678	678	678
Løpende overføringer	13 250	13 092	3 315	3 236	3 197	3 344	3 019	2 972	3 574
Utgifter	105 523	101 598	24 528	25 041	22 631	29 398	26 765	27 805	15 206
Lønn	6 205	6 128	1 475	1 531	1 459	1 663	1 392	1 524	1 615
Renteutgifter	47 711	41 648	11 159	9 172	9 065	12 252	9 745	10 811	6 198
Aksjeutbytte mv.	28 650	21 386	10 769	5 756	4 383	478	8 301	8 668	863
Reinvestert fortjeneste	-5 379	714	-5 618	960	760	4 612	-861	-861	-861
Løpende offentlige overføringer	11 016	12 979	2 094	2 843	2 465	5 577	2 795	2 502	2 508
Andre løpende overføringer	17 320	18 743	4 649	4 779	4 499	4 816	5 393	5 161	4 883
Overskudd på rente og stønadsbalansen	-23 811	-14 784	-2 083	-2 659	-3 008	-7 034	-6 935	-5 768	4 726
Overskudd på driftsbalansen	238 516	200 625	54 974	51 968	46 484	47 200	55 472	43 852	51 013
Kapitaloverføringer til utlandet, netto	840	462	-870	220	532	580	-780	718	139
Anskaffelser av patenter, lisenser mv, netto	-25	-27	-2	-9	-13	-3	-1	-1	6
Netto finansinvesteringer	237 701	200 190	55 846	51 757	45 965	46 623	56 253	43 135	50 868

Tabell A34. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
I alt	2 315,7	2 321,3	2 315,2	2 334,9	2 331,7	2 303,2	2 298,2	2 308,6	2 310,3
Jordbruk og skogbruk	72,6	70,4	70,7	70,7	70,4	69,8	67,9	67,8	69,2
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	16,0	16,5	15,0	17,3	18,3	15,6	14,1	15,2	14,7
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	22,9	23,7	23,6	23,8	24,2	23,2	22,9	23,2	23,7
Utvinning av råolje og naturgass	15,4	15,7	15,6	15,7	16,0	15,5	15,4	15,4	15,6
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	7,5	8,0	7,9	8,1	8,2	7,7	7,5	7,8	8,1
Bergverksdrift	3,9	3,9	3,8	4,0	4,0	3,8	3,6	3,7	3,8
Industri	296,8	293,4	295,0	298,5	292,9	287,4	282,7	281,1	278,8
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	53,8	53,6	52,7	53,3	54,2	54,0	52,0	52,0	53,0
Tekstil- og bekledningsindustri	7,9	7,4	7,6	8,0	7,1	6,8	7,1	7,0	6,6
Trelast- og trevareindustri	16,0	15,7	15,7	15,9	15,7	15,5	15,3	15,7	15,3
Treforedling	9,9	9,1	9,6	9,5	8,7	8,5	8,8	8,6	8,6
Forlag og grafisk industri	38,0	36,8	38,0	36,9	36,8	35,5	36,0	35,4	35,2
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri	22,3	22,4	21,9	23,2	22,5	21,9	21,2	22,1	21,7
Kjemiske råvarer	8,2	8,0	8,0	7,9	7,9	8,2	7,5	7,9	7,7
Metallindustri	14,4	13,8	14,2	14,1	13,6	13,4	13,4	13,9	13,5
Verkstedindustri	77,4	77,2	77,6	79,0	76,9	75,4	74,6	73,3	72,6
Bygging av skip og oljeplattformer	34,1	35,1	34,6	35,5	35,9	34,4	33,0	31,6	31,9
Møbelindustri og annen industri	14,8	14,4	15,0	15,1	13,7	13,8	13,9	13,6	12,7
Kraftforsyning	15,9	15,3	15,4	15,3	15,8	14,8	15,0	14,9	15,4
Vannforsyning	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	135,8	138,2	134,5	138,9	140,9	138,4	135,2	138,0	138,9
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	324,6	328,3	325,2	332,0	330,5	325,6	331,5	336,1	338,6
Hotell- og restaurantvirksomhet	67,7	67,8	67,7	68,3	68,5	66,9	66,5	67,8	68,8
Rørtransport	0,7	0,7	0,4	0,8	0,9	0,8	0,4	0,7	0,8
Utenriks sjøfart	43,1	43,8	43,9	43,5	44,3	43,4	43,1	42,1	42,4
Transport ellers	109,9	109,4	109,7	109,2	109,6	108,9	106,3	105,7	108,7
Post og telekommunikasjon	44,7	42,9	43,5	43,2	42,5	42,3	42,4	42,6	40,7
Finansiell tjenesteyting	48,3	48,3	48,4	48,1	48,4	48,3	47,5	47,8	47,3
Boligtjenester (husholdninger)	1,2	1,2	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,1	1,2
Forretningsmessig tjenesteyting	237,6	236,0	237,5	238,1	235,2	233,4	236,0	237,7	235,0
Offentlig administrasjon og forsvar	158,3	154,9	156,9	154,4	154,1	154,3	154,9	152,7	153,2
Undervisning	180,9	178,5	180,0	180,7	177,5	176,1	179,5	180,5	174,1
Helse- og sosialtjenester	443,9	455,3	451,7	453,5	459,1	456,6	457,1	457,5	460,8
Andre sosiale og personlige tjenester	89,5	91,4	89,8	92,2	92,3	91,3	88,9	90,9	92,9
Fastlands-Norge	2 249,0	2 253,1	2 247,3	2 266,8	2 262,3	2 235,9	2 231,8	2 242,6	2 243,4

Offentlig forvaltningsvirksomhet	721,7	724,5	724,8	725,8	724,9	722,5	720,4	719,8	716,6
Statsforvaltningen	157,5	266,7	268,2	266,7	268,1	263,9	262,9	263,4	264,2
Sivil forvaltning	120,8	231,5	232,3	231,3	233,0	229,3	228,5	228,9	229,5
Forsvar	36,6	35,2	35,9	35,4	35,1	34,6	34,3	34,5	34,7
Kommuneforvaltningen	564,2	457,8	456,6	459,1	456,8	458,6	457,6	456,4	452,4

Tabell A35. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
I alt	0,5	0,2	0,6	0,6	0,3	-0,5	-0,7	-1,1	-0,9
Jordbruk og skogbruk	-5,3	-3,0	-2,5	-1,2	-4,1	-4,1	-4,0	-4,0	-1,8
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-4,0	3,4	-2,6	0,8	10,9	4,0	-6,0	-12,0	-19,2
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	-0,0	3,4	3,3	3,2	4,5	2,7	-2,8	-2,9	-2,2
Utvinning av råolje og naturgass	-2,0	1,9	2,1	2,9	2,6	-0,1	-1,2	-2,0	-2,6
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	4,2	6,7	5,8	3,8	8,6	8,8	-5,9	-4,7	-1,6
Bergverksdrift	-1,4	-0,5	-0,9	1,2	0,2	-2,6	-4,0	-5,8	-3,5
Industri	-1,4	-1,2	-0,0	-0,4	-1,6	-2,5	-4,2	-5,8	-4,8
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-1,7	-0,5	1,6	-1,7	-1,6	-0,1	-1,3	-2,4	-2,2
Tekstil- og bekledningsindustri	-3,0	-6,5	-7,5	-1,8	-7,4	-9,7	-7,1	-13,2	-7,3
Trelast- og trevareindustri	1,1	-1,6	-4,1	2,5	-3,0	-1,6	-2,4	-1,8	-2,7
Treforedling	0,4	-8,0	-4,3	-7,0	-9,6	-11,2	-9,2	-9,4	-1,2
Forlag og grafisk industri	-1,7	-3,1	-0,4	-3,5	-3,7	-4,8	-5,4	-4,2	-4,6
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	-4,4	0,4	0,4	0,3	0,7	0,2	-3,0	-4,5	-3,2
Kjemiske råvarer	1,2	-2,7	-2,8	-4,8	-4,0	0,9	-5,4	0,2	-1,7
Metallindustri	-3,8	-4,3	-3,4	-4,6	-3,9	-5,4	-6,2	-1,4	-0,6
Verkstedindustri	-0,2	-0,3	0,7	1,7	-0,4	-3,2	-3,9	-7,1	-5,6
Bygging av skip og oljeplattformer	-0,4	3,0	4,2	4,3	3,8	0,0	-4,8	-11,2	-11,2
Møbelindustri og annen industri	-4,8	-3,1	-2,1	-1,1	-5,9	-3,4	-7,0	-9,4	-7,0
Kraftforsyning	-5,1	-3,8	-5,7	-4,4	-2,0	-3,2	-2,6	-2,6	-2,2
Vannforsyning	36,1	-2,2	-1,3	-2,8	-2,7	-2,0	0,8	0,9	1,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	2,2	1,8	2,5	1,5	2,3	0,7	0,6	-0,7	-1,5
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-0,7	1,2	-0,5	1,3	2,9	0,9	1,9	1,2	2,5
Hotell- og restaurantvirksomhet	0,7	0,2	0,2	-1,8	1,2	1,3	-1,7	-0,7	0,5
Rørtransport	-7,4	3,3	-7,5	-7,5	38,8	-7,5	-7,5	-7,5	-7,5
Utenriks sjøfart	-1,4	1,5	1,4	2,5	1,1	1,1	-1,8	-3,3	-4,3
Transport ellers	-0,5	-0,5	0,9	-0,9	-1,8	-0,2	-3,1	-3,3	-0,9
Post og telekommunikasjon	-0,7	-4,0	-4,8	-4,7	-4,1	-2,5	-2,6	-1,5	-4,1
Finansiell tjenesteyting	0,0	0,1	0,9	1,2	-0,9	-0,9	-1,9	-0,8	-2,3
Boligtjenester (husholdninger)	-3,4	-3,1	-5,4	-6,3	-2,3	2,0	2,7	0,3	3,5
Forretningsmessig tjenesteyting	4,9	-0,7	1,3	0,2	-2,1	-1,9	-0,6	-0,2	-0,1
Offentlig administrasjon og forsvar	-1,0	-2,1	-1,4	-1,9	-2,4	-2,8	-1,3	-1,1	-0,6
Undervisning	1,4	-1,3	-0,6	0,4	-1,1	-3,9	-0,3	-0,1	-1,9
Helse- og sosialtjenester	2,5	2,6	2,8	2,6	2,8	2,1	1,2	0,9	0,4
Andre sosiale og personlige tjenester	-1,3	2,1	3,7	2,0	1,4	1,3	-0,9	-1,3	0,7
Fastlands-Norge	0,6	0,2	0,6	0,5	0,2	-0,6	-0,7	-1,1	-0,8

Offentlig forvaltningsvirksomhet	1,2	0,4	1,0	1,0	0,3	-0,7	-0,6	-0,8	-1,1
Statsforvaltningen	-1,2	69,4	69,8	70,4	70,1	67,1	-2,0	-1,2	-1,5
Sivil forvaltning	1,3	91,6	91,6	93,7	92,6	88,5	-1,6	-1,1	-1,5
Forsvar	-8,3	-3,8	-2,1	-4,6	-4,0	-4,6	-4,4	-2,4	-1,1
Kommuneforvaltningen	1,9	-18,9	-18,4	-18,3	-19,2	-19,5	0,2	-0,6	-1,0

Tabell A36. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Aggregert næring. Millioner

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Utførte timeverk i alt	3 148,5	3 119,6	782,8	799,7	730,7	806,4	812,1	754,1	719,1
Jordbruk, skogbruk og fiske	168,9	163,9	40,8	42,0	39,5	41,5	40,7	37,8	37,5
Utvinning av råolje og naturgass inkl. tjenester	37,8	38,8	9,7	9,9	9,3	9,9	9,9	9,3	9,1
Industri og bergverksdrift	455,3	444,6	111,8	115,9	102,6	114,3	112,5	104,7	97,5
Kraftforsyning	23,2	22,3	5,6	5,6	5,3	5,7	5,8	5,3	5,2
Bygge- og anleggsvirksomhet inkl. off. forv.	213,4	217,4	52,7	56,4	51,0	57,3	55,2	53,5	49,9
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning	1 422,0	1 410,0	352,9	360,0	334,5	362,6	367,9	343,8	333,1
Offentlig forvaltningsvirksomhet	844,1	838,1	213,2	213,7	191,9	219,3	222,2	201,5	188,5
Fastlands-Norge	3 030,4	3 000,1	753,0	769,4	701,8	775,9	781,8	725,6	691,5

Tabell A37. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Aggregert næring. Prosentvis endring fra samme periode året før

	2001	2002	02:1	02:2	02:3	02:4	03:1	03:2	03:3
Utførte timeverk i alt	-1,0	-0,9	-6,8	4,2	1,2	-1,5	3,7	-5,7	-1,6
Jordbruk, skogbruk og fiske	-6,6	-2,9	-8,2	2,5	-1,4	-4,1	-0,3	-10,1	-5,0
Utvinning av råolje og naturgass inkl. tjenester	-1,3	2,8	-3,7	7,1	5,9	2,3	1,6	-6,1	-3,1
Industri og bergverksdrift	-1,7	-2,3	-7,5	3,4	-0,7	-3,9	0,6	-9,6	-5,0
Kraftforsyning	-6,1	-3,9	-12,2	0,2	-0,2	-2,2	2,5	-5,6	-2,3
Bygge- og anleggsvirksomhet inkl. off. forv.	-0,6	1,9	-5,5	6,0	1,8	5,4	4,8	-5,3	-2,2
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning	-0,4	-0,8	-6,9	4,0	1,8	-1,5	4,2	-4,5	-0,4
Offentlig forvaltningsvirksomhet	-0,2	-0,7	-6,4	4,8	1,4	-1,7	4,2	-5,7	-1,7
Fastlands-Norge	-1,0	-1,0	-6,9	4,1	1,1	-1,6	3,8	-5,7	-1,5

Tabell B1: Bruttonasjonalprodukt, regnskap og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1998	1999	2000	2001	2002	prognoser		
						2003	2004	2005
Danmark	2,5	2,6	2,9	1,4	2,1	0,5	2,4	2,8
Frankrike	3,6	3,2	4,2	2,1	1,3	0,1	1,7	2,4
Italia	1,7	1,7	3,3	1,7	0,4	0,5	1,6	2,1
Japan	-1,1	0,1	2,8	0,4	0,2	2,7	1,8	1,8
USA	4,3	4,1	3,8	0,3	2,4	2,9	4,2	3,8
Storbritannia	3,1	2,8	3,8	2,1	1,7	1,9	2,7	2,9
Sverige	3,6	4,6	4,4	1,1	1,9	1,5	2,3	2,7
Tyskland	1,7	1,9	3,1	1,0	0,2	0,0	1,4	2,3

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 74, Preliminary Edition.

Tabell B2: Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner, regnskap og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1998	1999	2000	2001	2002	prognoser		
						2003	2004	2005
Danmark	2,3	0,7	-1,9	0,4	1,9	0,8	2,3	2,2
Frankrike	3,6	3,5	2,9	2,8	1,5	1,6	1,6	2,2
Italia	3,2	2,6	2,7	1,1	0,4	1,9	1,7	2,1
Japan	-0,1	0,2	1,0	1,7	1,3	1,1	1,1	1,1
USA	4,8	4,9	4,3	2,5	3,1	3,1	3,4	3,4
Storbritannia	3,9	4,4	4,6	3,1	3,6	2,4	2,4	2,2
Sverige	3,0	3,8	4,9	0,2	1,3	1,7	2,5	2,6
Tyskland	1,7	3,6	2,2	1,5	-1,0	0,7	1,2	2,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 74, Preliminary Edition.

Tabell B3: Konsum i offentlig forvaltning, regnskap og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1998	1999	2000	2001	2002	prognoser		
						2003	2004	2005
Danmark	3,1	2,0	1,1	2,1	2,1	1,1	0,7	0,6
Frankrike	-0,0	1,5	2,9	2,9	4,1	2,0	1,5	1,7
Italia	0,2	1,3	1,6	3,6	1,7	1,3	0,8	1,0
Japan	2,1	4,4	4,7	2,5	2,3	1,6	2,0	1,8
USA	1,4	2,9	2,8	3,8	4,4	3,7	2,9	2,5
Storbritannia	1,5	3,1	2,1	1,7	2,4	3,4	1,7	2,4
Sverige	3,4	1,7	-1,1	0,9	2,1	0,7	0,7	0,7
Tyskland	1,9	1,0	1,2	1,0	1,7	0,8	0,1	-0,4

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 74, Preliminary Edition.

Tabell B4: Bruttoinvesteringer i fast realkapital, regnskap og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1998	1999	2000	2001	2002	prognoser		
						2003	2004	2005
Danmark	10,1	1,5	8,8	1,9	0,3	-4,2	2,3	5,4
Frankrike	7,2	8,3	8,4	2,1	-1,4	-1,1	1,6	3,7
Italia	3,8	5,0	7,5	2,4	0,7	-2,1	2,3	3,8
Japan	-3,9	-0,9	2,9	-1,2	-4,7	4,4	0,2	0,0
USA	10,3	7,9	5,5	-2,6	-1,7	3,7	7,2	5,3
Storbritannia	12,7	1,6	3,6	3,6	1,8	2,9	4,9	6,4
Sverige	7,8	8,2	6,6	0,8	-2,5	0,4	2,7	6,1
Tyskland	2,3	3,8	3,2	-3,9	-6,5	-2,1	1,4	3,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 74, Preliminary Edition.

Tabell B5: Eksport av varer og tjenester, regnskap og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1998	1999	2000	2001	2002	prognoser		
						2003	2004	2005
Danmark	4,3	12,3	13,1	3,0	5,8	1,9	6,1	7,0
Frankrike	8,3	4,2	13,6	1,8	1,3	-2,2	4,6	7,1
Italia	3,4	0,1	11,7	1,1	-1,0	-2,6	4,9	5,6
Japan	-2,3	1,5	12,3	-6,0	8,1	7,5	9,5	9,8
USA	2,1	3,4	9,7	-5,4	-1,6	1,4	8,5	8,7
Storbritannia	3,0	5,3	10,1	2,5	-0,9	-0,9	6,5	8,0
Sverige	8,6	7,4	11,3	-0,8	0,4	5,0	5,0	6,6
Tyskland	7,0	5,6	13,7	6,1	3,4	0,3	4,6	7,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 74, Preliminary Edition.

Tabell B6: Import av varer og tjenester, regnskap og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1998	1999	2000	2001	2002	prognoser		
						2003	2004	2005
Danmark	8,9	5,5	11,9	1,9	4,2	0,8	5,5	7,2
Frankrike	11,6	6,1	15,0	1,4	0,8	1,2	5,0	7,2
Italia	8,9	5,6	8,9	1,0	1,5	1,6	5,5	5,8
Japan	-6,8	3,0	9,4	0,1	2,0	4,5	5,2	5,1
USA	11,8	10,9	13,2	-2,9	3,7	3,6	7,3	7,1
Storbritannia	9,6	8,7	11,7	4,5	3,6	1,1	7,0	8,0
Sverige	11,3	4,9	11,5	-3,5	-2,7	5,2	4,8	6,9
Tyskland	9,1	8,5	10,5	1,2	-1,6	2,9	4,4	7,1

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 74, Preliminary Edition.

Tabell B7: Privat konsumdeflator, regnskap og prognose

Prosentvis endring fra foregående år

	1998	1999	2000	2001	2002	prognoser		
						2003	2004	2005
Danmark	1,3	2,4	3,5	2,6	2,4	1,9	1,5	1,9
Frankrike	0,6	0,2	1,2	1,4	1,8	1,7	1,5	0,9
Italia	2,1	2,1	2,9	2,7	3,0	2,9	2,0	2,0
Japan	-0,1	-0,7	-1,2	-1,5	-1,5	-1,4	-0,6	-0,4
USA	1,1	1,6	2,5	2,0	1,4	1,9	1,3	1,2
Storbritannia	2,6	1,7	1,1	2,2	1,3	1,2	1,7	2,3
Sverige	0,8	1,1	1,2	2,1	2,0	2,2	1,4	2,0
Tyskland	1,1	0,3	1,5	1,6	1,3	0,9	0,8	0,7

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 74, Preliminary Edition.

Tabell B8: Lønnskostnader pr. sysselsatt, regnskap og prognose

Prosentvis endring fra foregående år

	1998	1999	2000	2001	2002	prognoser		
						2003	2004	2005
Danmark	4,1	3,0	4,1	4,3	4,1	3,9	4,2	..
Frankrike	0,7	1,9	1,8	3,4	2,8	2,5	2,7	..
Italia	-0,8	2,3	2,8	1,8	2,5	3,3	3,1	..
Japan	-0,8	-1,1	0,4	-0,9	-1,7	-1,3	-0,8	..
USA	5,0	4,3	6,5	2,5	2,5	2,4	3,2	3,2
Storbritannia	5,7	4,2	5,2	5,1	3,9	4,4	4,0	..
Sverige	3,6	0,7	6,9	5,2	4,1	4,2	4,3	..
Tyskland	1,0	1,0	2,2	1,8	1,6	2,8	2,1	..

Kilde: For USA OECD - Economic Outlook nr. 74, Preliminary Edition. For de andre landene Economic Outlook nr. 73.

Tabell B9: Sysselsetting, regnskap og prognose

Prosentvis endring fra foregående år

	1998	1999	2000	2001	2002	prognoser		
						2003	2004	2005
Danmark	0,4	0,9	0,3	0,2	0,1	0,0	0,5	..
Frankrike	1,7	2,1	2,5	1,5	0,4	-0,1	0,2	0,4
Italia	1,1	1,2	1,9	2,0	1,5	1,0	1,0	1,3
Japan	-0,7	-0,8	-0,2	-0,5	-1,3	-0,1	0,2	0,0
USA	1,5	1,5	2,5	-0,1	-1,2	0,0	1,4	2,3
Storbritannia	1,0	1,3	1,1	0,8	0,7	0,9	0,5	0,6
Sverige	1,5	2,2	2,2	2,0	0,1	-0,3	0,4	..
Tyskland	1,1	1,2	1,8	0,4	-0,6	-1,5	-0,4	0,6

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 74, Preliminary Edition. For Danmark og Sverige Economic Outlook nr. 73.

Tabell B10: Arbeidsledigheten, regnskap og prognoseProsent av arbeidsstyrken¹⁾

	1998	1999	2000	2001	2002	prognoser		
						2003	2004	2005
Danmark	4,9	4,8	4,4	4,3	4,5	5,5	5,3	5,0
Frankrike	11,5	10,7	9,4	8,7	9,0	9,6	9,8	9,7
Italia	11,9	11,5	10,7	9,6	9,1	8,9	8,9	8,8
Japan	4,1	4,7	4,7	5,0	5,4	5,3	5,2	5,0
USA	4,5	4,2	4,0	4,8	5,8	6,1	5,9	5,2
Storbritannia	6,2	6,0	5,5	5,1	5,2	5,0	4,9	4,8
Sverige	6,5	5,6	4,7	4,0	4,0	4,8	4,7	4,4
Tyskland	8,7	8,0	7,3	7,4	8,1	8,9	9,1	8,8

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 74, Preliminary Edition.

¹⁾ Vanlig brukte definisjoner.**Tabell B11: Korte renter, regnskap og prognose**

Prosent

	1998	1999	2000	2001	2002	prognoser		
						2003	2004	2005
Danmark	4,1	3,3	4,9	4,6	3,5	2,4	2,2	2,3
Frankrike	3,6	3,0	4,4	4,2	3,3	2,3	2,3	..
Italia	5,0	3,0	4,4	4,2	3,3	2,3	2,3	..
Japan	0,7	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
USA	5,5	5,4	6,5	3,7	1,8	1,2	1,5	2,7
Storbritannia	7,3	5,4	6,1	5,0	4,0	3,6	4,4	5,0
Sverige	4,2	3,1	4,0	4,0	4,1	3,0	3,1	4,1
Tyskland	3,5	3,0	4,4	4,2	3,3	2,3	2,3	..

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 74, Preliminary Edition. For Frankrike, Italia og Tyskland Economic Outlook nr. 73.

Tabell B12: Budsjettbalanse, regnskap og prognose

Prosent av BNP

	1998	1999	2000	2001	2002	prognoser		
						2003	2004	2005
Danmark	1,1	3,2	2,5	2,8	2,0	0,8	1,0	1,5
Frankrike	-2,7	-1,8	-1,4	-1,5	-3,1	-4,0	-3,7	-3,5
Italia	-3,1	-1,8	-0,7	-2,7	-2,5	-2,7	-2,9	-3,9
Japan	-5,5	-7,2	-7,4	-6,1	-7,1	-7,4	-6,8	-6,9
USA	0,3	0,7	1,4	-0,5	-3,4	-4,9	-5,1	-4,9
Storbritannia	0,1	1,1	3,9	0,7	-1,5	-2,9	-2,9	-3,2
Sverige	2,3	1,3	3,4	4,6	1,1	0,2	0,5	1,0
Tyskland	-2,2	-1,5	1,3	-2,8	-3,5	-4,1	-3,7	-3,5

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 74, Preliminary Edition.

Makroøkonomiske hovedstørrelser 1996-2006. Regnskap og prognoser

Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002*	Prognoser			
								2003	2004	2005	2006
Realøkonomi											
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	6,5	3,2	2,7	3,3	3,9	2,6	3,6	3,2	5,1	4,4	4,3
Konsum i offentlig forvaltning	3,1	2,5	3,3	3,2	1,3	2,7	3,2	1,9	2,1	1,7	1,4
Bruttoinvestering i fast realkapital	10,3	15,5	13,1	-5,6	-3,6	-4,2	-3,6	-1,2	1,8	3,2	3,1
Utvinning og rørrtransport	-5,7	24,9	22,2	-13,1	-23,0	-1,0	-4,6	17,7	4,4	1,0	-0,3
Fastlands-Norge	11,5	11,8	8,6	-0,1	-1,2	0,7	-4,6	-5,1	0,3	4,8	4,5
Bedrifter	18,1	9,4	8,9	-1,6	0,1	-1,4	-6,4	-8,8	0,3	4,3	5,1
Bolig	2,9	12,1	7,8	3,0	5,6	3,7	-4,2	-7,3	-1,4	8,6	5,5
Offentlig forvaltning	5,0	18,0	8,6	0,5	-11,4	2,9	0,0	6,8	2,0	2,0	2,0
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	6,5	4,5	3,9	2,6	2,3	2,3	2,1	1,5	3,6	3,7	3,6
Lagerendring ²	-1,8	0,7	0,4	-0,5	0,8	-1,1	0,4	-0,5	0,0	0,0	0,0
Eksport	10,2	7,7	0,6	2,8	4,0	4,1	-0,5	-1,1	2,2	1,4	1,2
Råolje og naturgass	13,7	2,9	-4,4	-0,8	5,0	5,2	0,2	-1,4	0,7	-0,7	-0,4
Tradisjonelle varer	10,5	8,6	3,5	4,0	2,5	3,7	1,3	0,7	4,9	3,4	2,1
Import	8,8	12,4	8,5	-1,8	2,7	0,9	1,7	1,9	4,2	4,3	4,4
Tradisjonelle varer	10,5	8,4	9,2	-1,3	2,7	2,9	4,7	2,9	3,9	4,6	4,7
Bruttonasjonalprodukt	5,3	5,2	2,6	2,1	2,8	1,9	1,0	0,0	2,8	2,2	2,0
Fastlands-Norge	4,2	4,9	4,1	2,7	2,5	1,7	1,3	0,6	3,6	2,9	2,6
Industri	3,1	3,6	-0,7	0,1	-0,8	0,5	-0,7	-2,8	4,2	2,4	0,5
Arbeidsmarked											
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	1,6	2,5	2,3	0,6	-0,7	-1,0	-1,0	-1,1	1,1	0,3	0,3
Sysselsatte personer	2,0	2,9	2,5	0,8	0,4	0,5	0,2	-0,8	0,2	0,7	0,9
Arbeidstilbud ³	2,0	2,1	1,6	0,8	0,7	0,6	0,6	-0,2	0,1	0,5	0,6
Yrkesandel (nivå) ⁴	71,4	72,7	73,6	73,8	74,0	74,1	74,1	73,4	72,9	72,7	72,5
Arbeidsledighetsrate (nivå)	4,8	4,0	3,2	3,2	3,4	3,6	3,9	4,5	4,4	4,2	3,9
Priser og lønninger											
Lønn per normalsårsverk	4,4	4,8	6,5	5,4	4,5	5,0	5,4	4,2	4,2	4,1	4,1
Konsumprisindeksen (KPI)	1,2	2,6	2,3	2,3	3,1	3,0	1,3	2,6	1,3	1,8	1,8
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE)	2,6	2,3	1,1	1,5	2,1	2,1
Eksportpris tradisjonelle varer	-1,6	0,0	1,1	0,5	12,6	-2,9	-8,7	-0,6	6,1	1,8	-1,5
Importpris tradisjonelle varer	-0,1	-1,2	1,2	-2,6	5,2	-0,2	-8,0	0,9	4,4	0,3	-0,3
Boligpris ⁵	8,4	10,9	9,7	9,4	14,1	7,2	4,0	3,7	6,3	7,3	7,3
Inntekter, renter og valuta											
Husholdningenes realdisponible inntekt	3,4	3,9	5,7	2,7	3,6	0,5	6,7	1,0	4,9	3,4	3,6
Husholdningenes sparerate (nivå)	2,3	2,9	5,9	5,6	5,2	4,0	7,2	5,0	5,1	4,2	3,7
Pengemarkedsrente (nivå)	4,9	3,7	5,8	6,5	6,8	7,2	6,9	4,1	3,0	3,4	3,3
Utlånsrente, banker (nivå) ⁶	7,2	6,0	7,4	8,4	8,1	8,8	8,4	6,7	4,9	5,0	5,0
Realrente etter skatt (nivå)	3,8	1,7	2,8	3,3	2,5	2,9	4,4	2,1	2,3	1,8	1,8
Importveid kronekurs (44 land) ⁷	-0,4	-0,4	2,5	-1,2	2,9	-3,1	-8,5	1,3	2,8	-0,1	0,4
Utenriksøkonomi											
Driftsbalansen, mrd. kroner	70,7	70,5	0,5	66,4	228,9	238,5	200,6	197,2	172,4	163,5	155,5
Driftsbalansen i prosent av BNP	6,9	6,3	0,0	5,4	15,6	15,6	13,2	12,7	10,8	9,9	9,0
Utlandet											
Eksportmarkedsindikator	4,7	8,3	10,3	6,7	11,3	0,2	0,2	4,0	6,9	5,2	3,4
Konsumpris ECU/euro-området	2,1	2,0	1,5	1,2	2,3	2,1	2,3	2,1	1,6	1,6	1,6
3 måneders rente ECU/euro (nivå)	4,4	4,2	4,2	2,9	4,4	4,2	3,3	2,3	2,2	2,6	2,5
Råoljepris i kroner (nivå) ⁸	133	135	96	141	252	220	197	204	186	180	183

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.² Endring i lagerendring i prosent av BNP.³ Summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ekskl. sjøfolk i utenriks sjøfart ifølge nasjonalregnskapet.⁴ Summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ekskl. sjøfolk i utenriks sjøfart ifølge nasjonalregnskapet som andel av befolkningen.⁵ Selveier.⁶ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner.⁷ Positivt fortegn innebærer depresiering.⁸ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.